

**РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ – СКОПЈЕ**

М-р Горан Тиловски

***ЕФЕКТИ ОД ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА ВРЗ
ФИНАНСИСКОТО ИЗВЕСТУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА***

Докторска дисертација

**Ментор:
Проф. Д-р. Зорица Б. Лазаревска**

Скопје, Јуни 2014

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

1	Вовед	4
2	Глобализација и нејзините импликации	6
2.1	Глобализација на економијата	6
2.1.1	Кратка историја на глобализацијата	7
2.1.2	Финансиска глобализација.....	14
2.1.3	Причини за раст на меѓународните финансиски трансакции	15
2.1.4	Области и стапки на раст во меѓународните финансиски текови.....	16
2.1.5	Ползи од финансиската глобализација	18
2.1.6	Ризици од зголемена финансиска глобализација.....	20
2.1.7	Дали глобализацијата ги достигна нејзините лимити	20
2.1.8	Финансиска глобализација како извор на кризи.....	21
2.2	Глобализација и мултинационалните компании	22
2.2.1	Биланс на плаќање	23
2.2.2	Вработување	24
2.2.3	Трансфер на технологија.....	25
2.2.4	Општествена одговорност.....	25
2.2.5	Контрола од владата	25
2.3	Глобализација со нејзините ризици и ползи	26
2.3.1	Дефинирање на глобализацијата	27
2.3.2	Намалување на транспортните и трошоците за комуникација.	27
2.3.3	Економска либерализација.....	28
2.3.4	Записи од глобализацијата	28
2.3.5	Извори на успех и неуспех.....	30
2.3.6	Ризичност на глобализацијата	31
2.4	Глобализација на финансиските пазари	35
2.4.1	Дали финансиските пазари станаа глобални?.....	38
2.4.2	Преглед на расположивите докази.....	39
2.4.3	Интеграција на финансиските пазари во еврозоната	43
2.4.4	Глобализацијата на финансиски пазари и импликации врз монетарната политика.....	47
3	Краток осврт врз развојот на применливите сметководствени стандарди во светски рамки	50
3.1	Меѓународни стандарди за финансиско известување и процесот на нивно донесување	50
3.1.1	Фондацијата за меѓународни стандарди за финансиско известување.....	50

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

3.1.2	Одбор за меѓународни сметководствени стандарди	51
3.1.3	Одбор за мониторинг	51
3.1.4	МСФИ советодавен комитет.....	53
3.1.5	МСФИ Комитет за интерпретации.....	53
3.1.6	Советодавна група за финансиски кризи.....	54
3.1.7	Меѓународни стандардни за финансиско известување.....	54
3.1.8	Рамка за сетирање на сметководствени стандарди.....	54
3.2	Општо прифатените сметководствени принципи во САД и процесот на нивно донесување	59
3.2.1	Структура на ОСФС	60
3.2.2	Процес на донесување на стандарди.....	61
3.3	Општо прифатени сметководствени стандарди во Велика Британија и процесот на нивно донесување	63
3.3.1	Процедури на СФИ за донесување на кодекси и стандарди.	65
3.4	Клучни разлики помеѓу МСФИ и Општо прифатените сметководствени принципи во САД	67
3.4.1	Признавање на приходи	71
3.4.2	Признавање на расходи	81
3.4.3	Признавање на нефинансиски средства	90
3.4.4	Признавање на финансиски средства	99
3.4.5	Признавање на нефинансиски обврски	101
3.4.6	Признавање на финансиски обврски	107
4	Финансиско известување во ЕУ	110
4.1	Стратегија на ЕУ за финансиско известување	110
4.1.1	Случување во меѓународното сметководство.....	111
4.1.2	Стратегијата на ЕУ	112
4.1.3	Опфат на примена на МСС	113
4.1.4	Неопходна инфраструктура потребна за новата сметководствена стратегија	114
4.1.5	Имплементација, временска рамка и преоден период	117
4.2	Историски осврт врз финансиското известување во ЕУ	119
4.2.1	Финансиско известување во ЕУ	119
4.2.2	Примена на МСС	120
4.3	Новиот пат за напред.....	122
4.3.1	Нова сметководствена стратегија вис-а-вис меѓународна хармонизација.....	123
4.3.2	Потреба за нов пристап	125

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

4.3.3	Можни решенија	127
4.3.4	Предложен пристап	128
5	Постигнување конвергенција, иднина во финансиското известување.....	134
5.1	Единствен сет на стандарди за финансиско известување, постигнување конвергенција	134
5.1.1	Преглед на меѓународната конвергенција на сметководствени стандарди	135
5.1.2	Краткорочна конвергенција	139
5.1.3	Останати заеднички проекти	140
5.2	Неопходна инфраструктура потребна за новата сметководствена стратегија како и потешкотии во конвергенцијата.....	144
5.3	Имплементација, временска рамка и период на транзиција.....	155
6	Финансиско известување во Република Македонија	164
6.1	Осврт врз финансиското известување во Република Македонија	164
6.1.1	Сметководствено известување во Република Македонија	164
6.1.2	Сметководствено известување во ЕУ	168
6.1.3	Споредбена анализа на сметководствената регулатива во Република Македонија и ЕУ и анализа на недостатоци	172
6.2	Приоритети во транзицијата кон целосна имплементација на МСФИ	183
6.2.1	Подобрување на рамката на финансиско известување	184
6.2.2	Институционални зајакнување на чинителите во рамката на финансиското известување	188
6.2.3	Поддршка на ревизорската професија	202
6.2.4	Зајакнување на образованието, свеста и процесот на обука.....	209
6.3	Потребни ресурси и предизвици при имплементацијата на МСФИ	212
6.3.1	Потребни ресурси за имплементација	212
6.3.2	Предизвици при имплементацијата на МСФИ.....	216
6.4	Ефекти од изедначување на извештаите со примена на МСФИ	232
6.5	Резултати од спроведено истражување	254
7	Заклучни согледувања	271
7.1	Дискусија на наодите	271
7.2	Импликација и научен придонес на истражувањето	272
7.3	Недостатоци и препораки за идни истражувања.....	274
8	Список на користена литература.....	294

1 Вовед

Повеќе од било кога, неодамнешните настани поврзани со економски кризи јасно укажаа дека земјите и пазарите на капитал во светот се значително меѓузависни. „Шокот“ во една област влијае на останатите области и во суштина постоечката технологија овозможува да исчезнат националните граници.

Како резултат на ова, постојат динамички промени, како на домашните, така и на странските пазари на капитал при што беше забележително значително учество на странски сопственици на хартии од вредност на пазарите на капитал. Капиталните текови кон подобри можности, како и информации, особено од финансиски карактер, се клучни за инвеститорите кои бараат принос, како и за друштвата кои бараат капитал за растеж.

Бидејќи финансиските информации се примарно водени од сметководствените стандарди, има голем интерес во развојот на овие стандарди. Како пример, во САД за странските друштва за пристап на пазарите на капитал потребни беа два сета на финансиски извештаи, еден сет изготвен согласно Меѓународните стандарди за финансиско известување и вториот сет изготвен согласно Општоприфатените сметководствени принципи во САД. Сето ова беше тешко да се разбере од страна на корисниците. Имено, друштвата би ги известиле резултатите од работењето согласно двата сета на стандарди и во определени случаи тие би биле различни. Како резултат на известувањето согласно два сета, друштвата би имале предизвик од објаснување дека двата сета на извештаи се точни, иако износите кои се известени покажуваат различни резултати, кои некојпат се значителни.

Како резултат на ова, потребен е развој на единствена ефективна глобална инфраструктура за финансиско известување која треба да вклучува ефективни, независни и високо квалитетни сметководствени и ревизорски стандарди, ревизорски фирми со ефективна контрола на квалитетот на глобално ниво, уверување во контролата на квалитетот, како и активен регулаторен надзор.

Општ е заклучокот дека конвергенција кон единствен високо квалитетен сет на меѓународни сметководствени стандарди е патот за иднината. Релевантните одбори за

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

донесување стандарди го имаат прифатено овој концепт. Иако концептот на конвергенција може да има различни значења, генерално се претпоставува дека на крај сите донесувачи на стандарди би можеле да договорат единствен глобален сет на стандарди.

Преку усвојување на единствен сет (Меѓународни стандарди за финансиско известување) како глобален известувачки стандард, друштвата ќе бидат во можност да заштедат труд и време за изготвување на финансиските извештаи во различни национални легислативи. Постоенето на еден сет на извештаи ќе ги поедностави одлуките на инвеститорите бидејќи ќе бидат во можност да ги споредуваат перформансите на друштвата користејќи униформни финансиски извештаи. Исто така, ова ќе предизвика намалување на трошокот на капитал, трошокот на подигање на капитал, зголемување на довербата кај акционерите и овозможување на транспарентност и споредба помеѓу друштвата.

Европската Унија и Република Македонија се наоѓаат добро позиционирани на овој пат кон единствени стандарди за финансиско сметководствено известување.

2 Глобализација и нејзините импликации

2.1 Глобализација на економијата

Глобализацијата е концепт кој често се остава недефиниран или се дефинира секогаш како “интернационализација”¹. Една од погрижливите дефиниции на глобализацијата ја потенцира географската дисперзија на индустриските и услужните активности и меѓуграничното поврзување на компании (како на пример преку заеднички вложувања, заеднички средства, итн.). Ваквите концепти за глобализација се фокусираат на движењата во економските активности во светски рамки и нивните придвижувања врз природата на домашните компании и вработувањето.

Дали ваквата глобализација е нешто повеќе од современ израз за зголемените меѓугранични текови на добра, услуги и финансии? Корисно е да се испита дали глобализацијата е фундаментално нов економски феномен, или е едноставно корисна ознака за денешната форма на многу стариот феномен во однос на тенденцијата кон зголемена специјализација и трговија, со придружните импликации за зголемен финансиски тек.

Како што упатува авторот Деерак Наууар, глобализација значи - различни работи за различни луѓе². Уште повеќе, зборот „глобализација“ се користи на два начини, што е извор на определена забуна. Се користи во позитивен контекст за да се опише процесот на интеграција во светската економија, но исто така се користи во нормативен контекст за да се пропише стратегијата на развој базирајќи на рапидната интеграција со светската економија.

Како и да е, дури и со нејзино окарактеризирање на никаков начин не може да остане униформна. Може да биде опишана и едноставно како експанзија на економската активност преку националните граници. Постојат три економски манифестации на овој феномен, меѓународна трговија, меѓународно инвестирање и меѓународно финансирање. Постојат уште повеќе работи кои може да се придружат кон

¹ Студија на ОЕЦД, *Глобализација на индустриските активности: Четири практични примери автомобилски делови, хемикалии, градежништво и полупроводници* (1992) не нуди дефиниција за глобализација но зборува главно за трета фаза на интернационализација.

² Наууар, (2006), *Cambridge Journal of Economics*, 30, pp.137-159

глобализацијата. Имено, се работи за експанзија на економските трансакции и организација на економските активности преку политичките граници на националните држави. Попрецизно, овој процес може да се дефинира како поврзан со зголемување на економската отвореност, растечка економска меѓузависност и проширување на економската интеграција во светската економија.

Економската отвореност не е единствено ограничена на трговските, инвестициските и финансиските текови. Таа исто така се однесува и на тековите на услуги, технологија, информации и идеи преку националните граници. Сепак меѓуграничното движење на луѓе е високо регулирано и ограничено, додека економската меѓузависност е асиметрична. Постои висока меѓузависност помеѓу земјите во индустрискиот свет, додека постои значителна зависност на земјите во развој од индустриските земји и многу мала меѓузависност помеѓу самите земји во развој. Важно е да се напомене дека ситуација на меѓузависност е онаа каде ползите од поврзување и трошоците за раскинување се прилично исти за двата партнери, додека онаму каде ползите и трошоците не се еднакви помеѓу партнерите, упатува на зависност. Економската интеграција ги загрозува националните граници, бидејќи либерализацијата ја разводнува значајноста на границите во економските трансакции. Тоа е во определен дел интеграција на пазарите (за добра, услуги, технологија, финансиски средства дури и пари) на страната на побарувачката и во дел интеграција на производството на страната на понудата.

2.1.1 Кратка историја на глобализацијата

Зголемената специјализација и трговија беа главните двигатели во општествениот напредок. Во текот на историјата, специјализацијата и трговијата се зголемија прогресивно надвор од границите на една област, ширејќи се во повеќе земји, региони како и на светско ниво. Во секоја фаза, границите на профитабилна специјализација и трговија беа главно под влијание на технологијата дефинирана во пошироки смисла. Особено релевантни во проширувањето на тие граници беа „физичките технологии” кои ги намалија производствените и транспортните трошоци, како и социјалните технологии вклопени во општествените институции кои го олеснуваа финансирањето, ги ставаа во сила договорите и плаќањата. Еволуцијата на социјалните технологии стана особено важна како што економските релации се интензивираа во рамките на

националните граници, соочувајќи се со нови ризици како што се загуби во транспортот, потешкотии во реализација на договори со далечни, непознати договорни страни, спорови околу плаќања и сл.

Со секоја екстензија на границите кон профитабилна специјализација и трговија растеше и стандардот на живеење. Особено зголемување на стандардот на живеење следеше на технолошките и општествените иновации во 18-тиот и 19-тиот век. Технолошките носители на економскиот напредок беа особено очигледни во 19-тиот век, кога парната машина ги напојуваше специјалните машини за зголемување на продуктивноста во фабриките, додека каналите, железниците и парните бродови радикално ги намалија транспортните трошоци, а телеграфот ги намали трошоците и ја зголеми брзината на комуникација. Раната појава и еволуцијата на комерцијалните технологии, како што се акционерските друштва, друштвата со ограничена одговорност, како и примената на посоефицирани техники за управување со ризикот како што се осигурувањето, форвард и фјучерс договорите како и опциите, беа од витално значење за финансирање на градежништвото, операциите и трговијата со производите на новите „физички технологии“.

Во секоја фаза од овие зголемувања во специјализацијата и трговијата, неочекуваните последици и повремени кризи мораа да се корегираат во светло на добиените искуства. Да се дадат неколку примери: интеракцијата на кредитните фондови и раните форми на опции со пазарите на физички средства доведоа до драстично зголемување на цените, но и нивно подоцнежено драстично намалување.

Напредокот на специјализацијата и развојот на трговијата секако не беше без проблеми, туку напротив, со многу испади и влијанија во текот на историјата, вклучувајќи и промени на политиката. На пример, укинувањето на Законот за жито од 1846 година се спротивстави на Британското влијание врз слободната трговија и можно е да придонесе заедно со технолошките напредоци на таа ера за забрзување на растежот на светска трговија³.

³ Bhagwati, J. (1988) *Protectionism*, MIT Press, Cambridge Massachusetts, pp.17-23, cited in Implications of the globalization of Financial Markets www.aph.gov.au/house/committee/efpa/ifm, (1999)

На макроекономско ниво, глобализацијата на крајот на 19-тиот век во смисла на нето годишна меѓународна трговија и капитални текови во пропорција со современиот Бруто домашен производ (во понатамошниот текст – БДП), веројатно била развиена како што е и денес. На пример, односот на трговија и БДП кај повеќето од индустриските економии бил голем колку што е и денес. Нето капиталните текови биле исто така поголеми во однос на БДП отколку што се денес (иако нема сомнеж дека бруто капиталните текови се сега многу повисоки, и се разбира со многу побрз одговор на новите информации во споредба со пред 100 години). Да се стави истото набљудување на поинаков начин, имено степенот на корелација помеѓу домашното штедење и стапките на инвестирање беа всушност пониски на крајот од минатиот век во споредба со денес, така што земјите со нето штедење позајмуваа или инвестираа повеќе средства на земјите нето позајмувачки кои имаа поголеми профитабилни инвестициски можности отколку денес. На пример, Австралија уште тогаш беше главен примател на тие капитални фондови, упросечувајќи го дефицитот на тековната сметка на 3,7%⁴ од БДП во периодот од 1880 до 1913 година. Перформансите на Канада беа уште позначителни, упросечувајќи го дефицитот на 7,7% во текот на истиот период. Кај европските земји, износот на странски директни инвестиции беше поголем во однос на БДП на крајот на минатиот век отколку што е денес. Дури и меѓународните текови на труд беа поголеми отколку денес.

Потенцијалните ризици од ваквите силни меѓународни поврзаности беа управувани значително различно отколку сега. На пример, ризикот на девизен курс беше превениран од златниот стандард, додека останати меѓународни комерцијални и политички ризици во трговијата и инвестирањето беа лимитирани со фактот дека меѓународните текови се одвиваа во огромна мера во рамките на колонијалните линкови.

Денес, како и да е, високиот степен на глобализација на крајот на 19-тиот век е во голема мера забораен бидејќи бенчмарковите се сетирани во меморијата од страна на рундите за тарифна ескалација, конкурентни девалвации на курсевите на валутите и подигнување на капитални контроли кои ги придружуваше Големата депресија.

⁴ Bayoumi, T. (1990) "Saving – Investment Correlations", *IMF Staff papers* Vol 37 No2, pp. 360, cited in Implications of the globalization of Financial Markets www.aph.gov.au/house/committee/efpa/ifm, (1999)

Трговските бариери пројавени за време на Големата депресија единствено почнаа да се отстрануваат на почетокот по Втората светска војна со создавањето на Општиот договор за трговија и тарифи (во понатамошниот текст - ГАТТ). Владите на индустриските економии ги намалија тарифите за 90% преку последователни ГАТТ рунди на дискусија и договарање во текот на 90-тите.

Во спротивност со ова спора, но постојана трговска либерализација, капиталните контроли се одржуваа сè до прекинувањата на Бретенвудските договори во периодот од 1971 до 1973 и продолжија во минорни форми во такви главни економии како што се Франција и Италија се до 90-тите. Една од причините зошто финансиската глобализација продолжи да се движи брзо во последните години е бидејќи истата беше репресирана од капиталните контроли во еден подолг период.

Степенот на меѓународна трговија и капитални текови на крајот на 20-тиот век не е исклучително голем, туку за него може да се каже дека за модерно време тоа е врвот на трговските и капиталните ограничувања во меѓувоенниот период кои треба да се сметаат како исклучителни.

Гледано во однос на оваа историска позадина, тековниот различен елемент на глобализацијата може да се смета во голема мера како посебен тип на технолошка промена во 80-тите и 90-тите: остриот пад во цената на информатичка технологија (во понатамошниот текст - ИТ), вклучувајќи ги полупроводниците, компјутерите, софтверот и телекомуникациите. Почнувајќи од 60-тите, реалниот трошок за процесирање на информација се намали за повеќе од 95%.

Ова намалување во трошоците за ИТ во голема мера го намали трошокот за производство и трговија во многу области. Ова технолошка промена е поврзана со големата општествена и институционална иновација во под-договарање, аутсорсирање или лиценцирање на многу аспекти од работата. Изгледа веројатно дека развојот на меѓународни стандарди во важни комерцијални области, како што се сметководството и ревизијата, имаат исто така дадено свој придонес. Сите заедно, овие развивања ја потпомогнаа поголемата специјализација и меѓународна трговија, особено во многу

услуги кои претходно можеа да бидат снабдувани во рамките на национални или регионални граници (дури и во рамките на една фирма).

Во моментот, интересни примери за таква глобализација вклучуваат меѓународни заеднички центри за услуги, како на пример Инфиниум, заедничко вложување во Сингапур на Exxon и Shell кое обезбедува заеднички сметководствени услуги на глобалните операции на двете компании, вклучувајќи ги и нивните американски и европски седишта. Таквите операции и стотици такви слични примери, би биле комерцијално неисплатливи пред 20 години (како екстремно скапи со тогаш преовладувачките компјутерски и комуникациони технологии, и како такви ќе беа врзани за обезбедување во рамките на корпоративските седишта).

Исто така, авторот Деерак Наууар прави историски осврт на глобализацијата за доцниот 19-ти и 20-ти век⁵. Имено, во однос на 19-тиот век, периодот од 1870 година до 1914 беше период на *laissez faire*. Движењето на доброта, капитал и труд преку националните граници беше скоро непречено. Владините интервенции во економската активност беа минимални. Постојеа секако разлики помеѓу државите но генерално овие атрибути беа појасно забележани во Третиот свет отколку во Соединетите Американски Држави (во понатамошниот текст - САД). Отвореноста на економиите која ја окарактеризира ова ера беше поврзана со рапидна експанзија во трговијата, инвестициите и финансиите преку границите.

Постоеше рапидна експанзија во меѓународната трговија во периодот од 1870 до 1913. Проценето е дека во овој период растот на светската трговија од 3,9% на годишно ниво беше доста побрз отколку растежот во светскиот општествен производ кој имаше стапка на растеж од 2,5%. Друга проценка укажува дека овие стапки на растеж се 3,5% и 2,7% на годишна основа, соодветно. Последователно, учеството на светската трговија во светскиот општествен производ забележа благо зголемување. Ова се потврдува и со расположливи докази за определени земји. Во Западна Европа, учеството на извозот во БДП порасна од 13,6% во 1870 на 18,3% во 1913 година. Слично, за 16 земји во развој сега во ОЕЦД, учеството на извозот во БДП порасна од 18,2% во 1900 до 21,2% во

⁵ Nauyar D, Cambridge Journal of Economics (2006), 30, pp. 137-159

1913 година. Дури помеѓу овие земји постојат значителни варијации. Односот помеѓу извозот и БДП во определени мали европски земји како Белгија, Холандија и Швајцарија беше значително повисок отколку во поголеми европски економии како што се Франција, Германија и Италија. Овие односи се значително пониски во САД и Јапонија.

Постоеше слична експанзија на меѓународното инвестирање од 1870 до 1913 година. Странските директни инвестиции се зголемија рапидно во текот на овој период. До 1914 година, обемот на странски директни инвестиции во светот беше 14 милијарди долари. Проценката направена од страна на Обединетите Нации (во понатамошниот текст - ОН) укажува дека обемот на странски директни инвестиции во светската економија беше еквивалент на 9% од светскиот општествен производ во 1913 година. Растот во портфолио инвестициите беше дури и поголем. Последователно, до 1914 година обемот на долгорочни странски инвестиции во светски рамки достигна 44 милијарди долари, од кои 30 милијарди долари или две третини беа портфолио инвестиции. Не е за изненадување дека во овој степен на империјализам, Западна Европа беше примарен извор на странски капитал. Во 1914 година, Британија, Германија и Франција заедно придонесуваа со 33 милијарди долари од вкупните 44 милијарда долари. За светот како целина, во 1914 година, околу половина од вкупните странски инвестиции отидоа во Азија, Латинска Америка и Африка, додека остатокот во прилично еднакви услови отиде во Европа и Северна Америка.

Доцниот 19-ти век и почетокот на 20-тиот век сведочеа за значителна интеграција на меѓународниот финансиски пазар за да се обезбеди канал за тековите на портфолио инвестиции. Меѓунационалната сопственост на хартиите од вредност, вклучувајќи ги и владините обврзници достигна многу високо ниво во текот на овој период. Во 1913 година, на пример, странските хартии од вредност достигнаа 59% од сите хартии од вредност кои се тргуваат во Лондон. Слично, во 1908 година, соодветната пропорција беше 53% на берзата во Париз. Вредно е да се напомене дека имаше корелација помеѓу каматната стапка, девизните курсеви и цената на хартиите од вредност на водечките пазари. Поедно исто така етаблиран пазар на државни обврзници. Во 1920 година, како за пример, обврзници рангирани од Мудис беа издадени од 50 држави. Меѓународното банкарско позајмување беше исто така значително. Како државите,

така и приватните инвеститори котираа со долгорочни обврзници директно на финансиските пазари во Лондон, Париз и Њујорк.

Како во 19-тиот век, така и во 20-тиот век, главна особина на глобализацијата е зголемениот степен на отвореност на економијата. Три важни димензии на овој феномен во 20-тиот век како и во претходниот век се: меѓународната трговија, инвестициите и финансиите. Втората половина од 20-тиот век сведочеше за феноменална експанзија во меѓународните трговски текови. Светскиот извоз се зголеми од 61 милијарди долари во 1950 година до 883 милијарди долари во 1975 година и 6.338 милијарди долари во 2000-та година. Во текот на овој период, растот на светската трговија беше значајно поголем од растот на светскиот општествен производ, иако разликата се намали по средината на 70-тите. Последователно, зголемен дел од светскиот општествен производ влезе во светската трговија. Учеството на светскиот извоз во светскиот БДП порасна од 6% во 1950 година на 14,3% во 1975 година и 20,2% во 2000 година. За индустријализираните земји, овој дел се зголеми од 13,6% во 1975 година на 16,7% во 2000 година. За земјите во развој, оваа пропорција се зголеми од 17,5% во 1975 година на 31,2% во 2000 година.

Приказната е прилично иста за меѓународните инвестициски текови. Обемот на странски директни инвестиции во светската економија се зголеми од 68 милијарди долари во 1960 година на 636 милијарди долари во 1980 година и 6.258 милијарди долари во 2000 година. Тековите на странски директни инвестиции во светската економија се зголеми од 5 милијарди долари во 1960 година, 55 милијарди долари во 1980 година се до 1.492 милијарди долари во 2000 година. Соодветно, обемот на странски директни инвестиции во светот како однос кон светскиот бруто општествен производ се зголеми од 4,4% во 1960 година на 6,1% во 1980 година и 20% во 2000 година. Во текот на истиот период, тековите на светските директни странски инвестиции како дел од светските бруто фиксни капитални формирања пораснаа од 1,1% во 1960 година на 2,3% во 1980 година и 22% во 2000 година.

Последниот квартал од 20-тиот век сведочи за експлозивен раст на меѓународните финансии. Движењата на финансиите преку националните граници е енормно – толку големо што во услови на обем, трговијата и инвестициите се сега надминати од страна

на финансиите. Ова интернационализација на меѓународните пазари има четири димензии и тоа: девизната размена, банкарското кредитирање, финансиските средства и државните обврзници. Како за пример ќе ги земеме девизните пазари, иако резултатите од сите димензии покажуваат слични резултати.

На девизните пазари, тргувањето беше умерено во износ од 15 милијарди долари на ден во 1973 година со пораст на 60 милијарди долари во 1983 година сè до 590 милијарда долари во 1989 година и 1.490 милијарди долари во 1998 година. Последователно, показателот на светски трансакции со девизни средства кон светскиот увоз порасна од 9:1 во 1973 до 100:1 во 1998 година.

Погоре дадени се определени историски податоци и факти во однос на степенот на трговска и финансиска глобализација. Во понатамошниот дел од ова поглавје детално се разработува финансиската глобализација, причините за пораст на финансиските трансакции, област и стапки на движење на финансиски текови, како и ползите и ризиците од финансиска глобализација.

2.1.2 Финансиска глобализација

Зголемената меѓународна трговија на добра и услуги е несомнено поврзана со зголемените меѓународни финансиски текови преку комплексни односи.

На микроекономско ниво, секоја меѓународна трговија на добра и услуги доведува до пораст на поврзаните трансакции на меѓународни плаќања, и често генерира обезбедување на меѓународни дополнителни финансиски услуги како што се: банкарски гаранции, акредитиви, или хеџинг во пазарите на фјучерси или опции во однос на управување со ризиците од промена на девизните курсеви или останатите цени.

На макроекономско ниво, доколку земјата инвестира повеќе отколку што штеди, или троши повеќе отколку што произведува, мора да увезува капитал т.е. да креира вишок на капиталната сметка еднаков на дефицитот на тековната сметка на земјата. Обемот на светските нето меѓународни капитални текови во секој период се определува врз основа на широка констелација на влијанија кои го определуваат штедењето на

државите, инвестициите, БДП и сл., Како и да е, бруто меѓународните финансиски текови можат да бидат неколку пати поголеми од нето тековите но нивната променливост предизвикува голема загриженост.

2.1.3 Причини за раст на меѓународните финансиски трансакции

Меѓународниот бруто финансиски тек се зголеми драстично во текот на последните неколку декади како резултат на многу причини, вклучително и на⁶:

- Зголемување на трговијата со приближно двојна стапка од растежот на БДП, меѓународните директни инвестиции за приближно три пати, додека меѓународните капитални инвестиции за десет пати од тој растеж;
- Ризикот од девизниот курс помеѓу 1971 и 1973 година со крајот на Бретенвудскиот систем на фиксен девизен курс. Соодветно, производителите и трговците мораа да најдат нови начини за управување на тие ризици, и да ги користат поинтензивно постоечките методи за осигурување на ризиците;
- Укинувањето на капиталните контроли во САД и Германија веднаш по крајот на периодот на постоење на фиксните девизни курсеви, Велика Британија во 1979, Јапонија во 1980, Австралија во 1983, додека во Франција и Италија нецелосно сè до 1990;
- Финансиските иновации ги проширија ранговите на расположливи деривативни инструменти за оценка и тргување со ризиците поврзани со претходните три фактори, што бизнисите го најдоа како корисно и започнаа да ги користат овие инструменти;
- Демографските промени кај некоја од напредните економии ја зголемија големината на пензиските фондови, кои веднаш го зголемија фондот за капитални инвестиции во меѓународни портфолија заради формирање на меѓународно диверзифицирано портфолио со високи приноси за намалување на ризикот на државата;
- Конкуренцијата во финансиските услуги ги намали трошоците. На пример, просечниот надоместок за тргување со акции во Велика Британија падна за две

⁶ Implications of the Globalisation of Financial markets, Treasury submission to the Australian House of Representatives Standing Committee on Economics, Finance and Public Administration (1999), www.aph.gov.au/house/commttee/efpa/ifm/

третини во текот на периодот 1980 - 1992, додека надоместоците за тргување со Евродоларот паднаа за околу 40% во периодот помеѓу 1987 и 1980 година;

- Можеби најважно во последните години, напредокот во ИТ во голема мера ги намали трошоците на меѓународна комуникација и за управување и трансферирање на средствата.

Бидејќи комуникацијата и трошоците за финансиските трансакции претставуваат релативно голем дел од трошоците за работа во меѓународниот финансиски бизнис, ефектите од напредокот на ИТ на глобалните капитални пазари беа уште поголеми од ефектот на општата економија.

2.1.4 Области и стапки на раст во меѓународните финансиски текови

Растежот на меѓународните финансиски текови не беше ограничен единствено на новите финансиски деривативи како што се портфолио и директни инвестициски текови, туку и традиционалните банкарски кредити исто така растеа значително. Од 70-тите години, портфолио капиталните текови често беа поголеми од директните инвестиции и банкарските кредитни текови комбинирани.

Особена карактеристика на краткорочните капитални текови е брзината со која тие текови може да се вратат самите. Очигледен пример е остро враќање на приватните капитални приливи во Азискиот регион, започнувајќи од средината на 1997 година. Врз основа на проценките на Банката за меѓународни пресметки (Bank for International Settlements, во понатамошниот текст – БМП), нето приватните капитални приливи во азискиот регион паднаа од 81 милијарди долари во 1996-та до одлив од 45 милијарди долари во 1997 година и одлив од 66 милијарди долари во 1998 година. Движењето на овој поврат резултираше во намалување во голема мера на краткорочни комерцијални банкарски кредити кои го променија приливот од преку 50 милијарди долари во 1996 година во одлив од 21 милијарди долари во идната година.

Подолу дадени се неколку примери кои го илустрираат растежот на капитални текови во рангот на останатите пазари⁷:

⁷ Податоците кои се дадени за илустрација на растежот на капитални текови се дадени во трудот Implications of the Globalisation of Financial markets, Treasury submission to the Australian House of

Тргување на девизен пазар

Од моментот на укинување на контролите во почетокот на 70-тите, меѓународните капитални текови пораснаа експоненцијално со зголемување на тргувањата на девизен пазар. Според проценки на БМП до крајот на 80-тите години девизните тргувања изнесуваат, изразено во дневен просек, околу 80 милијарди долари со показател на девизно тргување во однос на глобалната трговија од 10 наспроти 1. До крајот на 1992 година трговијата изнесуваше во просек 880 милијарди долари дневно, додека односот на претходниот показател изнесуваше 50 наспроти 1, во 1995 година износот бил 1.260 милијарди долари додека показателот беше 70 наспроти 1. Како за споредба, дневниот обрт на девизните пазари достигна 4 билиони долари во Април 2010 година при што се бележи 20% зголемување во однос на 2007 година⁸.

Тргување со обврзници

Пазарот на обврзници, според определени анализи, започна да расте значително побрзо во 80-тите. Од 1983 до 1993 година вкупните меѓугранични продажби и набавки на државни обврзници на САД пораснаа од 30 милијарди долари на 500 милијарди долари. Набавката и продажбата на обврзници и акции помеѓу странски државјани и резиденти на САД порасна до 3% од БДП на САД во 1970, до 9% во 1980 и до 135% во 1993 година. Во текот на истиот период, меѓуграничните трансакции со хартии од вредност во Велика Британија пораснаа од незначителен износ до повеќе од 1.000 % од БДП.

Неодамнешните податоци за обемот на тргување со обврзници на светско ниво покажуваат уште поголем пораст. Имено, обемот на тргување со обврзници во 2012 година изнесува 26.1 билиони долари при што се бележи пад од 20% во споредба со претходната година.⁹

Representatives Standing Committee on Economics, Finance and Public Administration (1999), www.aph.gov.au/house/committee/efpa/ifm/

⁸ King, Michael R and Dagfinn Rime (2010), "The \$4 trillion question: what explains FX growth since the 2007?", BIS Quarterly Review,

⁹ 2012 World Federation of Exchanges market Highlights, објавено на <http://www.commodities-now.com/news/portfolio-management/13642-wfe-publishes-2012-global-market-highlights.html>

Банкарски кредити

На сличен начин, обемот на меѓународно банкарско кредитирање порасна од 265 милијарди долари во 1975 година на 4.200 милијарди долари во 1994 година.

Сите финансиски средства

Согласно проценка на McKinsey Global Institute, обемот на промет на сите финансиски средства на глобалните пазари порасна од 5.000 милијарди долари во 1980 до 35.000 милијарди долари во 1992 година, што е двапати повеќе од БДП на сите економии од ОЕЦД.¹⁰ Огромен растеж кај финансиски средства се бележи и во последните неколку години. Како информација, обемот на тргување на сите продукти кои се тргувани кај членките на Светската Федерација на Берзи изнесува 49 билиони долари за сите капитални трансакции и 14,9 билиони долари за трансакциите со деривативи.¹¹

Сепак, извонредно голем растеж имаше кај вредноста на главницата на каматните, валутните и стоковите деривативи. Со огромна разлика, најбрз растеж има кај каматните и валутните деривативи кои сочинуваат 98% од вкупниот износ. Додека овие вредности и стапки на растеж можат логично да бидат опишани како астрономски, вредно е да се одбележи дека вредноста на главнината вообичаено упатува на номиналната вредност на тргуваните договори. Како и да е, со овие продукти, вообичаено единствено дел од номиналните вредности се предмет на тргување, врз основа на движење на цените на основниот продукт содржан во договорот. Соодветно, реалниот меѓународен финансиски тек, кредитната изложеност и парите кои се предмет на ризик во овие деривативни договори вообичаено се неколку проценти од вредност на главнината.¹²

2.1.5 Ползи од финансиската глобализација

Финансиската глобализација ги насочува глобалните заштеди кон највисоки приноси и преку покомплетен ранг од поликвидни меѓународни финансиски пазари дозволува

¹⁰ Woodall, 1995 cited in Implications of the Globalisation of Financial markets, Treasury submission to the Australian House of Representatives Standing Committee on Economics, Finance and Public Administration (1999), www.aph.gov.au/house/commtee/efpa/efm/, p 80.

¹¹ 2012 World Federation of Exchanges market Highlights, објавено на <http://www.commodities-now.com/news/portfolio-management/13642-wfe-publishes-2012-global-market-highlights.html>

¹² IMF, International Capital markets: Developments, Prospects and key Policy Issues, World Economic and Financial Surveys, September 1998, p 97.

подобра идентификација, оценување и тргување со ризикот. Постојат големи потенцијални предности за глобалниот и националниот растеж на доходот од развојот на финансиска глобализација, иако некои нови видови на ризици можат да бидат создадени во исто време.

- Покомплетен и поликвиден пазар за акции и кредити, како и за деривативни инструменти како што се фјучерси и опции, им дозволува на штедачите инвеститорите, производителите и трговците да го управуваат подобро ценовниот ризик, ризикот на каматна стапка и ризикот од девизниот курс. Овие ползи се појавуваат бидејќи ризиците од промена на каматни стапки, девизен курс како и цената на производите кои може да имаат влијание во случај на постоење на комплексен проект, можат подобро да бидат идентификувани, “разврзани” и оценети во ликвиден, специјализиран финансиски пазар, одделено од нивните основни активности, како и тргувани од оние кои може најдобро да ги преземат сите ризици. Со подобро оценување, тргување и управување со ризиците, обемот на основната активност може да биде поголема отколку со целосно преземање на сите ризици.
- Поцелосните и ликвидни меѓународни пазари на капитал и долг постигнуваат подобра алокација на светските заштеди кон повисоко приносни инвестиции. На микроекономско ниво, поглобализираните финансиски пазари можат да го постигнат на меѓународно ниво она што развиените домашни финансиски сектори можат да го постигнат на национално: учесниците може да позајмат и дадат кредити во случаи на позитивни и негативни удари на расположливиот доход, да ја балансираат нивната потрошувачка во текот на времето и на тој начин да го подбрат богатството;
- Поцелосен и ликвиден меѓународен финансиски пазар би ја финансирал меѓународната арбитража на добра и услуги за да ја намали меѓународната ценовна разлика (по транспортните и останатите трансакциски трошоци).
- Поцелосен и ликвиден меѓународен финансиски пазар подобро би ја извршил улогата во „откривање на цените” со кое пазарните цени за финансиските средства би се корегирале веднаш и лесно кон нивните информации за вредноста на основното средство;

- На крајот, поцелосниот и специјализиран меѓународен финансиски пазар ја намалува маргината помеѓу стапката на примање и давање на кредити како и надоместоците за обезбедување на финансиско посредување. Како и секое конкурентно водено намалување на трошоците како фактор за производството, таквите случувања водат кон крајна предност на широк ранг на бизниси и потрошувачи.

2.1.6 Ризици од зголемена финансиска глобализација

Аргументирањето дека поголемата финансиска глобализација води директно кон потенцијално зајакнување на богатството не е реално и не упатува дека автоматски ќе се случи на начин кој ќе ги максимизира нето ползите. Имено, една од клучните ризични области, која сега добива поголемо внимание, е потенцијалната зголемена променливост во краткорочните бруто капитални текови. Дури и онаму каде нето годишните капитални текови сумирани во капиталната сметка на билансот на плаќања не се големи, краткорочните бруто текови се многу поголеми и можат да се вратат многу бргу доколку има промена во однесувањето на пазарите на капитал. Таквите поврати можат да се случат или „рационално“ со појавата на постојани нови информации за кредитоспособноста, или врз база на веројатни идни движења во индустриите или економиите.

Можеби спротивно на сегашните сфаќања, доказите укажуваат дека во текот на последните 25 години, финансиските кризи беа почести во периодот 1975 до 1986 отколку сега, додека банкарските кризи го доживеаја врвот во раните 80-ти. Не е за изненадување, кризите беа почести во земјите во развој отколку во развиените индустриски земји. Условните наоди од овие студии ја потврдуваат важноста на здрави домашни политички системи, постоење на моќни комерцијални институции особено во банкарскиот сектор, како и прудентни супервизии.

2.1.7 Дали глобализацијата ги достигна нејзините лимити

Во имагинарен свет каде националните пазари се целосно интегрирани еден со друг, тековите на добра, услуги и капитал би биле олеснети а цените би се приспособувале

побргу помеѓу нациите како и во рамките на националните пазари. Во таков свет би било невозможно некој да се збогати преку тргување со добра и услуги или финансирање од пониска вреднувана корисност на еден пазар во повисока вреднувана корисност на друг пазар.

Врз основа на тој хипотетички бенчмарк, постојат огромен број на докази дека профитабилна и општествено поволна глобализација потенцијално има уште многу за развој пред себе.

Започнувајќи од средината на деведесеттите, беа објавени извесен број на студии споредувајќи ги трговските, капиталните текови како и ценовните разлики помеѓу канадските провинции, и соодветните тековите помеѓу нив и САД. Исто така, слични студии беа направени помеѓу земјите на ОЕЦД, Иако деталните проценки се разликуваат, сите студии покажуваат дека дури и во значително интегрираните економии, по надоместувањето на разликите за растојание, транспорт и трансакциски трошоци, остануваат големи домашни фаворизирања, односно домашните пазари овозможуваат поефикасна дистрибуција на добрата и услугите споредено со странските пазари. Неодамнешните трендови на глобализација на некој начин го намалија домашното фаворизирање, но веројатно е дека постојат многу профитабилни можности за да се намалува и понатаму.

2.1.8 Финансиска глобализација како извор на кризи

После долг период од релативна стабилност во меѓународниот финансиски систем, глобалната криза обезбеди остар тест за финансиската глобализација. На глобално ниво, брзиот растеж на меѓуграничната финансиска трговија во декадата пред кризата придонесе кон брз растеж на кредитните пазари кој беше во центарот на иницијалната фаза на кризата. Уште повеќе, финансиската глобализација ги надолжни асиметриите во кредитниот растеж и надворешните позиции во самите земји кои имаа критична улога во определувањето на меѓудржавните инциденти и ширење на кризите.

Еднаш штом се случи кризата, финансиската глобализација обезбедува резерви во услови на кризи за определени земји, додека ги засилува кризите во останатите.

Генерално, структурата на меѓународните биланси на состојба на земјите во развој обезбедуваат вредна заштита од кризите. Спротивно, долгорочно капиталните, краткорочно долговните профили на многу напредни економии беа ризични профили во лицето на опаѓачките пазари на капитал и нарушувањата на кредитните пазари. Како и да е, девалвацијата на валутите за определени напредни економии ја подобри надворешната позиција за време на кризите. Уште повеќе, глобалните кризи имаа покажано на моќен начин дека меѓународната финансиска интеграција ги засилува трошоците на политиката и регулативните неуспеси, како во услови на превенција од кризи и кризен менаџмент. Иако постоеја полиња на политички реформи во услови на криза, многу повеќе останува да се направи во поглед на дизајнирање на глобални, регионални и национални рамки на политики кои ќе можат да се справат со високото ниво на меѓународна финансиска интеграција¹³.

Доколку, соодветни меѓународни и национални институции се ставени на правилно место, финансиската глобализација го задржува потенцијалот позитивно да придонесе кон диверзификација на ризиците, нивелирање на потрошувачката и ефикасно алоцирање на капиталот.

Всушност, во услови на подобрена институционална рамка, нискиот обем на меѓугранична финансиска трговија може да донесе поприродни ползи од финансиската глобализација, доколку мудрата меѓународна трговија на средства се засилува на сметка на уништувачката меѓународна трговија со средства. Треба да се остави на секој читател самостојно да ги процени веројатноста и времето на овие институционални реформи.

2.2 Глобализација и мултинационалните компании

Мултинационалните компании (во понатамошниот текст - МНК) станаа многу големи и моќни со вредност поголема од целокупниот БДП на многу држави. На овој начин МНК можат да имаат значителни ефекти, како добри така и лоши во земјите во кои работат, особено ако овие држави се мали и сиромашни. За да се добие чувство за големината и моќноста на МНК во Табелата 2.1 дадени се податоци за десетте

¹³ Financial Globalisation and the Crises (2012), Philip R. Lane, 11th BIS Annual Conference on the “Future of the Globalisation” .

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

најголеми МНК во светот по обемот на приход согласно последно расположливи податоци споредено со БДП на определени земји со податоци од 2012 година.

Табела 2.1 Десетте најголеми МНК по обем на приход во споредба со БДП на соодветната земја (во милијарди долари)

Друштво	Земја	Област на делување	Приходи	Нето добивка	Средства	Пазар на вредност	БДП
Wal-Mart Stores	САД	Малопродажба	378.80	12.73	163.38	198.60	15.095
ExxonMobil	САД	Операции со гас и нафта	358.60	40.61	242.08	465.51	
Royal Dutch Shell	Холандија	Операции со гас и нафта	355.78	31.33	266.22	221.09	770
BP	Велика Британија	Операции со гас и нафта	281.03	20.60	236.08	204.94	2.452
Chevron	САД	Операции со гас и нафта	203.97	18.69	148.79	179.97	
Toyota Motor	Јапонија	Автомобилска	203.80	13.99	276.38	175.08	5.869
Total	Франција	Операции со гас и нафта	199.74	19.24	165.75	181.80	2.257
ING Group	Холандија	Осигурување	197.93	12.65	1,932.15	75.78	
General Motors	САД	Автомобилска	181.12	-38.73	148.88	13.18	
General Electric	САД	Производство и дистрибуција на енергија	172.74	22.21	795.34	330.93	

Извор: http://www.forbes.com/lists/2008/18/biz_2000global08_The-Global-2000_Sales.html
<http://gettoppens.com/top-10-highest-gdpnominalcountries-in-2012/>

Подолу ќе се истражат главните области на влијание на МНК.

2.2.1 Биланс на плаќање

МНК увезуваат големи износи на капитал за да може да платат за формирањето на нивните нови бизнис инвестиции и слично. Овој вишок на капиталната сметка креира дефицит на тековната сметка кај другата држава која увезува повеќе добра и услуги отколку што извезува. Ова ги подига локалните стандарди на живеење сè додека увозот на капитал запре заради било која причина и тогаш стандардот повторно опаѓа.

Доколку новите бизниси се за супституција на увозот, како на пример локалното производство кое претходно се увезувало, тогаш увозот опаѓа и тековната сметка се подобрува. Доколку новите бизниси се развивање на локални сировини за извоз, тогаш извозот на сировини исто така ја подобрува тековната сметка на соодветната земја.

Реалност е и МНК да трошат големи суми за увоз на техничка опрема која не е расположива локално, што исто така ја влошува состојбата на тековната сметка. Доколку МНК ги реинвестираат своите профити, тогаш нема ефект на Билансот на плаќање, освен доколку не ги репатрираат профитите, во кој случај состојбата на тековната сметка се влошува. Понатаму, пазарот на размена на една мала држава може да не е добро развиен, така што обидот на бизнисот да купи или продаде голема сума на девизи ќе доведе до остро зголемување или намалување на цената на валутата, освен доколку работите не се управуваат многу внимателно.

2.2.2 Вработување

Генерално, МНК воспоставуваат нови бизниси за кои треба нови вработени така што вработувањето се подобрува и се креираат нови работни места. Како и да е, тоа зависи од усогласеноста на способностите помеѓу новите работни места и локалниот пазар на труд. Бизнисот може да воспостави фабрика специфично дизајнирана да служи на локалниот пазар на труд. Но во нафтените земји на средниот исток, на пример, постојат многу фабрики кои произведуваат за локалниот потрошувачки пазар. Некогаш, работните задачи се премногу комплексни за локалните вработени, така што се јавува потреба од ангажирање на експатријати кои работат во многу вакви земји и на тој начин ја зголемуваат локалната невработеност.

Некојпат, определени МНК обезбедуваат многу остра конкуренција која доведува до уништување на локалните бизниси и создавање невработеност. Генерално, МНК вообичаено вработуваат помалку вработени, како резултат на нивната поголема ефикасност што придонесува за зголемување на невработеноста

2.2.3 Трансфер на технологија

МНК делуваат на повисок стандард на раководна и технолошка експертиза отколку локалната економија. Локалните вработени може да научат за овие работи и локалната економија може да има полза од оваа нова експертиза.

Дури и развиените земји можат да имаат полза, така што не треба да се зборува единствено за ползи кај земјите во развој каде што технолошкиот развој е енормно важен. Ова ќе зависи од тоа колку се расположени МНК да вработуваат и обучуваат локални вработени.

2.2.4 Општествена одговорност

Стандардите и регулативите се друг вид на трошок на бизнисот и МНК секогаш се трудат и гледаат да ги намалат трошоците. На овој начин постои предност да се лоцираат во земји кои имаат помалку регулативи. Определени сиромашни земји се склони на корупција и мито, што значи дека нивните регулативи се неефективни. Индија, на пример, има одлични закони за заштита на околината на хартија, додека во пракса инспекторите се слабо платени така што се отвора врата за коруптивни елементи. Ова отвора простор за спуштање на стандардите под ниво кое се смета за прифатливо во земјите од каде потекнуваат МНК.

Еден од поскандалозните случаи беше во 1980 година кога хемиската фабрика од САД Union Carbide толерираше многу ниски безбедносни стандарди во нивната фабрика во Индија. Како резултат на ова, имаше експлозија која ослободи облаци од отровен гас кој уби илјадници луѓе. Повеќе илјади луѓе се сè уште живи и многу болни заради ова. Она што беше особено неодговорно е фактот што многу долги години требаше оваа фабрика да ја прифати одговорноста и да плати оштета.

2.2.5 Контрола од владата

Премногу е тешко за определени влади да остварат ефективна контрола врз МНК бидејќи тие се големи и моќни. Една МНК може да биде доминантна сила во определена локална економија. Дури и големи и моќни земји како Велика Британија не

можат секогаш ефективно да ги контролираат МНК. Тие имаат широка лепеза на начини за да се минимизира контролата од страна на државите.

Еден од познатите начини (технички нелегален) се трансферните цени. МНК вообичаено купуваат и продаваат помеѓу различни национални канцеларии од ист бизнис бидејќи секој од нив е посебен профитен центар. На пример, Париската канцеларија треба да продаде на Берлинската канцеларија. Постои тогаш прашање по која цена треба да се случи продажбата. Официјално, продажната цена треба да биде пазарната цена на тој ден, но некои пазари немаат такви цени секој ден и државите имаат потешкотии да го откријат тоа.

Ако на пример, германските корпоративни даноци се повисоки отколку француските, тогаш берлинската канцеларија ќе плати премногу за производот и ќе направи загуба додека париската канцеларија ќе заработи поголем профит и ќе плати данок користејќи помала стапка на оданочување.

Кога различни влади имаат комплетно различни даночни системи со илјадници детални правила како се плаќа данокот и какви ослободувања постојат, можностите на МНК за вработување на даночни советници кои би можеле да го "оптимизираат" данокот се енормни.

2.3 Глобализација со нејзините ризици и ползи

Што ја води глобализацијата? Што значи таа за економските перформанси? Зошто одредени држави успеаја, а останатите не, во текот на последниот квартал од векот? Што треба да се случи за оние што не успеаја да го сменат текот на перформансите? Ова се голем број на прашања и ниедно не е повеќе важно од другото. Денес живееме во свет кој не само што е поделен, туку се дели и понатаму. Додека голем број на луѓе живеат во земји чии перформанси се подобруваат, дури една третина од човештвото живеат во земји кои и понатаму назадуваат. Ако ова треба да се промени, мора да се пронајде некој начин за да им се помогне на овие земји да ги искористат можностите и да ги управуваат ризиците од глобализацијата. Изолацијата не е опција.

2.3.1 Дефинирање на глобализацијата

Глобализацијата, помеѓу останатите дефиниции, може да се дефинира и како интеграција на економските активности преку пазарите и границите. Културните, општествените, и политичките аспекти од глобализацијата се последица од овие економски сили. Движечки сили на интеграцијата се технолошките и политичките промени, намалувањето на транспортните и трошоците за комуникација, и големото потпирање на пазарните сили. Намалувањето на транспортните трошоци и комуникација е конзистентна тенденција на човечката историја, која дури се има и забрзано во текот на последните два века. Како и да е, економската либерализација е далеку од конзистентна.

2.3.2 Намалување на транспортните и трошоците за комуникација.

Промената во технологијата на транспортот и комуникацијата создаде можност за поголема трговија која е последователно креирана од нив. Ова не е нов феномен, железницата, парната машина и телеграфот создадоа можности за интеграција во 19-тиот и 20-тиот век. Железницата го направи за прв пат можен копнениот транспорт на стоки во огромни количини. Со парната машина, десетици милиони луѓе можеа да го препловат океанот со леснотија, што и го правеа. Првата прекуатлантска линија беше воспоставена во 1866 година. Ова беше, како што вели професорот Kevin O'Rourke, најважната пресвртница на пазарите на капитал во последните 200 години. 20-тиот век го додаде контејнерскиот транспорт, големите танкери, како и авионскиот превоз. Овој век исто така го додаде радиото, телевизијата, прекуокеанската телефонија, сателитите, компјутерите како и интернетот. Денес 1 милијарда луѓе се веќе на интернет додека 1,5 милијарди користат мобилни телефони. Така беа создадени нови можности кои беа повторно искористени. Тие се гледаат во 24-часовен пазар на капитал, масовен туризам, и глобална интерконекција на производството кои ги креираа денешните МНК. За прв пат во историјата, овие услуги кои можат да се пренесат во форма на податоци се повеќе пазарни отколку производствени.

2.3.3 Економска либерализација

На долг рок, светот изгледа насочен да стане поглобален, бидејќи поврзаните можности се многу зголемија. Но историјата покажува дека ова не значи незапирливо зголемување на интеграцијата. Во 19-тиот век, зголемената трка на либерализмот ја достигна највисоката точка во последните две декади на векот.

По втората светска војна либерализацијата стана различна, иако несигурна, во рамките на Западна Европа, како и преку Атлантикот под водство на САД. До крајот на 60-тите успехот на мал број релативно надворешно ориентирани источно азиски економии исто така стана повидлив. До крајот на 70-тите, неуспехот на државното планирање и национализацијата исто така станаа повидливи. Ова го воспостави нивото заради што мора да се смета како еден од најдраматичните периоди на економска либерализација која постоела некогаш.

Овие настани го трансформираа економскиот живот на околу 2,8 милијарди луѓе. Невозможно е да се истражи оваа либерализација во детали овде, но можат да се земат предвид некои примери - помеѓу 1992 и 2002 година пондерираната просечна тарифа на увозот во Кина падна од 20,6% на 6,4%. Всушност, Кина се придвижи во насока од постоење бариери, до увоз споредлив со оној од високо развиените земји во раните 50-ти и се доближи до тековното ниво на развиените земји во рамките на само 10 години. Кинескиот извоз експлодираше помеѓу 1999 и последните неколку години, имено тој порасна од 200 на 600 милијарди долари.

2.3.4 Записи од глобализацијата

Резултат од интеракцијата на двојните сили, намалени трошоци за комуникација и придвижување кон пазарот беа две значајни работи кои се случија во последните две и пол декади. Првата е нагласеното зголемување во интеграцијата на секторите за производство на добра во економијата и дел од услугите кои вообичаено се нарекуваат аутсорсинг, и второ, зголемувањето на странските директни инвестиции.

Исто така, важно е да биде јасно што се случило. Две работи се особено помалку глобализирани во споредба со еден век порано а тоа се: пазарот на труд и долгорочните пазари на капитал. Претходното се покажува со фактот дека учеството на популација на луѓе кои живеат во земји различни од онаа на нивното раѓањето е околу 3% во споредба со 10% во последните години на 19-тиот век. Ова исто така се покажува преку историски големите јазови во реалните плати во светски рамки. Како што бележи Светска Банка, приливите од трансфери на средства на земјите во развој се два пати поголеми од нивото на официјална помош за развој.

Последното се покажува преку неуспехот да се генерира конзистентно голем нето паричен тек од богатите кон сиромашните земји. Во текот на последните години, нето тековите отидоа дури и во спротивна насока, од земјите во развој кон светски најбогатите земји. Неуспехот да се креира стабилен нето прилив на капитал од богатиот кон сиромашниот свет е најголемиот поединечен неуспех на втората фаза од глобализацијата.

Сега да се свртиме кон влијанието на човечкото богатство:

- Глобализацијата донесе големи економски добивки на многу делови од светот, кои успешно го искористија нивото на развој создадено од трудоинтензивното производство;
- Глобализацијата соодветно придонесе за големо намалувања во учеството на човечката популација која живее во екстремна сиромаштија. Врз основа на извештајот на Светска Банка, учеството на источна азиската популација која живее со помалку од 1 долар на ден се намали од 56% во 1981 на 16% во 2001 година. Ова е најголемото и најбрзото намалување во екстремната сиромаштија во светската историја. Релативно брзиот растеж на земјите во развој во Азија имаше подеднакво учество во намалување на нееднаквоста помеѓу домаќинствата, за прв пат започнувајќи од 1820 година¹⁴;
- Ерата на глобализација сè уште не оди во полза на Африка и уште повеќе на Латинска Америка.

¹⁴ Risks and Rewards of Globalisation, Martin Wolf, p.7

2.3.5 Извори на успех и неуспех

Како да ги разбереме успехите и неуспехите на глобализацијата? Почетна точка е набљудувањето дека глобализацијата во голема мера е проширување на пазарите низ границите. Ова беше едно од најважните видувања на Адам Смит. Вистина за било кој пазарен процес е дека она што еден пазар би добил како ползи од меѓународните пазари зависи од тоа што истиот може да понуди и како тој потоа ќе ги користи таквите ползи. Доколку земјата е неуспешна во добивање онолку колку што сака од интеграцијата со светската економија, тоа е поради тоа што нејзините луѓе се или неспособни да понудат она што секаде се бара, или се оневозможени од тоа заради бариери надвор или дома. Ова е вистина како за луѓето на државата како целина, така и за група на луѓе или индивидуи во неа.

Втора и подеднакво важна точка е дека успехот зависи во најголема мера од домашни ресурси, политики и институции. Очигледно, големо внимание се посветува на она што глобалната заедница треба да го направи. Но, економската теорија и искуството укажуваат дека главни фактори за постигнатите резултатите се од домашен карактер. Тие лежат над сè во можноста на државата да обезбедува услови за успешна пазарна економија. Барањата повремено одат под неутралната фраза „инвестициска клима“. Она што се подразбира под оваа фраза е едноставно предуслов за успешна пазарна економија. Ако се сака да се помогне на земјите да ја искористат можноста која се нуди со глобализацијата, тоа е овде и мора да се фокусира вниманието.

Сè уште светската економија може да биде сурово место и можноста да се просперира во неа е тешка за поголемиот дел од земјите во развој. Подолу се дадени некои од предизвиците со кои тие се соочуваат:

- Протекционизам, особено во земјоделството;
- Големи и често брзи промени во пазарните услови. Влезот на Кина во светската економија, на пример, ги намали релативните цени на трудоинтензивното производство, на кое се потпираа многу од земјите во развој, додека цените на суровините за индустриското производство се зголемуваа, вклучително и на горивото;

- Се намалува потребата да се диверзифицираат продуктите за кои опаѓа побарувачката и релативните цени;
- Способноста и желбата на странските инвеститори да се придвижуваат бргу кон локации кои се поатрактивни за нив. Во многу случаи, овие инвеститори исто така немаат избор. Колку што поконкурентна станува глобалната економија, тие повеќе треба да ги усогласуваат понудите за најевтината понуда на конкуренцијата;
- Брзи промени во глобалните финансиски пазари, особено кај каматните стапки и желбата да се обезбедат средства;
- Последно, но не најневажно, е аспектот на екстерното окружување кое ја промовира корупцијата и криминалот во земјите во развој. Ова вклучува: забрана за користење на наркотици, продажба на оружје, желбата да се плати мито, плаќање на големи провизии директно на владини претставници како возврат за пристап кон природни ресурси, и расположливост на офшорни банкарски единици¹⁵.

Доколку се обидеме да го разбереме релативниот неуспех на одредени земји од Африка и делови од Латинска Америка, ќе мораме да погледнеме во интеракциите помеѓу нивните домашни ресурси, институциите и политиките, од една страна, и природата на глобалното окружување, од друга страна.

2.3.6 Ризичност на глобализацијата

На глобално ниво, интегрираните држави имаат претрпено огромни штети во текот на кризите од високата нестабилност на пазарите на хартии од вредност. Подолу се објаснува дека глобализираните земји уживаат во пониски ризици на пазарите на акции во добри времиња, но и страдаат исто толку во време на кризи¹⁶. Уште повеќе, транзицијата кон отвореност ја храни финансиската нестабилност. Политичарите треба да најдат начин како да ги управуваат овие грижи за ризиците.

¹⁵ Risks and rewards of globalisation, Martin Wolf, pp.8-9.

¹⁶ Roland Spahr (2008), Is globalisation risky? VOX

Во последните години, доказите укажуваат дека глобализацијата е клучен носител во помошта на земјите во развој да применуваат знаење, регулативи и стандарди добиени од нивните западни партнери. Определени автори наоѓаат дека глобализацијата може да ја зголеми стабилноста кое што се рефлектира преку намалување на маргините при тргување со обврзници во земјите во развој, помала нестабилност во меѓуграничните капитални текови, и намалување на нестабилноста кај обврзниците, акциите, и странските девизни курсеви во различни земји. Понатаму, во 2004 година сегашниот претседател на Федералниот систем на резерви на САД (во понатамошниот текст - ФСР) ја нарекол зголемената стабилност на финансиските пазари како „голема самоконтрола“ што е резултат на поголемиот број позитивни ефекти на глобализацијата.

Стабилен економски развој е еден од темелите на силен и добро функционирачки економски систем, како домашно така и глобално. На глобализираните земји им требаат софистицирани регулативи кои ќе служат добро во време на глобални финансиски кризи и ќе обезбедат доверба во самите пазари. Регулативите треба да бидат доволно солидни, така што влијанието на кризите ќе може да биде управувано ефективно, или воопшто да не дозволат тие да се случат. Се изведува тезата доколку една земја е поглобализирана од другите, нејзините пазари на хартии од вредност се помалку нестабилни.

Во текот на транзиција до поголема глобализација може да се појават ризици бидејќи примената на нови економски методологии ги надминува нивните разбирања и контрола. Некој би можел да очекува дека отворањето на светот и измените на бизнис стандардите ќе вклучува висока нестабилност. Исто така, поголемиот степен на глобализација може да генерира можности за шпекулација, несигурност и ризик. Овде се наведува тезата дека транзицијата кон глобализација создава финансиска нестабилност.

Последно, потребно е да се побара потврда дека регулативите се докажуваат како ефективни во текот на глобалните кризи. Соодветно, тезата е дека повеќе глобализираните држави имаат помалку нестабилни пазари дури и во време на финансиски кризи.

За да се определи нивото на глобализација, авторот¹⁷ Roland Spahr го има користено КОФ индексот на глобализација¹⁸ кој мери неколку димензии на годишни основи за 122 држави во текот на периодот од 1970 до 2005 година. Целосниот индекс на глобализација е пондерирани просек од трите главни димензии – економска, општествена и политичка глобализација, кои се состојат од под-индекси.

Ризикот е мерен преку променливоста на репрезентативни домашни пазарни индекси. Истиот автор ги пресметал годишните просеци и стандардни девијации врз база на дневните пазарни цени на крајот од тргувањата и потоа ги добил вредностите кои имаат ризик користејќи ниво на доверба од 99,9% претпоставувајќи нормална дистрибуција на последните цени на тргување. Ризикот за секоја држава во секоја година бил пресметан преку делење на вредностите со ризик со годишниот просек од последни цени на тргување. Ова помогнало да се елиминираат ефектите од различни валути, нивото на инфлација, бројот на акции во индексот и останати карактеристики на индексот.

Финалниот индикатор на ризикот е стандардизиран, и може да обезбеди поточна споредба на нивоата на финансиски ризик во секоја истражувана земја. Финалниот сет на податоци го содржи КОФ индексот на глобализација од 1994 до 2005 година и годишниот индикатор на ризици од 1998 до 2008 година за 26 земји. Заклучокот на анализата е дека просечната глобализација се зголемила во текот на оваа декада, додека развојот на просечниот ризик кај сите држави е понестабилан. Она што не е за изненадување, ризикот го достигнува врвот во текот на 1998 година за време на Азиската криза, намалувањето на растежот во 2002-2003 година и тековната во тоа време (2008 година) финансиска криза. Ниската точка во 2004 година се интерпретира како доказ на самоконтрола во тоа време.

За да се истражи врската помеѓу глобализацијата и ризикот за секоја земја, авторот ги пресметал просеците на глобализација за сите земји за десет години почнувајќи од

¹⁷ Види фуснота 15

¹⁸ КОФ Индексот на глобализација е воведен во 2002 година (Dreher, објавен во 2006) и ажуриран и опишан во детали во Dreher, Gaston and Martens (2008).

2008 година па наназад и соодветниот ризик за време на истиот набљудуван период. Резултатите покажуваат дека високо глобализираните земји се помалку изложени на ризик. Исто така се покажува дека постои висока негативна корелација помеѓу нивото на глобализација и нивото на ризик. Наодите ја подржуваат идејата дека земјите со високо ниво на глобализација генерално имаат посозреани економски системи со добро етаблирани регулативи и софистицирани финансиски инструменти. Ова создава поголема доверба во овие пазари кое се изразува во помал ризик.

Групата на држави со пониско ниво на глобализација и повисок ризик ја сочинуваат земји од Азија и Јужна Америка. Авторот објаснува дека поразвиените земји имаат постабилни финансиски пазари заради поголемиот развој и големина, додека помалку развиените држави често страдаат од ненадејни промени во насоките на капитални текови кои имаа тенденција да ги забават или засилат нагорно-надолните циклуси и кризи.

За да се погледне во транзицијата од пониско кон повисоко ниво на глобализација, се истражувала патеката на индексот на глобализација и кривата на индикаторот за ризици. Патеката на индексот на глобализација е строго позитивно корелирана со просечниот индикатор за ризици, а уште повеќе строго корелирана со патеката на ризичниот индикатор. Зголемена глобализација доаѓа со зголемени ризици.

Кина е лидер во напредокот на глобализација, како и во нивото на зголемување на поврзаниот ризик. Напредокот на Кина кон создавање на глобална економија е единствен, но веќе денес никој не може, а да не ги увиди можните трошоци на нестабилност преку соочување со високо ниво на ризик, иако пазарите на хартии од вредност се мали во услови на пазарна капитализација. Како резултат на ова, за да се постигне повисока ефикасност во управувањето со ризици и да се одржи стабилност и растеж, мора да се донесат посософистицирани и напредни регулативи и да се имплементираат навремено.

Сега поминуваме на истражувањето на врската помеѓу глобализацијата и ризикот за време на финансиска криза. Може да се забележи дека на крајот на кризата во Азија во 1988 година, не постои силна негативна корелација помеѓу глобализацијата и ризикот.

Ова може да се набљудува за финансиските шокови од терористичките напади во 2001 година, како и финансиската криза во 2008 година. За време на овие години, супериорноста на глобализираните земји во однос на финансиската стабилност исчезна. Уште полошо, во годината на сметководствениот скандал кај Енрон во 2001 година, недовербата во економиите на глобализираните земји стана толку голема што негативната корелација се промени во позитивна, покажувајќи колку е ранлива довербата во сопствените системи.

Глобализираните земји тежнеат да бидат помалку ризични во време на финансиската стабилност. За жал, во време на финансиска нестабилност овие земји не се сметаат за сигурни сидра за да обезбедат заштита од кризите. Изгледа дека глобалната нестабилност ги прави пазарните учесници да ја изгубат довербата во сите пазари без разлика од тоа каде се и каде ги инвестирале своите пари. Постоечките софистицирани регулативи на глобализираните земји очигледно не обезбедуваат иста доверба во време на кризи како во стабилни времиња.

Во последниот дел од анализата се рангирани повеќе земји анализирани во однос на нивото на нивниот пондериран просек за глобализација и ризик и патеката на овие индикатори, соодветно. Најмалку глобализираните земји, кои се соочуваат со најголеми ризици додека се во процес на транзиција, се Кина и Индија. Двете земји се глобализирани на релативно ниско ниво, но се соочуваат со релативно високо ниво на ризик. Како и да е, во случајот на Кина, иако индикаторот на ризик драматично се зголеми во последните години, економските случувања во оваа земја може во иднина да предизвикаат определено намалување на нејзиниот индикатор за ризик.

Во спротивни ситуации се Данска и Шведска. Двете земји дејствуваат на високо ниво на глобализација со многу стабилен финансиски систем и исто така покажуваат висок степен на одржливост во однос на можните ризици кои се причинети од глобализацијата.

2.4 Глобализација на финансиските пазари

Во текот на последните декади, постоеше постојан пораст на меѓуграничните финансиски текови во светски рамки. Како прво, различните финансиски институции

вклучувајќи ги банките и институционалните инвеститори, ги проширија своите активности во географска смисла. Во овој процес, тие делуваат како посредници за да ги канализираат фондовите од позајмувачите на кредитобарателите во рамките на националните граници. Второ, развиените пазари на хартии од вредност добија јасна меѓугранична ориентација. Во многу инстанци, ново издадените хартии од вредност се дизајнирани и понудени на јавноста на таков начин за да го максимизираат нивното појавување на меѓународните инвеститори. Овие случувања го рефлектираат прогресивното отстранување на меѓуграничните контроли на финансиските текови како и либерализација на националните пазари на генерален начин.

Сето ова резултираше во зголемување на рангот на расположливи можности за депонирање и кредитирање на економските агенти во светски рамки. Пазарна експанзија особено постоеше во рангот на финансиски можности расположливи за финансирање на дефицитот на тековните сметки и рециклирање на вишокот на тековните сметки.

Во процесот на развој на глобализацијата на финансиските пазари забележан во текот на последните декади, како технолошките унапредувања, така и финансиските иновации, играа клучна улога. Во последните неколку декади, информационите системи беа во можност да пресметуваат и зачувуваат многу податоци на брз начин. Телекомуникациските мрежи ги раширија своите капацитети така што на многу посигурен и доверлив начин овозможија размената на податоци на меѓугранично ниво како и поврзување на повеќе компјутерски машини на поефикасен начин. Како резултат на ова, меѓуграничните финансиски договори станаа многу полесни и посигурни, ефективно намалувајќи ги бариерите предизвикани од далечината, определено од географски или останати фактори. Уште повеќе, особено во текот на последните две декади, финансиските пазари станаа почва за развој на широко поле на брзо појавени финансиски продукти, често опишувани како финансиски деривативни инструменти. Овие производи им овозможија на вложувачите и позајмувачите да ја дефинираат нивната кредитна изложеност како и да ја корегираат во текот на времето. Со деривативните продукти, депозиторите и позајмувачите можат соодветно да избегнат некои од проблемите поврзани со асиметричноста на информациите на финансиските пазари кои се особено акутни во меѓународен контекст.

Како и да е, интеграцијата на финансиските пазари надвор од националните граници не е нов феномен. Во периодот на златниот стандард, од средината на 19-тиот век сè до 1914 година, финансиските пазари беа добро интегрирани на глобално ниво, иако архитектурата на меѓународниот финансиски систем беше многу различна од онаа денес. Ова вклучува прашања како што се ранливоста на меѓународниот финансиски систем на кризи или постоење на ограничен простор за маневар кој е расположив на економската политика при спроведувањето на специфични цели на национално ниво.

Во овој дел од трудот ќе се обидеме на прво место да ги прегледаме доказите кои упатуваат дали финансиските пазари станаа глобализирани. Во овој контекст, ќе се испитаат различни индикатори за глобализацијата и после прегледување на овие докази ќе се обидеме да идентификуваме оперативна дефиниција за концептот на глобализација која би можела да биде корисна за разгледување на импликациите на овој феномен врз монетарната политика. Втората цел би била да се разгледаат ползите и ризиците поврзани со глобализацијата на финансиските пазари, како и улогата на монетарната политика која може да ја игра во овој контекст, особено делот што се однесува на евро зоната.

Директорот на БМП до 2008 година, Malcolm D. Knight¹⁹ се обидува да одговори на прашањето дали националните институции во индустриските земји се сè уште битни во глобализираниот финансиски систем и, доколку е така, зошто. Имено, меѓуграничната трговија на финансиски инструменти беше сè уште многу ефективно обесхрабрувана од властите во многу земји во последните неколку декади што е доста долг период после работата на австрискиот економист Joseph Schumpeter кој ја спроведуваше неговата успешна работа и ја гледаше еволуцијата на националните институции како клучен елемент во процесот на економскиот растеж и развој. Гледано наназад во 70-тите години, само неколку земји кои може да се избројат на рака - особено САД и Канада беа исклучок во преовладувачкиот свет на зајакнати контроли на меѓународните парични текови. Но оттогаш многу земји, мотивирани од ветувањето за

¹⁹ Globalisation and Financial markets, Speech by Malcolm D Knight, General Manager of the BIS, at the 34th Economic Conference of the Austrian National Bank, Vienna, 22 May 2006

ползи кои би се добиле од отворените капитални сметки, ги имаа забележително намалено ограничувањата. Со ова се дојде до именување на овие либерализации на меѓународни трансакции на финансиски инструменти колективно во финансиска глобализација.

Во текот на истиот период, генералното разбирање на улогата на финансискиот механизам, како во развиените, така и во земјите во развој, помина низ еволутивен процес. На пример, се дојде до ситуација да се цени важноста на развојот на пазарот на акции во однос на начините по кои законите за хартии од вредност ги третираат прашањата како што се: кои информации треба да се достават до јавноста, кој е виновен за обезбедување на лажни информации или за необјавување на корисна информација. Иако многу често се нагласува дека глобализацијата има последици врз понудените услови за придобивање на странски капитал, многу малку се прифаќа фактот дека глобализацијата исто така влијае врз мотивацијата на резидентите на државата да продолжат да чуваат во домашните економии позначителен дел од своите финансиски средства.

2.4.1 Дали финансиските пазари станаа глобални?

Глобалните пазари се пазари во кои се применува законот на една цена, во смисла дека ќе биде можно да се купи или продаде еден производ за иста цена независно од географската локација и локалните специфики. Кога производите се купуваат и продаваат надвор од локалната граница, ценовната различност може да остане сè додека постојат трошоци специфично поврзани со меѓуграничната размена спротивно на размената во национални граници. Следствено, процесот на интернационализација на финансиските пазари е само еден чекор кон глобализација на финансиските пазари. Оваа разлика помеѓу глобализацијата и интернационализација изгледа дека важи за финансиските пазари, како и за пазарите за добра и нефинансиски услуги. Во текот на последните декади, финансиските пазари добија јасна меѓугранична ориентација, но сè уште може да продолжи да се дебатира дали се вистински глобални.

2.4.2 Преглед на расположливите докази

Интернационалната ориентација на финансиските пазари може да се мери преку меѓуграничните финансиски текови. Bordo, Eichengreen и Kim (1998)²⁰ докажуваат дека добар индикатор за меѓуграничните финансиски текови е апсолутната вредност на показателот салдо на тековната сметка во однос на БДП упросечен во рамки на извесен број на земји. Тие покажуваат дека овој индикатор се зголемил од почетокот на 60-тите, но сè уште останал под нивото забележано во периодот од средината на 1870 до 1914. Понатаму, во поразвиените земји вредностите земени за овој показател беа постабилни во периодот кој претходеше на 1914 година отколку во периодот од последните години. Овие набљудувања покажуваат дека нето финансиските текови, иако се зголемуваат, во моментот не се доволно големи и генерално се понестабилни отколку во периодот пред првата светска војна.

Како што анализираат Flandrau и Riviere (1999)²¹ движењата на салдата на тековните сметки можат да се насочат во поголема мера со користење на економетриска работа, кога не би се зела во предвид само димензијата за временската рамка, туку и меѓусекторската димензија. Нивните резултати го потврдуваат степенот на финансиска интеграција, кога истата мерена во однос на нето салдата на тековната сметка, е зголемена во текот на последните години но сè уште останата под нивото забележано пред 1914 година. Без разлика на ова, како што бележат авторите Bordo, Eichengreen и Kim (1998), постојат докази кои упатуваат дека спротивно на развојот во нето финансиските текови, бруто финансиските текови се сепак поголеми денес споредено со периодот пред 1914 година.

Сумарно, анализата на доказите за финансиски текови има тенденција да укаже дека степенот на интернационализација на финансиските пазари се има зголемено во последните години за да го достигне нивото кое е споредливо со она забележано во периодот на интеграција на финансиските пазари кои претходеа на првата светска војна. Како што беше споменато, обемиите сами за себе не можат да бидат доволен индикатор за глобализацијата, бидејќи законот за една цена може сè уште да не се

²⁰ The Globalisation of the international financial markets (2000), Professor Otmar Issing, Ottobeuren, European Central Bank.

²¹ Види фуснота 19

применува во услови кога меѓуграничните финансиски текови ќе станат широко распространети.

2.4.2.1 Преглед на расположливите докази во поглед на цени

Очигледно постојат многу потешкотии поврзани со проценката на девијации од законот за една цена. Прво, бидејќи финансиските и “реалните” цени се тесно поврзани, тешко е да се тестира хипотезата за постоење на глобализиран финансиски пазар на изолиран начин. На пример, доколку постојат различни примери за корекции на релативните цени за потрошувачите како резултат на кризи во различни економии, тогаш движењето во финансиските цени треба првенствено да се истражува во реални услови отколку во номинални услови, за да може да се контролираат ефектите од различните номинални ригидности. Ова ќе доведе до усложнување со фактот дека очекувањата за инфлација, кои ја определуваат разликата помеѓу реалните и номиналните променливи, генерално не се набљудуваат *ex ante*.

Соодветно на ова, тестовите за законот за една цена очигледно се базираат на апроксимации. Во многу случаи, резултатите од тестовите се такви што никој не може да направи јасна дистинкција помеѓу хипотезата за глобални финансиски пазари од една страна, и хипотезата за глобални пазари за добра и нефинансиски услуги од друга страна.

Второ, не само тешко, туку може да се каже и невозможно е да се идентификуваат финансиските продукти кои се целосно споредливи на различни национални финансиски пазари. Долговните хартии од вредност издадени од страна на државата вообичаено ја обезбедуваат основата за мерење на базичната долгорочна каматна стапка на дадена валута ослободена од ризици. Како и да е, широко поле на различни фактори покрај општите економски и финансиски услови може да ги афектираат приносите на државни обврзници. Таквите фактори го вклучуваат особено ризикот на државата, рочната структура на неисплатените државни обврзници, и нивното движење во текот на времето, длабочината и ликвидноста на пазарот на државни обврзници, или даночниот режим применлив за капиталните добивки и приходи од

камати. Овие потешкотии станаа уште поголем предизвик кога се земаат во предвид финансиските инструменти издадени од приватниот сектор, како на пример акции.

Кога доказите упатуваат на поголема интеграција помеѓу финансиските цени на краток рок, ова може да не упатува на поголема финансиска интеграција туку на пошироко и побрзо распространување на релевантни пазарни информации за учесниците на пазарот во споредба со претходно. Да се земе пример случајот на користење на телеграф и подоцна телефон за пренесување на финансиски пазарни информации во 19-тиот век, кое резултираше во многу побрзо циркулирање на финансиските информации во рамките на финансиските пазари. Во таков случај, степенот на коинтеграција помеѓу финансиските пазари може да изгледа зголемен следејќи го воведувањето на телеграфот, бидејќи различни информации кои претходно ги афектираа финансиските цени на различни места во различно време сега имаат подеднакво влијание врз финансиските цени во исто време.

Имајќи ги во предвид овие потешкотии, секако треба да се признае дека степенот на интеграција во финансиските приноси во светот изгледа во моментот доста голем, и конзистентен со релативно високата интеграција на финансиските пазари. На пример, користејќи модел кој дозволува краткорочни девијации од долгорочните детерминатни, определени автори го проценуваат степенот на долгорочна интеграција помеѓу реалните каматни стапки во САД, Велика Британија, Франција и Германија. Тие покажуваат дека постои релативно висок степен на коинтеграција како во текот на периодот од 1880 до 1914 и во текот на периодот 1983-1998, но помала коинтеграција во меѓупериодите.

Интересно е да се напомене дека постоеја случаи кога постоењето на релативно блиска интеграција помеѓу финансиските променливи беше погрешно во однос на феноменот на вишок и необјасниво “загадување” во финансиските пазари. Forbes и Rigobon (1999)²² го адресираат прашањето на мерење на взаемните движењата помеѓу финансиските цени. Тие објаснуваат дека, кога променливоста се менува во текот на времето, стандардните методи за естимација за коефициентите на корелација може да

²² Види фуснота 19

водат до погрешен заклучок. Особено кога променливоста расте, стандардните методи за естимација ќе препорачаат зголемени коефициенти на корелација, кое што не е секогаш случај во реалноста. Форбес и Ригобон (1999) покажуваат дека во неколку епизоди на пазарни турбуленции, вклучувајќи го големиот пад на берзата во САД во 1987 година, колапсот на мексиканското песо во 1994 година како и источно азиската криза во 1997 година, не постоеја докази за промена на коефициентите на корелација. Соодветно, взаемните движењата во берзанските цени набљудувани за време на овие епизоди на турбуленции го рефлектира високиот степен на интеграција, или меѓузависност, помеѓу берзите, а не како што некогаш беше објаснувано, ширење на кризата.

2.4.2.2 Преглед на расположливите докази во поглед на квалитативни индикатори

Постојат останати индикатори кои ја отсликуваат глобализацијата на финансиските пазари, кои можат да бидат квалификувани во две пошироки категории.

Првата, индикатори кои базираат на проценка дали обезбедувањето на финансиски услуги е отворено за конкуренција, во рамките на локалните економии и надвор. Кога обезбедувањето на финансиски услуги стана отворено за конкуренција, како резултат на зајакнат конкурентски притисок од страна на финансиските посредници, каматните стапки кои се плаќаат од должниците може да се намалат додека каматните стапки кои ги добиваат позајмувачите може да се зголемат. Генерално, за широк спектар на финансиски продукти веројатно е дека маргините ќе се намалуваат до пониско ниво како одговор на финансиските посредници на конкурентскиот притисок. Соодветно, конвергенцијата на просечната маргина на понуда/побарувачка на споредливи финансиски продукти ќе биде индиректен индикатор за отворање на локалните пазари кон конкуренција, кое во повеќето случаи ќе го рефлектира намалувањето на бариерите кои го ограничуваат интегрирањето на локалните со глобалните пазари.

Втората категорија, индикатори кои во линија на овој заклучок елаборираат дека друг индикатор за интеграцијата на финансиските пазари е отсуството од можност за арбитража во рамките на границите. Со земање на предноста од аномални ценовни разлики, преку користење на безризична арбитража, ќе се овозможи да се реализираат

добивки со сигурност преку изложување на многу ниски трошоци. Типичен пример за ефектот на арбитражното тргување е високиот степен на леснотија набљудувана во рочната структура на кривата на принос на државните обврзници. Кога пазарите на државни обврзници се многу развиени и ликвидни, арбитражите може да ги искористат предностите дури и на многу малите ценовни разлики помеѓу обврзниците со слична доспеаност. Таквата арбитражна активност, кога се спроведува често и во голем обем, придонесува до брзо олеснување на сите ценовни аномалии какви што се оние кои се случуваат, на пример, кога одредени помалку професионални пазарни играчи пласираат нарачки по цени малку пониски или повисоки од пазарните. Соодветно, определен степен на еластичност на кривата на принос ќе обезбеди укажување за степенот на развој и ликвидност на пазарот на државни обврзници како и степенот на арбитражна активност спроведено од страна на пазарните учесници.

2.4.3 Интеграција на финансиските пазари во еврозоната

Воведувањето на еврото го креираше вториот по големина финансиски пазар во светот. Ова на една страна е извонреден пример за понатамошна интеграција, и од друга страна придонес кон глобализација на финансиските пазари.

Во контекст на програмата за економска и монетарна унија, процесот на економска активност стана сè повеќе присутен во Европската Унија (во понатамошниот текст - ЕУ), кое природно водеше до развој на повеќе меѓугранични финансиски интерконекции. Уште повеќе, финансиските текови помеѓу еврозоната и остатокот од светот се зголемија значително во текот на последните години. Кога се мереше како сума од нето директни и портфолио инвестиции, нето финансиските текови помеѓу еврозоната и остатокот од светот се зголемија од ЕУР 71 милијарди во 1997 година на ЕУР 166 милијарди во 1999 година. Нето директните инвестиции на ЕУ со остатокот на светот останаа на високо ниво и во периодот по 2000 година секако со забележително намалување во 2008 и 2009 година како резултат на финансиските криза во овој период. На пример во периодот 2006 до 2009 година согласно статистички податоци на ЕУ, нето директните инвестиции се движат како што е прикажано во Табелата 2.2.

Во 2011 година споредено со 2010 година, одливите и приливите значително се зголемуваат, 154% и 117% соодветно²³, како знак на опоравување од финансиската криза но сепак сè уште се значително под нивото забележено пред 2008 година.

Табела 2.2 Преглед на приливи и одливи по основ на странски директни инвестиции за ЕУ со остатокот на светот

<i>Во милијарди евра</i>	2006	2007	2008	2009
Одливи	313	530	347	263
Приливи	229	411	198	221
Нето	84	119	149	42

Извор: Eurostat, Statistics in focus 29/2010

Интеграцијата и зголемената глобализација на финансиските пазари во еврозоната се случуваат во позадина на ценовната стабилност и здравите јавни финансии.

Кога инфлацијата е ниска и се очекува да остане ниска и предмет на мал број на ограничувања на среден рок, цените на финансиските средства вклучуваат мала премија за ризикот од инфлација, спротивно на ситуации со висока или несигурна инфлација и кога не постои кредибилитет кај централните банки. Уште повеќе, со воведувањето на еврото, финансиските цени не се повеќе афектирани од меѓуграничните премии за девизни курсеви. Бидејќи премијата за ризикот од девизен курс, како и премијата за ризикот од инфлација станаа релативно малку важни како детерминанти за финансиските цени во евро зоната, останатите фактори како што се кредитниот ризик може да играат поважна улога во механизмот на формирање на цени. За да се справат со ова еволуција, учесниците на финансиски пазари активни во евро областа се откажаа од проценка на кредитниот квалитет на издавачите на хартии од вредност. Ова случување може да се опише како развој на културата на кредитен ризик. Крајно, ова резултира во поефикасна алокација на финансиските ресурси, кое е поволно за економскиот развој на долг рок.

Во процесот на достигнување на третото ниво од Европската Монетарна Унија, владите на ЕУ направија напори да го намалат нивниот дефицит и нивниот степен на

²³ Key figures on Europe, 2013 digest of the online Eurstat yearbook, Eurostat EC, p.30

задолженост за да се стават во линија на барањата специфицирани со Мастрискиот договор. Како што беше намерата на изготвувачите на нацрт договорот, ова случување придонесе до постигнување на поздравни фискални политики, кои ќе придонесат во економскиот растеж на долг рок и ќе овозможат автоматските фискални стабилизатори да бидат ефикасни кога ќе биде потребно. Понатамошниот ефект од намалување на јавниот долг и дефицит, а останатите работи да бидат еднакви, е ослободување на финансиските ресурси за употреба од страна на приватниот сектор. Во овој контекст, воведувањето на еврото делуваше како катализатор за идната интеграција на финансиските пазари во евро зоната, иако овој процес е сè уште далеку од целосно завршен особено во определени специфични области.

Во процесот на воведување на еврото, но особено по 1 јануари 1999 година, веќе постоеше забележително намалување на трансакциските трошоци во многу области. На девизните, каматните и пазарите на хартии од вредност, маргините генерално паднаа, во некои случаи и значително, во споредба со претходни периоди. Понатаму, трговската активност се рашири, особено во определени сегменти како што е приватниот пазар на обврзници. Како резултат на зголемувањето во трговската активност, пазарните учесници беа во можност да извршуваат големи трансакции во рамки на краток временски период, но многу полесно и со мали трошоци. Како резултат на ова, во 1999 година, не само маргините помеѓу понудата и побарувачката туку и останатите индикатори укажуваа на зголемување во развојот и ликвидноста на финансиските пазари во евро зоната. Одредени автори ги земаат во предвид во детали и структурните реформи на пазарот на пари и обврзници. Иако се нагласува колку напредок се има направено до сега, тие исто така упатуваат кон областа каде чекорот на интеграција бил побавен. Ова особено го вклучува репо пазарот, каде сет на технички фактори како што се пазарната инфраструктура и останатите разлики во даночните режими применливи за репо пазарите изгледаа одговорни за задоцнувањата во понатамошната пазарна интеграција. Земајќи ги во предвид малопродажните банкарски пазари, определени автори објаснуваат дека интеграцијата останала некомплетна до денес и покрај хармонизацијата на регулативната рамка во ЕУ. Како и да е, постојат определени индикации кои упатуваат дека интеграцијата постигна некаков напредок во делот на малопродажните банкарски пазари, иако со побавен чекор.

Понатаму, може да се објасни дека подобрувањето во ефикасноста на финансиските пазари во евро зоната ќе биде поволно исто така за странските кредитобаратели и инвеститори, кои имаат пристап кон финансиските пазари во евро зоната и ги користат предностите од нивната ширина и ликвидност. Финансиските пазари во евро зоната иако не се целосно интегрирани на ниво на пошироки области, се поголеми и поотворени во споредба со сите пазари деноминирани во валутите на земјите претходнички. Неколку неодамнешни случувања укажуваат на високиот степен на отвореност на финансиските пазари во евро зоната.

Во текот на последниот период, износите на долговни хартии од вредност кои се деноминирани во евра се зголемија во сите сектори кои издаваат вакви хартии од вредност, но стапката на пораст беше повеќе забележителна во приватниот отколку во јавниот сектор. Очигледно, значителни промени во релативното учество на различните сектори се случуваат единствено прогресивно во текот на времето. Како и да е, вредно е да се одбележи, дека издавањето на евро деноминирани долговни хартии од вредност од нерезиденти, иако со релативно мало учество во вкупниот износ, се зголеми рапидно во текот на последните периоди. Како резултат на ова, евро деноминираниот сегмент, на меѓународниот пазар на обврзници земаше се поголема улога отколку претходно кога беа во игра претходните валути на земјите. Како и да е, во овој процес инвеститорите лоцирани во евро зоната останаа, како и претходно, главни инвеститори активни во евро деноминираниот дел од меѓународниот пазар на обврзници. Detken и Hartman (2000)²⁴ објаснуваат дека од самиот почеток на воведување еврото, тоа стана важна валута за пласирање на меѓународните обврзници, но укажуваат дека употребата на еврото како валута за меѓународно инвестирање е веројатно да се развива попрогресивно во текот на времето. Овие случувања покажуваат дека по природа на отвореноста како и длабочината, пазарите на обврзници во евро зоната станаа важна компонента од меѓународниот пазар на обврзници и може да се очекува да се развиваат и понатаму во годините кои доаѓаат.

Високиот степен на отвореност на финансиските пазари во евро зоната е исто така очигледен во примерокот на структурни случувања забележани пред една декада на

²⁴ Види фуснота 19

пазарите за хартии од вредност. Во 1999 година и првата половина од 2000 година постоеше широко поле на иницијативи започнати од берзите во поглед на формирање на сојузности или активности за спојување. Овие иницијативи се однесуваа не само на берзите кои се наоѓаа во рамките на евро зоната туку и на берзите лоцирани во останатите земји, позабележително во Велика Британија и САД. Процесот на структурни реформи кои тековно се спроведуваат на берзите ги рефлектира не само факторите специфични за евро зоната туку и останати фактори, помеѓу кои и зголемената економија на обем која може да се постигне од берзите користејќи нови информативни и телекомуникациски технологии.

2.4.4 Глобализацијата на финансиски пазари и импликации врз монетарната политика

Ситуација во која меѓународниот финансиски систем се базира на слободно функционирање на пазарните сили може единствено да се смета како поволен за економијата доколку финансиските пазари функционираат на ефикасен начин. Монетарната политика може да обезбеди два главни придонеса кон ефикасноста на финансиските пазари, истовремено придонесувајќи за економски развој на среден рок.

Како прво, преку цврсто одржување на ценовната стабилност, монетарната политика ќе обезбеди цврсто сидро за формирање на очекувањата во однос на идните случувања за цените на потрошувачката. Кога инфлацијата е ниска и се очекува да остане ниска и предмет на ограничени варијации на среден рок, цените на финансиските средства не треба да вклучуваат толкава премија за ризик на инфлација како во ситуација на висока или несигурна инфлација. Бидејќи премијата за ризикот од инфлација станува релативно помалку важна како детерминанта на финансиските цени, останатите фактори како што е кредитниот ризик може да имаат поголема улога во механизмот на формирање на цени. Сето ова крајно резултира во поефикасна алокација на финансиските ресурси (очигледно дека постојат останати поволни ефекти од ценовната стабилност). Особено, преку намалување на нестабилноста во релативните цени, ценовната стабилност придонесува за подобро функционирање на механизмот за формирање на цени, и соодветно на тоа засилувајќи го квалитетот на ценовните сигнали.

Второ, монетарната политика исто така придонесува кон пазарна ефикасност преку намалување до можната големина, на изненадувања поврзани со одлуките на монетарната политика. На таков начин, монетарната политика би избегнала креирање на непотребни придвижувања на долгорочните каматни стапки, кои би придонеле кон квалитетот на ценовното формирање на пазарот на каматни стапки. Изненадувањето може да биде минимизирано преку обезбедување на учесниците на пазарот на финансиските пазари како и јавноста со јасна, детално опишана стратегијата на монетарна политика која ја следат централните банки. Како дополние, корисно е да се објави, на редовна основа, анализата на економските случувања направена од централната банка за да се осигури дека јавноста е во можност да ги предвиди во детали какви се гледиштата на централната банка во однос на ризиците на ценовна стабилност.

Врз основа на статутот на Европската централна банка (во понатамошниот текст - ЕЦБ), примарна цел е одржување на ценовната стабилност. Статутот на ЕЦБ соодветно на тоа обезбедува не само јасен мандат за монетарната политика туку и сидро за пазарните очекувања. Во контекст на глобализацијата на финансиски пазари, постојат два главни предизвици со кои се соочува монетарната политика.

Прв предизвик е дека во комуникацијата со јавноста, монетарната политика треба да ги земе во предвид брзината со која информациите се пренесуваат во светски рамки. Зголемената брзина на пренос на информациите значи дека реакциите на одлуките на монетарната политика може да бидат брзи и широко распространети. Одлуките соодветно треба да бидат објаснети веднаш по нивното донесување на концизен начин. Ова е една од причините зошто Претседателот и Потпретседателот на ЕЦБ ги презентираат и објаснуваат одлуките на ЕЦБ.

Вториот предизвик е дека монетарната политика треба да биде способна за да ги зема во предвид структурните промени во економското окружување кои се случуваат како резултат на глобализацијата на финансиските пазари. Како што е истакнато од страна на Okina, Shirakawa и Shirtsuka (1999) финансиската интеграција мора да се разгледува заедно со економската интеграција резултирајќи во зголемена меѓугранична трговија со добра и услуги, иако двете форми на интеграција може не секогаш да напредуваат

со ист чекор. Во секој случај, економската меѓузависност ќе се зголемува во иста линија со меѓународната ориентација. Посебно, релевантноста на различните економски променливи за проценка на ризиците за ценовна стабилност ќе се промени со развојот на поглобализирани пазари.

Стратегијата на монетарната политика на ЕЦБ е добро опремена за да се справи со таквите промени во структурните односи кои се во делување во економијата. Една од причините за ова е дека стратегијата на монетарната политика на ЕЦБ беше дизајнирана на таков начин да биде во можност да се справи со промените во режимот кој би се случил со промената на валутата во евра. Првиот столб на стратегијата на монетарната политика ќе продолжи да обезбедува рамка на референца за проценка на развојот на монетарните агрегати, кои имаат стабилна и предвидлива врска со инфлацијата на долг рок. Во рамките на вториот столб на стратегијата, широк ранг на индикатори грижливо се набљудуваат за да се спроведе широко базирана проценка на изгледот за развојот на идните цени. Јасно е дека одредени индикатори добија зајакната тежина кога финансиските пазари се поглобални. На пример, анализата на финансиските текови може да игра поважна улога во целосната проценка.

3 Краток осврт врз развојот на применливите сметководствени стандарди во светски рамки

3.1 Меѓународни стандарди за финансиско известување²⁵ и процесот на нивно донесување

3.1.1 Фондацијата за меѓународни стандарди за финансиско известување

Целите на Фондацијата за меѓународни стандарди за финансиско известување (во понатамошниот текст - МСФИ Фондација), претходно Фондација за меѓународни сметководствени стандарди, како што се наведува во нејзиниот статут се:

- Развој во јавен интерес на единствен сет на високо квалитетни, разбирливи, применливи и глобални прифатени стандарди за финансиско известување базирајќи на јасно артикулирани принципи кои изискуваат висок квалитет, транспарентна и споредлива информација во финансиските извештаи и останатото финансиско известување за да им се помогне на инвеститорите, останатите учесници во светските пазари на капитал како и на останатите корисници на финансиски информации кои донесуваат економски одлуки;
- Промоција на користењето и ригорозна примена на овие стандарди;
- Разгледување на потребата на користење рангови на големина и видови на ентитети кои работат во различно економско опкружување; и
- Промоција и забрзување на усвојувањето на Меѓународни стандарди за финансиско известување (во понатамошниот текст - МСФИ) преку конвергенција на МСФИ со националните сметководствени стандарди²⁶.

Управувањето со МСФИ Фондацијата се наоѓа кај нејзините доверителите и останатите управувачки тела како што може да бидат назначени од страна на Доверителите. Доверителите се составени од 22 лица и од нив се бара да се обврзат на делување во јавен интерес во однос на сите прашања:

- шест доверители назначени од регионот на Азија/Океанија
- шест доверители назначени од Европа
- шест доверители назначени од Северна Америка
- еден доверител назначен од Африка;

²⁵ International Financial Reporting Standards (IFRS),

²⁶ Деталите во однос на системот на финансиско известување согласно МСФИ се превземени од www.iasb.org, официјален вебсајт на ОМСС.

- еден доверител назначен од Јужна Америка
- Два доверителя назначени од било која област, предмет на одржување на целосна географска рамнотежа.

3.1.2 Одбор за меѓународни сметководствени стандарди

Одборот за меѓународни сметководствени стандарди (во понатамошниот текст – ОМСС) започна со делување во април 2001 година како наследник на Комитетот за меѓународни сметководствени стандарди (во понатамошниот текст - КМСС). ОМСС е тело за донесување на стандарди на МСФИ Фондацијата.

ОМСС моментално е составен од 15 целосно вработени лица, назначени од страна на доверителите на МСФИ Фондацијата. Членовите имаат различни функционални позадини. Некои членови исто така се одговорни за формалните врски со националните тела за донесување на стандарди за да ја промовираат конвергентноста на националните сметководствени стандарди во МСФИ. Иако селекцијата на членството не се базира на географско претставување, од доверителите се бара да осигурат дека ОМСС не е доминиран од определен географски интерес. Членовите се назначуваат на период од 5 години со можност мандатот да се повтори еднаш.

Како резултат на измените во статутот на МСФИ Фондацијата во 2009 и 2010 година, големината на ОМСС се зголеми на 16 члена заклучно со 1 јули 2012 година, од кои до 3 члена може да бидат делумно вработени лица. Исто така, беа донесени следните насоки во однос на географски состав за членство во ОМСС: четири члена од секој од овие региони, Европа, Северна Америка, Азија /Океанија, еден член од Африка и Јужна Америка, два останати члена од било која област предмет на одржување на целосен географски баланс. Главни цели на овој Одбор се истите цели како што се наведени кај МСФИ Фондацијата.

3.1.3 Одбор за мониторинг

Одборот за мониторинг, кој е составен од претставници на пазарите на капитал, беше создаден во 2009 година за да се воспостави формален линк на јавна одговорност

помеѓу Доверителите и јавните власти. Цел на Одборот за мониторинг е да се зајакне јавната одговорност на МСФИ Фондацијата, додека во исто време да се задржи оперативната независност на МСФИ Фондацијата и ОМСС. Одборот за мониторинг е одговорен за надгледување на исполнување на одговорностите на доверителите согласно обврските кои доаѓаат од статутот. Специфични обврски на овој одбор вклучуваат:

- Учество во процесот на номинирање на доверители на МСФИ Фондацијата и одобрување на назначувањата на доверителите;
- Преглед и обезбедување на совети на доверителите во однос на исполнување на нивните одговорности;
- Средби со доверителите или подгрупи на доверителите, најмалку еднаш годишно или почесто, како што е соодветно. Овие средби може да вклучуваат дискусија во однос на предложени одлуки на МСФИ Фондацијата или ОМСС за прашања кои Одборот за мониторинг ги имаат упатено за навремено разгледување кај МСФИ Фондацијата или ОМСС.

Членството во Одборот за мониторинг е институционално и иницијално е составено од:

- Овластен претставник на Европската Комисија (во понатамошниот текст - ЕК);
- Претседавачот на Комисијата за пазари во развој во Меѓународната организација за пазари на хартии од вредност (во понатамошниот текст - МОПХВ);
- Претседавачот на Техничкиот комитет на МОПХВ;
- Комисионерот на Јапонската агенција за финансиски услуги
- Претседавачот на Комисијата за хартии од вредност (во понатамошниот текст - КХВ) во САД; и
- Како набљудувач, претседавачот на Базелскиот комитет за банкарска супервизија²⁷

²⁷ www.iasb.org, IFRS

3.1.4 МСФИ советодавен комитет

Овој комитет, претходно Советодавен комитет за стандарди, е формално советодавно тело на ОМСС. Овој Комитет е составен од 30 или повеќе организации и личности кои имаат интерес во процесот на донесување на стандарди и кои претставуваат релевантни чинители. Овој Комитет одржува седници три пати во годината за советодавни цели за ОМСС во однос на одлуки кои се предмет на донесување, приоритети и останати области како што е соодветно.

Како што е наведено во Статутот на МСФИ Фондацијата, цели на Советодавниот комитет се:

- Обезбедување на совет на ОМСС за различни одлуки и приоритети во работата на ОМСС;
- Информирање на ОМСС за гледиштата на членовите на Советодавниот комитет во однос на главните проекти за донесување на стандарди;
- Обезбедување на останати совети на ОМСС и доверителите.²⁸

3.1.5 МСФИ Комитет за интерпретации

МСФИ Комитетот за интерпретации, претходно Комитет за интерпретации за меѓународно финансиско известување, беше обновен во декември 2001 година како наследник на Комитет за интерпретации на позиции. Неговите 14 члена со право на глас се назначени од страна на доверителите на МСФИ Фондацијата со право на реизбор на три години. Комитетот за интерпретации е одговорен за обезбедување интерпретации за сметководствени прашања кои веројатно би довеле до дивергентни или неприфатливи третмани во отсуство на авторитативни насоки. Во определени случаи, овој Комитет може да одлучи дека не е во можност да даде заклучок за определено прашање, за што ќе ги информира ОМСС и јавноста. Комитетот исто така може да предложи конкретно сметководственото прашање да биде разгледано од страна на ОМСС.

²⁸ www.iasb.org, IFRS

3.1.6 Советодавна група за финансиски кризи

Оваа група се состои од приближно 15 до 20 члена, виш персонал со искуство во областа на меѓународните финансиски пазари. Групата се фокусира на следните работи:

- Помага во стекнување на доверба кај инвеститорите на финансиски пазари преку подобрување на финансиското известување;
- Идентификување на значајни сметководствени прашања кои бараат внимание на носителите на стандарди како што е ОМСС.²⁹

3.1.7 Меѓународни стандарди за финансиско известување

МСФИ е термин кој се користи да се укаже на целокупната авторитативна литература на ОМСС и вклучува:

- МСФИ како што се издадени од ОМСС;
- Меѓународни сметководствени стандарди (во понатамошниот текст – МСС) како што се издадени од КМСС или измените издадени од ОМСС;
- Интерпретации на МСФИ и МСС развиени од страна на Комитетот за интерпретации и одобрени за издавање од страна на ОМСС;
- Интерпретации на МСС развиени од страна на Комитетот за интерпретации и одобрени за издавање од страна на ОМСС.

МСФИ се дизајнирани за употреба од страна на профитно ориентирани друштва. Друштвата во јавниот сектор треба да реферираат кон Меѓународните сметководствени стандарди за јавен сектор издадени од Меѓународната федерација за сметководители. Секако, доколку друштвата во јавниот сектор ги сметаат МСФИ за корисни може да ги користат доколку е соодветно. МСФИ не се ограничуваат на една правна рамка како резултат на што финансиските извештаи изготвени согласно МСФИ може да содржат дополнителни информации барани од страна на локалните регулативи или берзи.

3.1.8 Рамка за сетирање на сметководствени стандарди

МСФИ се управуваат врз база на концептуалната рамка на ОМСС за финансиско известување. Во рамките на ОМСС постои тековен ангажман за проверка на рамката

²⁹ www.iasb.org, IFRS

барајќи можности за конвергенција со концептуалната рамка на изготвачите на стандарди во САД. Овој проект се спроведува во неколку фази и за кој процес на конвергенција детали се дадени во Глава 5. Главни делови на рамката на ОМСС се следниве:

- Преамбула - вклучувајќи го статусот на проектот за концептуална рамка;
- Вовед - вклучувајќи ги коментарите на целта и опфатот на рамката;
- Цели, корисност и ограничувања на општите цели на финансиско известување;
- Ентитет за известување - кое сè уште треба да се изготви;
- Квалитативни карактеристики на релевантни корисни финансиски информации и верна презентација како и зајакнување на квалитативните карактеристики на споредливост, проверливост, навременост и разбирливост;
- Преостанатиот дел од текстот на рамката од 1989, кој се уште не е ажуриран, вклучува:
 - 1 Основна претпоставка - начело за континуитет;
 - 2 Елементи на финансиските извештаи - вклучувајќи ја финансиската позиција (средства, обврски и капитал) како и перформанси (приходи и расходи)
 - 3 Признавање на елементи - вклучувајќи ја веројатноста за идни ползи, доверливост во однос на мерење и признавање на средства, обврски, приходи и расходи;
 - 4 Мерење на елементи - вклучувајќи континуирана дискусија за концептот на историски трошоци и неговите алтернативи;
 - 5 Концепт на капитал и негово одржување.
- Одобрвање на рамката;
- Основи за заклучоци;
- Табела за референца - рефлектирајќи како содржината на Рамката од 1989 одговара на Рамката.³⁰

Рамката ги рефлектира концептите кои ги покриваат изготвувањето и презентацијата на финансиските извештаи за екстерни корисници. Нејзината цел е да:

³⁰ www.iasb.org, IFRS

- Помага на ОМСС во развојот на идните сметководствени стандарди и во прегледот на постоечките МСС;
- Помага на ОМСС во промоцијата на хармонизирани регулативи, сметководствени стандарди и процедури поврзани со презентација на финансиските извештаи преку обезбедување на основа за намалување алтернативни сметководствени третмани дозволени од страна на МСС;
- Помага на националните тела за донесување на стандарди во развивање на националните стандарди;
- Помага на изготвувачите на финансиски извештаи во примената на МСС и во делувањата со теми за кои сè уште не е издаден МСС;
- Помага на ревизорите во креирање на мислење во однос на тоа дали финансиските извештаи се во согласност со МСС;
- Помага на корисниците на финансиски извештаи во толкување на информации содржани во финансиските извештаи изготвени согласно МСС;
- Помага на оние кои се заинтересирани во работата на ОМСС со информација за нејзиниот пристап кон формулирање на МСС.³¹

Рамката не е стандард и таа се занимава со општите цели на финансиското известување кои се корисни за широк ранг на корисници. Таа ги идентификува корисниците како постоечки и идни инвеститори, позајмувачи и останати кредитори. Останатите чинители, како што се вработените, добавувачите, купувачите, владата, и останатите агенции, регулатори и јавноста може да ги најдат општите цели на финансиското известување исто така корисни. ОМСС има признаено дека постојат ограничен број на инстанции каде Рамката е во конфликт со МСФИ. Во овие случаи МСФИ секогаш преовладува во однос на рамката.

Процесот на донесување на МСС е како што следи:

- Идентификување и преглед на прашање поврзана со определена тема и разгледување на примена на Рамката;

³¹ www.iasb.org, IFRS

- Испитување на барањата на националните сметководствени барања, практики и размена на гледишта со националните тела за донесување на стандарди;
- Консултација со Советодавниот комитет во однос на прифатливоста за додавање на определена тема кон агендата на ОМСС;
- Формирање на советодавна група за обезбедување на совет на ОМСС за проектот;
- Објава на документ за дискусија во однос на јавни коментари;
- Објава на нацрт за дискусија за јавни коментари одобрен од најмалку 9 члена на ОМСС, вклучувајќи ги сите неусогласени мненија од страна на членовите на ОМСС како и основата за заклучокот;
- Разгледување на сите коментари добиени во рамките на периодот за коментирање на документите како и нацртот за дискусија;
- Разгледување на пожелноста за одржување на јавни дебати или спроведување на работа на терен и доколку е пожелно одржување на такви дебати и спроведување на такви тестирања на терен;
- Одобрување на стандардот со најмалку девет гласа од страна на членовите на ОМСС и вклучување во стандардот на сите различни мислења како и основата за заклучокот објаснувајќи ги чекорите во процесот на ОМСС и како ОМСС се справил со јавните коментари на нацртот за дискусија;
- Објавување во рамките на стандардот на основата за заклучоците, објаснувајќи помеѓу останатите работи за чекорите во процесот на донесување на стандарди и како ОМСС се справил со јавните коментари на нацртот за дискусија и различните мислења на било кој член на ОМСС.³²

Започнувајќи од 30 јуни 2011 година, ОМСС е обврзан да спроведува јавни консултации за неговата агенда на секои три години. Периодот за коментари за меѓународните нацрти за дискусија е генерално 90 дена, иако во исклучителни случаи може да биде намален. ОМСС ги објавува сите писма со коментари на неговата веб страна и објаснува како одговорил на коментарите во основите за заклучокот приложен кон објавените стандарди.

³² www.iasb.org, IFRS

ОМСС објавува два сета на стандарди, МСФИ и МСФИ за мали и средни ентитети. МСФИ се дизајнирани за финансиски извештаи со општи цели и останато финансиско известување за профитно ориентирани друштва. Тие исто така можат да бидат корисни за непрофитно ориентирани друштва. Финансиските извештаи со општи цели обезбедуваат информации за финансиските перформанси, позиција и паричен тек на друштвото кои се корисни во процесот на одлучување на различни корисници, вклучувајќи акционери, кредитори, вработени и општата јавност. Целосен сет на финансиски извештаи вклучува биланс на состојба (извештај за финансиска состојба), извештај за сеопфатна добивка, извештај за промените во капиталот, извештај за паричен тек, како и листа на сметководствени политики дадени во белешки кон финансиските извештаи.

МСФИ за мали и средни ентитети се објавени во јули 2009 година. Целта беше да се објави посебен стандард кој би се применувал на финансиските извештаи со општи цели за финансиско известување на мали и средни ентитети, приватни ентитети и приватно одговорни друштва. МСФИ за мали и средни ентитети не е релевантен за сите друштва и следствено нивната примена е ограничена. Секцијата 1 од овие стандарди го објаснува опфатот на стандардите. Клучните разлики помеѓу МСФИ и МСФИ за мали и средни ентитети се:

- Исклучување на определени нерелевантни стандарди за малите и средни друштва (заработка по акција, известување по сегменти и други);
- Отстранување на можноста за избор на определени сметководствени политики расположливо согласно МСФИ;
- Упростување на барањата за мерење во определена област;
- Намалување во обемот на обелоденување;
- Упростување на јазикот на изразување.³³

МСФИ се применуваат од денот наведен во стандардот и преодните одредби треба да се применат каде е соодветно. Општата политика на ОМСС е да се применат стандардите ретроспективно на сите релевантни трансакции без разлика дали се случиле пред или после издавањето на стандардите. Ова може да има ефект на

³³ www.iasb.org, IFRS

претходно договорени аранжмани и останува на оние кои ги договарале ваквите договори да направат соодветни резервирања за идните промени. Во определени случаи ОМСС може да специфицира дека новите стандарди се применуваат проспективно. Ова се разгледува на поединечна основа.

3.2 Општо прифатените сметководствени принципи³⁴ во САД и процесот на нивно донесување

Почнувајќи од 1973 година, Financial Accounting Standards Board (FASB), Одборот за стандарди за финансиско сметководство (во понатамошниот текст - ОСФС) беше назначена организација во приватниот сектор за воспоставување на стандарди за финансиско известување кои го управуваат изготвувањето на финансиските извештаи од страна на невладини ентитети во САД.³⁵

Овие стандарди се официјално признаени како авторитативни од страна на КХВ во САД како и од Американскиот институт за овластени јавни сметководители. Вакви стандарди се важни за ефикасно функционирање на економијата бидејќи одлуките за алокација на ресурси базираат во огромна мерка на кредибилни, концизни и разбирливи финансиски информации. КХВ на САД има законски авторитет да воспостави финансиско сметководствени и извештајни стандарди за јавните компании кои делуваат согласно Актот на КХВ од 1934 година. Во текот на нејзината историја, како и да е, политиката на Комисијата беше целосно да базира на приватниот сектор во однос на ова функција до обем до кој приватниот сектор демонстрира способност да ја исполни одговорноста на јавниот интерес. Мисијата на ОСФС е да се воспостават и подобрат стандардите за финансиско известување и сметководство кое го промовира финансиското известување од страна на невладини друштва и кои обезбедуваат корисни информации при одлучувањето за инвеститорите и останатите корисници на финансиски извештаи.

³⁴ United States Generally Accepted Accounting Principles (US GAAP)

³⁵ Деталите во однос на системот на финансиско известување во САД се превземени од www.fasb.org, официјален веб сајт на ОСФС

Мисијата се исполнува преку широк и независен процес кој го охрабрува широкото учество, објективно ги разгледува сите гледишта на релевантните чинители, и е предмет на надзор од страна на одборот на доверители на Financial Accounting Foundation (FAF), Фондација за финансиско сметководство (во понатамошниот текст - ФФС).

3.2.1 Структура на ОСФС

ОСФС е дел од структура која е независна во однос на останатите бизнис и професионални организации. Ова структура ги вклучува ФФС, ОСФС, Financial Accounting Standards Advisory Council (FASAC), Советодавно тело за стандарди за финансиско сметководство (во понатамошниот текст - СТСФС), Governmental Accounting Standards Board (GASB), Одбор за стандарди за државно сметководство (во понатамошниот текст - ОСДС) и Governmental Accounting Standards Advisory Council (GASAC), Советодавно тело за стандарди за државно сметководство (во понатамошниот текст - СТСДС).

ФФС е независна, приватна секторска организација која е одговорна за надзор, администрирање и финансирање на ОСФС, ОСДС и нивните советодавни тела СТСФС и СТСДС. Примарните одговорности на ФФС вклучуваат заштита на независноста и интегритетот на процесот на донесување на стандарди како и назначување на членови на ОСФС, ОСДС, СТСФС и СТСДС. Вебсајтот на ФФС вклучува целосен опис на Фондацијата, обезбедува листа и позадинска информација за членовите на Одборот на доверители и обезбедува останата корисна информација.

Во 1973 година, ФФС го воспостави ОСФС за да ги постави и подобри стандардите за финансиско сметководство и известување за невладини ентитети. Конзистентно со таа мисија, ОСФС ја одржува кодификацијата на сметководствените стандарди на ОСФС која претставува извор на авторитативни стандарди за сметководство и известување, различни од оние кои се издадени од КХВ на САД, признаени од ОСФС за примена кај невладини ентитети.

Примарна функција на СТФС е обезбедување совети на ОСФС во однос на технички прашања кои се наоѓаат на агенда на Одборот, можни нови точки на агендата на одборот, проектни приоритети, процедурални прашања кои може да изискуваат внимание на ОФСС како и останати прашања како што може да бидат побарани од ОФСС или неговиот претседавач. Во моментот, советот има повеќе од 30 члена кои претставуваат широко покривање на заедницата на ОСФС.

Во 1984 година, ФФС го воспостави ОСДС за донесување на стандарди за сметководство и известување за државните и локалните владини единици. Како што е во случајот со ОСФС, ФФС е одговорна за избор на нејзини членови и осигурување на адекватно финансирање и извршување на општ надзор.

СТДС има одговорност за советување на ОСДС во однос на технички прашања кои се наоѓаат на агендата на Одборот, проектни приоритети, прашања кои веројатно ќе бараат внимание на ОСДС и останати прашања како што може да биде побарано од страна на ОСДС или неговиот претседавач.

Седумте целосно вработени членови на ОСФС се назначени од Одборот на доверители на ФФС и може да бидат назначени во два петгодишни мандати. Персонал од повеќе од 60 вработени го поддржува работењето на Одборот. Членовите на одборот и останатите членови на персоналот водат грижа за инвеститорите, останатите корисници како и јавниот интерес во работи од финансиско сметководствена природа како и известување и колективно имаат знаење за инвестирање, сметководство, финансии, бизнис, и истражување. За да се осигури независност на членовите на одборот и персоналот кој е вработен, ФФС има имплементирано политики во однос на инвестирање од страна на членовите и останати лични активности кои се дизајнирани да спречат потенцијални ситуации на конфликт на интерес.

3.2.2 Процес на донесување на стандарди

ОСФС ја исполнува неговата мисија преку широк и независен процес кој го охрабрува широкото учество, објективно ги разгледува гледиштата на сите чинители и е предмет

на надзор од страна на одборот на доверители на ФФС. Деловникот за работа ги опишува оперативните процедури на ОСФС вклучувајќи ги должните процесни активности кои се отворени за јавно учество или набљудување за да се обезбеди транспарентност во процесот на донесување на стандарди. Деловникот за работа ги опишува:

- Мисијата на ОСФС, како се исполнува истата, и поврзаните принципи кои го водат активностите на Одборот во однос на донесување на стандарди;
- Организацијата во која делува ОСФС;
- Оперативните активности на ОСФС вклучувајќи ја одговорноста на претседавачот, составот на техничкиот персонал, улогата на советодавните групи вклучувајќи ги и работните групи за определени прашања, како и улогата на јавните форуми во целокупниот процес;
- Различните форми на комуникација, вклучувајќи ја формата и содржината на ажурирањето на сметководствени стандарди, нацрт за дискусија како и концепциски извештаи;
- Протоколи за состаноци во ОСФС како и барања во однос на гласања;
- Правила кои ги управуваат јавните објави како и видовите информации кои стануваат расположливи за јавноста.³⁶

Подолу е даден генерален преглед на процесот на донесување на стандарди како што е воспоставен со деловникот за работа. Природата и обемот на специфични истражувања на ОСФС варираат од проект до проект, во зависност од природата и обемот на прашањата за известување.

1. ОСФС идентификува прашање за финансиско известување базирајќи се на барања/препораки од различни чинители или преку останати средства;
2. Претседавачот на ОСФС одлучува дали ќе се дополни техничката агенда со дополнителен проект по консултација со членовите на ОСФС и останати лица како што е соодветно, со надзор од страна на одборот на доверители на Фондацијата;

³⁶ www.fasb.org

3. ОСФС ги разгледува на една или повеќе јавни седници различните извештајни прашања кои се идентификувани и анализирани од страна на персоналот;
4. ОСФС издава нацрт за да добие инпут од пошироката јавност (во определени случаи Одборот може да издаде и документ за дискусија за да се добие инпут во раните фази на проектот);
5. ОСФС одржува јавни дебати во однос на нацртите доколку е потребно;
6. Персоналот ги анализира писмата со коментари, дискусиите од јавните дебати, и останати информации добиени преку процесните активности. ОСФС ги дискутира на неколку состаноци предложените одредби, грижливо разгледувајќи ги и инпутите од релевантните чинители.³⁷

3.3 Општо прифатени сметководствени стандарди во Велика Британија³⁸ и процесот на нивно донесување

Financial Reporting Council (FRC), Советот за финансиско известување (во понатамошниот текст - СФИ) е независно регулаторно тело во Велика Британија одговорно за промоција на високо квалитетни стандарди за корпоративно управување, известување и инвестирање. Промоцијата на високо квалитетни стандарди на корпоративно управување се врши преку Кодексот за корпоративно управување на Велика Британија.³⁹

Ова тело е задолжено за донесување на стандарди за корпоративно известување и актуарска практика, како и мониторинг и имплементација на сметководствените и ревизорските стандарди. Исто така, ова тело е задолжено за надзор на регулаторната активност на сметководствените тела и актуарската професија, како и управување со независни дисциплински ангажмани за сметководители и актуари во случаи од јавен интерес.

³⁷ www.fasb.org

³⁸ United Kingdom Generally Accepted Accounting Principles (UK GAAP)

³⁹ Деталите во однос на системот на финансиско известување во Велика Британија се превземени од www.frc.org.uk, официјален вебсајт на СФИ

Како што е наведено погоре, една од улогите на СФИ е донесување на сметководствените стандарди. Ова тело е признаено за тие цели согласно Законот за трговски друштва од 1985 година (Companies Act). СФИ ја превзема ова улога во јули 2012 година врз основа на реорганизацијата на Одборот за сметководствени стандарди (во понатамошниот текст - ОСС). Како претходница на ова, ОСС ја превзема задачата за донесување на сметководствени стандарди од Комитетот за сметководствени стандарди (во понатамошниот текст - КСС) во 1990 година.

Исто така, СФИ има задача да развива соработка со одговорни тела за донесување на стандарди од други земји, како и со ОМСС, преку што би обезбедило влијание врз развојот на МСС, како и би осигурил дека нивните стандарди се развиваат во согласност со меѓународните случувања.

Како што е наведено погоре, СФИ ја превзема одговорноста за сметководствените стандарди на 2 јули 2012 година. Сметководствените стандарди претходно беа развивани од страна на ОСС и се состојат од Стандардите за финансиско известување. Брзо откако ги започна активностите, ОСС ги усвои стандардите кои беа издадени од КСС така што и тие исто така потпаѓаат во рамките на правната дефиниција на сметководствените стандарди. Овие стандарди се означени како Извештаи за стандардна сметководствена практика. определени Извештаи за сметководствена практика беа заменети со Стандарди за финансиско известување додека определени останаа во сила.

Сметководствените стандарди се применуваат кај сите друштва и ентитети кои изготвуваат годишни сметки со цел обезбедување на точен и верен поглед на финансиската позиција и перформанси.

Структурата на СФИ ја сочинува Одборот на СФИ кој е поддржан од три комитети: Комитет за кодекси и стандарди; Комитет за однесување и Извршен комитет. Комитетот за кодекси и стандарди го советува Одборот на СФИ за прашања поврзани со Кодексите, донесувањето на стандарди и прашања за сметководствени политики преку неговите сметководствени, актуарски и ревизорски совети. Комитетот за

однесување го советува Одборот на СФИ за прашања поврзани со активности за однесување за да се промовира високо квалитетно корпоративно известување вклучувајќи мониторинг, надзор, истражни и дисциплински функции, преку Комитетот за мониторинг и Комитетот за управување со дисциплински случаи. Извршниот комитет го поддржува Одборот преку советувања за стратегиски прашања и обезбедување на секојдневен надзор на работата на СФИ.

3.3.1 Процедури на СФИ за донесување на кодекси и стандарди.

Процедурите кои се донесени од страна на Одборот на СФИ имаат за цел осигурување транспарентност и конзистентност во развојот и прегледот на кодекси и стандарди. Овие процедури се предмет на измена оставена на дискреција на Одборот на СФИ или на неговиот Комитет за кодекси и стандарди, доколку се исполнети сите услови.

Активностите на СФИ во однос на кодексите и стандардите вклучуваат:

- Раководење и Кодекси на управување;
- Ревизорски и поврзани услуги за уверување;
- Етички стандарди за известување за ревизорите и сметководителите;
- Актуарски стандарди;
- Сметководствени стандарди и извештаи.⁴⁰

СФИ може да донесува и останати стандарди (онаму каде е соодветно) и материјал за насоки.

Развој. Определена тема може да биде идентификувана како потребна во однос на издавање или измена на кодекс или стандард од страна на Одборот на СФИ, Комитетот за кодекси и стандарди, еден од советите или Извршниот комитет на СФИ. Следејќи било каква идентификација, Извршниот комитет на СФИ ги превзема сите неопходни истражувања и консултации за релевантно концептуално прашање, постоечка објава или практика во Велика Британија, Република Ирска во прекуокеанските земји како и за економските, правните и практичните импликации од воведувањето на определено барање. Исходот од истражувањето се презентира на релевантните совети или Комитетот за кодекси и стандарди за отворање на дебата или доуточнување на

⁴⁰ www.frc.org.uk

прашањето. Одборот на СФИ се информира за идентификацијата на прашањата, како и за сите предлози за да може истиот да се консултира или да дебатира понатаму во однос на прашањето.

Дискусија. Нацрт документот за дискусија може да биде изготвен и циркулиран на сите чинители, вклучувајќи ги оние кои го означиле нивниот интерес во текот на раните фази на дискусија од страна на извршниот член на СФИ. Онаму каде прашањето бара поширока дебата и инпут, тогаш може да биде објавен документ за дискусија или консултација. Целта на овие документи е да се добијат гледишта и каде е соодветно да се формира основа за дискусија со страните кои што се особено афектирани од ова или имаат знаење за прашањето покренато во предлозите. Нацрт документ од кодекс или стандард се изготвува од страна на извршниот член на СФИ кој ги зема во предвид одговорите кои се добиени во текот на дискусијата или документите за дискусија. Нацрт документите содржат дискусија за клучните прашања кои бараат разгледување или инпут, нацрт проценка на влијанието како и прашањата за консултација.

Нацрт документот се разгледува во рамките на Советите и/или Комитетот за кодекси и стандарди. Било кои принципиелни прашања и/или значајни прашања кои се појавуваат во процесот на дискусија, изготвување на нацртот или дискусија од страна на Советите и/или Комитетот за кодекси и стандарди се упатуваат на Одборот на СФИ.

По завршувањето на дискусијата во рамките на Советите, Комитетот за кодекси и стандарди или Одборот на СФИ, било каков амандман кој ги рефлектира овие дискусии или нацрт документот јавно се објавува, со што се овозможува на јавноста и сите чинители да го коментираат предлогот како и на Извршниот член на СФИ, Советот(ите) и/или Комитетот за кодекси и стандарди им се овозможува да ја мерат соодветноста и нивото на прифатливост на овие предлози и да го советуваат Одборот на СФИ.

Најмалку три месеци ќе биде дозволено за да се направи претставување на предлозите освен доколку условите бараат пократок период. Сите одговори во текот на јавните

дискусии организирани од страна на СФИ, освен оние кај кои барателите барале доверливост, се објавуваат на вебсајтот на СФИ.

По разгледување на одговорите во периодот на јавни дискусии и сите дообјаснувања на предлозите во Нацрт документот, може да постои друг период на јавна или селективна објава пред изготвување на кодексот или стандардот за поднесување до Одборот на СФИ за разгледување и одобрување, доколку е применливо.

Иако гледиштата на заинтересираните страни се разгледуваат грижливо, крајната содржина на Кодексот или стандардот предложен или одобрен од страна на Одборот на СФИ мора да биде определен преку нивната заедничка проценка, базирајќи на истражувања, јавни дискусии и грижливо разгледување на ползите и трошоците на предложениот кодекс или стандард.

3.4 Клучни разлики помеѓу МСФИ и Општо прифатените сметководствени принципи во САД

Иако на друштвата од САД нема да им биде дозволено во разумен иден период да ги користат МСФИ во однос на нивните официјални поднесувања на финансиските извештаи, МСФИ сепак веќе определено време има влијание врз друштвата од САД, главно преку прекуграничните трансакции за спојувања и аквизиции, исполнувањето на потребите за известување на чинителите кои не се од САД, и помагање преку набљудување на барањата на МСФИ за подружници кои не се од САД. Компаниите кои не се од САД стануваат сè повеќе свесни за МСФИ, бидејќи клучните аспекти на Општо прифатените сметководствени принципи (во понатамошниот текст - ОПСП) во САД и МСФИ продолжуваат да бидат фокус на тековните заеднички проекти.

МСФИ се предмет на фокус на КХВ на САД повеќе години. Подолу даден е преглед на историските случувања:

- Во почетокот на 2010 година, КХВ на САД објави извештај за континуирана поддршка на единствен сет на високо квалитетни, глобално прифатени сметководствени стандарди, и потврди дека МСФИ се најдобро позиционирани

да ја имаат таа улога. КХВ на САД иницираше работен план во тоа време да се добие релевантна информација за да се определи дали, кога и како МСФИ може да бидат инкорпорирани во финансискиот систем за известување на САД.

- Во Мај 2011 година, канцеларијата на главниот сметководител на КХВ на САД објави извештај, истражувајќи еден можен метод за да се инкорпорира МСФИ во финансискиот систем на известување на САД вклучувајќи активен ОСФС кој би ги инкорпорирал МСФИ во ОПСП во САД во определен продолжен период (метод на официјално признавање). Согласно овој метод, ОСФС би останало тело за донесување стандарди во САД и потенцијално би ги признавала новите МСФИ во системот на финансиско известување на САД. Дополнително, ОСФС исто така ги земал во предвид постоечките МСФИ во текот на повеќе годишен период и ќе разгледува како да се усогласат стандардите во САД со нив онаму каде сè уште има разлика.
- Вработените во КХВ на САД спонзорираа заедничка дискусија во јули 2011 година за да се дискутираат ползите и предизвиците од инкорпорирање на МСФИ во системот на финансиско известување за издавачите на хартии од вредност во САД. Дискусијата особено се фокусираше на гледиштата на регулаторите од САД, малите издавачи на хартии од вредност, како и заедницата на инвеститори.
- Во ноември 2011 година, персоналот на КХВ на САД издаде два документа, од кои првиот ги сумира преостанатите разлики помеѓу рамките на ОПСП во САД и МСФИ и вториот со кој се анализира како МСФИ се применува во практика и кој се фокусира специфично на конзистентноста во примената.

Во јули 2012 година⁴¹, персоналот на КХВ на САД објави финален извештај на неговиот работен план за МСФИ. Овој извештај не ја содржеше конечната одлука во однос на тоа дали МСФИ треба да бидат инкорпорирани во системот на финансиско известување на САД, или како и кога таквото инкорпорирање треба да се случи. Работниот план немаше намера да обезбеди одговор на прашањето дали транзицијата кон МСФИ е во најдобар интерес на пазарите на капитал во САД и инвеститорите од

⁴¹ Security Exchange Commission (2012), Work plan for the consideration of incorporation of IFRS into the Financial Reporting system of US issuers, Final Staff Report

САД. Наместо ова, издавањето на финалниот извештај е важен чекор во процесот на одлучување на КХВ на САД.

Финалниот извештај исто така не адресира дали котираните компании во САД треба да имаат опција да ги усвојат МСФИ на доброволна основа. Како и да е, извештајот наведува дека инвеститорите генерално се согласни дека на компаниите не треба да им се дозволи да ги усвојат МСФИ порано, бидејќи со тоа би се загрозила споредливоста со компаниите од САД кои ги применуваат ОПСП.

Извештајот укажува дека на МСФИ генерално се гледа како сет од стандарди со висок квалитет, при што персоналот го забележува следното:

- Остануваат области на разлики (како на пример сметководството за индустрија со регулирани надоместоци како и индустриите за нафта и гас).
- Постои неконзистентност помеѓу примената на МСФИ на глобално ниво.
- Подобрувања можат да бидат направени на процес на толкување на МСФИ како и на процесот на усвојување и координативни активности на регулаторите во светот; и
- Подобрувања треба да бидат направени на координацијата на ОмСС со доносителите на стандарди од поединечните земји како и на процесот на финансирање на ОмСС.⁴²

Персоналот на КХВ на САД исто така укажува дека усвојувањето на МСФИ како авторитативна насока во САД не е подржано од најголемиот дел од учесници на пазарот на капитал во САД, и не би било конзистентно со методот на инкорпорирање следен од страна на останатите главни пазари на капитал (како што е процесот на усвојување применет во ЕУ). Како и да е, персоналот на КХВ на САД дошол до заклучок дека во САД треба да има значителна поддршка за истражување на методи (како на пример методот на признавање) за инкорпорирање на МСФИ кое би ја демонстрирало определбата на САД кон единствен високо квалитетен сет на стандарди за известување. Извештајот укажува дека е потребна дополнителна анализа пред

42 Security Exchange Commission (2012), Work plan for the consideration of incorporation of IFRS into the Financial Reporting system of US issuers, Final Staff Report pp.3-5

донесување на одлука во КХВ на САД во однос на инкорпорирање на МСФИ во системот на финансиско известување во САД. Временската рамка за оваа дополнителна активност не е позната но секако ќе се продолжи и ќе трае по 2014 година.

Јасно е дека на компаниите во САД нема да им биде дозволено да ги користат МСФИ за официјално јавно поднесување во разумен иден период, но сепак КХВ на САД верува дека постигнувањето на долгорочната визија на единствен сет на конзистентно применувани, високо квалитетни и глобално прифатени сметководствени стандарди ќе биде најдобро решение за инвеститорите. Иако „ерата“ на формални напори за конвергенција на ОМСС и ОСФС доаѓа до крај, работата продолжува од страна на овие Одбори на определени нови сметководствени стандарди кои треба да ги елиминираат повеќето, ако не и сите, постоечки разлики во сметководството на наемите и приходите. Одборите исто така работат заеднички во други области, како што се сметководството на финансиски инструменти и осигурување. Дали сите или најголемиот дел од разликите ќе се елиминираат и кога, не е сигурно, дури е и неверојатно. Детали за напредокот и статусот на процесот на конвергенција се дадени во Поглавје 5.

Како и да е, активностите на Одборите ќе резултираат во значителни промени во ОПСП во САД во следните неколку години. Влијанието од овие промени ќе оди подалеку од единствено влијание врз финансиското известување. Договорните услови, даночната политика, финансиското планирање, системските изискувања, кредитните аранжмани и структури на наградување се само некои од областите кои може да бидат афектирани.

Овој труд има намера да помогне во делот на широко разбирање на главните разлики помеѓу МСФИ и ОПСП во САД денес како и признание за нивото на промени кои се имаат случено во овој дел. Иако нема да бидат опфатени сите разлики овој дел од трудот ќе се фокусира на најзначајните и највообичаените. Анализата на разликите ќе биде направена на ниво на:

- Признавање на приходи;

- Признавање на расходи;
- Признавање на нефинансиски средства;
- Признавање на финансиски средства;
- Признавање на нефинансиски обврски и
- Признавање на финансиски обврски.

3.4.1 Признавање на приходи

Анализата на разлики кај приходите не ги вклучува сите разлики помеѓу МСФИ и ОПСП во САД туку се задржува на најзначајните. Во Табела 3.1 даден е збирен приказ на најзначајните разлики кај приходите.

Табела 3.1 Признавање на приходи

Влијание	ОПСП во САД	МСФИ
<p>Признавање на приходи – општо Концептот на МСФИ базира на принципи како и ОПСП во САД но кој исто така базира на правила што е и најевидентно во областа на признавање на приходи. Ова фундаментална разлика бара детална, базирана на трансакции, анализа за да се идентификуваат разликите. Разликите може да се појават од начинот на кој работат друштвата, вклучувајќи како истите ги спојуваат различните продукти и услуги на пазарот.</p>	<p>Насоките за признавање на приходи се екстензивни и вклучуваат различна литература издадена од донесувачите на стандарди во САД. Генерално, насоките се фокусираат на приходите кои се (1) реализирани или реализирачки и (2) заработени. Признавањето на приходите претпоставува вклучување на трансакција на размена; т.е. приходот не треба да се признава додека не се случи трансакцијата за размена. Овие генерални концепти се поткрепени со детални правила. Детална дискусија за разликите по индустрии нема да биде објаснета овде. За илустрација, се забележуваат високо специјализирани насоки за признавање на приходи од продажба на софтвер. Еден аспект од овие насоки се фокусира на потребата да се демонстрираат објективни докази за специфичен добавувач во однос на фер вредноста за да може да се разделат различните софтверски елементи во определен договор. Ова барање оди над концептот на генерални барања за фер вредност согласно ОПСП во САД.</p>	<p>Два главни стандарди за приходи генерално ги опфаќаат сите трансакции за приходи во рамките на три широки категории:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Продажба на стоки • Обезбедување услуги • Употреба на компаниски средства од страна на останати (добивање камата, авторски хонорари и сл.) <p>Критериуми за признавање на приходи за секоја од овие категории ја вклучува веројатноста дека економските ползи поврзани со трансакцијата ќе ги прими друштвото и дека приходите и расходите можат да се измерат разумно. Дополнителни критериуми за признавање се применуваат во секоја од овие категории. Принципите зададени во секоја категорија генерално се применуваат без значајни понатамошни правила и/или исклучоци. Иако, цената која регуларно се фактурира од страна на друштвата кога се продава определена ставка одделно е најдобар доказ за фер вредност на ставката, МСФИ признава дека разумни</p>

		проценки на фер вредноста (како што се трошок плус разумна маргина) може во определени услови да бидат прифатливи алтернативи.
<p>Потенцијални надомести – општо Приходот може да се признава порано согласно МСФИ кога постојат можности поврзани со цените и нивото на надоместоци.</p>	<p>Генерална насока поврзана со потенцијалните надоместоци (наградувања) е адресирана во рамките на Билтен на КХВ на САД, и концептот на цена на продавачот во однос на тоа дали е фиксна или определлива. Дури и кога испораката се случува (или услугите јасно е дека се обезбедени), КХВ потенцира дека приходот поврзан со потенцијалниот надоместок не треба да се признае се додека не се разреши неизвесноста. Не би било соодветно да се признае приходот со примена на фактор на веројатност да се случи неизвесноста.</p>	<p>За продажбата на добра, треба да се погледнат следните критериуми за продажба:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Трансфер на значајните ризици и ползи на купувачот • Ентитетот не продолжува со раководење до степен кој е вообичаен во услови на сопственост ниту ефективно ги контролира добрата; • Износот на приход може да се измери доверливо; • Направените трошоци или трошоците кои треба да се направат во поглед на трансакцијата можат да се измерат доверливо. <p>МСФИ специфично упатува на разгледување на веројатноста дека ползите ќе се случат за ентитетот, како и дека ентитетот е во можност да го измери доверливо соодветниот приход. Доколку е веројатно дека ќе има прилив од економските ползи во ентитетот и износот на приходот може да се измери доверливо, потенцијалниот надоместок ќе може да се признае, претпоставувајќи</p>

		<p>дека останатите критериуми за признавање на приходи се исполнети. Доколку некои од овие критериуми не се исполнети, признавањето на приходот ќе се одложи до тогаш.</p>
<p>Аранжмани со повеќекратни елементи</p> <p>Во ситуации каде износот кој треба да се алоцира на испорачана ставка вклучува износ кој е потенцијален и базира на испорака на дополнителни ставки, разликата во рамките може да резултира во порано признавање на дел од приходот согласно МСФИ.</p>	<p>Насоките вклучуваат стриктно ограничување на износот на приход кој поинаку би се алоцирал на испорачана ставка во услови на аранжман со повеќекратни елементи.</p>	<p>МСФИ ги одржува неговите генерални принципи и би ги разгледале клучните концепти вклучувајќи, но не ограничувајќи се на следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приходите не треба да се признаат пред да е веројатно дека ќе има прилив на економски ползи во друштвото; • Износот на приходот може да се мери доверливо. <p>Кога дел од износот кој може да се алоцира на испорачана ставка е зависен од испорака на дополнителни ставки, МСФИ може да не наложи ограничување на износот кој може да се алоцира на првата ставка. Детално разгледување на сите фактори ќе биде потребно да се добие правилниот заклучок. Фактори кои треба да се земат во предвид го вклучуваат степенот до кој исполнувањето на неиспорачаниот дел е во контрола, дали е нормален (редовен) вид на испорака за страната која продава, како и способноста и намерата на странката која продава да ги исполни условите на аранжманот.</p>

<p>Аранжмани со повеќекратни елементи – програми за лојалност на купувачи</p> <p>Ентитети кои одобруваат кредитни поени како дел од продажни трансакции, вклучувајќи награди кои може да се подигнат во добра и услуги кои не се обезбедени од ентитетот, може да се соочат со разлики кои ќе влијаат како на временската, така и на вкупната вредност на приходите кои може да се признаат.</p> <p>Онаму каде постојат разлики, признавањето на приходите е веројатно да резултира во одложено признавање согласно МСФИ.</p>	<p>Во моментот постои разлика помеѓу ОПСП во САД во сметководството на програмите за лојалност на купувачи. Главно два многу различни модели се признаваат.</p> <p>определени ентитети го користат моделот на повеќекратни елементи, со кој приходот се алоцира на доделените бодови, базирајќи на моделот на релативна фер вредност. Останатите компании го користат инкременталниот трошковен модел со кој трошокот за реализација се третира како расход и евидентира како трошок кое е спротивно на одложувањето базирајќи на релативната фер вредност. Двата модела може да резултираат во значително различно сметководство.</p>	<p>МСФИ бара програмите за лојалност или наградување каде купувачите заработуваат поени базирајќи на купување на производи или услуги да биде евидентирано како аранжман со повеќекратни елементи. Како таков, МСФИ бара фер вредноста на доделените бодови да биде одложена како приход и да биде признаена одделно по исполнувањето на сите применливи критериуми за признавање на приходот.</p> <p>Горе посочената насока се применува и кога кредитите може да се подигнат за добра или услуги кои се обезбедуваат од ентитетот и во случаи кога бодовите може да се подигнат во добра и услуги кои се обезбедуваат од друг ентитет. Во случаи кога бодовите може да се подигнат во добра и услуги кои се обезбедени од друг ентитет, ентитетот треба да го разгледа времето на признавање и соодветна презентација на секој дел од добиениот надоместок, имајќи ја во предвид потенцијалната улога на ентитетот или како агент или носител во секој аспект на трансакцијата.</p>
<p>Аранжмани со повеќекратни елементи – загуба единствено кај испорачаните</p>	<p>Кога постои загуба кај првиот елемент од двоелементен аранжман, може да постои избор на сметководствена политика во поглед на тоа како се третира загубата.</p>	<p>Кога постои очигледна загуба на првиот елемент во двоелементен аранжман (со повеќекратни елементи), може да постои избор во сметководствените</p>

<p>елементи</p> <p>Временската рамка за признавање на приходот и расходот во ситуации на аранжмани со повеќекратни елементи може да варира во согласност со двете рамки.</p>	<p>Онаму каде постои загуба на првиот елемент но профит на вториот елемент (и целокупниот аранжман е профитабилен), ентитетот има избор во сметководствена политика доколку извршувањето на неиспорачаните елементи е веројатно и е во нејзина контрола. Специфично постојат два прифатливи начини како да се третира загубата направена во врска со испорачаниот елемент.</p>	<p>политики на денот кога договорните страни влегле во договор.</p> <p>Кога постои загуба на првиот елемент но профит во вториот (како и целокупниот проект е профитабилен), ентитетот може да избере помеѓу две прифатливи алтернативи доколку перформансите на неиспорачаните елементи се како можни така и во контрола на ентитетот. Ентитетот може (1) да определи дека приходот е посоодветно алоциран базирајќи на методата на трошоци плус разумна маргина, како резултат на што би се избегнала загубата или (2) признавање на сите расходи поврзани со испорачаниот елемент (т.е. признавање на загубата) по испораката на тој елемент.</p> <p>Еднаш штом иницијалната алокација е направена, не се прават промени. Тоа значи, доколку загубата на првиот елемент стане очигледна единствено после иницијалната алокација на приходот, алокацијата на приходот не се променува.</p> <p>Согласно МСФИ не постои поддршка за одложување на загубата на првиот елемент како што е во ОПСП во САД.</p>
<p>Продажба на услуги – општо</p> <p>Фундаментална разлика во насоките околу тоа</p>	<p>ОПСП во САД ја забранува употребата на методот на направени трошоци за признавање на приходи во услужни</p>	<p>МСФИ изискува услужните трансакции да бидат евидентирани преку референца со степенот на завршеност на</p>

<p>како приходите од обезбедување на услуги треба да се признаат има потенцијал за значително влијание на временската рамка за признавање на приходите.</p>	<p>аранжмани освен доколку договорот не потпаѓа во рамките на специфична насока за договори за градба или производни видови на договори.</p> <p>Генерално, компаниите би го применувале пропорционалниот модел на реализација или моделот на завршена реализација. Во случаи кога мерките за аутпут не постојат, влезните мерки (освен направените трошоци), кои го проценуваат напредокот кон завршување, може да бидат користени. Приходот се признава базирајќи на видлив примерок, а доколку не постои, тогаш праволинискиот пристап може да биде соодветен.</p> <p>Приходот се одложува доколку услужната трансакција не може да се мери доверливо.</p>	<p>трансакцијата (метод на процент на завршување). Степенот на завршување може да биде определен преку различни методи вклучувајќи го методот на направени трошоци. Приходот може да се признае на праволиниска основа доколку услугите се извршуваат преку неопределен број на делувања во текот на определен период и доколку друг метод подобро не го претставува степенот на завршеност.</p> <p>Кога исходот од услужната трансакција не може да се мери доверливо, приходот може да се признае до износ на направените трошоци кои може да се повратат. Тоа е во суштина примена на методот на нулта профит, како спротивност на моделот на завршени перформанси. Доколку исходот од трансакцијата е толку неизвесен што повратот на трошоците не е извесен, тогаш признавањето на приходите треба да се одолжи до моментот кога ќе може да се направи поточна проценка.</p> <p>Приходот може да се одложи и во случаи кога специфичен акт е многу позначаен од било кои други акти.</p>
<p>Продажба на услуги – право на поврат</p> <p>Разликите помеѓу МСФИ и ОПСП во САД</p>	<p>Правото на поврат може да го спречи признавање на приходот во услужен аранжман се до моментот на истекот на</p>	<p>Услужни аранжмани кои содржат право на поврат треба да бидат разгледани за да се определи дали исходот од</p>

<p>обезбедуваат потенцијал за приходот да биде признаен порано, согласно МСФИ кога услужниот аранжман вклучува право на поврат.</p>	<p>правото на поврат.</p> <p>Во определени инстанци, компаниите може да бидат во можност да признаат приход во текот на сервисниот период – намален за исправки – доколку определен број на критериуми согласно насоките се исполнети.</p>	<p>договорот може да се процени доверливо и дали е можно компанијата да добие економска полза поврзана со обезбедената услуга.</p> <p>Кога не постои доверлива проценка, приходот се признава единствено до обемот на трошоци на кои е изложена компанијата доколку е можно истите да се повратат.</p>
<p>Договори за изградба Постојат многу разлики помеѓу двете рамки со потенцијално многу различни консеквенци. Разликите се движат помеѓу трансакции кои се во опфатот на сметководствените насоки за договорите за изградба сè до примената на модели кои може да имаат значително влијание.</p>	<p>Насоките генерално се однесуваат на сметководството на перформанси на договорите за изградба за кои се обезбедени спецификации од страна на купувачот за градење на објектите, производство на добра или обезбедување на поврзаните услуги.</p> <p>Опфатот на насоката генерално е ограничен на специфични индустрии и видови на договори.</p> <p>Метод на завршени договори Иако методот на процент на завршеност е префериран, методот на завршени договори е потребен во определени случаи како на пример кога раководството не е во можност да направи доверливи проценки. За ситуациите во кои доверливи проценки не можат да се направат, но постои уверување дека загуба нема да биде направена, методот на процент на</p>	<p>Насоката се применува за договори кои се специфично преговарани за градење на поединечни средства или комбинација на средства кои се поврзани или зависни едни од други во смисла на нивен дизајн, технологија и функција или нивната крајна цел или корист. Насоките не се ограничени на определени индустрии и вклучуваат фиксни цени или договори за изградба со примена на методот трошоци плус.</p> <p>Проценувајќи дали определен договор е во рамките на опфат на стандардот за договор за изградба или поширокиот стандард за приходи продолжува да биде област на интерес. Способноста на купувачот да ги специфицира главните структурни елементи на дизајнот е клучен индикатор за сметководството на договори за изградба.</p>

	<p>завршеност базирајќи на нула профитна маргина може да се користи наместо методот на завршени договори, сè додека се направи по прецизна проценка.</p> <p>Метод на процент на завршеност Во рамките на овој модел постојат два прифатливи пристапи: пристап на приход и пристап на бруто профит.</p>	<p>Насоките за сметководство за изградба генерално не се применуваат кај индустриите со континуирано производство.</p> <p>Метод на процент на завршеност МСФИ го користи пристапот на приходи во однос на степенот на завршеност. Кога крајниот исход не може да се процени доверливо, се користи методот на нула профит (каде што приходот се признава до големина на направените трошоци доколку тие трошоци се очекува да се повратат). Пристапот на бруто профит не е дозволен.</p>
<p>Продолжени гаранции</p> <p>Барањето на МСФИ за одделно алоцирање на делот од надоместокот на секоја компонента од аранжманот, користејќи го методот на релативна фер вредност има потенцијал да влијае врз временската рамка на признавање на приходот за аранжмани кои вклучуваат одделно прикажани и проценети продолжени гаранции или договори за одржување</p>	<p>Приходот поврзан со одделно прикажани продолжени гаранции или договори за одржување на продукти генерално треба да се одложат и признаат како приход на праволиниска основа во текот на периодот на договорот. Исклучок постои кога искуството покажува дека трошокот за извршување на услугата се прави на поинаква основа од ова.</p> <p>Приходот поврзан со одделно прикажани продолжени гаранции се определува преку референца на поодделно прикажаните цени за договорите за одржување кои се продаваат одделно од продуктот. Во овој случај не постои алокација врз база на</p>	<p>Доколку друштвото продава со продолжена гаранција, приходот од продажбата треба да се одложи и признае во текот на периодот на гаранција.</p> <p>Во случаи кога продолжена гаранција е интегрален дел од продажба (пр. споено во единечна трансакција), ентитетот треба да го раздели надоместокот базирајќи на релативната фер вредност на секоја компонента во споениот производ.</p>

	методот на релативна фер вредност.	
<p>Дисконтирање на приходи</p> <p>Дисконтирањето на приходите до сегашна вредност е повеќе барано согласно МСФИ отколку со примена на ОПСП во САД. Ова може да резултира во помали приходи согласно МСФИ заради делот на временска вредност на крајните побарувања кој се признава како финансиски приход/ приход од камата.</p>	<p>Дисконтирањето на приходите се бара во многу ограничени ситуации, вклучувајќи побарувања со услови на плаќање поголеми од една година и определени ситуации согласно специфичности на индустријата во која се работи, како што е малопродажба или лиценцни договори за филмови или телевизиски програми.</p> <p>Онаму каде се бара дисконтирање, компонентата за камата треба да се пресмета базирајќи на наведената каматна стапка во инструментот или пазарната каматна стапка доколку наведената каматна стапка се смета за неразумна.</p>	<p>Дисконтирањето на приходите до сегашна вредност се бара во ситуации каде приливот на готовина се одлага. Во такви ситуации, соодветната каматна стапка треба да се користи за определување на износот на приход кој треба да се признае како и каматната компонента која треба да се признае во текот на времето.</p>

Извор: IFRS and US GAAP similarities and differences, IFRS readiness series October 2012, PWC

3.4.2 Признавање на расходи

Исто како и во делот за анализа за разлики кај приходите која е дадена во Табелата 3.1, анализата на разлики кај расходите не ги вклучува сите разлики помеѓу МСФИ и ОПСП во САД, туку ги опишува најзначајните. Вредно е да се напомене дека постојат значителни разлики во делот на стандардите кои се однесуваат на Бенефиции за вработени – пензии (Дефинирани планови за придонеси и дефинирани планови за бенефиции) кои не се елаборирани во трудот имајќи ја во предвид нивната специфичност и неприменливост во Република Македонија. Имено, во Република Македонија постои дефиниран систем за пензиско осигурување во кој друштвата зафаќаат определен дел од бруто платата на вработените и плаќаат во име на осигурениците определен законски дефиниран процент во полза на државниот фонд и вториот приватен пензиски фонд. Концептот на МСФИ и ОПСП во САД и соодветните барања се однесуваат на пензиски систем во кој самите друштва управуваат дефинирани пензиски системи и планови во име на вработените во кои ги управуваат средствата на вработените. Во Табела 3.2 даден е збирен приказ на најзначајните разлики кај расходите.

Табела 3.2 Признавање на расходи

Влијание	ОПСП во САД	МСФИ
<p>Плаќања врз база на акции</p> <p>Определени категории на награди кои се категоризираат како инструменти за невработени согласно ОПСП во САД може да бидат третираани како награди за вработени согласно МСФИ. Датумот на мерење, како и трошокот ќе бидат различни за награди кои се категоризираат како инструменти за невработени согласно ОПСП во САД споредено со МСФИ.</p>	<p>Насоката е фокусирана на правната дефиниција на вработен со определени специфични исклучоци.</p> <p>Стандардот Accounting of Stock Compensation 718, Наградување во акции, се однесува на награди дадени на вработени и планови за акции во сопственост на вработени, додека Стандардот за наградување во акции 505 - 50 се однесува на грантови на лица кои не се вработени кај ентитетот.</p>	<p>МСФИ се фокусира на природата на услугите кои се обезбедуваат и ги третира наградите на вработените и останатите слични услуги кои ги обезбедуваат вработените на сличен начин.</p> <p>Награди за добра од добавувачи или услуги од страна на лица кои не се вработени во друштвата се третираат различно.</p>
<p><i>Мерење на награди дадени на вработени од страна на ентитети кои не котираат на берза</i></p> <p>Ентитети кои ги имаат усвоено МСФИ ќе немаат алтернативи во однос на избирањето на методот на вреднување.</p>	<p><i>Класифицирани како капитал</i></p> <p>Насоките дозволуваат ентитетите кои не котираат на берза да ги мерат наградувањата во акции преку користење на методот на фер вредност (префериран метод) или методот на пресметана вредност.</p> <p><i>Класифицирани како обврска</i></p> <p>Насоките дозволуваат ентитетите кои не котираат на берза да донесат одлука за избор на сметководствена политика во однос на тоа како ќе се мерат наградувањата во акции кои се класифицираат како обврска. Тие ентитети</p>	<p>МСФИ не вклучува такви алтернативи за ентитети кои не котираат на берза и бара користење на методот на фер вредност во сите услови.</p>

	можат да го користат методот на фер вредност, методот на пресметана вредност или методот на вклучена вредност.	
<p><i>Мерење на награди дадени на лица кои не се вработени во ентитетот</i></p> <p>Како денот на мерење, така и методологијата на мерење може да варираат за награди дадени на лица кои не се вработени во компанијата. Дополнително, концептот на неидентификувани добра и услуги може да доведе до порано признавање на расходите согласно МСФИ.</p>	<p>Стандардот за наградување во акции 505-50 наведува дека користењето на фер вредност на капитален инструмент издаден на невработено лице треба да се мери на денот на кој (1) е постигната обврска за исполнување на перформанси со договорната страна или (2) извршувањето на договорната страна е исполнето.</p> <p>Трансакции со лица кои не се вработени треба да се мерат базирајќи на фер вредност на надоместокот кој се добива или врз база на фер вредноста на издадениот капитален инструмент во зависност кој е подоверлив во однос на мерењето.</p>	<p>Трансакциите со страни, освен оние со вработени, треба да се мерат на датум (ите) на кои добрата се примени или датум (ите) на кои услугите се обезбедени. Насоката не го вклучува концептот на обврска за извршување.</p> <p>Трансакции со лица кои не се вработени генерално се мерат користејќи ја фер вредноста на добрата или услугите кои се примаат, бидејќи се претпоставува дека ќе биде можно да се мери доверливо фер вредноста на добиениот надоместок. Доколку ентитетот не е во можност да ја мери фер вредност на добрата или услугите кои ги прима фер вредноста на наградувањето треба да се мери индиректно преку референца на фер вредноста на капиталниот инструмент даден како надоместок.</p> <p>Кога претпоставката не е надмината, ентитетот исто така треба да ги евидентира сите неидентификувани добра или услуги кои се примени или кои треба да се примат. Ова би било случај доколку фер вредноста на капиталниот инструмент кој е даден ја надминува фер вредноста на идентификуваните добра или услуги кои се примени или треба да се примат.</p>
<p><i>Класификација на определени инструменти како обврски или</i></p>	<p>Во определени ситуации, откупливите акции може да бидат класифицирани како</p>	<p>Откупливите акции секогаш се класифицираат како обврски.</p>

<p><i>капитал</i></p> <p>Иако Стандардот за наградување во акции 718 и МСФИ 2 содржи сличен принцип за класификација на наградите кои базираат на наградување во акции, определени награди ќе бидат класифицирани различно согласно двата сета на стандарди. Во определени инстанци наградите ќе бидат класифицирани како капитал согласно ОПСП во САД додека како обврска согласно МСФИ, во други случаи наградите ќе бидат класифицирани како обврска согласно ОПСП во САД додека како капитал согласно МСФИ.</p>	<p>капитални награди.</p> <p>Класификација како обврска е потребна кога наградата базира на фиксен паричен износ кој се исплаќа со променлив број на акции.</p> <p>Стандардот за наградување во акции 718 содржи насоки во однос на определувањето дали наградата да се класифицира како капитал или обврска. Истиот стандард исто така прави референца кон насоката во Стандардот за наградување во акции 480, Разликување на обврски од капитал, кога се врши проценка на класификацијата на наградата.</p>	<p>Наградите кои се плаќаат со акции се класифицираат како награди со капитал дури и да постои варијабилност во бројот на акции како резултат на фиксната парична вредност која треба да се постигне.</p> <p>МСФИ 2 следи сличен пристап на класификација во обврски/капитал како што е наведено во Стандардот за наградување во акции 718. Како и да е, додека МСС 32 има слична насока со Стандардот за наградување во акции 480, ентитетите кои го применуваат МСФИ 2 се надвор од опфат на МСС 32. Како резултат на ова, класификацијата во обврски или капитал за награди кои се исплаќаат со акции се определува целосно во зависност од тоа дали наградата крајно се исплаќа во готовина или капитал, соодветно.</p>
<p><i>Награди кои се поврзани со услови поразлични од услуги, извршување или пазарни услови</i></p> <p>Определени награди класифицирани како обврски согласно ОПСП во САД може да се класифицираат како капитал согласно МСФИ.</p>	<p>Доколку наградата содржи услови кои се поинакви од услуги, извршување или пазарни услови (референцирани како останати услови) се класифицираат како обврски.</p>	<p>Доколку награда со капитален инструмент содржи услови поинакви од услуги, извршување или пазарно добиени услови, сè уште се класифицираат како награда која ќе се исплати преку капитал. Таквите услови може да бидат нестекнувачки. Овие услови се земаат во предвид кога се определува фер вредноста на наградата на денот на давањето.</p>
<p><i>Награди кои се исплаќаат во готовина со услов за извршување</i></p> <p>За награда која ќе биде исплатена во готовина и за која условите за извршување не се веројатни,</p>	<p>За награди кои ќе се исплатат во готовина со услов на извршување, онаму каде условот за извршување не е веројатен, може да не се признае обврска согласно ОПСП во САД</p>	<p>За награди кои се исплаќаат во готовина дури и кога условите за извршување не се веројатни, обврска се признава согласно МСФИ базирајќи на фер вредноста на инструментот (разгледувајќи ја веројатноста за заработка на наградата).</p>

<p>признавањето на расходот и обврската може да се случи порано согласно МСФИ.</p>		
<p><i>Планови за купување на акции од вработени</i></p> <p>Овие планови генерално почесто се сметаат како награда согласно МСФИ отколку според ОПСП во САД.</p>	<p>Овие планови се сметаат како награда кога условите на планот: (1) или се поповолни од оние расположливи за сите акционери, или (2) вклучуваат дисконт од пазарната цена кој го надминува процентот на избегнати трошоци за издавање на акциите (дисконт од 5% или помалку се смета како сигурносно ниво).</p>	<p>Овие планови се третираат како наградувачки како и сите останати платежни аранжмани кои базираат на капитал или акции. МСФИ не дозволува било каков сигурносен дисконт за вакви планови.</p>
<p><i>Трансакции на плаќање во рамки на група базирано на акции</i></p> <p>Согласно ОПСП во САД, генерално би се применило спуштање на нивото на сметководство на расходот признаен на ниво на група. Согласно МСФИ, обврската за известување на ентитетот ќе го определи соодветниот сметководствен третман.</p>	<p>Генерално, спуштањето на нивото на сметководство на расходот признаен на ниво на компанија мајка би се применило и на поединечните финансиски извештаи на ниво на подружница.</p> <p>За награди кои се класифицираат како обврска и кои се исплаќаат од компанијата мајка, влијанието на расходот од овие наградувања треба да се спушта надолу секој период до финансиски извештаи на подружница, генерално како капитален придонес на компанијата мајка. Како и да е, известување како обврска на ниво на подружница исто така може да е соодветно, во зависност од фактите и условите.</p>	<p>За поединечни финансиски извештаи на подружница, класифицирање како обврска или капитал е определено базирајќи на природата на обврската која секоја ентитет ја има во плаќањето на наградата.</p> <p>Евидентирањето на групна трансакција на готовинско плаќање врз база на издавање на акции во поединечни финансиски извештаи на ентитет кој ги прима поврзаните добра или услуги а кога ентитетот нема обврска да го изврши плаќањето на трансакцијата би се сметало како плаќање базирано на акции исплатено со капитал. Членката на групата кој ќе го изврши плаќањето на трансакцијата би ја евидентирала трансакцијата како плаќање врз база на издадени акции базирано на готовинска исплата.</p> <p>Евидентирање на групни плаќања врз база на</p>

		<p>издадени акции, капитално исплатени, е во зависност од тоа кој ентитет ја има обврската да ја исплати наградата.</p> <p>За ентитетот кој ја исполнува обврската, барањето да се исполни обврската на секаков можен начин освен со сопствен капитален инструмент (капитален инструмент на подружница би бил „сопствен капитал“) ќе резултира во третман на готовинско исполнување на обврска. Следствено, подружница која е обврзана да издаде капитал на компанијата-мајка би ја третираше трансакцијата како обврска, иако во консолидираните финансиски извештаи аранжманот би се евидентирал како базиран на капитал, исплата врз база на акции. Спротивно, доколку компанијата-мајка е обврзана да издаде акции директно на вработените во подружницата, тогаш аранжманот треба да се третира како исполнет врз база на капитал како во консолидираните финансиски извештаи така и во поединечните финансиски извештаи.</p>
Расход за камата	ОПСП во САД има слична практика како МСФИ со тоа што наместо очекуваниот век на долговниот инструмент се користи договорниот век на инструментот.	Расходот за камата се признава на основ на пресметка користејќи го методот на ефективна каматна стапка. Трансакциските трошоци кои директно се однесуваат како и сите дисконти или премии кои се појавуваат од издавањето на долговни инструменти се амортизираат користејќи го методот на ефективна каматна стапка. Ефективната каматна стапка е стапка која ги дисконтира проценетите парични текови во текот на очекуваниот век на долговниот

		инструмент до иницијалната сегашна вредност на долговниот инструмент.
<p>Трошоци за маркетинг</p> <p>Согласно МСФИ, трошоците за маркетинг може да се прикажат како трошоци порано.</p>	<p>Освен трошоците за директен маркетинг сите други треба да се прикажат како трошоци како што настануваат или се одложуваат и потоа се прикажуваат како трошоци во првиот момент кога се појавува рекламирањето. Ова е одлука за избор на сметководствена политика и треба да се применува конзистентно на слични активности за рекламирање.</p> <p>Одредени видови трошоци за директно рекламирање се квалификуваат за капитализација, доколку помеѓу и останатите барања можно е да постојат идни економски ползи. Трошоците за директен маркетинг кои се капитализираат се амортизираат во текот на периодот на економските ползи (предмет на разгледување за оштетување).</p> <p>Надвор од овие трошоци, материјалите кои се поврзани со продажба, како што се брошури и каталози може да се евидентираат како претплатени набавки сè додека се на располагање или се очекува да не се искористат, во кои случаи треба да се прикажат како трошоци за рекламирање.</p>	<p>Трошоците за маркетинг се прикажуваат како трошоци како што настануваат. Насоките не наведуваат на одложување на трошоците сè до првичното случување на рекламата, ниту пак постои исклучок поврзан со капитализација на трошоците за директна реклама.</p> <p>Претплатата за рекламирање може да се евидентира како средство единствено кога плаќањето за добрата и услугите се врши однапред за да ентитетот има право на пристап врз добрата или примањето на услугите.</p> <p>Трошоците за материјали, како што се брошури или каталози се признаваат како трошок кога ентитетот ги добива правата да пристапи на овие добра.</p>
<p>Бенефиции при престанок на работа</p>	<p>Бенефиции при престанок на работа се евидентираат кога ентитетот се обврзува на намалување на работната сила.</p> <p>Надоместоците при престанок на работа</p>	<p>ОПСП во САД обезбедува специфични насоки во однос на бенефициите по периодот на вработување, како на пример континуитет на плата, бенефиции по престанок на работниот</p>

	<p>генерално се плативи без оглед на причините за заминувањето на вработените. Плаќањето на таквите бенефиции е сигурно, но времето на плаќањето не е сигурно. Надоместоците при престанок на работата се евидентираат конзистентно со обврските за пензија (т.е. вклучувајќи ги елементите за прогресија на плата и дисконтирање).</p>	<p>однос, обука и сл. Како резултат на тоа што ОПСП во САД разликуваат неколку вида на бенефиции со различни временски методи за признавање, може да се појават разлики во споредба со МСФИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Специјални бенефиции при престанок на работа – генерално дополнителни бенефиции понудени за краток период на време на определен број на вработени избрани да ја прифатат понудата за доброволен прекин на работата, и кој се признаваат на датумот на кој вработените ја прифаќаат понудата со износ кој може разумно да се процени; • Договорни бенефиции при прекин на работа – бенефиции обезбедени на вработените кога вработувањето е прекинато заради случување на определен настан кој е дел од постоечки план, и кој се признава на датумот кога станува веројатно дека вработените ќе имаат право на бенефициите и износот може разумно да се измери; • Еднократен бенефициски аранжман воспоставен преку план за раскинување на вработувањето кој се применува за специфичен настан за раскинување или за специфичен иден период - се признава за обврска кога планот за раскинување исполнува определени критериуми и е комунициран со вработените.
Расходи за позајмување	Капитализација на расходите за камата се	Расходите за позајмување кои директно се

<p>Расходите за позајмување согласно МСФИ се поширока категорија и може да вклучуваат повеќе компоненти отколку расходите за камата согласно ОПСП во САД.</p> <p>ОПСП во САД дозволуваат повеќе проценка во определување на стапката на капитализација, кое може да доведе до разлики во износот на капитализирани трошоци.</p> <p>МСФИ не дозволува капитализација на трошоци за позајмување во врска со инвестиции кои се консолидираат преку методот на капитал, за разлика од ОПСП во САД кои може да дозволат капитализација во определени услови.</p>	<p>бара сè додека квалификувано средство се подготвува за определената намена за користење.</p> <p>Насоката не бара сите позајмување да се вклучат во определувањето на пондерираната просечна стапка на капитализација. Наместо ова, барањето е да се капитализираат разумна износи на расходи за финансирање на набавката на средството во услови на изложување на расходи за камата кои на поинаков начин би можеле да бидат избегнати.</p> <p>Инвестиција која е консолидирана согласно методот на капитал ги исполнува критериумите за квалификувано средство се додека инвеститорите имаат активности во тек неопходни да се започнат планираните главни активности, доколку активностите на инвеститорот вклучуваат користење на фондови за купување на квалификувано средство за нивните операции.</p>	<p>однесуваат на набавка, градба или производство на квалификувано средство се бара да се капитализираат како дел од набавната вредност на средството.</p> <p>Насоката потврдува дека определувањето на износот на расходи за позајмување кои директно се однесуваат на квалификувано средство може да бара професионална проценка. Имајќи го во предвид кажаното, насоката прво бара разгледување на секое специфично позајмување а потоа бара разгледување на сите општи позајмувања кои не се платени во текот на периодот.</p> <p>Во пошироки рамки, квалификувано средство е она што неопходно зема значителен период на време да се спреми за планираната употреба или продажба. Инвестициите кои се евидентираат согласно методот на капитал (во консолидација) не ги исполнуваат критериумите за квалификувачки средства.</p>
---	--	---

Извор: IFRS and US GAAP similarities and differences, IFRS readiness series October 2012, PWC

3.4.3 Признавање на нефинансиски средства

Насоките согласно ОПСП во САД и МСФИ во однос на нефинансиските средства (како на пример, нематеријални и материјални вложувања, вклучувајќи изнајмени средства и залихи) содржат определени значајни разлики со потенцијално големи импликации. Што се однесува до фундаменталната основа за признавања на нефинансиските средства, МСФИ дозволува ревалоризација на определени нефинансиски средства по фер вредност додека ОПСП во САД генерално не дозволуваат ревалоризација. Во Табела 3.3 даден е збирен приказ на најзначајните разлики кај нефинансиските средства.

Табела 3.3 Признавање на нефинансиски средства

Влијание	ОПСП во САД	МСФИ
<p>Оштетување на материјални вложувања чувани за користење</p> <p>Моделот на оштетување кој базира на МСФИ може да доведе до порано признавање на трошокот за оштетување за долгорочните средства во споредба со барањата на ОПСП во САД.</p> <p>Исто така, постојат разлики во однос на тоа што се квалификува како индикатор за оштетување и како ќе се третираат повратите на претходно оштетени средства. Во мај 2011 година, ОМСС и ОСФС издадоа нова насока во однос на мерењата на фер вредност. Новата насока резултира во конзистентна дефиниција на фер вредноста помеѓу МСФИ и ОПСП во САД и значително ги конвергира барањата за мерење и објавување за фер вредноста кога се бара или дозволува да се користи. Штом ќе стане ефективна, насоката за мерење на фер вредноста ќе биде значително поконвергентна.</p>	<p>ОПСП во САД бараат двочекорен тест на оштетување како што следи:</p> <p>Чекор 1 – Сегашната вредност се споредува со недисконтиран паричен тек. Доколку сегашната вредност е пониска од недисконтираниот паричен тек, оштетување на средствата не се признава, иако може да е неопходно да се прегледаат проценките за амортизација и методите за поврзаните средства.</p> <p>Чекор 2 – Доколку сегашната вредност е повисока од недисконтираниот паричен тек, оштетување на средствата ќе се мери како разлика помеѓу сегашната вредност и фер вредноста. Фер вредноста се дефинира како цена која би се добила да се продаде средството во нормална трансакција помеѓу пазарни учесници на денот на мерењето. Фер вредноста треба да базира на претпоставки на пазарните учесници а не на оние на ентитетот на известување. Промените во пазарните каматни стапки не се смета за индикатор за оштетување. Поврат на износот на оштетување не е дозволен.</p>	<p>МСФИ користи тест за оштетување во еден чекор. Сегашната вредност на средствата се споредува со повратливиот износ. Овој износ е поголемо од (1) фер вредноста на средствата намалено за трошоците за продажба или (2) вредноста на користење на средствата.</p> <p>Во пракса, поединечни средства вообичаено не ја исполнуваат дефиницијата за единица која генерира готовина. Како резултат, средствата ретко се тестираат за оштетување на поединечна основа туку се тестираат на групна основа.</p> <p>Фер вредноста намалена за трошоците за продажба претставува износ кој може да се добие од трансакција на продажба на средства во трансакција која се реализира по пазарни услови помеѓу заинтересирани страна и учесници кои се познаваат намалени за трошоците за продажба.</p> <p>Референцата во МСФИ која се однесува на заинтересирани страни и учесници кои се познаваат генерално се гледа како конзистентна со претпоставката за пазарни учесници која се бележи во ОПСП во САД.</p> <p>МСФИ не содржи насока за тоа кој пазар треба</p>

<p>Како што е наведено погоре, тестирањето за оштетување започнува со недисконтиран паричен тек, додека почетна точка согласно МСФИ е дисконтиран паричен тек. Покрај ова разлика, МСФИ е подетален во однос на тоа како се идентификуваат паричните текови за цели на пресметка на вредноста на користење. Определувањето на групирањето на средствата е предмет на проценка и може да резултира во разлики помеѓу МСФИ и ОПСП во САД.</p>		<p>да се користи како основа за мерење на фер вредноста кога постојат повеќе од еден пазар. Вредноста на користење претставува иден паричен тек пред оданочување специфичен на ентитетот или на единицата која генерира готовина, дисконтирана до сегашна вредност преку користење на пазарно определена стапка која ги рефлектира тековните проценки на временската вредност на парите и ризиците специфични на средството или единицата која генерира готовина за кои проценките на паричниот тек не се корегирани. Промените во пазарните каматни стапки потенцијално може да се третираат како индикатори за оштетување. Доколку определени критериуми се исполнети, поврат на износот на оштетување е дозволено.</p>
<p>Ревалоризација на материјални и нематеријални вложувања</p> <p>Можноста да се ревалоризираат овие вложувања (до фер пазарна вредност) согласно МСФИ може да креира значителна разлика во сегашните вредности на средствата споредено со ОПСП во САД.</p>	<p>ОПСП во САД генерално го користи концептот на историска набавна вредност и не дозволува ревалоризација освен во определени категории на финансиски инструменти, кои се евидентираат по нивната фер вредност.</p>	<p>Историската набавна вредност е основата за евидентирање. Како и да е, МСФИ дозволува ревалоризација до фер вредност на определени материјални и нематеријални вложувања и определени други ставки.</p>
<p>Нематеријални вложувања</p> <p><i>Интерно генерирани нематеријални вложувања</i></p> <p>ОПСП на САД не дозволува, со</p>	<p>Генерално, како трошоците за истражување така и трошоците за развој се прикажуваат како трошоци како што се направени, со што признавањето на интерно генерираните нематеријални вложувања е многу ретко.</p>	<p>Трошоците поврзани со создавање на нематеријални вложувања се класифицираат како трошоци во фаза на истражување и трошоци во фаза на развој. Трошоците во фаза на развој се капитализираат доколку се исполнети сет од критериуми:</p>

<p>ограничени исклучоци, капитализирање на трошоци за развој. Трошоци за развој се капитализираат согласно МСФИ доколку определени критериуми се исполнети. Понатамошни разлики може да постојат во области како што се трошоци за развој на софтвер, каде ОПСП во САД обезбедуваат специфично детална насока во зависност на тоа дали софтверот е за внатрешна употреба или за продажба. Принципите околу капитализацијата согласно МСФИ се исти, било да се работи за интерно генерирано нематеријално вложување за внатрешна употреба или за продажба.</p>	<p>Како и да е, одделни специфични правила се применуваат во определени области. На пример, постои посебна насока согласно која се управува третманот на трошоците поврзани со развој на софтвер за продажба на надворешни лица. Посебна насока го управува третманот на трошоците поврзани со развој на софтвер за внатрешна употреба.</p> <p>Насоките за двата видови на софтвер варираат во поголем број аспекти. Постојат, како пример, различни нивоа за тоа кога започнува капитализацијата и исто така постојат различни параметри за какви типови на трошоци се дозволени да се капитализираат.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Техничка можност за завршување на нематеријалното вложување; • Интенцијата да се заврши нематеријалното вложување; • Способноста да се користи или продаде средството; • Како средството ќе генерира можни идни економски ползи; • расположливост на адекватни ресурси да се заврши развојот и да се користи или продаде; • Способност да се мерат доверливо трошоците поврзани со нематеријалното средство во текот на неговиот развој. <p>Издатоци за интерно генериран бренд, листи на купувачи, публикувања и ставки кои се слични во суштина не можат да се разграничат од трошоците за развој на бизнисот како целина. Како резултат, таквите ставки не се признаваат како нематеријални вложувања.</p> <p>Трошоци за развој кои иницијално се прикажани како трошок не може да се капитализираат.</p>
<p><i>Ниво на проценка за тестирање за оштетување на нематеријални вложувања со неограничен век на траење</i></p> <p>Согласно ОПСП во САД, проценката се врши на ниво на средства додека</p>	<p>Поодделно евидентираниите нематеријални вложувања од ваков тип, било да се набавени или интерно генерирани, треба да се комбинираат во единечна сметководствена единица за цели на тестирање на оштетување доколку за истите се претпоставува дека се</p>	<p>Бидејќи најголем дел од нематеријалните вложувања (на пример брендovите) не генерираат готовина независно од другите средства, може да не е можно да се пресмета вредноста на користење за такво средство на поединечна основа. Како резултат на ова, неопходно е да се определи најмалата</p>

<p>согласно МСФИ проценката се врши на повисоко ниво (единица за генерирање на готовина). Различните нивоа на проценки може да резултираат во различен заклучок во однос на тоа дали треба или не да се врши оштетување на средствата.</p>	<p>искористуваат како поединечни средства и како такви се неопходно неделиви едни од други.</p> <p>Овие видови на нематеријални вложувања може единствено да се комбинираат со други нематеријални вложувања со неограничен животен век; тие не можат да се тестираат во комбинација со гудвил или со нематеријални вложувања со ограничен животен век.</p>	<p>идентификувана група на средства кои генерираат парични текови и кои се во голема мерка независни од паричниот тек на останатите средства или групи на средства познати како единици за генерирање на готовина, за да се изврши тестот.</p>
<p><i>Мерење на трошокот за оштетување</i></p> <p>Дури и кога постои оштетување согласно двете рамки, износот на оштетување може да се разликува.</p>	<p>Оштетување на нематеријални вложувања со неограничен животен век се мери преку споредба на фер вредноста и сегашната вредност.</p>	<p>Оштетувањата за овие средства се пресметуваат преку споредба на надоместливиот износ со сегашната вредност. Надоместливиот износ е повисокиот од фер вредноста намален за трошокот за продажба и вредноста на користење. Вредноста на користење ја користи сегашната вредност на идните парични текови.</p>
<p>Материјални вложувања <i>Амортизација</i></p> <p>Согласно МСФИ, разликите во примената на пристапот на компоненти може да резултира во потреба од следење и евидентирање на материјалните вложувања на поединечно ниво.</p>	<p>ОПСП во САД не бараат примена на пристапот на компоненти за цели на амортизација. Иако генерално би се очекувало дека соодветноста на значајните претпоставки во рамките на финансиските извештаи би се преоценувала во секој период на известување, не постои експлицитно барање за годишен преглед на неотпишаните вредности.</p>	<p>МСФИ бара одделните значајни компоненти од материјалните вложувања со различен економски век да бидат евидентирани и амортизирани одделно.</p> <p>Насоките вклучуваат барање да се прегледуваат неотпишаните вредности и корисните векови на секој датум на составување на билансот.</p>
<p><i>Трошоци за ремонт</i></p> <p>ОПСП во САД може да резултираат во порано признавање на трошоците кога дел од поголема група на</p>	<p>ОПСП во САД дозволуваат алтернативен сметководствен метод за признавање на трошоците за ремонт. Трошоците кои претставуваат замена на идентификувана компонента може да бидат 1) прикажани</p>	<p>МСФИ бара капитализација на трошоците на ремонт кои претставуваат замена на идентификуваната компонента.</p> <p>Конзистентно со моделот на компоненти, насоката бара сегашната вредност на деловите</p>

<p>средства се заменува.</p>	<p>како трошок како што настануваат и 2) евидентирани како одделна компонента или 3) одложени и амортизирани во текот на периодот на полза кој се добива со ремонтот.</p>	<p>или компоненти кои се заменуваат да бидат депризнаени.</p>
<p><i>Обврски за враќање на средства во првобитна положба</i></p> <p>Иницијалното мерење може да варира бидејќи ОПСП во САД налагаат користење на фер вредност што не е случај со МСФИ. МСФИ генерално резултира во поголема варијабилност, бидејќи обврските во последователните периоди се корегираат и пресметуваат базирајќи на тековните пазарно базирани стапки за дисконтирање.</p>	<p>Овие обврски се евидентираат по фер вредност и базираат на правни обврски кои се појавуваат како резултат на набавка, градење или развој на материјални вложувања.</p> <p>Користење на кредитно корегирани, безриична стапка е потребна за цели на дисконтирање кога се користи техниката на очекувана сегашна вредност за проценка на фер вредноста на обврската. Насоките исто така бараат ентитетот да ги мери промените во обврските за враќање во првобитна положба како резултат на поминатиот временски период преку примена на метод на камата за алокација на износот на обврската на почетокот на периодот. Каматна стапка која треба да се користи е наведена погоре и која постоела кога обврската или дел од неа била иницијално мерена.</p> <p>Дополнително, износот на промените на недисконтираниот паричен тек се признаваат како зголемување или намалување на обврските за враќање во првобитна положба и соодветниот трошок.</p>	<p>МСФИ бара најдобра проценка од раководството во однос на трошоците за отстранување на ставка или враќање во првобитна состојба на теренот каде е лоцирана кои треба да се евидентираат кога настанува обврската. Проценката треба да базира на сегашна обврска (договорна или доброволна) која се појавува како резултат на придобивање, купување или развој на материјално вложување. Доколку не е јасно дали постои сегашна обврска, друштвото треба да ги процени доказите во услови на поверојатно сценарио. Ова ниво се проценува во врска со веројатноста да се исплати обврската.</p> <p>Согласно насоките се користи стапка пред оданочување која треба да ги рефлектира тековните пазарни проценки на временската вредност на парите и ризиците специфични на обврската.</p> <p>Промените во мерењето на постоечка обврска која резултира од промените на проценетото време или износ на паричен тек или останати ресурси, или промена на дисконтна стапка ја корегираат сегашната вредност на поврзаното средство. Корекцијата може да резултира во</p>

	<p>Корекции во нагорна линија се дисконтираат со користење тековна кредитно корегирани безризична стапка додека надолни корекции се прават со користење кредитно корегирани безризична стапка која постоела во моментот кога оригиналната обврска била признаена.</p>	<p>зголемување на сегашната вредност на материјалното вложување над повратувачкиот износ. Трошок за оштетување би резултирал во такви случаи. Корекциите не може да ја намалат сегашната вредност на средствата во негативна вредност. Еднаш штом сегашната вредност достигне нула, понатамошни намалувања се евидентираат во билансот на успех. Периодично ослободување на дисконтот се признава во билансот на успех како финансиски трошок како што настанува.</p>
<p>Лизинг</p> <p>МСФИ е поширок во опфат и може да се примени и на определени наеми на нематеријални вложувања. Кај наемите постојат определени разлики помеѓу МСФИ и ОПСП во САД и во делот на класификација на наемите, продажбата и повторното изнајмување, наемите кои вклучуваат земјиште и згради и сл. Истите поради специфичноста т.е. локалната ограниченост за примена нема да бидат елаборирани во детали.</p>	<p>Насоките за наеми се применуваат единствено на материјалните вложувања. Иако насоката се ограничува на материјални вложувања, друштвата може да дадат аналогија во однос на наемите за софтвер.</p>	<p>Опфатот за наеми во МСФИ не се ограничува на материјални вложувања. Соодветно, може да се примени пошироко како на пример на некои нематеријални вложувања или залиха. Како и да е, стандардот не може да се примени на наеми на биолошки средства, договори за лиценцирање или за наеми за истражување на користење на минерали, нафта, гас или слични нерегенеративни ресурси.</p>
<p>Залихи</p> <p>Друштвата кои го користат ЛИФО принципот за формирање на трошокот, согласно ОПСП во САД, може да се соочат со значително различни оперативни резултати како и</p>	<p>Различните методологии за формирање на трошокот на залиха како што се ЛИФО, ФИФО или просечна цена се дозволени. За друштвата кои го користат ЛИФО за цели на данок на добивка во САД, сметководствените правила бараат истиот принцип да се користи и за</p>	<p>Определен број на методологии за формирање на трошокот на залиха како што се ФИФО или просечна цена се дозволени. Користењето на ЛИФО не е дозволено. Надомест на претходно отпишани залихи е дозволен но ограничено до износот на оригиналното намалување.</p>

<p>парични текови согласно МСФИ. Понатаму, без разлика на моделот за формирање на трошокот, согласно МСФИ друштвата може да се соочат со поголема променливост на заработките во врска со повратите на вредности на претходно отпишана залиха.</p>	<p>сметководствени цели. Надомест на претходно отпишани залихи не е дозволен.</p>	
<p>Биолошки средства – фер вредност наспроти набавна вредност</p> <p>Друштвата чии операции вклучуваат управување на трансформација на животни или растителни култури во ставки за продажба, земјоделско производство или дополнителни биолошки средства, имаат потенцијал за фундаментални промени на нивните основи за сметководство (бидејќи МСФИ бара мерење врз база на фер вредност).</p>	<p>Набавната вредност генерално се користи за биолошките средства. Овие средства се тестираат за оштетување на ист начин како и останатите материјални вложувања.</p>	<p>Сметководствениот третман за биолошките средства бара мерење користејќи фер вредност намалено за проценетите трошоци до местото за продажба во моментот на иницијалното признавање на биолошките средства како и на секој дополнителен датум на составување на билансот, освен доколку фер вредноста не може да се мери доверливо. Сите промени на фер вредноста се признаваат во билансот на успех во периодот на кој се однесуваат.</p>
<p>Имот за инвестирање</p> <p>Алтернативни методи или опции за сметководство на имотот кој се чува за инвестирање согласно МСФИ би можел да резултира во значително различни сегашни вредност на средствата (фер вредности) и заработки.</p>	<p>Не постои специфична дефиниција за имот за инвестирање.</p> <p>Моделот на историска набавна вредност се користи кај најголем број на компании кои работат со недвижности вклучувајќи и оперативни компании кои поседуваат имот за инвестирање.</p> <p>Друштва за инвестирање – како што се многу инвестициски компании,</p>	<p>Имот (земјиште или згради) кој се чува за да се заработат приходи од наемнини и/или вредносни зголемувања на капиталот се дефинирани одделно.</p> <p>Дефиницијата не вклучува имот кој е чуван од сопственик со намера за продажба во нормалниот тек на работа или имот кој се гради или развива.</p> <p>Во врска со проектот за годишни подобрувања</p>

*Ефекти од глобализацијата врз финансиското известување во Република Македонија
Докторска дисертација*

	осигурителни компании, трустови на недвижности кои се спонзорирани од банки како и дефинирани пензиски планови на вработените ги евидентираат средствата по нивната фер вредност.	во мај 2008 година, имотот кој се гради со една намера за употреба како имот за инвестирање се префрли во опфатот на овој стандард.
--	---	---

Извор: IFRS and US GAAP similarities and differences, IFRS readiness series October 2012, PWC

3.4.4 Признавање на финансиски средства

Разликите кои постојат кај финансиските средства помеѓу двата сета стандарди ќе бидат презентирани сумирани имајќи го во предвид степенот на развиеност на финансиски пазар во Република Македонија кој доведува до значителна неприменливост на огромен број одредби од двата сета во однос на применливоста во Република Македонија.

ОМСС и ОСФС работат на заеднички проект за финансиски инструменти со намера да го адресираат признавањето и мерењето на сите финансиски инструменти, вклучувајќи го оштетувањето и хеџирањето. Веднаш штом се финализира, новата насока ќе ги замени сите насоки во однос на финансиските инструменти на ОМСС и ОСФС, соодветно. Како и да е, двата Одбора работат со различна временска рамка. ОМСС ја спроведуваше неговата работа во посебни фази, првата која резултираше во издавање на МСФИ 9, Финансиски инструменти (последователно ажуриран во октомври 2010 година). Во декември 2011 година, ОМСС донесе измена на МСФИ 9 со која се пролонгираше ефективната дата на примена за годишните периоди почнувајќи или по 1 јануари 2015 година, со продолжување на можноста за порана примена. Оригиналниот ефективен датум на примена беше за годишните периоди кои започнуваат на или по 1 јануари 2013 година. Во јануари 2012 година, ОМСС и ОСФС одлучија заеднички повторно да разгледаат определени аспекти од насоките за класификација и мерење од МСФИ 9 и условните класификации на ОСФС како и моделот на мерење за финансиски инструменти за да се намалат клучните разлики помеѓу соодветните модели за мерење и класификација.

Согласно ОПСП во САД, различни специјализирани објави обезбедуваат насоки за класификација на финансиските средства додека МСФИ тековно има еден стандард за класификација на финансиските средства и бара финансиските средства да се класификуваат во една од следните четири категории: средства чувани за тргување или дезигнирани по фер вредност, со промени на фер вредноста кои се известуваат во заработките, вложувања чувани до доспеаност, финансиски средства расположливи за продажба и заеми и побарувања.⁴³

⁴³ *IFRS and US GAAP similarities and differences, IFRS readiness series October 2012, PWC*

Специјализираните насоки во САД како и единечната насока на МСФИ во врска со класификацијата може да доведе до разлики во мерењето. Деталните дискусии на специфичните индустриски разлики нема да се дискутираат. Како и да е, за илустративни цели, ќе се забележи дека согласно ОПСП во САД сметководството на капитални хартии од вредност за компании кои не котираат на берза може значително да се разликува во зависност од барањата за специфични индустрии. Сметководството согласно ОПСП во САД за генералните корпоративни ентитети кои не ја избираат опцијата за фер вредност, на пример, се разликува значително од сметководството за брокери/дилери, инвестициони компании како и осигурителни друштва. Спротивно на ова, насоките во врска со капитални хартии од вредност кои не котираат на берза, согласно МСФИ, се исти без разлика на индустријата во која се делува.

Согласно ОПСП во САД, правната форма на финансиските средства ја насочува класификацијата. На пример, долговните инструменти, кои се хартии од вредност во правна форма и кои вообичаено се евидентираат по фер вредност во рамките на категоријата расположливи за продажба (освен ако не се чувани до доспеаност) – дури и доколку нема активен пазар за тргување со овие хартии од вредност. Во исто време, долговните инструменти, кои не се во форма на хартии од вредност (на пример корпоративните заеми) се евидентираат по амортизирана набавна вредност иако двата инструмента (хартијата од вредност и заеми) имаат слични економски карактеристики.

Согласно МСФИ, правната форма не ја детерминира класификацијата на долговните инструменти, туку се разгледува природата на инструментот (вклучувајќи и тоа дали има активен пазар). Дополнителни разлики доаѓаат од финансиските средства кои се евидентираат по амортизирана набавна вредност. За таквите средства, како ОПСП на САД така и МСФИ користат метод на ефективна каматна стапка за да се пресмета амортизираната набавна вредност и алоцира приходот од камата во соодветниот период. Методот на ефективна каматна стапка базира на ефективната каматна стапка пресметана при иницијалното признавање на финансискиот инструмент. Согласно МСФИ, ефективната каматна стапка се пресметува базирајќи на проценетите идни парични текови во текот на очекуваниот век на инструментот. Согласно ОПСП во

САД, иако определени исклучоци може да се применат, ефективната каматна стапка се пресметува врз база на договорниот паричен тек во текот на договорниот животен век.

За расположливите за продажба долговни инструменти, моделите за оштетување може да резултираат во различни индикатори за оштетување како и различни критериуми за мерење на оштетувањето. При анализа дали намалувањето на фер вредноста е од привремен карактер, ОПСП во САД ги разгледуваат (1) намерата на раководството и способноста да се чува хартијата од вредност и (2) очекувањето да се поврати основата на хартијата од вредност. Иницијалните индикатори го насочуваат мерењето на оштетувањето. Согласно МСФИ, иницијални индикатори за оштетување на расположливите за продажба долговни инструменти како и заемите и побарувањата се исти. Како и да е, оштетувањата кај расположливите за продажба инструменти базира на фер вредноста додека оштетувањето кај заемите и побарувањата се пресметува преку дисконтирање на паричните текови преку користење на оригиналната ефективна каматна стапка. Дополнителните разлики околу евидентирањето на поврати на оштетување исто така мора да се земат во предвид.

Постојат фундаментални разлики во начинот на кој ОПСП во САД и МСФИ тековно го проценуваат потенцијалното депризнавање на финансиските средства. Додека МСФИ се фокусира на тоа дали квалификувачки трансфер се случил, дали ризиците и ползите се трансферирани и во определени случаи дали контролата на средствата во прашање е трансферирана. ОПСП во САД се фокусираат на тоа дали ентитетот ја има предадено контролата на средството, вклучувајќи предавање на правната и ефективна контрола.

3.4.5 Признавање на нефинансиски обврски

Иако двете рамки споделуваат многу фундаментални принципи, тие во определени моменти се применуваат на различни начини. Разликите во пресметката на обврските веројатно ќе резултира во извесен број на потребни корекции во финансиските извештаи на ентитетите. Во Табела 3.4 даден е збиен приказ на најзначајните разлики кај нефинансиските обврски.

Табела 3.4 Признавање на нефинансиски обврски

Влијание	ОПСП во САД	МСФИ
<p>Признавање на трошоци за резервирање</p> <p>Разликите во дефиницијата за тоа што е веројатно може да резултира во порано признавање на обврските согласно МСФИ. Критериумот за сегашна обврска согласно МСФИ може да резултира во одложено признавање на обврските во споредба со ОПСП во САД.</p>	<p>Потенцијална загуба е постоечки услов, ситуација или сет на услови кои вклучуваат неизвесност во однос на можна загуба на ентитет која крајно ќе биде позната кога еден или повеќе идни настани ќе се случат или нема да се случат.</p> <p>Пресметан трошок за резервација е потребен доколку два критериуми се исполнети:</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) Доколку е веројатно обврската да е случена и (2) Износот на загубата може разумно да се измери <p>Имплицитно во првиот услов даден погоре е дека веројатно е да еден или повеќе идни настани ќе се случат потврдувајќи го фактот на загуба.</p> <p>Насоката го користи терминот веројатен за да се опише ситуацијата во која е веројатно исходот да се случи. Иако нумерички стандард за веројатност не постои, практиката генерално го разгледува настанот кој има 75% веројатност или поголема како веројатен да се случи.</p>	<p>Потенцијална обврска се дефинира како можна обврска чиј исход ќе биде потврден единствено со случување или неслучување на еден или повеќе неизвесни идни настани надвор од контрола на ентитетот.</p> <p>Потенцијална обврска не се признава. Потенцијални обврски стануваат резервирања и се евидентираат кога трите критериуми се исполнети: (1) постои сегашна обврска од минат настан, (2) можно е одлив на ресурси да биде потребен за да се расчисти обврската, и (3) може да биде направена доверлива проценка.</p> <p>Терминот веројатен се користи за ситуација во која исходот повеќе е веројатно да се случи отколку да не се случи. Генерално, фразата повеќе веројатно да се случи или не упатува на веројатност поголема од 50%.</p>
<p>Мерење на резервирањата</p>	<p>Не постои единствен стандард за да се определи мерењето на обврските.</p>	<p>Износот кој треба да се резервира треба да биде најдобра проценка на потребните</p>

<p>Во определени услови, целта на мерењето на резервирањата варира согласно двете рамки. МСФИ резултира во поголемо евидентирање на обврските кога постои ранг на можни исходи со еднаква веројатност.</p>	<p>Наместо ова, ентитетот мора да упатува на насоките кои се воспоставени за специфични обврски за да се определи методологијата за мерење. За обелоденувањата кои се однесуваат за резервирања не е неопходно да се има цена за намирување на обврската ниту пак фер вредност како цел во мерењето на обврската. Насоките често се опишуваат како акумулација на проценки за трошоците на ентитетот. Кога не постои износ во рамките на рангот кој претставува најдобра проценка од било кој друг износ, тогаш се резервира најнискиот износ од рангот.</p>	<p>издатоци. Кога постои континуиран ранг од можни исходи и секоја точка во рангот е веројатна колку и останатите, тогаш се користи средината на рангот.</p>
<p>Дисконтирање на резервирања</p> <p>Дисконтирања на резервирања се почести согласно МСФИ. Во исто време поголеми трошоци ќе бидат рефлектирани како оперативни (наспроти финансиски) согласно ОПСП во САД.</p>	<p>За загуби кои ги исполнуваат критериумите за евидентирање согласно ОПСП во САД Accounting Standard Codification (ASC) 450, Кодификација на сметководствен стандард, ентитетот генерално ќе ги евидентира по износ кој ќе биде потребен за да се расчисти обврската без разгледување на времето кое може да помине пред да се плати обврската. Дисконтирање на овие обврски е прифатливо кога вкупниот износ на обврската и времето на готовинско плаќање за обврската се фиксни или определиви. Ентитетите со вакви обврски на кои им е дозволено дисконтирање не се задолжени да вршат</p>	<p>МСФИ бара износот на резервирањето да се евидентира по сегашна вредност на издатокот кој е потребен да се исплати обврската Антиципираниот паричен тек се дисконтира користејќи ја дисконтната стапка пред оданочување која ја рефлектираат тековната пазарна проценка на временската вредност на парите и ризиците специфични на обврската, доколку ефектите се материјални. Резервирањата се прегледуваат на крајот на секој период на известување и корегираат за да ја рефлектираат тековната најдобра проценка. Сегашната вредност на зголемувањето на резервирањата како резултат на поминувањето на времето се признава како трошок на позајмување (камата).</p>

	<p>дисконтирање туку им е оставена можност за избор согласно сметководствената политика.</p> <p>Кога се применува дисконтирање, дисконтната стапка која се применува на обврската не треба да се менува од период во период, доколку обврската не е евидентирана по фер вредност.</p> <p>Постојат определени инстанци надвор од ASC 450, (на пример во сметководство на отстранување на материјални вложување) каде се бара дисконтирање.</p>	
<p>Резервирања за реструктурирање (освен бизнис комбинации)</p> <p>Постојат разлики во сметководството на резервирања за реструктурирања и бенефиции при раскинување на работни договори (на пример МСФИ не бара да постои специфична детална комуникација со вработените).</p> <p>При известување согласно МСФИ може да се случи промена во временската рамка на признавање на трошокот. Трошоците за ползите при раскинување на работни договори, може на пример, да се признаат порано или подоцна во споредба со ОПСП во САД во зависност од специфични факти и услови.</p>	<p>Насоката забранува признавање на обврска единствено врз база на одобрен план за преземање на обврска.</p> <p>Признавање на резервирања за еднократни бенефиции при раскинување на работни договори бара комуникација на деталите од планот на вработените кои би можеле да бидат афектирани. Комуникацијата треба да содржи доволно детали за видот на бенефицијата така да вработените ќе имаат информација за определување на типот и износот на бенефициите кои би ги добиле.</p> <p>Постои и понатамошна насока за различни видови бенефиции. На пример, еднократни бенефиции при раскинување обезбедени во размена на</p>	<p>Трошоци за резервирање поврзани со реструктурирање се признаваат кога помеѓу останатото, ентитетот има сегашна обврска.</p> <p>Сегашна обврска постои кога помеѓу останатото, компанијата демонстративно се обврзува на реструктурирање. Вообичаено ентитетот демонстративно се обврзува кога постои правна или конструктивна обврска. Конструктивна обврска постои кога ентитетот има детален формален план за реструктурирање и ги има објавено главните особини на планот на афектираните лица или не е во можност да го повлече планот бидејќи ја има почнато имплементацијата на планот. Тековните одредби е неверојатно да бидат оправдани доколку има доцнење пред реструктурирањето да започне или доколку реструктурирањето ќе трае неразумно долго време за да се заврши.</p>

<p>По усвојувањето на измените на МСС 19, определени разлики ќе се отстранат додека определени ќе останат.</p>	<p>идни услуги на вработениот се сметаат како бонус за останување на работа и се признава како трошок во периодот на идни услуги на вработените.</p> <p>Доколку има постоечки аранжман како на пример во кој вработениот и работодавачот имаат заедничко разбирање на бенефициите кои вработениот ќе ги добие доколку се раскине договорот недоброволно, трошоците за бенефиции се признаваат кога плаќањето станува можно и разумно да се процени.</p> <p>Во овие услови, потребно е формална објава на вработените (не е доволно иницирање на план) пред признавање на трошокот. Надоместокот за доброволно заминување се признава кога вработениот ќе ја прифати понудата и износот разумно ќе се процени.</p>	<p>Се додека ентитетот демонстративно се обврзува на планот обврска ќе треба да се признае.</p> <p>Обврски поврзани со понуди за доброволно заминување се евидентираат кога се прави понудата до вработените и се мери врз база на бројот на вработени кои ќе ја прифатат понудата.</p> <p>МСС 19, беше ревидиран во 2011 година и се применуваат почнувајќи од 1 јануари 2013 година. Насоките се изменети при што различен ќе биде третманот на евидентирање во услови на:</p> <ul style="list-style-type: none">• Недоброволни понуди кои немаат барања за идни услуги – се признаваат кога планот за прекинување се комуницира на афектираните вработени и планот исполнува определени критериуми;• Ползи платени врз база на недоброволна понуда која е условена со идни услуги кои треба да се обезбедат од страна на вработениот (бонус за останување) – трошокот треба да се признае пропорционално во периодот на услугата;• Ползи од доброволно прекинување кои треба да се платат врз база на необврзувачка понуда на вработените се признаваат кога вработените ја
--	---	--

		<p>прифаќаат или понудата стане обврзувачка, или кога било кој трошок поврзан со реструктурирањето кој е во опфатот на МСС 37 се признава, доколку се случи порано. Ова се разликува од тековниот МСФИ каде би се направила проценка и би се евидентирала по изготвување на понудата.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ползи од доброволно прекинување кои се плаќаат по основ на обврзувачка понуда кон вработените која не може да се повлече продолжуваат да се признаваат кога понудата се дава и се мери базирајќи на бројот на вработени кои ја прифатиле понудата.
<p>Сметководство на владини грантови МСФИ дозволува признавање на владини грантови веднаш штом постои разумно уверување дека потребните услови ќе бидат исполнети, отколку да се чека условите да се исполнат, како што е вообичаено во услови на ОПСП на САД. Како резултат на ова, владини грантови може да се признаат порано согласно МСФИ.</p>	<p>Доколку условите се приложени кон грантот, признавањето на грантот се одложува се додека условите не се исполнат. Придонеси во форма на долгорочни средства или за купување на долгорочни средства треба да се прикажат како приход во текот на очекуваниот корисен век на средствата за кој е добиен грантот.</p>	<p>Владини грантови се признаваат веднаш штом постои разумно уверување дека условите за добивање ќе се исполнат и дека грантот ќе биде примен. Грантови во форма на приходи се одложуваат во билансот на состојба и се ослободуваат во билансот на успех за да се усогласат со поврзаните издатоци кои треба да се компензираат. Грантови во форма на средства се одложуваат и се усогласуваат со амортизацијата за средствата кои се добиени. Грантови кои вклучуваат признавање на средства се прикажуваат или како одложен приход или како намалување на средствата за да се добие сегашната вредност.</p>

Извор: IFRS and US GAAP similarities and differences, IFRS readiness series October 2012, PWC

3.4.6 Признавање на финансиски обврски

Во согласност со тековните стандарди, како ОПСП во САД така и МСФИ ги дефинираат финансиските обврски и бараат инструментите да бидат проценети за да се определи дали ги исполнуваат критериумите кои се дадени во дефиницијата и дали треба да се третираат како финансиски обврски. Генерално, финансиските инструменти кои не ги исполнуваат условите за класификација за финансиска обврска се класифицираат како капитал.

Дефиницијата на ОПСП во САД за тоа што се квалификува или бара третман на финансиски обврски е потесна отколку дефиницијата на МСФИ. Потесната дефиниција на ОПСП во САД резултира во повеќе инструменти да се третираат како капитал согласно ОПСП во САД и компаративно повеќе инструменти да се третираат како финансиски обврски согласно МСФИ.

Согласно МСФИ, потенцијалните резервирања за плаќања и откупливи инструментите е поверојатно да резултираат во класификација како финансиска обврска. Кога се проценуваат потенцијалните резервации за плаќања, МСФИ се фокусира на тоа дали издавачот на инструментот има безусловно право да го избегне плаќањето на готовина или обезбедување друго финансиско средство во било кој потенцијален исход. Фактот дека потенцијалноста поврзана со резервацијата за плаќање може да не се поттикне, не влијае на анализата освен доколку неизвесноста е природна или се појавува по ликвидација. Со многу мали исклучоци, откупливи инструментите се финансиски обврски согласно МСФИ.

ОПСП во САД испитува дали инструмент во прашање содржи безусловно барање за откуп. Вакво барање резултира во класификација како финансиска обврска. Потенцијално плаќање/ барање за откуп и/или опција за откуп, како и да е, генерално не би биле безусловни, бидејќи може да не се случат. Како таква, согласно ОПСП во САД, класификација во финансиска обврска не би била потребна. Друштва кои котираат на берзи, како и да е, би требало да ја разгледаат примената на насоките за

сметководство за мезанин капитал.⁴⁴ Кога инструмент кој се квалификува за капитал согласно ОПСП на САД а се квалификува како финансиска обврска согласно МСФИ, постојат потенцијални последователни импликации. На пример, ентитетот мора да разгледа и да ја адресира идната потенцијална потреба да се поделат и поодделно да се евидентираат вклучените деривативи во рамките на договорите носители а кои се класифицираат како обврска. Исто така, бидејќи класификацијата на билансот на состојба го насочува третманот на издатоците поврзано со такви инструменти, разликите во класификација може да влијаат и на заработката (на пр. расходите за камата пресметани согласно методот на ефективна камата, спротивно на дивидендите) како и клучните индикатори на билансот на состојба.

Согласно МСФИ, доколку инструментот има како финансиска така и капитална компонента (како на пример откупливи приоритетни акции со исплата на дивиденда единствено дадено на дискреција на издавачот), издавачот е должен да ги одвои и поединечно евидентира секоја од компонентите. Компонента за обврска се признава по пазарна вредност пресметана со користење на дисконтиран паричен тек поврзана со оваа компонента по пазарна стапка за сличен долговен инструмент додека капиталната компонента се мери како остаточен износ. ОПСП во САД генерално немаат концепт на сложени финансиски инструменти надвор од инструментите со особина на конверзија на капитал. За хибридните инструменти кои содржат опција за капитална конверзија, МСФИ генерално изискува одделно сметководство за особината за капитална конверзија и носителот на долгот. Одделното сметководство согласно МСФИ наспроти единечното согласно ОПСП во САД може да создаде значајна различна презентација на билансот на состојба како и влијание врз заработките.

Инструмент (самостоен или вклучен) кој ќе се плати преку испорака или прием на сопствени акции на издавачот може да биде извор на значајни разлики помеѓу ОПСП во САД и МСФИ. На пример, нето исполнување на обврска во акции би причинило опција за купување на акции или вклучена опција за конверзија да се класифицира како

⁴⁴ Мезанин капитал, во финансиска терминологија се однесува на субординиран долг или приоритетен капитален инструмент.

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

капитал согласно МСФИ. Согласно ОПСП во САД слична особина не би довела до автоматска класификација како капитал и понатамошна анализа би била потребна за да се определи дали класификацијата како капитал е соодветна.

Постојат определени значајни разлики во третманот на пишаните права на купувања на акции каде исполнувањето на обврската би било преку бруто прилив од сопствени акции на ентитетот. Согласно МСФИ, иако договорот како таков може да ги исполни критериумите за класификација како капитал доколку договорот е за прием на фиксен број на сопствени акции на ентитетот за фиксен износ на готовина, МСФИ бара ентитетот да креира финансиска обврска за износот на дисконтирана вредност на износот на готовина кој би бил потребен за исплата. Постојат и дополнителни разлики кај финансиските обврски кои се евидентираат по амортизирана набавна вредност.

4 Финансиско известување во ЕУ

4.1 Стратегија на ЕУ за финансиско известување

Лисабонскиот Европски совет (во понатамошниот текст - ЕС) ја потенцираше клучната важност на единствен финансиски пазар во придонесување кон Европските главни цели за развој и висока стапка на вработеност. Заклучоците на ЕС исто така ја подвлекоа потребата од забрзување на дефинирањето на моделот на внатрешниот пазар за финансиски услуги и воспоставување на 2005 и 2003 година соодветно како крајни рокови за имплементација согласно Акциониот план за финансиски услуги⁴⁵ како и Комуникацијата на Европската Комисија (во понатамошниот текст - ЕК) за финансиски услуги⁴⁶ и ризичен капитал.⁴⁷

Суштината на Лисабонските заклучоци беше изведена од овие акциони планови а тие два плана повикуваа на развој на длабок и ликвиден европски пазар на капитал во полза, како на издавачите, така и на инвеститорите.

Помеѓу приоритетните цели споменати во заклучоците на Лисабонскиот ЕС е потребата да се зајакне споредливоста на компаниските финансиски извештаи во полза на инвеститорите и компаниите. За да се постигне оваа цел, Унијата бара заеднички финансиско извештајни стандарди, стандарди кои се транспарентни, целосни разбирливи, правилно ревидирани и ефективно доведени на сила. Единствено со вакви стандарди ќе има потенцијал да се дозволи на пазарите на хартии од вредност во ЕУ да растат споредено со тековното ниво на големина која е половина од големината на пазарите на капитал во САД.⁴⁸

Пазарите на хартии од вредност во земјите членки на унијата се во период на драматична промена и зголемена консолидација, водена од новите технологии, глобализацијата и ефектот од еврото. Брзиот развој на информатичките и комуникациските технологии и особено електронските платформи за тргување, го

⁴⁵ ЕС (1999) *“Financial Services: Implementing the Framework for Financial Services Action Plan”*.

⁴⁶ ЕС (1998) *“Financial Services: Building a Framework for Action”*.

⁴⁷ SEC (1998) *“Risk Capital: A key to job creation in the European Union”*.

⁴⁸ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels (2000) EU Financial Reporting Strategy: the way forward, p.3,

менуваат начинот како се случуваат трансакциите и начинот на кој се распространуваат финансиските информации. Финансиското известување исто така се менува. Финансиското известување базирано на интернет исто така го олеснува пристапот на информации на инвеститорите, ја зајакнува анализата и споредбата на информации. Во голема мера инвеститорите сакаат да донесат одлуки врз основа на постоење на стандардизирано финансиско известување на Друштвата и постоење на нефинансиски информации. Слично, периодичното финансиско известување исто така има критична улога да се осигури транспарентност, обезбеди заштита за инвеститорите како и да се придонесе кон целосната стабилност на пазарите.

4.1.1 Случување во меѓународното сметководство

Во земјите на ЕУ постоеја многу различни правила на финансиско известување како и различни интерпретации базирајќи на различни традиции во рамките на ЕУ. Сè додека не се спроведеше реформа неконзистентности, многу од нив со голема важност, ќе продолжат да постојат. Европското финансиско известување ќе продолжи да опстои како фрагментирано со тоа загрозувајќи го развојот на длабок и ликвиден единствен пазар на капитал во ЕУ.

Донесувањето на стандарди се развива доста брзо, Постои силен притисок кон конвергенција на сметководствените стандарди, покажувајќи ја важноста на донесување на меѓународни стандарди со тоа охрабрувајќи ги националните доносители на стандарди да соработуваат поблиску.

Новата сметководствена стратегија⁴⁹ на ЕК се фокусира на потребата да се забрза пристапот на глобалните играчи на меѓународните глобални пазари на капитал преку застапување на користење на МСС. ЕК ги подржуваше напорите на релевантното тело за донесување на МСС и Меѓународната организација на комисиите за хартии од вредност за креирање на единствено тело за стандарди за финансиско сметководство кое би можело да се користи за цели на котирање во целиот свет. Суштинскиот сет на стандарди кој е содржан во договорот помеѓу овие две организации бил финализиран

⁴⁹ EC (1995), Brussels “*Accounting Harmonisation: A new strategy vis-à-vis international harmonisation*”, p.4.

во текот на 2000 година. Меѓународната организација на комисиите за хартии од вредност го објави во текот на 2000 година завршувањето на прегледот на МСС и предложи на неговите членки да дозволат на мултинационалните компании да го користат МСС за изготвување на нивните финансиски извештаи за меѓугранични понуди и котација.

Во тоа време имаше и значајни случувања кај КМСС, така што неговата организациска структура што требаше да стане ефективна во 2001 година беше водена од јасната определба да се направат МСС високо квалитетни, широко опфатливи сметководствени стандарди за користење на пазарите на капитал во целиот свет.

4.1.2 Стратегијата на ЕУ

Во комуникацијата од ЕК до ЕС и Европскиот парламент се наведуваат гледиштата на ЕК во поширока смисла во однос на идниот пристап на Унијата кон финансиското известување. ЕК бара широк политички консензус на овој пристап за да може да ги изготви предлозите за воведување на стратегијата до крајот на 2000 година.

Главна цел преку која може да се мери и успехот е оваа политика да обезбеди хартиите од вредност да може да бидат тргувани во ЕУ и на меѓународните пазари врз база на постоење на единствен сет на финансиски извештаи. Исто така, ќе биде критично стратегијата да биде силно базирана на најдобрата меѓународна практика.

Здраво финансиско известување останува во срцето на пристапот на ЕК. Релевантна, навремена, доверлива и споредлива информација за перформансите и финансиската позиција на друштвата продолжува да биде од централен интерес и важност при заштитата на интересите на инвеститорите, доверителите и други релевантни носители за да се осигури соодветно ниво на поле за игра помеѓу конкурентите. Финансиските извештаи го зајакнуваат целокупниот систем на пазарни информации. Тие се витален линк помеѓу издавачите и инвеститорите и се неопходни да се испорача високо ниво на споредливост кое и треба на ЕУ во поглед на единствениот пазар на хартии од вредност. Договорените сметководствените стандарди мора да бидат правилно применети и донесени за да се осигурат ефикасни пазари. Сметководствените

стандарди мора да бидат донесени на еквивалентно ниво секаде во ЕУ и во светски рамки. Законски насоки мора соодветно да бидат расположливи за да помагаат при изготвувањето на финансиските извештаи.

4.1.3 Опфат на примена на МСС

Комисијата предложила сите компании од ЕУ кои котираат на регулиран пазар (проценето во тоа време околу 6.700) да бидат задолжени да изготвуваат консолидирани сметки согласно МСС. Во рамките на две годишен период, ова барање требаше да се прошири на сите друштва кои изготвуваат проспекти со јавни понуди за хартии од вредност. Друштва кои не котираат на берза и кои планираат да изготвуваат иницијални јавни понуди на нивните хартии од вредност може исто така да ги користат МСС. ЕК заради тоа предлага на земјите членки да им се дозволи: или да бараат од друштвата или да им дозволат на оние друштва кои не котираат на берза да ги објавуваат финансиските извештаи во согласност со истиот сет на стандарди како за друштвата кои котираат на берза. Специфично, за финансиските институции кои не котираат и друштвата за осигурување, земјите членки може да го прошират барањето за примена на МСС за забрзување на општата секторска споредливост и да осигурат ефикасна и ефективна супервизија.

Барањето за користење на МСС се однесува на консолидирани сметки на друштва кои котираат. Во поглед на националните законски поединечни сметки, регулативните и даночните барања може да го направат користењето на МСС несоодветно дури и невалидно. Како и да е, секогаш кога е можно, земјите членки треба да го охрабруваат користењето на МСС за поединечните годишни сметки. Ова на некој начин би го олеснило и изготвувањето на консолидираните сметки во иднина.

ЕК ја истражува важноста од поврзување на пристапот кој е наведен горе со следните акции кои биле планирани за модернизирање на постоечките директиви за издавање проспекти, кои најверојатно ќе вклучат поголемо користење на процедурите за регистрирање за издавачите на хартии од вредност во ЕУ. Суштината на овој процес е референтниот документ (дополнет со белешка за хартиите од вредност) кој би бил поднесен кај релевантните национални власти. Целта на ова регистрација е да се обезбеди пристап на останатите земји членки преку систем за заедничка регистрација

базирајќи на споредливи пазарни информации, вклучувајќи и финансиски информации. Базирање на ваквиот систем на регистрација на единствен сет на транспарентни, МСС за финансиски извештаи не само што би ги поедноставило работите за соодветните компании туку би придонело за зајакнување на пазарната динамика на европските финансиски пазари.

4.1.4 Неопходна инфраструктура потребна за новата сметководствена стратегија

Ова стратегија потребно беше да ги земе во предвид сите јавни интереси. ЕУ не може да ја делегира на невладината организација одговорноста за воспоставување на барањата за финансиско известување за компаниите кои котираат во ЕУ. Во националните јурисдикции, компетентните власти може да го делегираат изготвувањето на сметководствените стандарди на националните тела доколку имаат веќе дефинирана корпоративна структура. За да се осигури правна сигурност за корисниците на МСС (сега МСФИ) во ЕУ, МСС мора да бидат интегрирани во законската рамка за финансиско известување во ЕУ. Властите во ЕУ мора да имаат средства за извршување на неопходниот регулативен надзор и да ги корегираат сите материјални недостатоци или грижи во врска со МСС.⁵⁰

За да се обезбеди неопходниот јавен надзор, потребно е воведување на механизам на одобрување во ЕУ. Улогата на овој механизам не е да се реформулираат или заменат МСС туку да се надгледува примената на нови стандарди и интерпретации, и интервенирање единствено кога тие содржат материјални недостатоци или кога истите не успеале да ги опфатат особините специфични за окружувањето во ЕУ. МСС кои се користени во ЕУ ќе бидат стандардите применети со овој механизам.

Главен ризик на овој механизам треба да биде потврдувањето дека МСС се целосно во согласност со целокупниот пристап на унијата. Специфично, дали постои усогласеност со сметководствените директиви на ЕУ и дали е обезбедена соодветна основа за финансиско известување на компаниите кои котираат на берза во ЕУ. Таму секако би

⁵⁰ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels (2000), EU Financial Reporting Strategy: the way forward, p.7

имало претпоставка дека МСС ги исполнува овие потреби но механизмот би потврдил дека претпоставките се точни.

Механизмот за одобрување треба да има двостепена структура, првата на политичко ниво и втората на техничко ниво, за да се осигури доволен јавен надзор во ЕУ. ЕК презентирала предлог во однос на структурата и институционалните аспекти на овој двостепен механизам за примена. Предлогот посветил особено внимание на правниот статус на механизмот, моќта, деталниот состав и можното вклучување на регулаторите на хартии од вредност.

Техничкото ниво ќе треба да е под контрола воспоставена на политичко ниво. Оваа контрола ќе треба да базира на соодветни институционални аранжмани на ЕУ врз основа на определени правила. На техничко ниво номинирана е група од високо квалификувани експерти. Тие треба да се избираат врз основа на нивното знаење на ЕУ и барањата на меѓународното финансиско известување. Дополнително, специјализирани ад-хок групи може да бидат неопходни да се занимаваат со особено комплексни прашања или каде има стандарди кои би можеле да имаат особено влијание на супервизорските и прудентните прашања (особено за банките и осигурителните друштва). Не само што треба да ги испитуваат МСС туку тие треба да обезбедат инпут за процесот на донесување на стандарди кај КМСС (сега ОМСС) во сите нивоа а особено во раната фаза.

Механизмот на одобрување ќе осигури да МСС во практика може да бидат применети во ЕУ окружување. Тој исто така, особено, ќе има потреба да идентификува дали постои потреба за специфични насоки за имплементација за да се осигури заедничка и конзистентна примена на стандардите. Ова не треба да значи повторно навраќање на генералните интерпретации на МСС, ова улога ја има постоечкиот Комитет за Толкувања (во понатамошниот текст - КТ) при КМСС. Целта мора да биде воспоставување на конструктивна, насочена и постојана дискусија со КМСС, особено со КТ, кога се потребни насоки за имплементација. Оваа задача ќе бара координација на националните носители на стандарди и особено со супервизорите на пазарите на хартии од вредност.

Механизмот на одобрување ќе ги потврди датумите до кои новите МСС ќе се применуваат во ЕУ. Може и да заклучи дека дополнителни објавувања се неопходни или определени опции во определени стандарди кои не се во согласност со сметководствените директиви на ЕУ. Механизмот би ја советувал ЕК дали е препорачливо или не измена на директивите со светло на развојот на меѓународното сметководство.

Коментарите на МСС, кои најверојатно не би биле толку чести, би требало да бидат поткрепени и јавно презентирани. Препораките направени на техничко ниво на одреден МСС треба да бидат ратификувани на политичко ниво. За да се избегнат вакви ситуации за МСС кои треба да се појават потребно е да се има дискусија на многу почетно ниво во процесот на создавање на стандардите во ОМСС. Всушност, ЕУ ќе треба да развие внатрешна координација на сите нивоа во процесот на донесување на стандарди и не само да влијае на дебатата. Механизмот на примена може да помогне да се координира позицијата на ЕУ во рамките на КМСС.

Појасни меѓународно базирани сметководствени стандарди и зголемена споредливост во изискувањата за финансиско известување за друштвата кои котираат на берза во голема мера ќе ја поедностави примената особено на пазарите на хартии од вредност. Како и да е, единствено МСС кои се правилно применети ќе го подобрат функционирањето на пазарите на хартии од вредност во ЕУ. Примената содржи деталзирање на различни елементи вклучувајќи:

- 1) Јасни сметководствени стандарди;
- 2) Навремена интерпретација и насоки за имплементација;
- 3) Законска ревизија;
- 4) Мониторирање од супервизија; и
- 5) Ефективни санкции.⁵¹

Секој од овие елементи мора да работат ефективно, но системот треба да биде строг што сите делови ќе испорачуваат силна и ефикасна заштита на инвеститорите и кредиторите.

⁵¹ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels (2000) EU Financial Reporting Strategy: the way forward, p.8.

Доколку ова рамка треба да обезбеди високо квалитетно финансиско известување, функцијата на законска ревизија која нуди уверување во правилна примена на сметководствените стандарди треба да биде извршувана на униформно високо ниво насекаде во ЕУ. Ова бара давање на ургентно внимание на воспоставување на бенчмаркови за ревизија, развој на професионални етички стандарди, и имплементација на ефективен систем за уверување во квалитет за функцијата на законска ревизија. ЕК ќе издаде препорака за уверување во квалитет за законската ревизија. Понатамошна работа на Комитетот за ревизија при ЕУ исто така треба да се преземе за да се определи заеднички пристап за ревизорските стандарди и професионалната етика.

Супервизорите на хартии од вредност, исто така имаат критична улога во уверувањето дека друштвата кои котираат на берза се усогласени со изискувањата за финансиско известување. Постои јасен главен интерес во уверувањето на точна и конзистентна примена на сметководствените стандарди на прекуокеанските пазари на хартии од вредност. На пазарите на хартии од вредност во ЕУ регулаторите мора да бидат активно вклучени во прашањата за примена. ЕК особено гледа на супервизорите на Европските пазари на хартии од вредност да развијат и имплементираат заеднички пристап на примена. Таков пристап би овозможил воспоставување на соодветно “поле за игра” и избегнување на опасност од регулативна арбитража. Споредбени анализи на практиките на супервизорите на европските пазари може да бидат разгледани како корисен инструмент за обезбедување на заеднички пристап.

4.1.5 Имплементација, временска рамка и преоден период

Пред крајот на 2000 година, ЕК презентираше предлог за воведување на барање да сите компании кои котираат на берза од ЕУ да известуваат во согласност на (применетите) МСС и да обезбедат опција за земјите членки да дозволат (или бараат) некотираните компании да известуваат во согласност со МСС. Овој предлог исто така ќе ги воспостави основните правила на механизмот на одобрување, преодните модалитети, временската рамка за имплементација, и клаузула за преглед за да се дозволи проценка на пристапот.

ЕК заклучила дека ќе биде потребен преоден период за да се дозволи пренесување на регулативата во националните закони како и да се направат корекции кај друштвата кои котираат на берза согласно новиот сет на правила за имплементирање на МСС во рамките на рокот до 2005 година како што беше дадено од Лисабонскиот ЕС. ЕК ќе го ограничи траењето на тој преоден период, кој ќе започне на денот на имплементација на иницијалниот законски предлог така да најдоцна до 2005 година и понатаму, сите компании кои котираат на берза од ЕУ ќе ги изготвуваат консолидираните финансиски извештаи согласно МСС. Во време на преодниот период, земјите членки ќе бидат овластени да одлучат што можат или треба да направат овие компании во однос на примената на МСС пред последниот рок на имплементација. Комисијата разгледува дека 5 годишниот период после усвојување на предлогот, условите, процедурите како и механизмот треба да се прегледаат во светло на националните, европските и меѓународните искуства. ЕК ќе направи бенчмарк на прогресот.

Во рамките на ЕУ, некои големи компании ги применуваат ОПСП на САД бидејќи тие котираат на пазарот на капитал во САД или делуваат во индустрија каде КМСС сè уште нема обезбедено еквивалентен индустриски стандард. Земјите членки може да дозволат користење на ОПСП во САД за време на целиот или дел од преодниот период.

ЕК предложи предлог за модернизирање на сметководствените директиви пред крајот на 2001 година кој ќе продолжи да биде основа за известување на сите друштва со ограничена одговорност во ЕУ. Модернизирањето на сметководствените директиви треба да ги намали потенцијалните конфликти со МСС и да ги доведе директивите во линија на модерните сметководствени случувања. Ова е особено вистина онаму каде новите технолошки унапредувања упатуваат на адаптација на традиционалните сметководствени стандарди како што е признавањето на нематеријалните вложувања. ЕК ќе бара совет преку релевантни советодавни комитети во однос на тоа дали новите комуникациски и информатички технологии особено интернетот ќе го афектираат финансиското известување и ќе изискува легислативна акција.⁵²

⁵² Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels (2000) EU Financial Reporting Strategy: the way forward, pp.9-10.

4.2 Историски осврт врз финансиското известување во ЕУ

4.2.1 Финансиско известување во ЕУ

Иако Сметководствените директиви на ЕУ остануваат како основа на сметководствените правила во ЕУ за друштвата со ограничена одговорност, постоечките директиви не ги исполнуваа потребите на друштвата кои сакаа да подигаат капитал на паневропските и меѓународните пазари на хартии од вредност. Ова поради тоа што транспарентноста, споредливото финансиско известување и се по големите барања за обелоденување за компаниите кои котираат на берза се решаваа од страна на инвеститорите и супервизорите.

Постоечката различност во тоа време на сметководствените пристапи во ЕУ резултираше од големиот број на расположливи опции во директивите и од различното ниво на применување во рамките на ЕУ. Адаптирањето на финансиските извештаи за да ги земат во предвид локалните правни и даночни правила и конвенции беа оправдани кога инвеститорите и останатите носители беа генерално од иста националност како и компанијата. Но денес, хартиите од вредност на друштвата се во насока да бидат поседувани од меѓународно диверзифицирани групи на инвеститори. Интересите на инвеститорите од друга земја членка не се исполнети доколку има потреба од дополнителна интерпретација на финансиските извештаи изготвени во согласност со локалните конвенции на земјата од каде е инкорпорирано друштвото.

ЕУ легислативата беше тиха и на многу други аспекти од сметководството, со тоа дозволувајќи различни национални специфики. Националните власти, може исто така да им дозволат на друштвата да ги изготвуваат нивните сметки врз основа на МСФИ или ОПСП на САД доколку тие се усогласени со сметководствените директиви. Исто така, не беше невообичаено за различни друштва да известуваат согласно различни сметководствени стандарди во рамките на иста земја членка дури и кога котираат на иста берза. Коегзистирање на различни извештајни рамки е како конфузно така и скапо. Ова ја прави ефективната супервизија и примената на финансиско извештајните барања на друштвата кои јавно котираат многу тешка. Инвеститорите се оневозможени со споредливи сметки и, соодветно на тоа, важни информации. Меѓуграничната трговија исто така е отежната. На кратко, резултатот е пазарна фрагментација која ги

става пазарите на хартии од вредност во ЕУ во глобални рамки со неколку конкурентни слабости.

Со забрзаното темпо на бизнис, се зголемува потребата за подинамична и одговорна легислативна рамка за финансиското известување. Долгиот легислативен процес во ЕУ треба детално да се испита за да се осигури дека може да одговори на предизвиците на пазарот. Треба да се разгледа начинот да се придвижи од ригидниот и понекогаш премногу пропишувачка природа на ЕУ директивите кон поефикасен систем на финансиско известување што би му одговарало на потребите на пазарите на хартии од вредност.

4.2.2 Примена на МСС

Европскиот парламент и советот на ЕУ, врз база на предлог на ЕК, мислење на Економско социјалниот комитет како и мислење на Европскиот парламент на 19 јули 2002 година, а сето ова елаборирано погоре во овој дел на трудот, ја донесоа регулативата за примена на МСС (ЕК 1606/2002).

Согласно одредбите од оваа директива, МСС ги опфаќаат МСС, МСФИ и поврзаните интерпретации, последователните измени на овие стандарди и поврзаните толкувања, идните стандарди и поврзаните интерпретации издадени или усвоени од страна на ОМСС.

Врз база на ова регулатива, за секоја финансиска година започнувајќи на или после 1 јануари 2005 година, друштвата кои се управувани од законот на земјата членка треба да ги изготвуваат нивните консолидирани сметки во согласност со МСС усвоени во согласност со процедурата за усвојување на стандардите во ЕУ доколку на денот на изготвување на билансот на состојба, нивните хартии од вредност се прифатени за тргување на регулираниот пазар на било која земја членка.

Исто така, во согласност со ова регулатива земјите членки може да дозволат или да бараат компаниите кои ги изготвуваат консолидираните сметки согласно МСС да ги изготвуваат и нивните поединечни сметки во линија на МСС како и други друштва кои

не изготвуваат консолидирани сметки согласно критериумот даден погоре да може да ги изготвуваат нивните консолидирани и/или поединечни сметки.

Единствен исклучок согласно оваа регулатива во однос на годината на примена е друштвата да започнат да ги изготвуваат консолидираните сметки започнувајќи од 2007 година доколку:

- (1) Нивните долговни хартии од вредност единствено се наоѓаат на регулиран пазар на било која земја членка на ЕУ; или
- (2) Со нивните хартии од вредност се тргува на регулиран пазар надвор од ЕУ и кои веќе применуваат друг сет на меѓународно признати стандарди како примарна основа за изготвување на нивните консолидирани сметки со почеток пред датумот на објавување на оваа регулатива⁵³.

Во однос на усвојувањето и користењето на МСС, во согласност со оваа регулатива, ЕК треба да одлучува во однос на применливоста на МСС во ЕУ. МСС единствено ќе бидат признаени доколку не се во спротивност на принципите наведени во Четвртата и Седмата европска директива за изготвување на годишни и консолидирани сметки и доколку ги исполнуваат критериумите за разбирливост, релевантност, доверливост и потребната споредливост на потребните финансиски информации за донесување на економски одлуки и проценка на одговорноста и управувањето на раководството.

До крајот на 2002 година, ЕК во согласност со посебна процедура има одлучено за применливоста во рамките на заедницата во однос на постоечките МСС по влегувањето во сила на регулативата. ЕК во текот на целокупната процедура ќе биде потпомогната од Accounting Regulatory Committee, Сметководствено регулативен комитет (во понатамошниот текст - СРК). СРК е составен од претставници на земјите членки и е раководен од страна на ЕК. СРК е формиран од страна на ЕК во согласност со Директивата за примена на МСС (ЕУ/1606/2002).⁵⁴ Усвоените МСС треба да бидат објавени во целост на секој од официјалните јазици во заедницата, како регулатива на ЕК во официјалните Службени весници на земјите членки.

⁵³ ЕС, Brussels (2002), Regulation No 1606/2002 of the European parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards, Article 9.

⁵⁴ www.ec.europa.eu

Во однос на известувањето и координација, ЕК треба да соработува на редовна основа со СРК во однос на статусот на активни проекти на ОМСС и сите поврзани документи издадени од ОМСС за да се координира позицијата и да се олеснат дискусиите со ОМСС во однос на усвојувањата на стандардите кои може да резултираат од овие проекти и документи. Функцијата на овој Комитет е регулативна и се состои од обезбедување на мислење на предлозите на ЕК за усвојување на МСС како што е предвидено во Регулативата за примена на МСС.

4.3 Новиот пат за напред

Лисабонскиот ЕС воспостави цел за целосно интегриран пазар за финансиски услуги до 2005 година. Почетна точка е споредливо финансиско известување. Избраните сметководствени стандарди мора да ги исполнат потребите на инвеститорите и да бидат компатибилни со глобалните случувања. Меѓународно призната рамка за финансиско известување е неопходна за финансиското известување на друштвата од ЕУ кои котираат на берза.

постоеја две рамки за финансиско известување кои во тоа време се користеа во ЕУ, а кои можеа да обезбедат меѓународно признати стандарди, ОПСП во САД и МСС. Двата сета се финансиско извештајни системи ориентирани кон инвеститорите и кои обезбедуваат генерално еквивалентно ниво на нивна заштита. Постојат, како и да е, бројни разлики во нивната практична примена. Иако пазарните сили би можеле да се остават да го определат приоритетниот сет на извештајни стандарди, ова би довело до одолжување кое би било непотребно. Во меѓувреме трошоците не би се намалиле, ниту пак транспарентноста би се подобрила. Одолжувањето би можело исто така да ја поткопа целта на Лисабонскиот ЕС за зајакнување на пошироката споредливост во ЕУ на финансиските извештаи до 2005 година. Во Сметководствената стратегија изработена во 1995 година, ЕК го изразува приоритетот кон МСС како сет на стандарди за компаниите од ЕУ кои сакаат да прибираат капитал на меѓународна или паневропска основа. МСС веќе обезбедува и претставува широк и концептуално робустен сет на стандарди за финансиско известување кој треба да служи на потребите на меѓународната бизнис заедница. МСС исто така имале определена предност бидејќи биле донесени со меѓународна перспектива отколку да се креирани за окружувањето во

САД. Од друга страна ОПСП во САД се волуменозни и базираат на многу детални правила и интерпретации. Значителна едукација ќе биде потребна за да се користат овие стандарди. Во САД, нивната ефективна примена зависи во голема мера од силната регулативна моќ и моќ на примена која се остварува од страна на КХВ на САД. ЕУ секако нема влијание врз елаборирањето на ОПСП во САД.

4.3.1 Нова сметководствена стратегија *vis-a-vis* меѓународна хармонизација

Хармонизацијата на Законот за компании во ЕУ базира од Договорот за ЕУ. Четвртата европска директива (78/660/ЕЕЦ) од 25 јули 1978 година бара сите друштва со ограничена одговорност да изготвуваат годишни сметки. Во согласност со нивната правна основа, Четвртата директива нема за цел да постигне комплетна стандардизација на сметководствените правила. Нејзината цел е повеќе обезбедување споредливост и еквивалентност на финансиските информации. Директивата содржи поголем број опции за земјите членки и за компаниите што резултира потенцијално во различен сметководствен третман за определено прашање. Споредливоста помеѓу различните опции се воспоставува преку дополнителна информација во белешките кои мора да се дел од билансот на состојба и билансот на успех. Исклучоци се дозволени за малите и средни ентитети.

Седмата европска директива (83/349/ЕЕЦ) од 13 јуни 1983 година се однесува на консолидираните сметки. Истата бара, друштвото мајка да изготвува консолидирани годишни сметки и консолидирани финансиски извештаи како дополнување на поединечните годишни сметки во кои ќе се објасни финансиската позиција на групата како да била поединечна компанија. Овие директиви беа проследени со две секторски директиви кои се занимаваат со финансиски информации кои треба да се објават соодветно од страна на банките и останатите финансиски информации (86/635/ЕЕЦ) и од страна на осигурителните компании (91/674/ЕЕЦ). Овие директиви содржат определени отстапувања од Четвртата и Седмата директива кои се неопходни за да се земат во предвид определени карактеристики и специфики на афектираните ентитети.

Проблемите кои се однесуваат на примената и интерпретацијата на директивите се дискутираат на Комитетот за контакти (во понатамошниот текст - КК) на

Сметководствените директиви кој е воспоставен согласно Четвртата директива. Функции на КК се следните:

- Да ја олесни хармонизираната примена на Сметководствените директиви преку редовни средби дискутирајќи ги практичните проблеми кои се појавуваат со нивната примена;
- Да ја советува ЕК, доколку е потребно, во однос на дополнувања или измени на Сметководствените директиви.⁵⁵

Овој Комитет е раководен од страна на ЕК и вообичаено се среќава два пати годишно. Средбите на КК се случуваат заедно со состаноците на СРК. КК е составен од експерти од одговорните министерства на земјите членки. Усвојувањето и имплементацијата на Четвртата и Седмата директива со нивните измени беа постигнати со потешкотии и понатамошен напредок не беше направен на ниво на ЕУ во хармонизирање на основните правила за сметководство и финансиско известување. Постои неусогласеност помеѓу земјите членки за корисноста на директивите како инструмент за сметководствена хармонизација, определени земји членки би дале на приоритет поширока меѓународна хармонизација и/или хармонизација базирана на стандарди отколку на закон.

На конференција која ја организираше ЕК во 1990 година за иднината на хармонизацијата на сметководствените стандарди во ЕУ, јасен приоритет бил изразен за ненамалување на бројот на опции во директивите, за неусвојување на нова легислатива во блиска иднина и за потребата да се земат во предвид напорите за хармонизација на пошироко меѓународно ниво.

По конференцијата, за да се отвори дебата за сметководствените прашања на Европско ниво и за да се влијае на работата на телата за донесување на сметководствени стандарди, ЕК го формираше Accounting Advisory Forum, Сметководствено советодавен форум (во понатамошниот текст - САФ). Националните тела за донесување на стандарди како и европските организации за корисници и изготвувачи на сметки работеле заедно во форумот за да најдат техничко решение за бројните проблеми со

⁵⁵ www.ec.europa.eu

кои сè уште не се справувале директивите. По тешкиот почеток, ССФ има завршено одлична работа, но во отсуство на јасен мандат, резултатите од неговата работа не донеле доволно тежина за да се изврши реално влијание на сметководствените случувања.

Исто така, на ова конференција ЕК одлучила да ја прифати поканата од КМСС за членување на Консултативната група во Комитетот во својство на набљудувачи. КМСС⁵⁶ е приватна организација која беше формирана во 1973 година од сметководствената професија со цел развој на широк сет на меѓународни сметководствени стандарди. Реализацијата на оваа цел би ја олеснила ситуацијата за Европските друштва кои ги применуваат МСС за да се овозможи пристап кон меѓународните пазари на капитал и особено на пазарот на капитал во САД.

Работа на сметководствените стандарди исто така беше спроведувана во различни останати меѓународни организации. Како на пример, работниот дел на Светската трговска организација (во понатамошниот текст - СТО) за професионални услуги добил мандат да направи препорака со цел да се отстранат непотребните бариери за тргување во сметководствените услуги и исто така да се концентрира на користењето на меѓународните стандарди, земајќи ја во предвид работата на меѓународни тела за донесување на стандарди.

4.3.2 Потреба за нов пристап

Четвртата и Седмата директива дозволуваа постоење на различни сметководствени традиции кои постоеја во земјите членки пред нивното усвојување, но во исто време имаа реално позитивно влијание. Квалитетот на финансиско известување значително се подобри во земјите членки на ЕУ. Слободната циркулација на споредлива финансиска информација претставува важен услов за правилно функционирање на внатрешниот пазар и помага за забрзување на конкуренцијата. Постојат, како и да е, бројни проблеми кои треба да се адресираат доколку се сака постигнатиот напредок да

⁵⁶ ОМСС започна со делување во април 2001 година како наследник на КМСС, види детали во делот 3.1

се задржи и доколку ЕУ сака да биде во позиција да се справи со важните предизвици со кои се соочува.

Најургентен проблем е во поглед на Европските друштва што имаат меѓународен карактер. Сметките кои се изготвени од страна на овие друштва согласно националните регулативи, базирајќи на овие директиви не се повеќе прифатливи за цели на меѓународните пазари на капитал. Соодветно, овие друштва се обврзани да изготвуваат два сета на сметки, еден сет кој е усогласен со сметководствените директиви и друг сет кој е потребен и баран од меѓународните пазари на капитал. Оваа ситуација не е задоволителна. Истата е скапа и обезбедување на различни податоци во различни окружувања е збунувачка за инвеститорите и за пошироката јавност. Постои ризик големите друштва во огромна мера да се свртат кон известување согласно ОПСП во САД. Овие друштва како и земјите членки гледаат кон Унијата за изнаоѓање на решение кое може да се имплементира бргу.⁵⁷

Останатите проблеми се однесуваат на самите директиви. Директивите дозволуваат неколку опции и не ги адресираат сите сметководствени прашања кои станаа релевантни од времето кога се усвоени. Ова, заедно со фактот дека определени принципи кои се содржат во директивите се интерпретираат различно во различни земји членки имаа негативни последици врз споредливоста на сметките. Надворешно, отсуство на заедничка позиција во однос на сметководствените прашања ја оневозможува ЕУ од играње ефективна улога во меѓународните текови кои ги дискутираат сметководствените прашања. Фактот дека земјите членки на ЕУ имаат потешкотии во координирање на нивните напори и во идентификување на заедничка позиција е исто така нарушувачки за останатите земји членки на ЕУ кои гледаат кон ЕУ во огромна мера кога треба да ги воспостават или да ги реорганизираат нивните сметководствени системи.

Понатаму, нов пристап исто така е потребен бидејќи промени се случуваат во земјите членки од усвојувањето на директивите во поглед на процесите преку кои се донесуваат сметководствените стандарди. Заради потребата сметководствените

⁵⁷ EC (1995), Brussels “*Accounting Harmonisation: A new strategy vis-à-vis international harmonisation*”, p.4.

стандарди да ги следат економските случувања, многу земји членки имаат воспоставено локални тела за донесување на стандарди кои понатаму ги развиваат сметководствените правила и се инкорпорираат во локалните закони. Работата во сметководството на европско ниво треба да се адаптира на овие промени без да се наруши постоечкиот пристап кој базира на директиви.

4.3.3 Можни решенија

ЕК имаше истражено неколку можни пристапи за да се справи со проблемите кои се опишани погоре и ги има дискутирано со земјите членки.⁵⁸

Во поглед на најјургентниот проблем, имено оној кој се однесува на големите друштва кои котираат на берза, едно решение би било да се исклучат од опфатот на примена на директивите и да можат слободно да применуваат останати правила. Ова би појавило поголем број на прашања во поглед на опфатот на исклучоци (сите друштва кои котираат на берза, определени друштва според некои критериуми, они кои имаат важни акционери кои не се од ЕУ итн.) како и во поглед на правилата по кои овие исклучоци би требало да известуваат, согласно МСС, ОПСП во САД или двата сета. Ова би барало промени во директивата која активност би земала определено време. Крајно, истото би вклучило напуштање на принципот на хомогеност во поглед на сметководствената хармонизација кој и помагаше на Унијата до тоа време.

Друго решение би било да се добие согласност со САД на взаемно признавање на годишните сметки. ЕК се обидела да иницира ваква дискусија но наишла на мал интерес од американска страна. Годишните сметките изготвени од друштва во САД согласно ОПСП во САД се всушност веќе признаени во сите земји членки. Ова не е случај во САД за годишните сметки изготвени од Европските друштва во согласност со сметководствените директиви. Директивите како такви не обезбедуваат доволно детален сет на стандарди за да ги исполнат критериумите во САД.

⁵⁸ EC (1995), Brussels “*Accounting Harmonisation: A new strategy vis-à-vis international harmonisation*”, p.5.

Од многуте меѓународни тела кои работат на сметководствени стандарди, до тоа време единствено КМСС (сега ОМСС) продуцираше резултати кои имаа јасна иднина за признавање на меѓународните пазари на капитал во временска рамка која кореспондира со ургентноста на проблемот.

Друго делумно решение, кое би ги адресирало внатрешните проблеми кои се идентификувани би било ажурирање на Сметководствените директиви за да вклучат техничко решение за различните сметководствени прашања кои сè уште не се решени. Би било тешко, како и да е, да се усогласат ставовите за прашања кои би требало да бидат покриени во ажурирањето. Некои земји членки може да бараат преговарање на делови од Директивите за кои имаат забелешки. Изготвување и преговарање за такви важни ажурирања на Директивите би траело значителен период и нови прашања би се појавиле до времето до кога измените би биле конечно усвоени и имплементирани во земјите членки.

Друга опција која била разгледувана е формирање на Европско тело за донесување на стандарди. За да се формира вакво тело и да се развие широк сет на Европски сметководствени стандарди би требало огромен временски период. Поголем број земји членки немаат изразено поддршка за создавање на дополнително ниво на стандарди, имајќи го во предвид особено направениот прогрес со МСС.

4.3.4 Предложен пристап

При подготвувањето на предложениот пристап во однос на тековните сметководствени проблеми, ЕК посвети особено внимание кон почитување на принципите на субсидијарност и пропорционалност, како што се предвидени во Мастриската спогодба. Нова легислатива или измени на постоечката легислатива на ниво на ЕУ треба да се избегне колку што може повеќе. Исто така, пожелно е да се избегне создавање на дополнително ниво на стандарди во однос на веќе постоечките или во подготовка стандарди. Пофлексибилна рамка е потребна која ќе може побрзо да

одговора на тековните и идните случувања. Во исто време, неопходниот степен на правна сигурност мора да се одржи и почитува за законите на Унијата.⁵⁹

За да се справи со ургентното прашање на Европските друштва кои бараат котација на меѓународните пазари на капитал, ЕК предлага како прво да се испита со земјите членки, во контекст на КК, како прашање на приоритет, усогласеноста на постоечките МСС со Сметководствените директиви. Потврда дека овие стандарди се во усогласеност со сметководствените директиви е прв важен чекор доколку на Земјите членки им се дозволи на големите друштва да ги изготвуваат нивните годишни сметки на оваа основа.

Доколку ова испитување открие било какви неконзистентности помеѓу Директивите и МСС, ова би требало да се испита од случај до случај. Прелиминарното гледиште на ЕК е дека ќе се појават неколку потешкотии. Во случај на конфликт, решение ќе мора да се најде. Едно решение би било да се побара од КМСС (сега ОМСС) да се смени релевантниот стандард. Друго решение би било да се изменат Директивите. Извршните членови на КМСС имаат укажано дека се подготвени да го преиспитаат било кој МСС кој ќе биде најден дека не е во усогласеност со Европските директиви. Доколку е апсолутно неопходно, ЕК ќе предложи промени во Директивите. Доколку треба да се променат Директивите за да се справи со конфликтот помеѓу МСС и одредбите од Директивите, ЕК верува дека сериозно разгледување треба да се даде за да се делегира моќта на ЕК за да се забрза процедурата за измена на Сметководствените директиви. Во суштина не треба да се исклучи можноста и останати конфликти со МСС да се појават во иднина. Би било корисно доколку ЕУ би била во позиција побргу да ја адаптира нивната регулаторна рамка.

За да се осигури соодветен инпут од Европа во постојната работа на КМСС, КК ќе испита и побара да се воспостави договорена позиција за идните Нацрт стандарди кои ќе бидат објавени од КМСС. Ова ќе и овозможи на ЕУ на прогресивен начин да се добие со позиција на поголемо влијание во работата на КМСС, вклучувајќи

⁵⁹ EC (1995), Brussels “*Accounting Harmonisation: A new strategy vis-à-vis international harmonisation*”, pp.6-7.

определување на агендата така што нејзиниот аутпут во зголемена мерка ќе го рефлектира гледиштето на ЕУ.

За да се обезбеди механизам за постигнување на договорена позиција за определено прашање како што е компатибилноста со МСС, предложено е да се даде поголема улога на КК. Капацитетот на овој комитет за да работи на технички прашања ќе биде зајакнат преку воспоставување на под-комитети кои ќе бидат во можност да донесуваат заклучоци во однос на неопходната техничка експертиза. Работата ќе биде организирана на прагматичен начин во соработка со земјите членки за да се минимизираат дополнителните трошоци.

Работата на КК треба да се фокусира на консолидираните сметки. Погенерален пристап вклучувајќи ги и поединечните сметки е поверојатно да резултира во контроверзии бидејќи истите во многу земји членки се директно поврзани со известувањето за даночни цели. Фокусот на друштвата кои изготвуваат консолидирани сметки исто така се оправдува бидејќи овие друштва се подиректно афектирани од проблемите кои се опишани погоре.

За оние друштва кои не се директно афектирани со притисокот на меѓународните пазари на капитал а кои изготвуваат консолидирани сметки, намерата е да се продолжат напорите за подобрување на споредливоста на сметките. КК треба да исчекори со напори за забрзување на пристапот на хармонизација преку справување со практични проблеми кои се појавуваат со примената на Директивите. Преку дискусија на КК, Комисијата ќе бара да осигури подобра координација на активностите кои се спроведуваат во различни тела во земјите членки кои се занимаваат со сметководствени стандарди. ЕК ќе одлучи како да ги искористи најдобро советите од КК, како на пример, да ги вклучи во форма на толкување или препорака. ЕК ќе даде адекватен публицитет на работата на овој Комитет онаму каде е неопходно. За очекување е малите и средни ентитети кои бараат надворешен капитал да имаат полза во крајна мера од подобреното финансиско известување на ниво на консолидирани сметки.

Јасно е дека флексибилен пристап е единствено можен во рамките на ограничувањата кои се определени во Сметководствените директиви. Почитување на директивите мора да се осигури до ниво до кое правната сигурност го изискува ова. ЕК нема да се воздржува да креира предлози за измена на Директивите каде ќе биде потребно. Ефективна техничка соработка во КК ќе овозможи да се избегне легислативата во повеќето од случаите. Заради тоа неопходно е сите институции кои се занимаваат со донесување на стандарди на национално ниво да бидат вклучени во работата на КК и да нивните претставници имаат неопходна експертиза за да придонесат кон техничките дискусии.

Исто така, како замена на ССФ, во 2001 година во рамките на ЕУ беше воспоставен European Financial Reporting Advisory Group, EFRAG, Европската советодавна група за финансиско известување (во понатамошниот текст - ЕСГФС) за обезбедување на инпут во развојот на МСФИ издадени од страна на ОМСС и да обезбеди на ЕК техничка експертиза и совет во однос на сметководствени прашања.⁶⁰

Обезбедување влијание во меѓународната дебата за сметководствени прашања е примарна цел за ЕСГФС. Главна улога на ЕСГФС е да обезбеди инпут во развојот на МСФИ издадени од страна на ОМСС на таков начин што ќе резултира во стандарди и толкувања кои се прифатливи за Европа и соодветно се способни да бидат прифатени за користење во ЕУ. ЕСГФС ова го прави како преку учество во процесот на толкување во ОМСС и преку проактивна работа. Ова група исто така обезбедува техничка поддршка и совет на ЕК во однос на техничкиот квалитет на МСФИ за кои ЕК одлучува во однос на нивното прифаќање, додека СРК кој се состои од претставници на земјите членки обезбедува на ЕК политички насоки и одобрување во однос дали предложените стандарди и толкувања се во линија на Европското јавно добро.⁶¹

ЕУ треба да се придвижи побргу и да понуди на корисниците и изготвувачите на сметки јасна иднина дека друштвата кои бараат котација на пазарите на капитал во САД и останатите светски пазари ќе останат во сметководствената рамки на ЕУ и дека ОПСП во САД врз кој тие и нивните влади немаат влијание нема да биде единствена

⁶⁰ www.efrag.org

⁶¹ www.efrag.org

опција. Исто така, треба да се направи јасно дека Заедницата не го напушта полето на сметководствена хармонизација, туку уште повеќе ја зајакнува нејзината обврска и придонес на процесот на донесување на меѓународни стандарди, кој нуди најефикасен и брз начин за проблемите на компаниите кои делуваат во светски рамки. Овие пораки бараат експлицитна поддршка и договор на Земјите членки доколку се сака да се постигне ефикасност.

Во Март 2013 година, Комисионерот на ЕУ за Внатрешен пазар и услуги му додели мандат на Philippe Maystadt да ги испита начините за зајакнување на придонесот на ЕУ кон МСФИ и подобрување на управувањето на Европските тела вклучени во развојот на овие стандарди. Извештајот на г-дин Maystadt е дел од пошироката дебата за сметководствените стандарди кој исто така ги зема во предвид меѓународните случувања во ова поле и измените на Регулативата за примена на МСФИ која е планирана за крајот на 2014 година.

Согласно овој извештај⁶², се предлага тростепен можен пристап:

1. Одржување на процедура за усвојување, за секој стандард поединечно, вклучувајќи можност за прифаќање или одбивање на стандард издаден од ОМСС. Секое придвижување кон воведување на поголема флексибилност (како што е измена или адаптација) треба да е стриктно регулирана (прецизни услови и критериуми) за да не се загрози целта за примена на глобални стандарди.
2. Извештајот идентификува три опции за зајакнување на влијанието на ЕУ во процесот на донесување на МСС:
 - (а) реорганизација на тековната ЕСГФС и зголемување на нејзината легитимност и претставување;
 - (б) пренесување на задачите од ЕСГФС на Европска организацијата на пазари за хартии од вредност;
 - (в) Создавање на Агенција на ЕУ.

Согласно анализа дадена во овој извештај, Авторот заради осигурување на побрза имплементација ја предлага опцијата (а).

⁶² Should IFRS standards be more "EUROPEAN"? (2013), Mission to reinforce the EU's contribution to the development of international accounting standards, Report by Philippe MAYSTADT, Press Release http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1065_en.htm?locale=en

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

3. Се предлага СРК да го развие дијалогот со ЕСГФС во порана фаза од целокупниот процес за да се добие поголема ефективност во обезбедувањето влијание на ЕСГФС во активностите на ОМСС.

5 Постигнување конвергенција, иднина во финансиското известување

5.1 Единствен сет на стандарди за финансиско известување, постигнување конвергенција

Меѓународната конвергенција на сметководствените стандарди не е нова идеја. Концептот на конвергенција за прв пат се појавува во доцните 50-ти како одговор на повоената економска интеграција и поврзаните зголемувања на меѓуграничните капитални текови.

Почетните напори се фокусираа на хармонизација – намалувајќи ги разликите помеѓу сметководствените принципи користени на главните пазари на капитал во светски рамки. До крајот на 90-тите, концептот на хармонизација беше заменет со концептот на конвергенција - развој на унифициран сет на високо квалитетни, меѓународни сметководствени стандарди кои би биле користени најмалку во сите главни пазари на капитал.

КМСС кој е формиран во 1973 година беше првото меѓународно тело за донесување на стандарди. Истото тело било реорганизирано во 2001 година и стана независен меѓународен донесувач на стандарди, ОМСС. Оттогаш, користењето на меѓународните стандарди има забележано напредок. Од 2013 година, ЕУ и повеќе од 100 земји или бараат или дозволуваат користење на МСФИ кои се издадени од ОМСС или нивни локални варијанти.⁶³

ОМСС и ОСФС работат заедно од 2002-та за да ги подобрат и конвергираат МСФИ и ОПСП во САД. Од 2013 година, Јапонија и Кина исто така работат да ги конвергираат нивните стандарди кон МСФИ. КХВ на САД конзистентно ја подржува конвергенцијата на глобалните сметководствени стандарди но КХВ на САД сè уште нема донесено одлука дали да ги инкорпорира МСФИ во системот на финансиско известување во САД. Дадена подолу е хронологија на некои од клучните настани во еволуцијата на меѓународната конвергенција на сметководствени стандарди:

- 1960 – Повик за користење Меѓународни стандарди и определени рани чекори

⁶³ Детали во однос на историјата и развојот на ОМСС се дадени во Поглавје 3.1.2

- 1970 и 1980 – Почеток на работа на меѓународно тело за донесување на стандарди
- 1990 – ОМСС ги формализира и проширува неговите меѓународни активности
- 2000 – Чекорот на конвергенција се забрзува: користењето на меѓународни стандарди се зголемува забрзано, ОМСС и ОСФС формално соработуваат и САД ја истражува можноста за усвојување на МСС.⁶⁴

5.1.1 Преглед на меѓународната конвергенција на сметководствени стандарди

Мисијата на ОСФС е да ги подобри финансиско сметководствените стандарди во САД во полза на сегашните и идните инвеститори, кредитори, донатори, добавувачи како и останати корисници на финансиски извештаи. ОСФС верува дека спроведување на конвергенција т.е. создавање колку што може послучни стандарди е целосно конзистентно со таа мисија. Инвеститорите, компаниите, ревизорите и останатите учесници во системот на финансиско известување на САД треба да имаат полза од зголемената споредливост која би резултирала од меѓународно конвергирано сметководствени стандарди. Поспоредливи стандарди би ги намалиле трошоците, како на корисниците, така и на изготвувачите на финансиски извештаи и би ги направиле поефикасни светските пазари на капитал.

Фразата „меѓународна конвергенција на сметководствените стандарди“ упатува како на целта, така и на патеката која треба да се следи за да се постигне конвергенција.

ОСФС верува дека со текот на времето, крајната цел на конвергенцијата е развој на унифициран сет на високо квалитетни, меѓународни сметководствени стандарди кои МНК би ги користеле како за домашно така и за меѓугранично финансиско известување.

Сè додека не се постигне крајната цел, ОСФС превзема обврска да работи со останатите тела за донесување на стандарди за да развијат сметководствени стандарди кои се конвергентни колку што може повеќе без загрозување на квалитетот кој се бара од инвеститорите во САД и останатите корисници на финансиски извештаи.

⁶⁴ www.fasb.org – International convergence of accounting standards - brief history

Историски гледано, патеката кон конвергенција беше заеднички ефект од ОСФС и ОМСС за да се подобрат МСФИ и ОПСП во САД и да се елиминираат или минимизираат разликите помеѓу нив.

Бидејќи Одборите ја завршија нивната работа на последниот од нивните заеднички проекти за донесување на стандарди, иницијално превземени согласно Меморандумот за разбирање од 2006 година, тој процес ќе оди во насока на вклучување на соработка помеѓу широк спектар на носители на стандарди од целиот свет.

Придвижувајќи се напред, ОСФС ќе ја продолжи работата на глобалните сметководствени прашања со ОМСС преку нивно членство во Советодавниот форум за сметководствени стандарди (во понатамошниот текст - СФСС), новоформирано советодавно тело кое го сочинува дванаесет носители на стандарди од целиот свет.

За прашања од примарен интерес на заинтересираните страни на пазарите на капитал во САД, ОСФС ќе направи посебна сопствена агенда. Бидејќи ОСФС иницира сопствени нови проекти врз база на повратна информација од заинтересираните страни, тоа ќе влијае на сите кои имаат интерес во подобрување на финансиското известување за друштвата и инвеститорите кои учествуваат на пазарите на капитал во САД, вклучувајќи ги и заинтересираните страни на пазарите на капитал кои живеат и работат надвор од САД.⁶⁵

ОСФС уште во 1999 година ја потврдија поддршката на двојни цели, првата конвергирање на глобалните сметководствени стандарди и втората продолжување со работа на подобрување на ОПСП во САД.

ОСФС и ОМСС заедно формално работеа од 2002 година кон конвергенција. Двата Одбора во два различни документи имаат опишано што значи конвергенција и нивната тактика како да се постигне – Договорот од Норвок издаден во 2002 година и Меморандум за разбирање помеѓу ОСФС и ОМСС оригинално издаден во 2006 година со соодветни ажурирања во 2008 и 2010 година.

⁶⁵ www.fasb.org, International Convergence of Accounting Standards - Overview

На заедничка средба во Норвок, Конектикат, САД на 18 септември 2002 година, ОСФС и ОМСС (во понатамошниот текст - Одборите) ја потврдија нивната обврска за развој на високо квалитетни, компатибилни сметководствени стандарди кои би можеле да се користат како за домашните, така и за меѓугранично финансиско известување. На таа средба, Одборите се заложиле да го направат најдоброто можно од нивна страна за да

(а) ги направат нивните постоечки стандарди за финансиско известување целосно компатибилни најбргу колку што е практично можно и

(б) да ги координираат нивните идни работни програми за да се осигури дека еднаш штом ќе се постигне, компатибилноста ќе се задржи.

За да се постигне компатибилност, Одборите се согласиле како прашање на висок приоритет да се:

- 1 спроведе краткорочен проект со цел отстранување на различни индивидуални разлики помеѓу МСФИ и ОПСП во САД;
- 2 отстранат останатите разлики помеѓу МСФИ и ОПСП во САД кои ќе останат на 1 јануари 2005 година преку координација на нивните идни работни програми, т.е. преку взаемно преземање на дискретни, значајни проекти кои Одборите би ги адресирале во исто време;
- 3 продолжи со напредокот на заедничките проекти кои се тековно превземени и;
- 4 охрабрат нивните соодветни тела за толкување за координација на нивните активности.⁶⁶

Одборите на тој состанок се договориле и презеле обврска да ги обезбедат неопходните ресурси за да се заврши таквото значајно преземање.

Одборите се договориле да започнат најбрзо што може разгледување на идентификуваните разлики заради нивно решавање во краткорочните проекти со цел постигнување на компатибилност преку идентификување на заеднички високо квалитетни решенија.

⁶⁶ Memorandum of Understanding (2002), "The Norwalk Agreement", p.1.

Исто така, Одборите се договориле да го дадат најдоброто од себе за да издадат нацрт верзија на предложените измени на ОПСП во САД или МСФИ кои ќе го рефлектираат заедничкото решение на некои, дури и ако е можно на сите, разлики идентификувани за вклучување во краткорочниот проект во текот на 2003 година.

Како дел од процесот, ОМСС активно ќе се консултира и ќе бара поддршка од останатите национални тела за донесување стандарди и ќе презентира предлози до истите преку официјална врска со ОМСС, најбргу што е практично.

Одборите бележат дека планираната имплементација на МСФИ од страна на ОМСС во неколку јурисдикции на или пред 1 јануари 2005 година бара посветување внимание на ефективниот датум на новите или изменетите извештајни барања. Предложените стратегии на Одборите ќе бидат имплементирани имајќи ја во предвид оваа временска рамка.⁶⁷

По средбата на одборите во септември 2002 година и издавањето на Норвок договорот, Одборите имале средби во октомври 2005 година на која ја реafirмирале нивната обврска за конвергенција на ОПСП во САД и МСФИ. Заеднички сет на високо квалитетни стандарди останува долгорочен стратески приоритет на Одборите. Како резултат на ова, Одборите во февруари 2006 година имаат потпишано Меморандум за разбирање кој претставува Патека за конвергенција помеѓу МСФИ и ОПСП во САД во периодот од 2006 до 2008 година.⁶⁸

Одборите ја признаваат релевантноста на мапата за отстранување на потребата за усогласување за компаниите кои не се од САД, користат МСФИ, а се регистрирани во САД. Забележано е дека отстранувањето на ова барање за усогласување би зависело, помеѓу останатото, и од ефективната имплементација на МСФИ во финансиските извештаи на друштвата и различните јурисдикции, како и мерлив напредок во адресирање на приоритетните прашања во однос на програмата за конвергенција на Одборите. Соодветно, способноста да се исполнат поставените цели наведени во мапата за конвергенција зависат од напорите и акциите на повеќе страни вклучувајќи друштва, ревизори, инвеститори, носители на стандарди како и регулатори.

⁶⁷ Memorandum of Understanding (2002), "The Norwalk Agreement", p.2

⁶⁸ A Roadmap for convergence between IFRS and US GAAP – 2006-2008, Memorandum of understanding between the FASB and IASB, 27 February 2006, p.1.

Одборите признаваат дека нивниот придонес во исполнувањето на целите поврзани со барањето за усогласување продолжува и има мерлив напредок во однос на програмот за конвергенција. Одборите ја имаат афирмирано нивната обврска да направат таков напредок. Дискусиите во тоа време од страна на Одборите во однос на нивниот пристап кон програмата за конвергенција укажуваат на постоење на договор во однос на следните работи⁶⁹:

- Конвергенција на сметководствените стандарди може најдобро да биде постигната преку развој на високо квалитетни и заеднички стандарди;
- Обид да се елиминираат разликите помеѓу двата сета на стандарди за кои има потреба од значително подобрување кое не претставува најдобро користење на ресурсите на ОМСС и ОСФС туку наместо ова треба да се донесе нов заеднички стандард кој би ги подобрил известуваните финансиски информации кон инвеститорите;
- Обезбедување на услуги на инвеститорите значи дека Одборите треба да бараат конвергенција на слабите со посилни стандарди.

Конзистентно со тие насоки и после дискусии со претставници на ЕК и КХВ во САД, Одборите во Меморандумот за разбирање од 2006 година имаат договорено да работат кон следните цели за програмот за конвергенција до крајот на 2008 година.

5.1.2 Краткорочна конвергенција

Целта до 2008 година е да се постигне заклучок во однос на прашањето дали главните разлики во следните неколку фокусирани области треба да се елиминираат преку еден или повеќе краткорочни проекти и, ако е така, да се завршат или значително да се заврши работата во овие области. Во Табела 5.1 прикажани се точки за краткорочна конвергенција.

⁶⁹ A Roadmap for convergence between IFRS and US GAAP – 2006-2008, Memorandum of understanding between the FASB and IASB, 27 February 2006, p.1

Табела 5.1 Точки за краткорочна конвергенција

Да биде испитано од ОСФС	Да биде испитано од ОМСС
Опција за фер вредност*	Трошоци за позајмување
Оштетување (заедно со ОМСС)	Оштетување (заедно со ОСФС)
Данок од добивка (заедно со ОМСС)	Данок од добивка (заедно со ОСФС)
Објекти за вложување**	Грантови од државата
Истражување и развој	Заеднички вложувања
Последователни настани	Известување по сегменти
Белешки за ОСФС	Белешки за ОМСС
*На активна агенда од 1 јули 2005 година	*Точките се дел или треба да се додадат на краткорочниот проект на ОМСС кој веќе бил на агенда
** Да биде разгледано од страна на ОСФС како дел од проектот за опцијата за фер вредност	

Извор: A Roadmap for convergence between IFRS and US GAAP – 2006-2008, Memorandum of understanding between the FASB and IASB, 27 February 2006

Ограничувањето на бројот на краткорочни проекти за конвергенција овозможува на Одборите да се фокусираат на главните области за кој тековните практики на ОПСП во САД и МСФИ се третирали како области за подобрување.

5.1.3 Останати заеднички проекти

Целта до 2008 година е да се направи значителен напредок на заеднички проекти во области кои се идентификувани од страна на двата Одбора, каде тековните сметководствени практики на ОПСП во САД и МСФИ се третирали како области за подобрување.

По консултации со претставници на ЕК и КХВ во САД конзистентно со постоечките приоритети и ресурси, ОСФС и ОМСС ги имаат изразено очекувањата за напредок кој треба да се постигне на нивните проекти за конвергенција во форма на листа од единаесет области за фокус. Забележано е дека овие проекти ќе се случат во контекст на тековната заедничка работа на ОМСС и ОСФС во однос на соодветните Концептуални рамки. Како дел од нивните проекти за Концептуална рамка, ОМСС и ОСФС ќе ги адресираат прашања кои се однесуваат на определен број атрибути за

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

мерење (вклучувајќи набавна и фер вредност) за да се овозможи јавна дискусија на овие точки на почетокот на 2006 година.

По разгледувањето на комплексноста на овие точки и барања за дискусија, Одборите ги поставија целите за 2008 година во однос на точките за конвергенција кои се веќе ставени на нивните агенди или во програмите за истражување. Статусот кој е даден во Табела 5.2 е во време на потпишување на Меморандумот за разбирање во 2006 година.

Табела 5.2 Точки кои се веќе ставени на активна агенда

Точки за конвергенција	Тековен статус на агендата на ОСФС	Тековен статус на агендата на ОМСС	Очекуван напредок кој треба да се постигне до крајот на 2008 година
Бизнис комбинации	На агенда – разгледувања во тек	На агенда – разгледувања во тек	Да се издаде конвергиран стандард (проектирано за 2007 година), содржина и ефективна дата на примена да бидат определени по земање во предвид на сите коментари кои се добиени како одговор на нацрт документот.
Консолидација	На агенда – тековно неактивен	На агенда – нема објави сè уште	Да се имплементира работата со цел да се заврши развојот на конвергиран стандард како прашање на висок приоритет
Насоки за мерење на фер вредност	Завршен стандард кој се очекува во првата половина на 2006 година	На агенда – разгледувања во тек	Да се издаде конвергирана насока со цел обезбедување на конзистентност во примената на постоечките барања за фер вредност
Разлики помеѓу обврски и капитал	На агенда – нема објави сè уште	На агенда (ќе се следи водењето од	Да се издадат еден или повеќе

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

		страна на ОСФС)	документи за процес поврзано со предложениот стандард.
Известување врз основа на извршување	На агенда – нема објави сè уште	Нацрт изложување во прва фаза	Да се издадат еден или повеќе процес документи за сите точки во овој проект.
Бенефиции по пензионирање	Не е сè уште на агенда	Не е сè уште на агенда	Да се издадат еден или повеќе документи за процес поврзано со предложениот стандард.
Признавање на приход	На агенда – нема објави сè уште	На агенда – нема објави сè уште	Да се издадат еден или повеќе документи за процес поврзано со предложениот сеопфатен стандард.

Извор: A Roadmap for convergence between IFRS and US GAAP – 2006-2008, Memorandum of understanding between the FASB and IASB, 27 February 2006

Цел на таргетите кои се дадени во Табела 5.2 е да се обезбеди временска рамка за напорите за конвергенција во контекст на целта за отстранување на потребата за МСФИ усогласување до 2009 година и постоечките агенди на ОСФС и ОМСС.

Ставки кои се назначени како точки за конвергенција помеѓу останатите програми за истражување на Одборите се прикажани во Табела 5.3.

Табела 5.3 Точки кои се истражени но сè уште не се ставени на активна агенда

Точки за конвергенција	Тековен статус на агендата на ОСФС	Тековен статус на агендата на ОМСС	Очекуван напредок да се постигне до крајот на 2008 година
Депризнавање	Тековно на ниво пред ставање на агенда за фаза на истражување	На агенда за истражување	Да се издаде процес документ поврзано со резултатите од истражувањата на персоналот

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

Финансиски инструменти (замена на постоечките стандарди)	На агенда за истражување и формирана работна група	На агенда за истражување и формирана работна група	Да се издадат еден или повеќе процес документи поврзани со сметководство на финансиски инструменти.
Нематеријални вложувања	Не е сè уште на агенда	Ставена на агенда за истражување (водено од страна на национални донесувачи на стандарди)	Да се разгледаат резултатите од истражувањето на ОмСС и да се одлучи во однос на опфатот и времето за потенцијален проект на агенда.
Лизинг	Истражување во тек пред ставање на агенда	Ставена на агенда за истражување (водено од страна на национални донесувачи на стандарди)	Да се разгледа и да се одлучи во однос на опфатот и времето за потенцијален проект на агенда.

Извор: A Roadmap for convergence between IFRS and US GAAP – 2006-2008, Memorandum of understanding between the FASB and IASB, 27 February 2006

При воспоставувањето на проектите како за краткорочните точки за конвергенција така и за главните заеднички точки, ОСФС и ОмСС признаваат дека во поглед на странските друштва кои котираат на берзите во САД, персоналот на КХВ во САД ќе направи анализа на финансиски извештаи од 2005 година на друштва од различни јурисдикции. Оваа анализа може да открие потреба од дополнителни акции од страна на носителите на стандарди од страна на едниот или двата Одбори. Понатаму, Одборите бележат дека нивните работни програми не се ограничени на ставките кои се наведени во Табелите 5.1, 5.2 и 5.3 туку остануваат обврзани за исполнување на нивниот придонес кон исполнување на целите кои се наведени во Мапата за конвергенција.

5.2 Неопходна инфраструктура потребна за новата сметководствена стратегија како и потешкотии во конвергенцијата

Овој дел од трудот ќе опфати анализа на главните инфраструктурни елементи на определени економии во однос на новата сметководствена стратегија и примената на единствен сет на стандарди. Конвергенцијата кон единствен сет на стандарди неопходно ќе има влијание врз поставената инфраструктура во рамките на националните економии. Сепак главното влијание во однос на инфраструктурата ќе имаат друштвата во рамките на економијата на САД, земајќи во предвид дека напредокот кој е постигнат во ЕУ е на релативно повисоко ниво во однос на поставеноста. Како и да е, конверзијата ќе има влијание врз следните елементи од инфраструктурата во земјите кои треба да ги применуваат МСФИ:

1. Стратегија и политики;
2. Процеси и тек на работа;
3. Луѓе и нивната обученост;
4. Комуникација, запознаеност и обука;
5. Податоци, информации и известување;
6. Системи и технолошка оспособеност.⁷⁰

Инкорпорирањето на МСФИ во системот за финансиско известување на САД за издавачите на финансиски извештаи во САД би предизвикало значително влијание – вклучувајќи приближно 10,000 компании кои поднесуваат извештаи кон КХВ на САД. Бројни коментари на Планот за конверзија донесен во 2008 година го изразија гледиштето дека трошоците, напорот и времето вклучено во придвижувањето кон МСФИ на начин кој е опишан во овој план ќе бидат значителни, при што многу од нив потенцираат дека ползите од таквото придвижување може да не ги надминат овие трошоци. Соодветно, работниот план го истражуваше обемот и логистиката на промени кои изготвувачите на финансиски извештаи треба да ги преземат за да ги инкорпорираат МСФИ. Овде фокус ќе дадеме на областа поврзана со сметководствените системи, контроли и процедури како дел од горенаведените инфраструктурни елементи. Анализата на ефектите врз сметководствените системи, контроли и процедури на изготвувачите на финансиски извештаи од САД доколку би

⁷⁰ Mapping the change, IFRS implementation guide, PWC, pp.20-24

се инкорпорирале во системот на финансиско известување на САД треба се фокусира на следното:

- Определување на обемот на логистика која е потребна и очекуваното време за да се преземат промените на сметководствениот систем на издавачот за да се забрза таквата инкорпорација;
- Да се разгледаат импликациите од т.н. стабилна платформа вклучувајќи ја должината на времето и средствата за адресирање на пројавените прашања.⁷¹

Анализата покажува дека било кое инкорпорирање на МСФИ би барало изготвувачите да ги имплементираат промените на сметководствени системи, контроли и процедури кои би можеле да бидат значителни и да бараат значително време на транзиција како и напор. На пример, изготвувачите би требало да направат промени во системите и поврзаните внатрешни контроли и да извршат детален преглед и ажурирање на политиките и процедурите на друштвата за да се рефлектира било која инкорпорација на МСФИ.

Влијанието од промените на определен сметководствен стандард може да е променливо врз база на суштината на стандардот и големината на промени на истиот. На пример, да ги споредиме напорите кои се очекува да се преземат од страна на изготвувачите за да го имплементираат предложениот стандард за приходи, кој е еден од приоритетните заеднички проекти, со напорите кои се потребни за да се имплементира неодамнешниот стандард издаден од ОСФС за оштетување на гудвил. Приходот претставува рутина, повторлив процес кој е значен за поголем број изготвувачи. Доколку Одборите би го финализирале новиот стандард за приходи, изготвувачите би требало да преземат значителни напори за интеграција на новиот стандард во нивните сметководствени системи. Спротивно на ова, модификациите на стандардот за оштетување на гудвил генерално има помалку барања од стандардот за приход така да вклучување на ревидираните насоки за оштетување на гудвил и соодветните промени на системите се очекува да не бидат значајни за изготвувачите.

⁷¹ Security Exchange Commission (2012), Work plan for the consideration of incorporation of IFRS into the Financial Reporting system of US issuers, Final Staff Report p.104

За да се илустрира понатаму, за да се усвои ревидираниот сметководствен стандард за приходи, изготвувачите веројатно би требало да ги извршат следните акции помеѓу останатите:

- Преглед на постоечките договори со купувачи или активности кои генерираат приход за да се определи големината на влијанието причинета од транзицијата од постоечка практика до барањата на новиот стандард за приходи⁷² и разгледување на потребата за ажурирања на договорите со купувачи за да се адресираат барањата на измените во новиот стандард;
- Да се оценат преостанатите трансакции со купувачите, вклучувајќи ги салдата на побарувања од купувачи и незаработениот приход за да се определи влијанието на промената и признавање на транзициска корекција, доколку е потребно;
- Ревидирање на корпоративната сметководствена политика за признавање на приходи и разгледување на обелоденување на промената на сметководствена политика или неопходните промени за обелоденување на критични сметководствени политики;
- Определување дали тековниот сметководствен систем може да ги обезбеди податочните елементи за секој поединечен договор⁷³ потребни за да се евидентира приходот согласно новиот стандард и да се обезбедат потребните објави. Да се направат системски промени како што се потребни;
- Воспоставување нови или измена на постоечките внатрешни контроли врз системот на финансиско известување како резултат на влијанието на промената на сметководствениот стандард. Разгледување дали е потребно обелоденување на нови или измена на внатрешните контроли;
- Определување дали одговорните за сметководствените процеси за првичното сметководство пред воведување на новиот стандард мора да се задржат за да се биде во согласност со договорните одредби или регулаторното известување.⁷⁴

⁷² Новиот МСФИ стандард за приходи ќе биде во примена од 1 јануари 2015 година

⁷³ Согласно последните интерпретации на ОМСС и ОФСС, портфолио на продукти ќе биде исто така прифатлива практика во однос на примена на новиот стандард за приходи.

⁷⁴ Security Exchange Commission (2012), Work plan for the consideration of incorporation of IFRS into the Financial Reporting system of US issuers, Final Staff Report p.105.

Активностите кои се наведени погоре ќе бараат обука на персоналот кој ги врши овие активности како и внатрешно тестирање на новите или модифицирани внатрешни контроли врз системот на финансиско известување. Изготвувачите исто така ќе треба да ги сносат трошоците за дополнителни ревизорски процедури од страна на надворешни ревизори кои би биле потребни за да се евалуираат новите или модифицирани процеси.

Спротивно на ова, промените на останати стандарди може да не вклучуваат така опсежен процес. На пример, Оштетувањето на гудвил се промени во однос на тоа како гудвилот се проценува за оштетување преку обезбедување опција на друштвата за квалитативна проценка за оштетување за да се определи дали се потребни дополнителни анализи. Додека таква промена може да бара изготвувачот да изврши некои од опишаните активности наведени погоре, влијанието врз изготвувачот од оваа промена не се очекува да биде значителна бидејќи не треба да вклучува промена во процесите и процедурите ниту пак да влијае врз сметководствените системи.

Има свесност дека изготвувачите на финансиски извештаи веќе во моментот се соочуваат со значително ниво на промени како што Одборите развиваат фундаментално ревидирани сметководствени стандарди за приоритетните главни заеднички проекти, вклучувајќи го признавањето на приходот, лизинг и финансиски инструменти. Дури и без очекувања од било каква инкорпорација на МСФИ, изготвувачите се соочуваат со значителни измени во сметководствените стандарди во блиска иднина, со што се очекува да се креираат поместувања во системот за финансиско известување на САД.

Исто така, анализата го зема во предвид и можно инкорпорирање на МСФИ, како и позитивните ефекти кои конвергенцијата на сметководствени стандарди, предмет на приоритет, би можеле да ги имаат врз инкорпорирањето на МСФИ. Имено, во зависност од степенот на имплементација на таквите нови стандарди, не е за очекување да има значителни дополнителни напори во врска со таквите стандарди во однос на било каква форма на инкорпорација на МСФИ.

КХВ на САД има изработено Работен план за опцијата за вградување на МСФИ во системот за финансиско известување за изготвувачите од САД⁷⁵. Овој извештај е изготвен од персонал на КХВ во САД за да се сумираат набљудувањата и анализата во однос на шест клучни области кои се идентификувани како потребни за испитување во однос на постигнување на глобални сметководствени стандарди. Областите кои биле предмет на анализа се следните:

- *Задоволителен развој и примена на МСФИ за домашниот систем на известување во САД*

ОМСС има направено значителен напредок во однос на ширината на МСФИ. ОМСС има направено подобрувања на МСФИ преку независното донесување на стандарди и преку напорите за конвергенција работејќи заедно со ОСФС. Очекувањата беа дека ОМСС и ОСФС би ги завршиле сите заеднички проекти согласно нивниот Меморандум за разбирање. До денес, двата Одбора ги имаат завршено, или целосно или парцијално, определен број на заеднички проекти а продолжуваат да работат кон завршување на останатите заеднички проекти. Како и да е, постојат неколку проекти за кои двата Одбора признаваат дека има потреба од подобрување, но Одборите во моментот не посветуваат доволно ресурси кон нивно завршување. Понатаму, МСФИ не е доволно детален во поглед на определени индустрии или видови на вообичаени трансакции. Недостатокот на насоки може да биде проблематичен од аспект на изготвувачите за определени индустрии во САД за кој финансиското известување согласно тековните ОПСП во САД обезбедува доволно релевантни информации.

Зголеменото инкорпорирање на МСФИ на светско ниво помага во зголемување на општата споредливост, особено во врска со алтернативата за споредба на финансиските извештаи кои базираат на локалните сметководствени стандарди. Заклучокот на персоналот на КХВ на САД во анализата бил дека генерално извештаите кои биле прегледани биле усогласени со барањата на МСФИ сепак квалитетот на примената на МСФИ од страна на изготвувачите може да биде

⁷⁵ Security Exchange Commission (2012), Work plan for the consideration of incorporation of IFRS into the Financial Reporting system of US issuers, Final Staff Report pp. 7-103

подобрана. Согласно анализата, особено внимание треба да се посвети на две теми во однос на примената на МСФИ. Имено, транспарентноста и јасноста на МСФИ финансиските извештаи може да биде зајакната како и различноста во однос на примената продолжува да биде предизвик во однос на споредливоста. Понатаму, иако глобалната споредливост изгледа зголемена, многу помалку е јасно дали во отсуство на локални насоки за толкување, споредливоста на локално ниво е зголемена или намалена во локалните јурисдикции. Како и да е, овие теми може и не неопходно да доведат до заклучок и да укажат дека МСФИ не се доволно детални сметководствени стандарди.

Да се подобри квалитетот на примената на МСФИ, подобрувања може да се направат кон пристапот за издавање на насоки за примена. Специфично, зајакнување на оваа активност може да доведе до промоција на поконзистентна примена, потенцијално зголемувајќи ја и споредливоста. Понатаму, како средство за поддршка на процесот на создавање на насоки за толкување на ОМСС, може да има потреба од континуирана насока во рамките на САД за да се забрза споредливоста помеѓу изготвувачите кои се наоѓаат на пазарите на капитал во САД.

Дополнително, регулаторите работат на подобрување на конзистентноста во примената на МСФИ и на намалување на легислативните варијации на МСФИ.

- *Независен систем за донесување на стандарди во полза на инвеститорите*
Генерално, заклучокот на КХВ на САД е дека целосниот дизајн на структурата на управување на МСФИ Фондацијата претставува разумен баланс од обезбедување надзор на ОМСС признавајќи и подржувајќи ја во исто време неговата независност. Како што е типично за глобална организација, ОМСС нема мандат за разгледување воспоставување на стандарди со фокус на било кој поединечен пазар на капитал. Бидејќи се однесува на разгледување на потребите на инвеститорите од САД и пазарите на капитал во САД, се верува дека може да биде потребно да се стави во употреба механизам со кој специфично би се разгледувал и заштитувал интересот на пазарите на капитал во САД – на пример, одржување на активен ОСФС за одобрување на МСФИ.

Во однос на финансирањето, уште од основањето на ОМСС, извори од САД имаат конзистентно најголем придонес кон ОМСС во доларски еквивалент. Дополнително, САД придонесоа со значителни ресурси во однос на поддршката на напорите за заеднички стандарди на ОМСС и ОСФС согласно Меморандумот за разбирање. Како и да е, неодамна МСФИ Фондацијата не беше успешна во обезбедување на потребниот буџет за финансирање кој го има поставено за извори од САД. Во коментарот на Фондацијата како одговор на документот кој го издаде КХВ на САД во 2011 година, Фондацијата го бележи значењето на изнаоѓање на соодветни средства за финансирање на делот на САД во однос на оперативните трошоци на МСФИ Фондацијата. Заедно со ова набљудување, најголемата грижа кај КХВ на САД се однесува на пристапот за финансирање во однос на континуираната поддршка на големите сметководствени фирми за обезбедување на фондови на ОМСС.

Во однос на процесот на донесување на стандарди на ОМСС, КХВ на САД верува дека ОМСС има направено подобрувања во текот на времето во неговите напори да се добие повратна информација од инвеститорите на неговиот процес на донесување стандарди како и на индивидуалните проекти. Бидејќи често има релативно мал број формални писма со коментари од инвеститори или групи на инвеститори на изложените документи на ОМСС, критично е за ОМСС да изнајде останати начини за да дојде до вниманието на тие заинтересирани страни, и да се покаже напор кај ОМСС дека го има направено ова. Преку неговиот механизам за набљудување на проектите на ОМСС, КХВ на САД забележува дека кога персоналот на ОМСС користи останати механизми (како на пример директна комуникација со инвеститорите информирајќи ги инвеститорите за повратната информација во однос на јавно објавени документи), персоналот на ОМСС често обезбедува јавен збирен преглед за резултатите од достапот на инвеститорите како и збирен преглед на јавните писма со коментари.

Преку искуството на персоналот на КХВ на САД во набљудување на активностите на ОМСС, персоналот на КХВ верува дека има потреба од определено зајакнување во однос на навременоста во која ОМСС ги адресира

појавените проблеми и прашања. Ова гледиште е слично и со инпутот кој е наведен во стратемскиот преглед на МСФИ Фондацијата каде се наведува дека овој дел не ги исполнува потребите на заинтересираните страни. МСФИ фондацијата неодамна имплементираше промени за да се адресираат овие грижи. Бидејќи промените беа направени неодамна, не е познато дали овие промени се или ќе бидат ефективни.

Персоналот на КХВ на САД забележува дека соодветните активности и процеси кај ОМСС во голема мера зависат од дискусии и прибирања на факти и гледишта, разгледувања, анализи и објаснувања на неговите одлуки кон јавноста.

- *Разбирање и образование на инвеститорите во однос на МСФИ*

Инвеститорите кои одговарале на прашалници адресирани од КХВ на САД, како и на бројни дебати генерално ја подржуваат идејата за транзиција на финансиското известување во САД кон единствен високо квалитетен, глобално присутен сет на стандарди. Како и да е, поддршката на инвеститорите во САД е генерално условена. На пример, инвеститорите генерално потенцираат дека тие не се расположени за жртвување на квалитетот за да се постигне меѓународна конвергенција на сметководствените стандарди а определени инвеститори ја изразуваат и грижата во однос на ОМСС и неговите стандарди. Една од главните грижи изразени од страна на инвеститорите се однесува на пристапот и временската рамка на процесот на толкување на МСФИ кој е сличен со грижата која ја имаат покажано и останатите конституенти. Специфично, инвеститорите во САД наведуваат дека процесот на толкување на МСФИ треба да биде повеќе активен за да се стесни различноста во примената на МСФИ. Дополнително, инвеститорите покажуваат грижа за определени аспекти на тековната инфраструктура на ОМСС која вклучува недостаток од независност во финансирањето на ОМСС, недостаток од учество на инвеститорите во работата на ОМСС и МСФИ Фондација како и можност за политичко мешање во процесот на донесување на стандарди. Инвеститорите изразуваат дека сметководствените стандарди треба да се развиваат од страна на одбор кој признава дека негова основна мисија е да обезбедат корисни информации на

инвеститорите во процесот на нивно одлучување. Пристапот на одобрување во однос на инкорпорирање на МСФИ во финансиско сметководствениот систем на САД со значајна и активна улога на ОСФС во процесот на донесување на стандарди, би можел потенцијално да ги адресира или избегне до определен степен повеќето од грижите кои се дадени од страна на инвеститорите.

Анализата покажала дека постои широк спектар на знаење на инвеститорите за МСФИ, како и да е, значаен дел од инвеститорите кои биле контактирани од страна на КХВ на САД немаат поголема блискост со МСФИ. Понатаму, многу инвеститори не се директни активни учесници во процесот на донесување на стандарди, туку се потпираат на политичките групи во рамките на нивните компании или други асоцијации кои обезбедуваат инпут на ОМСС и ОСФС. Инвеститорите, дознаваат за промените во сметководствените методи преку различни методи, вклучувајќи компаниски објави и печатени материјали. Како и да е, квалитетот и деталноста на обуката варира.

Значителен износ од повратна информација поврзана со можно инкорпорирање на МСФИ се фокусира на методот на инкорпорирање и поврзаните прашања на транзиција. Специфично, повратната информација го адресираше позитивниот и негативниот аспект на пристапот на постепена инкорпорација наспроти биг-бенг пристап во кој инкорпорацијата би била разгледана во единствена транзиција. Дополнително, повратна информација укажува дека инвеститорите веруваат дека доволно време треба да се обезбеди за било каква транзиција и дека дополнителни дообјаснувања преку обелоденување треба да се обезбедат како дел од било кој план за транзиција.

- *Регулативно окружување;*

Обемот до кој инкорпорирањето на МСФИ би имало влијание на регулаторното опкружување е зависно во голема мера од методот по кој МСФИ би се инкорпорирале. Регулаторите, освен КХВ на САД, конзистентно го бележеа бројот како и важноста на референци кон ОПСП во САД во федерални и државни закони, во регулативни изискувања и насоки, како и во договори за набавка. Овие регулатори укажуваат дека инкорпорирање на МСФИ во

системот на финансиско известување на САД преку ОПСП во САД – т.е. преку инкорпорирање на содржината на МСФИ во ОПСП во САД може да адресира или избегне поголем број на значајни прашања кои на поинаков начин би можеле да бидат проблематични за нивните регулаторни системи. Дополнително, некои регулатори имаат искажано грижа во однос на нивната способност да ги презентираат директно нивните гледишта и грижи на било кој проект за донесување на стандарди, кое би можело да има влијание во зависност од методот по кој овој стандард ќе биде инкорпориран. Овие грижи би можеле да се избегнат до определен степен доколку ОСФС е позициониран со значајна улога во било кој процес на инкорпорација и одобрување.

Неколку регулатори забележеа дека ОПСП во САД содржат специфични стандарди за определени индустрии кои доколку се изгубат би го оштетиле регулаторниот режим (дополнително на обезбедувањето на помалку значајна информација на инвеститорите).

- *Влијание врз издавачите на хартии од вредност;*

Издавачите генерално ја подржуваат крајната цел од високо квалитетни, глобално прифатливи сметководствени стандарди. Како и да е, нивните гледишта варираат базирајќи главно на нивната големина, со тоа што поголемите издавачи генерално обезбедуваат поголема поддршка споредено со помалите издавачи. Издавачите исто така, генерално ја искажуваат потребата КХВ на САД да обезбеди колку што е можно поголема јасност во однос на крајниот пристап за понатамошно инкорпорирање на МСФИ. Понатаму, начинот на кој САД би ги инкорпорирал и би направил транзиција кон МСФИ, доколку се донесе ваква одлука, значително би влијаело на гледиштата на инвеститорите. Промените кои ќе бидат потребни како резултат на имплементација на различни сметководствени стандарди може да бидат како интензивни од аспект на ресурси така и скапи. Со бројот на приоритетни заеднички проекти кои се очекува да се завршат во следниот период, многу издавачи ја искажаа грижата во однос на тоа колку промени може да апсорбира системот за финансиско известување. Иако не едногласно, многу издавачи ја

сметаат како посоодветна управуваната транзиција во текот на времето извршена преку ОСФС, преку инкорпорирање на МСФИ во ОПСП во САД.

- *Спремност во однос на човечки ресурси;*

Нивото на спремност за транзиција кон МСФИ варира значително – вработените на определени друштва во делот за сметководство имаат солидно познавање од МСФИ и би им требало единствено мало дополнување на знаењето за да бидат спремни за транзиција, додека сметководствениот персонал на останати компании имаат во моментот многу мало или никакво познавање на МСФИ и се целосно фокусирани на ОПСП во САД. Обемот на време и напор кој би бил потребен за издавачите кон транзиција ќе биде значително под влијание од методот преку кој МСФИ ќе се инкорпорираат во системот на финансиско известување во САД. Понатаму, големината до која МСФИ и ОПСП во САД би биле поблиску усогласени преку завршување на главните заеднички проекти исто така директно ќе влијае на оваа проценка.

Генерално, издавачите би можеле да ги добијат потребните човечки ресурси за инкорпорирање на МСФИ или преку обука на постоечкиот кадар или преку вработување на надворешна експертиза (или како нови вработени или како консултанти). Иако, ниеден пристап не е без недостатоци, обуката на постоечки кадар може да изискува значителни инвестиции како од време и пари, така и опортунитетен трошок за преместување на овие ресурси надвор од задачите кои наместо ова би ги извршувале.

Надворешни дополнувања од човечки капитал може да бидат побрзи во однос на ефектуирање и создавање на експертиза за МСФИ но јадрото на квалификувани кандидати е ограничен и многу скап до големина до која побарувачката за такви индивидуалци го надминува расположливиот талент.

Побарувачката на човечки капитал за инкорпорирање на МСФИ ќе биде под влијание од методот на транзиција кон МСФИ како и од должината на периодот на транзиција. На пример, биг-бенг пристап на инкорпорирање придружен со краток период на транзиција може да придонесе кон значителен товар на

човечкиот капитал доколку има премалку време за развој на внатрешна експертиза и доколку исти компании се натпреваруваат во однос на ист пул на квалификувани надворешни кандидати. Од страна на персоналот на КХВ на САД се разгледувале и други пристапи на инкорпорирање со намера за намалување на овие притисоци.

Биг-бенг пристап со подолг рок на транзиција може да обезбеди определено олеснување, но ригорозноста од управување на целосна инкорпорација до определен датум со сигурност сè уште би наметнало определени дополнителни трошоци на учесниците.

Спротивно на ова, методот на одобрување во фази во однос на ОПСП во САД во текот на определен период би дозволило на лицата да ги развијат своите способности на потрадиционален начин, користејќи ги постоечките типови на обука и ресурси кои тие лица тековно ги употребуваат за да го ажурираат нивното знаење на ОПСП во САД како одговор на постоечките промени во процесот на донесување на стандарди. Преку продолжување на било кое инкорпорирање на МСФИ во текот на доволен период на време, степенот на промени нема да биде значително различен од она што поединци би се соочиле следејќи го постоечкиот чекор на донесување на стандарди од страна на ОСФС.

5.3 Имплементација, временска рамка и период на транзиција

Како што е споменато во точка 5.1 погоре во 2006 година ОМСС и ОСФС имаат договор во однос на потпишување на Меморандум за разбирање кој ги идентификува краткорочните и долгорочните проекти за конвергенција кој би ги донеле најзначајните подобрувања кон МСФИ и ОПСП во САД. Меморандумот беше соодветно ажуриран преку издавање на Извештаи за напредок во 2008, 2010 и 2012 година.

Согласно извештајот од 2012 година, Одборите се блиску до завршување на програмите во Меморандумот за разбирање:

- Повеќето од краткорочните проекти кои беа идентификувани се комплетирани или се блиску до завршување додека еден од нив беше определен со низок приоритет;

- Од долгорочните проекти, неколку беа комплетирани додека сè уште постојат три од оригинално идентификуваните проекти за кој Одборите треба сè уште да ги финализираат техничките одлуки во однос на стандардите за лизинг, признавање на приход и финансиски инструменти.⁷⁶

Согласно Извештаите за напредок, се укажува дека ниту еден од Одборите не би издал нов стандард се додека не се разгледа дали е потребно повторно издавање, не се земат предвид повратните информации од релевантните чинители во однос на предложениот конечен стандард како и да бидат задоволни во однос на тоа дали стандардите се оперативни. Во средината на 2011 година, Одборите заеднички објавиле дека одлучиле да ги издадат повторно предлозите за лизинг и признавање на приходи. Оваа одлука беше направена како одговор на коментарите од широк спектар на глобални конституенци кои покажаа грижа во однос на значителното влијание на овие стандарди кое би го имале врз финансиското известување. Иако формални одлуки не беа донесени од страна на Одборите во однос на класификацијата, мерењето и оштетувањето на финансиски инструменти, земајќи ја предвид значајноста на промените кои овие проекти ги предлагаат се очекува овие стандарди да бидат исто така повторно издадени.

Одборите продолжуваат да работат кон постигнување конвергирано решение во однос на финансиски инструменти, лизинг и проекти за осигурување. Како и да е, таа работа се превзема со чекори кои овозможуваат да биде направена детална консултација со особен фокус на уверување дека потенцијалните решенија ќе бидат оперативни. Иако се очекуваше издавање на финалните стандарди за лизинг и приход во средината на 2013, тоа сè уште не е завршено.

Доцнењето во завршувањето на овие многу потребни подобрувања на финансиското известување се неповолни, но неопходни за да се осигури дека сите промени се оперативни и ќе донесат подобрувања во финансиското известување во овие важни области. Неопходно е Одборите да осигурат дека промените кои се прават на сметководствените барања се соодветни и дека сите чинители имале можност да учествуваат целосно во процесот и дека Одборите биле одговорни во однос на

⁷⁶ IASB-FASB Update Report to the FSB Plenary on Accounting Convergence, 5 April 2012, p1.

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

разгледувањето на повратните информации од чинителите во процесот. Повторното издавање во ваков случај е дел од овој процес.

Во однос на краткорочните проекти, повеќето од нив бараат еден од Одборите да ги ревидира нивните барања заради подобро усогласување со оние на другиот Одбор – како на пример ревидираното известување по сегменти на ОМСС да се усогласи со ОПСП во САД. Останатите проекти, како што се плаќања врз база на акции, бара двата Одбора да издадат ревидирани стандарди.⁷⁷ Во Табела 5.4 е прикажан статусот на краткорочни проекти.

Табела 5.4 Преглед на статусот на краткорочни проекти

Проект	Статус	Цел
Плаќање врз база на акции	Завршен	Конвергирани стандарди издадени во 2004 година
Известување по сегменти	Завршен	МСФИ 8 Известување по сегменти издаден во 2006 година
Не-монетарни средства	Завршен	ОСФС го конвергираше третманот на определени немонетарни замени за да се бара признавање по фер вредност освен доколку на трансакцијата и недостасува комерцијална природа. Немонетарни средства издадени во 2004 година.
Сметководство за залиха	Завршен	ОСФС го конвергираше третманот на вишок на испорака, Трошоци за залиха издаден во 2004 година.
Сметководствени промени	Завршен	ОСФС го конвергираше третманот на доброволни измени во сметководствените политики преку барање на ретроспективна примена, Сметководствени промени и корекција на грешки издаден во 2005 година.
Опција за фер вредност	Завршен	Опција за фер вредност за финансиски инструменти воведена во ОПСП во САД во 2007 година
Трошоци за позајмување	Завршен	Ревидиран МСС 23, Трошоци за позајмување во 2007 година
Истражување и развој	Завршен	ОПСП во САД е изменет во делот на купување Истражувања и развој како дел од бизнис комбинации во 2008 година.
Неконтролирачки интерес	Завршен	Мезанин презентација елиминирана во

⁷⁷ IASB-FASB Update Report to the FSB Plenary on Accounting Convergence, 5 April 2012, p3.

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

		ОПСП во САД како дел од бизнис комбинација
Заеднички вложувања	Завршен	МСФИ 11, Заеднички аранжмани издаден во Мај 2011 година воспоставува принципи за финансиско известување од страна на учесниците во заедничкиот аранжман.
Данок од добивка	Преоценет како проект со понизок приоритет. Нема активност.	Заедничко нацрт изложување објавено во 2009 година. ОМСС може да разгледа фундаментален преглед на сметководството на данок од добивка на подоцнеж датум.
Ентитети со имот користен за инвестирање	Во тек	ОСФС издаде предлог кој изискува ентитетот со имот кој се користи за инвестирање да ги мерат имотите за инвестирање по фер вредност.

Извор: IASB-FASB Update Report to the FSB Plenary on Accounting Convergence, 5 April 2012

Во однос на долгорочните проекти, Меморандумот за разбирање беше ажуриран во 2008 година во кое време Одборите ги стеснија програмите на кои треба да се фокусираат и определија десет долгорочни проекти. Одборите работеа успешно за да ги завршат повеќето од проектите во ажурираниот Меморандум за разбирање од 2008 година⁷⁸. Во Табела 5.5 прикажан е статусот на долгорочни проекти.

Табела 5.5 Преглед на статуси за долгорочните проекти

Проект	Статус	Цел
Бизнис комбинации	Завршен	Заеднички барања за сметководство на бизнис комбинации и неконтролирачки интерес издаден во 2008 година
Депризнавање	Завршен	Двата Одбора имаат воведено реформи кои значително ги усогласуваат барањата за објава и ги доведуваат барањата на ОПСП во САД поблиску до МСФИ.
Консолидирани финансиски извештаи (вклучувајќи обелоденувања за	Завршен	МСФИ 10 Консолидирани финансиски извештаи и МСФИ 12 Објавување на интерес во останати

⁷⁸ IASB-FASB Update Report to the FSB Plenary on Accounting Convergence, 5 April 2012, p4.

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

вонбилансни ризици)		ентитети издадени во Мај 2011 година. ОСФС издаде предлог објаснување во врска со носители на трансакција и агенти во 2011 година.
Мерење на фер вредност	Завршен	Извештај на ОСФС број 157 Мерење на фер вредност издаден во 2006 година. МСФИ 13 Мерење на фер вредност издаден во Мај 2011 година
Ползи по завршување на вработување	Завршен	Измени на МСС 19 Ползи на вработени издаден во 2011 година
Презентација на финансиски извештаи - останати добивки	Завршен	Измени на МСФИ и ОПСП во САД во однос на презентација на останати добивки издадени во 2011 година
Финансиски инструменти со карактеристика на капитал	Преценет како проект со низок приоритет	Заеднички дискусии објавени во 2008 година
Ентитети за инвестирање	ОМСС и ОСФС објавија предлози во Август и Октомври 2011 година, соодветно	Предлогот на ОМСС би исклучил класа на ентитети чија претежна дејност е инвестирање за цели на зголемување на вредноста на капитал, добивање на приходи од инвестиции, или двете преку ентитети кои се консолидираат и ги контролираат. Наместо ова, овие ентитети за инвестирање би ги мереле контролираните ентитети преку фер вредност, со сите измени на фер вредноста кои се признаваат во билансот на успех. Предлогот на ОСФС би ги заменил постоечките насоки во ОПСП во САД за ентитети кои инвестираат за да се развие конвергиран

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

		критериум за проценка дали ентитетот е компанија за инвестирање.
--	--	--

Извор: IASB-FASB Update Report to the FSB Plenary on Accounting Convergence, 5 April 2012

Од денешна перспектива, како што е наведено погоре постојат единствено три долгорочни проекти како дел од Меморандумот за разбирање за кои Одборите треба сè уште да ги финализираат сите технички одлуки – Финансиски инструменти, Признавање на приход и Лизинг.

Временската рамка во однос на признавање на приходите и лизинг неколку пати беше одложувана на барање на многу чинители за да се осигури дека на нивниот интерес може да се даде целосно разгледување. Иако на проектите од Меморандумот за разбирање е даден приоритет, Одборите исто така работат заедно на многу потребните подобрувања на сметководството на договори за осигурување.

ОСФС и ОМСС остануваат обврзани за да ги завршат останатите три проекти од Меморандумот за разбирање – финансиски инструменти, признавање на приходи и лизинг – како и договорите за осигурување, колку што може најбргу. Основни информации за статусот на поединечни проекти е даден подолу⁷⁹.

Признавање на приход. Приходот е важен индикатор за корисниците на финансиски извештаи во проценката на финансиските перформанси и иднината. Како и да е, насоките за признавање на приходи се разликуваат помеѓу МСФИ и ОПСП во САД и многумина веруваат дека и на двата сета стандарди се потребни подобрување. Проектот за признавање на приходи изискува подобрување на финансиското известување преку развој на единствен, базиран на принципи стандард кај ОПСП во САД и МСФИ. Финалниот стандард е издаден во текот на 2013 година.

Лизинг. Лизингот е важен извор за финансирање за многу компании кои изнајмуваат средства. Како и да е, многу лизинг трансакции тековно се признаваат вонбилансно. Цел на проектот за лизинг е да се зголеми транспарентност и споредливоста помеѓу организациите кои изнајмуваат средства преку признавање на средствата и обврските

⁷⁹ www.fasb.org, International Convergence of Accounting Standards - Overview

кои се јавуваат од лизинг трансакциите во билансот на состојба на изнајмувачот. Одборите издадоа за јавни коментари ревидиран нацрт стандард за лизинг во мај 2013 година.

Финансиски инструменти. Цел на заедничкиот проект во однос на сметководство на финансиски инструменти е да се обезбеди на корисниците на финансиски извештаи репрезентативно видување на компаниските аранжмани со финансиски инструменти, преку намалување на комплексноста во сметководството на финансиски инструменти.

Одборите го спроведуваат овој проект во три фази, и двата одбора имаат издадено предложени стандарди за првите две фази: сметководство на кредитни загуби и признавање и мерење на финансиски инструменти. Одборите имаат предложено модели на кредитни загуби кои би го замениле тековниот модел на изложени загуби, но нивните предложени модели сè уште се разликуваат во однос на тоа кога загубите треба да се признаваат.

Следејќи ги заклучоците од периодот за коментари во однос на кредитните загуби, Одборите ќе определат дали постои заедничка основа во развој на конвергиран стандард. Во однос на прашањето за класификација и мерење, Одборите се конвергирани во однос на главните одлуки и очекуваат да се објави стандардот во текот на 2014 година. Третата фаза од сметководството на финансиски инструменти се однесува на хеџинг. ОМСС го има издадено предлогот во однос на хеџирање во септември 2012 година. ОСФС ги започне дискусиите во однос на хеџинг во текот на втората половина од 2013 година.

Осигурување. Постоечките ОПСП во САД го адресира во детали сметководството на осигурување. Како и да е, во МСФИ тековно недостасуваат специфични сметководствени барања за договори за осигурување. Одборите го превземаа проектот за Договори за осигурување за да развие заедничка, високо квалитетна насока која ќе го адресира признавањето, мерењето, презентацијата и барањата за обелоденување за договори за осигурување дури и да договорите за осигурување не се издадени од осигурителна компанија. Генерално, Одборите развиваат модел кој би ги рефлектирал тековните проценки за износот кој би бил потребен да се исполни обврската за осигурување. Како и да е, Одборите сè уште немаат постигнато конзистентен заклучок

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

за определени елементи на моделот. ОСФС има издадено Нацрт стандард во јуни 2013 година.

Во Табела 5.6 дадена е временска рамка во однос на очекувањата за заедничките проекти на ОМСС и ОФСС.⁸⁰

Табела 5.6 Временска рамка за завршување на заедничките проекти на ОМСС и ОФСС

Активни проекти на ОМСС и ОФСС	2013 3 квартал	2013 4 квартал	2014 1 половина
Признавање на приход (ажурирано на 5 август 2013 година)		Финален документ	
Лизинг (ажурирано на 28 август 2013 година)	Дискусија на тркалезна маса	Дискусија на тркалезна маса	
Договори за осигурување (ажурирано на 11 јули 2013 година)		Краен рок за коментари	
Сметководство на финансиски инструменти (ажурирано на 22 август 2013 година)			
Класификација и мерење (ажурирано на 30 август 2013 година)			Финален документ
Оштетување (ажурирано на 22 август 2013 година)			
Хеџинг (ажурирано на 21 јуни 2013 година)			

Извор: www.fasb.org

Имено, на почетокот на 2013 година, МФФИ Фондацијата која го надгледува ОМСС, го создаде СФСС за да се прошири опфатот на напорите за соработка на ОМСС. ОСФС ќе учествува во овој форум како еден од дванаесет негови членови. Членството на ОСФС во овој Форум е можност да се претстават интересите на САД во процесот на

⁸⁰ www.fasb.org, Project roster and status

донесување на стандарди на ОМСС и да се продолжи процесот на подобрување и конвергенција на ОПСП во САД и МСФИ.⁸¹

КХВ на САД има значајна улога во процесот на конвергенција. КХВ на САД го има упатено ОСФС да ја земе во предвид меѓународната конвергенција како што ги развива сметководствените стандарди. Во текот на 2003 година, КХВ на САД го реafirмира ОСФС како назначено тело за донесување стандарди во приватниот сектор во САД, но укажува дека се очекува од ОСФС да го земе предвид, при усвојувањето на сметководствените принципи, обемот кој е потребен во однос на меѓународната конвергенција кон високо квалитетни стандарди кои се неопходни за заштита на јавниот интерес и инвеститорите⁸². ОСФС верува дека кооперативната соработка со ОМСС за развивање на заеднички стандарди кои ги подобруваат системот на финансиско известување во САД и меѓународно и кое го забрзува процесот на глобална споредливост ги исполнува очекувањата.

Некогаш, како во случајот на одговор на кризите во финансиско известување кои започнаа кон крајот на 2008 година, ОСФС превземаше навремени акции за да ги подобри ОПСП во САД, истовремено работејќи со ОМСС на долгорочните глобални решенија во истата област. Сè додека не се донесе одлука за усвојување на МСФИ во САД, ОСФС ќе треба континуирана да управува со задачата за балансирање на потребата од подобрување на ОПСП во САД со желбата да се елиминираат разликите помеѓу нив и МСФИ. Во текот на последните десет години, ОСФС и ОМСС соработуваа преку заеднички проекти за да развијат заеднички стандарди. ОСФС ги има издадено тие стандарди како ОПСП во САД додека ОМСС ги има издадено како МФСИ. Во текот на времето, се очекува двата сета на стандарди да се подобрат во квалитет и станат многу слични, ако не и идентични.

⁸¹ www.fasb.org – International convergence of accounting standards - brief history

⁸² Security and Exchange Commission, Policy statement (2003): Reaffirming the status of the FASB as a designated private sector standard setter

6 Финансиско известување во Република Македонија

6.1 Осврт врз финансиското известување во Република Македонија

Овој дел од трудот ќе ја опфати анализата на постоечката регулативна рамка на сметководствената известување во Република Македонија. Исто така, во овој дел од трудот ќе се направи споредба и анализа на недостатоци со соодветната регулативна рамка во ЕУ заедно со конкретни мерки за надминување на овие недостатоци.

6.1.1 Сметководствено известување во Република Македонија

Сметководственото известување во Република Македонија е регулирано во Законот за трговски друштва (во понатамошниот текст - ЗТД), Службен весник на Република Македонија бр. 28/04, 84/05, 25/07 и 87/08, 42/10, 48/10, 24/11, 166/12 и 70/13) како и Правилникот за водење на сметководство ("Службен весник на Република Македонија" бр.159/09 и 164/2010) кој се применува започнувајќи од 1 јануари 2010 година т.е. за годишните сметки и финансиските извештаи за годината која завршува на 31 декември 2010 година. Исто така, постои и дополнителна подзаконска регулатива (Уредба за контен план и слично) која не е специфично адресирана овде, но доколку истата е релевантна во однос на анализата на недостатоци, истата ќе биде земена во предвид и ќе биде наведена.

Со донесувањето на овој Правилник престануваат да важат одредбите од Правилникот за сметководство објавен во Службен весник на Република Македонија 94/04, 11/05 и 116/05. Со овој правилник се пропишува водење на сметководствената евиденција согласно МСФИ. МСФИ од овој правилник ги содржат МСС, МСФИ, Толкувањата на постојаниот Комитет за толкувања, Толкувањата на Комитетот за толкувања на меѓународното финансиско известување како што се утврдени од ОМСС. Објавените МСФИ во Службен весник кои стапуваат на сила на 1 јануари 2010 година како што е наведено погоре кореспондираат со објавените МСФИ од страна на ОМСС на 1 јануари 2009 година.

Во однос на ЗТД, согласно член 469, секој голем и среден трговец, трговците определени со закон, како и трговците кои вршат банкарски дејности, дејности на осигурувањето, трговците кои котираат на берза како и трговците чии финансиски

извештаи влегуваат во консолидирани финансиски извештаи на претходно наведените трговци имаат обврска да подготвуваат и поднесуваат годишни сметки и финансиски извештаи во согласност со МСФИ објавени во Службен весник на Република Македонија.

Согласно измените на ЗТД⁸³ објавени во Службен весник бр. 42 и 48 во 2010 година, останатите трговци имаат обврска да го водат сметководството согласно МСФИ за мали и средни ентитети. Истите се објавени во Службен весник бр. 107 од 2011 година и кои стапуваат на сила на 1 јануари 2012 година.

Исто така, согласно ЗТД, МСФИ и МСФИ за мали и средни ентитети треба да се ажурираат на годишна основа за да бидат усогласени согласно тековните стандарди како што се објавени од ОМСС. Одредбата за ажурирање на МСФИ за мали и средни ентитети стапува во сила во моментот на објавување на овие стандарди.

ЗТД⁸⁴, ја регулира и класификацијата на трговците кои се класифицираат во големи, средни, мали и микро трговци за зависност од бројот на вработени, годишниот приход, и просечната вредност на активата (вкупните средства) во последните две пресметковни години. Табелата 6.1 дава илустриран сумарен приказ за овие критериуми:

Табела 6.1 Збирен преглед на критериумите за класификација на трговците

Видови друштва	Мало	Средно	Големо
<i>Прагови</i>			
Број на вработени	Под 50	Под 250	Над 250
Годишен приход	До ЕУР 2,000,000	До ЕУР 10,000,000	Над ЕУР 10,000,000
Просечни средства	До ЕУР 2,000,000	До ЕУР 11,000,000	Над ЕУР 11,000,000

Извор: ЗТД

Имајќи ја предвид постоечката категоризација на друштвата согласно ЗТД, како и критериумите за класификација на трговците (Види Табела 6.1), заклучоците во овој труд ќе се однесуваат главно на големи и средни друштва организирани како

⁸³ ЗТД, член 469, Службен весник бр. 42/10 и 48/10

⁸⁴ ЗТД, член 470, Службен весник бр. 42/10 и 48/10

акционерски друштва, друштва со хартии од вредност кои котираат на берза, средни и големи претпријатија организирани како друштва со ограничена одговорност, како и акционерски друштва со посебни обврски за известување согласно Законот за хартии од вредност (во понатамошниот текст - ЗХВ).

Во делот на ЗТД кој се однесува на годишните сметки и финансиски извештаи, член 476, секој трговец по истекот на деловната (календарска) година составува годишна сметка и финансиски извештаи. Годишната сметка вклучува биланс на состојба, биланс на успех и објаснувачки белешки додека финансиските извештаи вклучуваат биланс на успех, биланс на состојба, извештај за промена во капиталот, извештај за паричните текови, применетите сметководствени политики и други објаснувачки белешки подготвени согласно МСФИ како што се објавени во Службен весник на Република Македонија согласно одредбите на членот 469 од ЗТД.

Одредбите на ЗТД не овозможуваат изготвување на годишни сметки и финансиски извештаи за период различен од календарска година.

Во делот на ЗТД кој се однесува на изготвување на консолидирани годишни сметки и консолидирани финансиски извештаи следните одредби се во сила. Имено, консолидираната годишна сметка се изготвува според начинот на кој Министерот за финансии го утврдува водењето на сметководството заради даночни потреби и цели додека консолидираните финансиски извештаи се изготвуваат според МСФИ. Делот од ЗТД кој се однесува на консолидирани финансиски извештаи се упатува на примена на целокупните МСФИ, што е различно во однос на поединечните финансиски извештаи и годишни сметки каде се упатува на МСФИ објавени во Службен весник на Република Македонија согласно одредбите на членот 469 од ЗТД.

Вредно е да се напомене дека согласно измените на ЗТД во членот 476 објавени во Службен весник бр. 42 и 48 во 2010 година, годишната сметка и финансиските извештаи кои се однесуваат за иста деловна година и кои се подготвени согласно одредбите од ЗТД и со прописите за сметководство треба да содржат идентични податоци за состојбата на средствата, обврските, приходите, расходите, капиталот и остварената добивка или загуба на друштвата за деловната година.

Иако годишната сметка и финансиските извештаи треба да содржат исти податоци согласно упатувањата на ЗТД во однос на применливите сметководствени стандарди за известување, во практика постојат поднесени годишни сметки и финансиските извештаи кои се разликуваа, во најголем број на случаи како резултат на различна интерпретација на овие одредби од ЗТД. Во делот од анализа на недостатоци подетално ќе се разработи оваа ситуација.

Ваква одредба за еднаквост која што постои во делот на финансиски извештаи и годишна сметка, не постои во делот на консолидираната годишна сметка и консолидирани финансиски извештаи.

За да се заокружи прегледот од релевантна законската регулатива во Република Македонија во однос на сметководствената материја и да се опфатат сите форми на друштва кои се фокус на овој труд неопходно е да се прегледа и Законот за хартии од вредност (во понатамошниот текст - ЗХВ)⁸⁵ особено делот кој упатува на Акционерски друштва со посебни обврски за известување како и Правилникот за котација на Македонска берза на хартии од вредност.⁸⁶

Имено, акционерските друштвата со посебни обврски за известување, покрај другите обврски имаат и обврска да доставуваат годишни, полугодишни и тримесечни извештаи. Согласно, член 154, 156 и 157 од ЗХВ овие извештаи треба да бидат изготвени согласно МСФИ.

Понатаму, согласно Службен весник на Република Македонија бр. 112 од септември 2010 година донесен е Правилник за формата и содржината на годишните, полугодишните, тримесечните и тековните извештаи, резимето од годишните извештаи, материјали за акционерски собранија на акционерските друштва со посебни обврски за известување кои се водат во регистарот на Комисијата за хартии од вредност на Република Македонија (во понатамошниот текст - Правилник).

⁸⁵ ЗХВ на Република Македонија, 2005, Службен Весник бр 95/2005

⁸⁶ Правилник за котација на Македонска берза на хартии од вредност, 15 март 2013 година

Согласно измените во Правилникот од 3 март 2012 година објавени во Службен весник на Република Македонија бр. 31, како извештајни стандарди се референцираат МСФИ објавени во Службен весник на Република Македонија за разлика од ЗХВ каде се упатува на МСФИ. Овде би сакал да напоменам дека недостатокот која беше забележан во ЗХВ и Правилникот во однос на неупатување на видот на извештаи кои треба да се доставуваат т.е. дали се работи за поединечни или консолидирани извештаи е надминат со измените во Правилникот донесени на 3 март 2012 година.

Во однос на обврската за доставување на финансиски извештаи, согласно Правилникот за котација, издавачите кои котираат на Македонската берза на хартии од вредност (во понатамошниот текст - МБХВ) кои изготвуваат консолидирани биланси должни се да ги објават тримесечните, шестмесечните и деветмесечните биланси во рок од 60 дена од истекот на периодот и годишниот во рок од 90 дена од периодот за кој се однесува

Друштвата кои котираат на МБХВ, треба да доставуваат и финансиски извештаи кои ги опфаќаат целосните консолидирани и неконсолидирани годишни ревизорски извештаи за периодот определен во условите за котација на посебните пазарни сегменти, изготвени согласно МСФИ или МСФИ објавени во Службен весник на Р. Македонија, составени од: ревизорско мислење, ревидиран биланс на состојба, ревидиран биланс на успех, ревидиран извештај за паричните текови, ревидиран извештај за промените во капиталот и ревидираните белешки кон финансиските извештаи.

6.1.2 Сметководствено известување во ЕУ

Во овој дел на трудот ќе се направи краток осврт⁸⁷ на Сметководственото известување во ЕУ кое генерално е регулирано со Четвртата (уредба за годишните сметки за одредени видови друштва) и Седмата (уредба за консолидираните годишните сметки за одредени видови друштва) директива.

Целта на Четвртата директива е да се воспостават минимум еквивалентни правни барања во однос на обемот на финансиски информации кои треба да бидат

⁸⁷ Детали во однос на сметководственото известување во ЕУ се дадени во Поглавје 4, Сметководствено известување во ЕУ.

расположливи на јавноста од страна на релевантните компании во годишните сметки и годишниот извештај за работењето. Понатаму со оваа директива се пропишуваа и законскиот изглед на билансот на состојба, билансот на успех, како и минимум содржината на белешките кон годишните сметки и годишниот извештај за работењето.

Иако Четвртата директива упатува за секоја земја членка, кои компании се во опфат на директивата имајќи ги во предвид спецификите на земјите членки, сепак генерално оваа директива се однесува на акционерски друштва, друштва со ограничена одговорност како и командитни друштва со акции. Согласно Четвртата директивата, годишните сметки се состојат од биланс на состојба, биланс на успех и белешки кон годишните сметки.

Согласно член 8 од оваа директива, изгледот на билансот на состојба и билансот на успех се дефинираат во одредбите на оваа директива и друштвата може да изберат еден од двата прифатени формати. За одредени друштва кои не надминуваат одредени износи како ставки од билансот на состојба и билансот на успех како што се вкупни средства, приходи, и просечен број на вработени, земјите членки може да им дозволат на друштвата да изготвуваат скратен биланс на состојба и биланс на успех.

Седмата директива ги регулира консолидираните годишни сметки и годишен извештај за работењето како и принципите за нивното изготвување. Согласно оваа директива, консолидираните годишни сметки се состојат од консолидиран биланс на состојба, консолидиран биланс на успех и белешки кон консолидираните годишни сметки.

Во однос на извештајните стандарди кои се однесуваат на изготвувањето на годишните и консолидираните годишни сметки, согласно член 5 од Регулативата 1606/2002 во однос на примената на МСФИ, секоја земја членка може да дозволи или бара:

- Друштвата кои котираат на берза и за кои се однесува барањето за изготвување на финансиски извештаи согласно МСФИ да ги изготвуваат и нивните годишни сметки согласно МСФИ;

- Сите останати друштва да ги изготвуваат нивните годишни и консолидирани годишни сметки согласно МСФИ.⁸⁸

Овде вредно е да се напомене дека усвојувањето на МСФИ во ЕУ мора да го следи посебниот процес на усвојување како што е регулирано во соодветните директиви што е веќе разработено во детали во претходниот дел од трудот⁸⁹.

Покрај годишните сметки и консолидираните годишни сметки, во ЕУ сите компании кои котираат на берза треба да изготвуваат консолидирани финансиски извештаи согласно МСФИ. Имено, согласно ”Стратегијата за финансиско известување на ЕУ”⁹⁰ беше предложено сите компании кои котираат на берза да почнат да изготвуваат консолидирани финансиски извештаи согласно МСФИ најдоцна до 2005 година.

Согласно член 3 од Регулацијата 1606/2002 во однос на примената на МСС, истите може да бидат усвоени доколку не се во спротивност на одредбите од Четвртата и Седмата директива, се во линија на Европските јавни добра и ги исполнуваат критериумите за разбирливост, релевантност, доверливост и споредливост потребни за финансиските информации заради донесување на одлуки и проценка на ефикасноста на управувањето од страна на раководството.

Во однос на целосната примена на МСФИ во ЕУ, вредно е да се напомене дека постои отстапување од нивната целосна примена. Имено, во делот на МСС 39 постои отстапка од примената во однос на сметководството на хеџинг и овие одредби не се во примена во ЕУ. Сметководствените служби на ЕК работат заедно со ОМСС за да го разрешат ова отстапување од примената на МСС 39 во врска со сметководството за хеџинг. Историски гледано, овие разлики во примената на МСФИ и претходно МСС беа поголеми и се однесуваа на целосното неприменување на МСС 32 и МСС 39 во 2003 година во ЕУ, потоа во 2004 година се однесуваа на непримената на опцијата за фер вредност и сметководство на хеџинг согласно МСС 39 и последно како што е напоменато погоре на сметководството на хеџинг.

⁸⁸ Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of the council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards.

⁸⁹ Види Поглавје 4, Финансиско известување во ЕУ

⁹⁰ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, EU Financial Reporting Strategy: the way forward, Brussels, 2000

Системот на МСФИ усвоен во ЕУ како што нагласивме погоре е наменет главно за ”Компании од јавен интерес” – генерално оние друштва кои котираат на берзите или во регулирани пазари како што се банките и друштвата за осигурување. Целосната усогласеност со МСФИ вклучува значајни трошоци, кои би биле огромен товар на малите и средни ентитети по големина. Како резултат на ова, малите и средни ентитети кои како за пример претставуваат 95% од сите бизнис ентитети се изложени на генерално помалку комплексен сет на извештајни барања.

Во ЕУ, како што веќе објаснивме, сметководствените барања на *acquis communautaire*, се дадени во Четвртата и Седмата европска директива. Како дел од Четвртата директива, земјите членки може да воспостават поедноставен извештаен режим за малите и средни ентитети.

Како што веќе напоменавме во Јули 2009 година, ОМСС има продуцирано посебен сет на стандарди за малите и средни ентитети познати како МСФИ за мали и средни ентитети. Економиите можат да ги усвојат овие стандарди независно од тоа дали ги имаат или не усвоени целосните МСФИ и може да воспостават посебни прагови за известување за истите. Како и да е, дури и упростените МСФИ за мали и средни ентитети сè уште налагаат значителни извештајни товари и постојат голем број на неусогласености помеѓу извештајните стандарди во ЕУ директивите и МСФИ за мали и средни ентитети.

Тековните МСФИ за малите и средни ентитети во рамките на ЕУ не се формално усвоени. По објавувањето на МСФИ за мали и средни ентитети од страна на ОМСС, ЕК одлучи да побара мислења од релевантните носители на процесите во ЕУ во однос на овие стандарди. Генерално беа изразени дивергентни мислења од оние кои биле вклучени во процесот на дискусија. Имено, одговорите се движеле од поддршка на овие стандарди, особено за друштвата чии подружници се наоѓаат во различни земји членки, и друштва кои бараат меѓународни финансии, потоа опонирање на примената нагласувајќи ја комплексноста на овие стандарди, особено за малите ентитети се до одговори во насока да овие стандарди бидат внесени во сметководствената рамка на ЕУ, во кој случај нивната примена би била преовладувачка опција на ентитетите.

Исто така, вредно е да се напомене дека во март 2010 година по претходна иницијатива и предлог на ЕК од 2009 година, Европскиот парламент гласаше и дозволи земјите членки на ЕУ да дозволат исклучок од сметководствените правила на ЕУ за многу малите ентитети.

Со оваа измена, приближните проценки покажуваат дека ќе се направат заштеди од околу 6,3 милијарди евра или во просек по 1,200 евра по година. Овие "микро" друштва се дефинираат како друштва кои не исполнуваат 2 од следните 3 критериуми: вкупни средства од ЕУР 500.000, нето приход од ЕУР 1.000.000 и просечен број на вработени во текот на годината од 10⁹¹.

6.1.3 Споредбена анализа на сметководствената регулатива во Република Македонија и ЕУ и анализа на недостатоци

Имајќи ја предвид анализата на сметководствената регулатива во Република Македонија и ЕУ, кои се сумирани во поглавјата 6.1.1 и 6.1.2, во овој дел на трудот ќе се направи споредбена анализа на регулативната рамка и ќе се идентификуваат недостатоците во линија на поголемо доближување на македонската сметководствена регулатива до *acquis communautaire*. Релевантноста на *acquis communautaire* за Република Македонија е двојна. Имено, тој претставува високо квалитетен модел за регулирање на сметководството и ревизијата кој може да се примени на земји со различни карактеристики. Исто така, усвојувањето на *acquis communautaire* поврзано со сметководството и ревизијата ја подржува стратегијата на Република Македонија да стане дел од Европското семејство имајќи го во предвид статусот на земја кандидат за член.

Вредно е да се напомене дека при изработката на Националната стратегија и акциониот план за зајакнување на квалитетот на финансиско известување во Република Македонија од страна на Националниот управувачки комитет (во понатамошниот текст - НУК) во 2006 година изготвена е анализа на недостатоци заради

⁹¹ Објава за јавност на ЕК: Financial reporting: Commission gets rid of accounting requirements for micro enterprises in major burden reduction for the EU's smallest companies http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-328_en.htm, Brussels, 2009

идентификување на акции кои се неопходни за постигнување на потребните бенчмаркови. Анализата на недостатоци во овој труд ќе биде комплементарна на анализата дадена во стратегијата и ќе биде интегрално презентирана во овој труд.

- *Неконзистентност во барањата за примена на стандардите за известување во ЗТД*

Како што е наведено во анализата, ЗТД во делот за изготвување на годишна сметка и финансиски извештаи упатува на примена на МСФИ како што се објавени во Службен весник на Република Македонија⁹². За изработка на консолидирана годишна сметка се упатува на изработка согласно даночни цели⁹³ додека за изработка на консолидирани финансиски извештаи се упатува на МСФИ како целина, без референца кон објавените МСФИ во Службен весник на Република Македонија⁹⁴.

Имајќи предвид дека постојат разлики помеѓу целосните МСФИ како што се објавени од ОМСС и објавените МСФИ во Службен весник на Република Македонија, самата законска рамка не овозможува целосна усогласеност на финансиските извештаи и годишните сметки со МСФИ. Ова до определена граница се надминува, имајќи ја во предвид објавата во Службен весник на ажурираните МСФИ на крајот на 2009 година со примена од 2010 година. Сепак, забелешката останува валидна заради фактот дека МСФИ во Република Македонија не се ажурираат на редовна годишна основа и ова ќе создава проблем во осигурување на идентичност на финансиските извештаи согласно МСФИ и согласно МСФИ како што се објавени во Службен весник на Република Македонија.

Кај делот на консолидирана годишна сметка, како што е наведено погоре, се упатува на консолидирана годишна сметка изработена за даночни цели. Заради јасно разграничувања на известувањето за даночни и сметководствени цели и при изготвувањето на консолидираната годишна сметка треба да се упатува на

⁹² ЗТД член 469, став 1, Службен весник бр. 42/10 и 48/10

⁹³ ЗТД член 504, став 2, Службен весник бр. 42/10 и 48/10

⁹⁴ ЗТД член 504, став 3, Службен весник бр. 42/10 и 48/10

МСФИ како што се објавени во Службен весник на Република Македонија исто како и кај годишната сметка.

Кај делот за консолидирани финансиски извештаи се врши референца кон МСФИ, што значи дека друштвата сè уште треба да одржуваат втор сет на финансиски извештаи усогласен со МСФИ како целина.

Овие неконзистентности во ЗТД треба да се надминат и да се креира единствен извештаен стандард за сите видови финансиски извештаи и годишни сметки како консолидирани, така и неконсолидирани. Имајќи ја во предвид забрзаната динамика на усвојување на нови МСФИ од страна на ОМСС и фактот дека Република Македонија нема да може да одговори на ажурирање и објава на стандардите со соодветна динамика, најлогично и практично решение е да се дефинираат МСФИ објавени во Службен весник на Република Македонија како единствен извештаен сет во однос на консолидирани финансиски извештаи и финансиски извештаи со кореспондирачкиот сет на консолидирани годишни сметки и годишни сметки.

Несомнено е дека определен број на друштва сè уште ќе имаат потреба од изготвување на финансиски извештаи и консолидирани финансиски извештаи согласно целосните МСФИ но такво изготвување ќе треба да остане на поединечно договорно регулирање на друштвата согласно нивните корпоративни потреби како на пример консолидација во рамки на друштво кое изготвува консолидирани финансиски извештаи согласно МСФИ или за доставување кон банки и други релевантни чинители.

- *Неусогласеност на законската рамка во Република Македонија во ЗТД со она на ЕУ во делот на опфатот на друштвата и праговите на известување*

Постои неконзистентност помеѓу одредбите на ЗТД и соодветната регулатива на ЕУ во однос на примена на МСФИ за различни видови друштва земајќи ја како референца нивната големина или тип на друштво. Иако со измените на ЗТД се овозможи користење на МСФИ за мали и средни ентитети согласно

класификацијата, по нивно преведување и објава во Службен весник сепак примената на МСФИ во ЕУ за мали и средни ентитети е сè уште актуелно прашање во однос на нивната официјална примена. Имено во ЕУ постои широка дебата во однос на тоа дека и самите МСФИ за мали и средни ентитети се комплексни и дека постојат определени разлики помеѓу нив и соодветните сметководствени директиви во ЕУ така да нивната примена е сè уште под знак прашања.

Во Република Македонија овие стандарди се усвоени и во примена од 2012 година, така да нивното официјализирање ќе овозможи *de jure* примена но *de facto* ќе доведе до значително отстапување од нивната реална имплементација, имајќи ја во предвид нивната комплексност од една страна и капацитетот на одговорните сметководители во овие субјекти во однос на познавање на овие стандарди.

Уште повеќе, мора да се нагласи разликата во делот на малите ентитети кои во ЕУ се ослободени од сметководствено известувачки активности согласно релевантните директиви⁹⁵. За да се осигури споредбеност во Република Македонија ќе треба овие субјекти согласно дефинирани критериуми/прагови исто така да се ослободат од вакви сметководствено известувачки барања.

- *Неконзистентност во барањата за примена на стандардите за известување во ЗТД и ЗХВ, како и прецизирање на видот на извештаи кои треба да се поднесуваат согласно ЗХВ, финансиски извештаи и консолидирани финансиски извештаи*

Постои неусогласеност помеѓу ЗХВ и соодветните подзаконски акти (Правилникот) од една страна, како и помеѓу ЗТД и ЗХВ од друга страна во однос на применливите стандарди за известување на друштвата.

⁹⁵ Види фуснота 2

Како што веќе беше кажано согласно одредбите на ЗТД основа за изготвување на финансиските извештаи се МСФИ објавени во Службен весник, додека консолидираните финансиски извештаи треба да се изготвуваат согласно МСФИ. За разлика од ЗТД, ЗХВ упатува дека извештаите треба да бидат изготвувани согласно МСФИ додека подзаконските акти на ЗХВ, Правилникот, упатува дека извештаите треба да се изготвени согласно МСФИ објавени во Службен весник.

Попрецизно, согласно член 154 став 2 од ЗХВ, друштвото има обврска да поднесува годишни извештаи подготвени во согласност со МСФИ, заедно со мислењето на овластен ревизор подготвено во согласност со меѓународните ревизорски стандарди. Согласно измените на Правилникот од февруари 2012 година, во членот 3 став (1) точка 1.4. алинеја 5, наведено е дека друштвото има обврска да поднесува „ревидиран консолидиран и неконсолидиран финансиски извештај потпишан од одговорното лице на друштвото и усвоен од собранието на акционери на друштвото (се наведува датумот на одржување на акционерското собрание) подготвен во согласност со усвоените МСФИ објавени во Службен весник на Република Македонија и извештај за извршена ревизија според Меѓународните ревизорски стандарди објавени во Службен весник на Република Македонија (го изготвува друштво за ревизија кое има регистрирано дејност во согласност со Законот за ревизија и е запишано во Регистарот на друштва за ревизија, кој се води од надлежен орган во Република Македонија)“

Имајќи предвид дека двата сета стандарди се различни, подготовката на извештаи согласно двата сета стандарди евентуално би довело до различни извештаи, што значи дека треба да се изврши соодветна измена на Правилникот, на начин што рамката за подготовка на годишните извештаи утврдена во Правилникот би се изедначила со рамката за подготовка на годишните извештаи утврдена во член 154 од ЗХВ.

Исто така, ЗХВ не ја прецизира формата на извештаите кои треба да се поднесуваат, поединечни или консолидирани, иако со измените на подзаконските акти (Правилникот) се направи упатување на формата на

извештаите. За цели на конзистентност, ЗХВ треба да се ажурира во овој дел и да обезбеди информација за видот на извештаите кои треба да се изготвуваат како што е направено во Правилникот.

- *МСФИ не се ажурираат и објавуваат редовно*

Заклучно со крајот на 2009 година, кога се преведе последниот сет на МСФИ издадени од ОМСС, со примена почнувајќи од 1 јануари 2010 година, не постоеше редовно годишно ажурирање и објавување на МСФИ како што се издадени од ОМСС. МСФИ како што се издадени од ОМСС се динамични и се предмет на редовна измена и ажурирање, особено во последните години како резултат на договорената конверзија помеѓу МСФИ и ОПСП во САД на ОСФС.

Република Македонија во насока на доближување до ЕУ во однос на следење и примена на МСФИ, ќе мора да обезбеди капацитет и ресурси за нивно редовно преведување, објавување и имплементирање во рамки на сметководствената професија.

- *МСФИ за малите и средни ентитети не се преведуваат и објавуваат редовно*

Како што напоменавме погоре, согласно измените во ЗТД, малите и средни ентитети треба да ги изготвуваат годишните сметки и финансиските извештаи согласно МСФИ за мали и средни ентитети, како некоја форма на олеснување за овие субјекти.

Ова измена е водена од измените на сметководствените регулативи во ЕУ, каде исто така е предвидено олеснување на малите субјекти во однос на примена на целосните МСФИ. Како и да е, иако постои одредбата за примена на овие стандарди за малите субјекти во момент на нивно преведување и објавување која беше донесена во 2010 година, истите беа преведени и објавени со важност од 2012 година.

Уште повеќе, би се навратил на анализата која беше направено погоре во однос на комплексноста на овие стандарди и нивна примена за малите субјекти во

Република Македонија како и сè уште незавршениот процес на официјализирање на нивната примена во ЕУ.

Како што наведовме погоре, како и во случајот на МСФИ, Република Македонија во насока на доближување до ЕУ во однос на следење и примена на МСФИ, ќе мора да обезбеди капацитет и ресурси за редовно преведување, објавување и имплементирање во рамки на сметководствената професија на МСФИ за мали и средни ентитети.

- *Непостоење на одредба на еднаквост на консолидираните финансиски извештаи и консолидираната годишна сметка во ЗТД, упатување на консолидирана годишна сметка за даночни цели и упатување кон целосни МСФИ за изготвување на финансиските извештаи*

Во ЗТД не постои одредба за еднаквост на главните позиции во консолидираната годишна сметка и консолидираните финансиски извештаи, како што постои за годишните сметки и финансиските извештаи согласно измените на ЗТД во 2010 година. Уште повеќе, кај консолидираната годишна сметка ЗТД упатува на нејзино изготвување заради даночни цели⁹⁶ додека за изготвување на консолидираните финансиски извештаи се упатува на МСФИ⁹⁷

Бидејќи не е логична поставеноста консолидираната годишна сметка да се разликува од консолидираните финансиски извештаи, потребно е да се воведат одредба за еднаквост на истите. Овие недостатоци ќе се отстранат преку воведување на одредба за еднаквост на консолидираната годишна сметка и консолидираните финансиски извештаи, упатување на МСФИ како што се објавени во Службен весник на Република Македонија наместо МСФИ како што веќе е објаснето погоре, како и бришење на одредбата за изготвување на консолидираната годишна сметка за даночни цели.

⁹⁶ ЗТД, член 504, став 2, Службен весник бр. 42/10 и 48/10

⁹⁷ ЗТД член 504, став 3, Службен весник бр. 42/10 и 48/10

При ова треба да се има предвид дека на друштвата треба да им се овозможи непречено доставување на консолидираните финансиски извештаи и годишни сметки во ЦР согласно изменетите извештајни стандарди имајќи предвид дека почетната финансиската позиција⁹⁸ на друштвата ќе биде различна во споредба со претходно доставените извештаи и сметки. Имено во рамките на ЦР треба да се направат сите неопходни промени кои би овозможиле непречен прием и процесирање на консолидираните годишни сметки и финансиски извештаи.

- *Наследени проблеми кои доведуваат до неможност на целосна примена на МСФИ*

Иако од формален аспект се упатува на два сета финансиско извештајни стандарди, МСФИ како што се објавени во Службен весник на Република Македонија кои се користат за изготвување на финансиски извештаи и годишни сметки и МСФИ кои се користат за изготвување на консолидирани финансиски извештаи сепак во практика постојат и други моменти кои оневозможуваат доближување на локалната сметководствена практика кон МСФИ и кои не се неопходно поврзани со разликите помеѓу МСФИ и МСФИ објавени во Службен весник каде главно се рефлектираат разликите во однос на степенот на преведување на МСФИ како што се издадени од ОМСС.

Овие технички моменти ќе бидат во детали разработени во делот 6.5 Ефекти од изедначувањето на извештаите со примена на МСФИ, но сепак овде би споменал една од главните причини за оваа ситуација.

Имено, заклучно со 2004 година, согласно локалната законска регулатива беше задолжително вршење на ревалоризација (индексација) на материјалните и нематеријалните вложувања согласно официјалниот индекс на движење на цените на мало. Како резултат на ова, вредноста на материјалните и нематеријалните вложувања т.е. нивната набавна вредност, исправка на вредност како и сегашната вредност се зголемуваа согласно применетите индекси. Овие трансакции согласно локалната регулатива не секогаш

⁹⁸ Се упатува на почетните позиции на капиталот и резервите на друштвата

резултираа во прифатливо вреднување согласно МСФИ. Имено, согласно МСФИ, прифатливо вреднување на материјалните и нематеријалните вложување е нивно прикажување по нивната набавна вредност намалена за акумулирана амортизација добиена согласно стапки на амортизација кои го рефлектираат корисниот век на средствата или по процената вредност која ја рефлектира фер вредноста на материјалните и нематеријалните вложувања добиена од овластен проценител.

Ова во практика доведуваше до две варијанти кои ги применуваа друштвата при изготвувањето и поднесувањето на годишните сметки и финансиските извештаи.

Имено, се случуваше податоците во годишната сметка и финансиските извештаи да се идентични со вклучени ефекти од ревалоризација и истите да се доставуваат до ЦР како извештаи согласно локалната регулатива. Паралелно на ова, друштвата, во зависност од нивните потреби, изготвуваа и финансиски извештаи согласно МСФИ во кои ефектите од ревалоризацијата беа исклучувани. Втората варијанта која постоеше и која практично придонесе законодавецот да вметне одредба за еднаквост на годишната сметка и финансиските извештаи, е ситуацијата во која друштвата изготвуваа годишна сметка согласно локалната регулатива со вклучена ревалоризација, додека финансиските извештаи ги изготвуваа согласно МСФИ т.е. со исклучени ефекти од ревалоризација. Овде мора да нагласам дека примерот за ревалоризација не е исклучив, т.е. има и други причини за разликите помеѓу годишните сметки и финансиските извештаи кои во детали ќе бидат елаборирани во Поглавје 6.5 Ефекти од изедначувањето на извештаите со примена на МСФИ.

За решавање на оваа неконзистентност, покрај формалното решавање на проблемот во однос на усогласувањата на извештајната финансиско сметководствена терминологија, т.е. упатување на МСФИ како што се објавени во Службен весник на Република Македонија како извештаен стандард за годишни, консолидирани годишни сметки како и за финансиски и консолидирани финансиски извештаи ќе треба да се донесат и други одредби

кои ќе помогнат во изедначувањето на финансиските извештаи и годишните сметки.

Имено, согласно видување на авторот на трудот, во легислативата ќе треба на прецизен начин да им се овозможи на друштвата⁹⁹ кои во практика изготвувале два сета на финансиски извештаи (МСФИ објавени во Службен весник - локална регулатива и МСФИ), финансиските извештаи согласно МСФИ да можат да ги користат како финансиски извештаи согласно локалната регулатива и да прекинат со известување т.е. изготвување на финансиски извештаи и годишни сметки согласно локалната регулатива кои ги вклучуваат ефектите од ревалоризацијата (или други ефекти како што објаснивме). Секако, оваа ситуација нема да се јави кај сите друштва, имајќи во предвид дека кај определен број самата ревалоризација била прифатена од раководствата и ревизорите согласно МСФИ (заради нематеријалност на износите или заради определени специфики на друштвата).

Поврзано со ова, ЦР треба да овозможи поднесување на овие извештаи (согласно МСФИ) како продолжение на претходно доставувани извештаи и сметки иако може во определени случаи да не постои конзистентност на споредливите податоци во однос на почетните состојби на капиталот и резервите.

Како дополнение, мора да се нагласи дека даночните ефекти од ваквата активност на друштвата, на еден или друг начин ќе мора да се рефлектираат низ тековните годишни сметки согласно постоечката даночна регулатива, каде исто така ќе се појават определени предизвици за друштвата имајќи ги во предвид спецификите на проблематиката.

⁹⁹ Главно големи друштва, друштва кои котираат на берза, друштва со посебни обврски за известување кон КХВ и друштва чии финансиски извештаи се консолидираат во друштва кои изготвуваат консолидирани финансиски извештаи согласно МСФИ

- *Изготвување на финансиските извештаи - капацитет на друштвата.*

Согласно добрата сметководствена практика самите друштва треба да ги изготвуваат финансиските извештаите кои така подготвени треба да ги достават до ревизорите за да бидат предмет на ревидирање од страна на ревизорските друштва. Сепак, постои тековна практика во голем број на друштва подложени на ревизија да самите финансиските извештаи ги изготвуваат ревизорите имајќи го во предвид недоволното познавање на стандардите како и техниката на изготвување на финансиските извештаи од страна на одговорните сметководители во самите друштва.

За надминување на овој недостаток ќе мора да се определи буџет за обуки од страна на сметководствената професија, како и државните власти, со помош на кои ќе се организираат соодветни обуки за лицата кои се вклучени во изготвувањето на финансиските извештаи. Уште повеќе, самите друштва ќе мора од своите буџети да алоцираат средства со кои ќе се помогне на сметководителите да го стекнат соодветното знаење на МСФИ.

- *Усогласување на подзаконска регулатива - контен план и годишни сметки*

Проектот за ажурирање на образецот за годишни сметки заврши во текот на 2011 година, така што ажурираниот образец отстранува значителен дел од недостатоците во однос на содржината на контниот план и формата на образецот за годишна сметка кои се однесуваа на следново:

1. Во контниот план не постоеја конта за евидентирања на одложениот данок од добивка;
2. Во годишната сметка не постоеше простор за бележење на одложениот данок согласно МСС 12;
3. Во образецот за годишна сметка, износот на купените сопствени акции се прикажува на страната на активата, додека согласно МСФИ се прикажува како негативна ставка на страната на капиталот.

Како и да е, за целосно усогласување на подзаконската регулатива со ЗТД во однос на примена на МСФИ ќе мора да се направат дополнителни доусогласувања. Како основни примери би ги дал:

1. Во образецот за годишна сметка не постои простор за евидентирање на трошокот за данок од добивка согласно интерпретациите на постоечкиот закон за данок од добивка, имено во оперативни расходи;
2. Во контниот план како и референците за пополнување на годишната сметка сè уште постои категорија приходи од употреба на сопствени производи која не е прифатлива категорија согласно МСФИ.

Сите овие разлики ќе мора да се елиминираат преку ажурирање на контниот план и измена на самиот образец на годишна сметка.

- *Одредбите на ЗТД не овозможуваат изготвување на годишни сметки и финансиски извештаи за период различен од календарска година.*

Одредбите од ЗТД не овозможуваат друштвата да ги изготвуваат финансиските извештаи и годишните сметки за период различен од календарската година. Согласно општоприфатените принципи на корпоративно управување, соодветна е практиката друштвата да имаат можност да ги изготвуваат извештаите за период кој се разликува од календарска година во зависност од видот на дејноста во која дејствуваат, динамиката на генерирање на приходи или оперативниот циклус на работа. Заради ова треба да се изврши ажурирање на соодветните одредби во ЗТД како и соодветните акти во делот на ЦР поврзано со процесирање, односно обработување на годишните сметки и финансиските извештаи. Вредно е да се напомене овде дека треба да се земат предвид и даночните одредби во однос на целосно усогласување на оваа практика.

6.2 Приоритети во транзицијата кон целосна имплементација на МСФИ

Целосната имплементација кон МСФИ е императив кој не може да се постигне без подобрување на квалитетот на финансиското известување во Република Македонија. Ова ќе треба да се оствари преку:

- подобрување на рамката на финансиското известување;

- институционално зајакнување на чинителите во рамката на финансиското известување;
- поддршка на ревизорската професија;
- зајакнување на образованието, свеста и процесот на обука.

Сите овие приоритети¹⁰⁰ се идентификувани од страна на Националниот управувачки комитет (во понатамошниот текст - НУК) кој во текот на 2006 година ја изработи Националната стратегија и акциониот план за реформа во сметководството и институционално зајакнување во РМ (во понатамошниот текст – Националната стратегија).

Во овој дел од трудот сите овие приоритети ќе бидат детално разработени со обезбедување на конкретни примери за подобрувања. Исто така, кај сите приоритети ќе се направи статус на исполнување на идентификуваните детални активности кои припаѓаат на овие приоритети согласно Националната стратегија.

6.2.1 Подобрување на рамката на финансиско известување

Рамката за финансиско известување треба да е практична, конзистентна и предвидлива доколку се сака чинителите во овој процес да може да ја почитуваат. Секако ваква рамка на финансиско известување доведува и до можност за создавање на услови за здрав финансиски систем. Исто така, неопходно е да се постигне балансиран пристап во задавање на очекувањата при самото воспоставување на рамката за финансиско известувања доколку се сака релевантните чинители да може да ги почитуваат истите барања.

Имено, секој поразличен пристап и создавање на рамка на финансиско известување која ќе биде тешко применлива, ќе доведе до нејзина ”примена” единствено на хартија и до непотребно оптоварување на корпоративниот сектор. Земајќи го предвид капацитетот на државата заедно со сите чинители, предложените промени во рамката на финансиско известување, која дефинитивно треба да е целосно хармонизирана со

¹⁰⁰Види Национална стратегија и акционен план за реформа во сметководството и институционално зајакнување во Р.Македонија, страна 7, дел 1.4, јуни 2006 година.

Корпусот на закони на ЕУ општо познат како *acquis communautaire*¹⁰¹, треба да се спроведат на краток и среден рок. Во делот за анализа на недостатоците (види 6.1.3) веќе се наведени областите каде постојат разлики помеѓу сегашната регулатива во Република Македонија и регулативата на ЕУ.

Генерално, ефективно финансиско известување се базира на стандарди за известување кои одговараат на потребите на разни видови друштва, како на пример субјекти од јавен интерес или мали и средни друштва.

Една од моменталните слабости во рамката на финансиско известување, како што е наведено во анализата на недостатоци, е неажурното преведување на соодветните стандарди за известување. Имајќи ја во предвид тековната динамика на ажурирање на МСФИ која доведува до најмалку годишно ажурирање на стандардите од страна на ОМСС, како и процесот на конвергенција на ОПСП во САД кон МСФИ со многу широка агенда, се засилува и потребата од зајакнување на професионалното тело во Р. Македонија за систематско управување со овој процес. Сето ова ќе доведе до надминување на слабоста од недостаток на соодветно достапни и навремени стандарди за известување.

Секако, за да се овозможи вакво систематско управување со овој процес треба да се подржи и процесот на изготвување на политики и процедури во рамките на ова професионално тело во однос на системот на усвојување на стандарди. Неопходно е да се спомене, овој систем за усвојување на стандардите треба да одговора на системот за одобрување во ЕУ, каде сите објавени стандарди поминуваат низ ригорозен систем на преглед во однос на применливоста, релевантност, трошоците за имплементација како и да се во согласност на принципите на јавно добро во ЕУ. Сите овие принципи треба да бидат рефлектирани во принципите и политиките на ова професионално тело, во Република Македонија. Секако заради осигурување на континуитет како и ефикасност во процесот на ажурирање на стандардите, ова тело неопходно мора да ја има и финансиската поддршка од државата.

¹⁰¹ Терминот најчесто се користи во подготвителните активности на земјите пристапнички за придржување на ЕУ кои треба да ги усвојат, имплементираат и спроведат сите делови од *acquis* за да им се дозволи придружување кон ЕУ.

Во Табела 6.1 прикажан е статусот на исполнување на деталните активности од Националната стратегија во врска со финансиското известување во Република Македонија.

Табела 6.1 Статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со рамката за финансиско известување

Референца на активност согласно Стратегијата/ Активност	Статус
4.1 Усогласување на рамката за финансиско известување	<p>Согласно Извештајот за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 и 2011 година може да се извести добар напредок во областа за ЗТД¹⁰². Имено, ЗТД беше изменет во линија на усогласување со Четвртата директива во однос на годишните сметки како и со Десеттата директива во поглед на меѓународни спојувања на друштвата со ограничена одговорност. Исто така, ЗТД беше изменет во делот на изготвување на консолидирани годишни сметки за друштва за ограничена одговорност.</p> <p>Согласно овие извештаи, државата во текот на 2010 и 2011 година има определен мал напредок во делот на сметководството. Имено определен напредок е постигнат во делот на корпоративното сметководство согласно кои измени Правилникот за сметководствени стандарди беше усвоен со цел примена на МСС, МСФИ како и европското законодавство, правилникот за формата и содржината на годишните сметки, како и Правилникот за формата и содржината на годишните сметки за банките и финансиските институции. Објаснувачките белешки станаа составен дел од годишните сметки. Целосно усогласување со Седмата директива, вклучувајќи ги условите за изготвување на консолидирани сметки треба сè уште да се постигне како и донесување на регулативата поврзана со јавниот надзор во областа за сметководство.</p>

¹⁰² Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 и 2011 година, Поглавје 6 ЗТД, стр. 36 и 36 соодветно.

	<p>Согласно извештаите за напредок за 2012 и 2013¹⁰³ година, добар напредок е направен во делот за корпоративно сметководство. Донесен е Законот за вршење на сметководствена професија со дефинирање на критериумите за сметководствената професија, воведување на дисциплински мерки во случај на прекршување на Кодексот на етика на МФС и се воспостави Институтот за сметководители и овластени сметководители како професионално тело одговорно за издавање на лиценци и обезбедување на континуирана професионална обука и развој. МСФИ за малите и средните ентитети се преведени и се во примена.</p> <p>Потребната легислативна рамка барана од Законот за извршување на сметководствената професија е завршена. Институтот за овластени сметководители беше формиран како и Надзорен одбор.</p>
<p>4.2 Имплементација на рамката за финансиско известување</p>	<p>Објаснувањата дадени за активноста 4.1 се целосно релевантни и за оваа активност. ИОРРМ останува да ги започне процесите на соработка со ОМСС како и останатите релевантни ЕУ институции, како и процесот на поддршка на обуката и развивање ресурси кои ќе овозможат долгорочна одржливост.</p>
<p>4.3 Започнување на превод на МСФИ</p>	<p>Процесот на превод на МСФИ објавени на 1 Јануари 2009 година е завршен вклучително и сите поврзани активности со преводот како што е хармонизацијата со сите релевантните чинители (Министерство за финансии и ИОРРМ).</p>
<p>4.4 Подржување на процесот на превод на МСФИ</p>	<p>Иако, во рамките на ИОРРМ се обезбедени хардверска и софтверска поддршка за превод на МСФИ сепак моменталниот финансиски и човечки капацитет не овозможува навремен превод на МСФИ. Како што е објаснето во активноста 4.3 во моментот во Република Македонија преведени се МСФИ применливи од 1 јануари 2009 година додека ОМСС има издадени стандарди применливи 1 јануари 2011 година. Иако, ИОРРМ успеа со помош на проектот за превод, како дел од проектот РЕПАРИС на Светска Банка за поддршка на</p>

¹⁰³ Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2012 и 2013 година, Поглавје 6, ЗТД, стр. 31 и 25 соодветно.

	сметководствената реформа, да обезбеди превод на релативно нова верзија на МСФИ сепак ова не е доволно ИОРРМ да обезбеди долгорочна одржливост на навремен и итен превод на стандардите. ИОРРМ ќе мора да обезбеди соодветна државна поддршка со соодветен буџет за покривање на оперативните трошоци како и квалитетен тим на преведувачи за да се овозможи долгорочна одржливост на овој процес.
--	--

Извор: Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за периодот 2010-2013 година

6.2.2 Институционални зајакнување на чинителите во рамката на финансиското известување

Секое подобрување во процесот на финансиско известување е поврзано со успешно спроведување на реформите како и имплементација на изменетите законски регулативи од страна на релевантните чинители во државата. За процесот на финансиско известување идентификувани се следните главни чинители во Република Македонија:

1. Управа за јавни приходи (во понатамошниот текст - УЈП);
2. Агенција за супервизија на осигурување (во понатамошниот текст - АСО);
3. Централен регистар;
4. Комисија за хартии од вредност;
5. Македонска берза за хартии од вредност;
6. Народна банка на Република Македонија (во понатамошниот текст - НБРМ);

Управа за јавни приходи. Управата за јавни приходи (во понатамошниот текст – УЈП) е еден од клучните чинители во рамката на финансиско известување во Република Македонија, имајќи предвид дека даночната активност т.е. известување ангажира значителен дел од капацитетот на сметководствената професија. Иако, теоретски стратегијата на даночната управа би било создавање на даночна рамка која ќе овозможи предвидлива даночна основа и намалување на дополнителните корекции т.е. усогласувања за добивање на даночната основа, постоењето на законска рамка во која

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

добивката се оданочува по нејзината исплата во форма на дивиденда ја доведува до сосема друга почетна позиција даночната управа во Република Македонија.

Имено, согласно измените во Законот за данок од добивка од 2011 година, основа за пресметување на данокот од добивка за соодветниот даночен период претставува износот на непризнаените расходи и помалку искажаните приходи. Исто така, сметководствената бруто добивка за одреден даночен период, намалена за данокот платен на основата од погорниот став, подлежи на оданочување во случај на нејзина распределба во вид на исплати за дивиденди и други исплати од добивката. На ваков начин, овој систем на данок од добивка не овозможува намалување на бројот на дополнителни усогласувања за добивање на даночната основа, туку во суштина претставува посебен систем за даночно сметководство кој се користи за утврдување на данокот од добивка и данокот на непризнаени расходи и помалку искажани приходи. Сепак, вредно е да се напомене дека во споредба со претходните системи на пресметка овој систем на пресметка бара помал број на усогласувања при утврдување на данокот од добивка.

Генерален заклучок е дека не постои доближување на финансиско сметководствените правила и даночното сметководство т.е. друштвата ќе мора да одржуваат дел од сметководствениот капацитет за даночно известување. Доближување помеѓу финансиското известување и даночното известување во Република Македонија единствено ќе биде можно доколку системот на пресметка на данокот од добивка се базира на сметководствената добивка утврдена согласно применливите МСФИ.

Во Табела 6.2 даден е статусот на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со УПП

Табела 6.2 Статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со УПП

<i>Референца на активноста согласно Стратегијата/ Активност</i>	<i>Статус</i>
4.8 Организирање на односот помеѓу	Како што е објаснето во текстот,

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

<p>годишните сметки и пријавувањето данок на добивка</p>	<p>Република Македонија го напушти концептот на оданочување на сметководствената добивка коригирана за непризнаени расходи намалени за даночни кредити и премина кон оданочување на добивката во моментот на нејзина исплата во форма на дивиденда или друга монетарна форма како и оданочување на непризнаени расходи и помалку евидентирани приходи. Со ова се оневозможува намалување на бројот на дополнителни даночни корекции за добивање на износот на данокот од добивка и се налага друштвата да воспостават нова даночна евиденција која ќе им овозможи да ги идентификуваат ставките кои се потребни за пресметката на данокот на непризнаени расходи и неевидентирани кредити. Со овој начин на пресметка на данокот од добивка станува нерелевантна примената на МСФИ за даночни цели.</p> <p>Согласно Извештајот за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 година во делот за даноци, Република Македонија бележи ограничен напредок во делот на даноците. Имено, нема напредок во делот на хармонизација на регулативата за директни и индиректни даноци со <i>acquis</i>, уште повеќе новите одредби од законот за данок од добивка се во спротивност на <i>acquis</i> регулативата, имајќи ги во предвид одредбите од овој закон според кој дивидендите ќе бидат оданочени доколку се исплаќаат на нерезиденти на Република Македонија¹⁰⁴</p> <p>Нема значителни измени во овој поглед во Извештаите за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2011, 2012 и 2013 година.¹⁰⁵</p>
<p>4.9 Институционално зајакнување на УЈП</p>	<p>Имајќи го предвид моделот на оданочување на добивката, како што е</p>

¹⁰⁴ Извештај за напредок на ЕУ за Р.Македонија за 2010 година, Поглавје 16 Даноци, стр. 49

¹⁰⁵ Извештаи за напредок на ЕУ за Р.Македонија за 2011, 2012 и 2013 година, Поглавје 16 Даноци, стр.50, 43 и 33 соодветно.

	<p>објаснето во активност 4.8, потребата од зајакнување на знаењето од МСФИ кај даночните инспектори се намалува. Сепак, потребата од познавање на МСФИ кај даночната инспекција е голема без разлика на моделот бидејќи евентуални разлики во мерењето и признавањето на приходите и расходите согласно МСФИ би можело да доведе до различни интерпретации и пресметки. Генерално, нивото на познавање на МСФИ кај даночните инспектори е на ниско ниво.</p> <p>Исто така, согласно овој извештај, постои определен напредок во областа на оперативен капацитет на даночната администрација во однос на услугите кон даночните обврзници како и ефикасноста на инспекциите. Капацитетот на инспекциите, како и даночните истраги во борбата против даночната евазија остануваат слаби и адекватни ИТ системи треба да се развијат на ова поле. Кодексот на однесување за оданочување на бизнисот не е сè уште донесен.¹⁰⁶</p> <p>Напредокот е ограничен во областа на даноци за 2012 и 2013 година. Имено, сè уште се потребни напори за да се хармонизира националната легислатива со <i>acquis</i> за да се нагласи борбата против даночните измами и евазија и да се адресира ИТ и персоналниот капацитет.</p> <p>Гледано целосно, подготовките во областа на даноци се средно напреднати.¹⁰⁷</p>
--	---

Извор: Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за периодот 2010-2013 година

Агенција за супервизија на осигурувањето. Агенција за супервизија на осигурувањето (во понатамошниот текст – АСО) е основана како независно

¹⁰⁶ Извештај за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 година, Поглавје 16 Даноци, стр.49

¹⁰⁷ Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2012 и 2013 година, Поглавје 16 Даноци, стр.43 и 33 соодветно.

регулативно тело, со надлежности и овластувања да се грижи за законско и ефикасно функционирање на законот за осигурување. Во Табела 6.3 прикажан е статусот на исполнување на активностите од Националната стратегија поврзано со АСО.

Табела 6.3 Статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со АСО.

<i>Референца на активността согласно Стратегијата/ Активност</i>	<i>Статус</i>
4.10 Финансиско известување за осигурителни друштва	Со објавувањето на МСФИ во Службен весник формално се овозможени услови осигурителните друштва да известуваат согласно МСФИ, имајќи ја во предвид и одредбата во ЗТД во однос на обврската осигурителните друштва да известуваат согласно МСФИ. Како и да е, заради комплексноста на стандардите ќе треба да се посвети поголемо внимание на обука во рамките на овие друштва
4.11 Поддржување на осигурителниот супервизор	За исполнување на оваа активност референца ќе се направи кон Извештаите за напредок за периодот 2010 - 2013 година на ЕУ за Република Македонија. Согласно, извештаите за напредок за 2010 и 2011 година постигнат е определен напредок во областа на осигурувањето. АСО е функционално и самоодржлива. Државата започна со усвојување на релевантните закони од областа на осигурување во ЕУ во националната регулатива. Исто така, дел од легислативата за вонтеренска супервизија е усвоена од страна на АСО со цел усвојување на Директивата број 1 за солвентност. Исто така, потпишани се седум Меморандуми за разбирање, вклучувајќи три со агенции за супервизии од земји членки на ЕУ кои вршат супервизија над осигурителни компании со локални филијали. АСО

	<p>има започнато теренски и вон теренски контроли¹⁰⁸</p> <p>Согласно извештите за напредок за 2012 и 2013 година, постоеше добар напредок во полето на осигурувањето. АСО ја издаде и имплементираше легислатива во однос на сметководството и финансиското известување, супервизија базирана на ризици како и заштита на купувачи со што скоро целосно ја комплетираше правната рамка за супервизија. Подготовките за изготвување и имплементација на Директивата II за солвентност е во тек. Капацитетот на АСО како и соработката со супервизорските агенции на осигурителни друштва кои имаат локални подружници се адекватни. Капиталните и маргините за солвентност се сè уште над потребното ниво, додека гарантниот капитал за несолвентност на осигурувачот е доволен.¹⁰⁹</p>
--	--

Извор: Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за периодот 2010-2013 година.

Централен регистар. Централен регистар (во понатамошниот текст - ЦР) е институцијата чија стратегија треба да обезбеди целосна усогласеност со регулативата во ЕУ поврзана со поднесување и објавување на финансиски информации вклучувајќи но не ограничувајќи се на годишните сметки, консолидираните годишни сметки, финансиските извештаи како и консолидираните финансиски извештаи. Исто така, усогласувањето на регулативите треба да ги опфати и принципите на минимални барања за транспарентност, задолжително обелоденување како и осигурување на конзистентност со останатото релевантно домашно законодавство.

¹⁰⁸ Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 и 2011 година, Поглавје 9 Финансиски услуги, стр. 39 и 39 соодветно.

¹⁰⁹ Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2012 и 2013 година, Поглавје 9 Финансиски услуги, стр.33 и 27 соодветно.

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

Секако, овие финансиски податоци може да се користат доколку јавноста може да ги добие брзо и едноставно по прифатлива цена. Сите овие активности ќе можат да се овозможат со соодветна оперативна, хардверска и софтверска поддршка на оваа институција.

До крајот на 2009 година, годишните сметки единствено се прибираа во хартија и рачно се внесуваа во систем. Како резултат на проектот финансиран од Светска банка, ЦР спроведе комплетен реинженеринг на процесот на поднесување на годишни сметки и обезбеди различни е-механизми за поднесување преку интернет. Развиеното веб решение обезбеди доста функционалности со кој сметководителите или овластените лица за вршење на сметководствената функција можат да ги поднесат годишните сметки преку внесување во веб форми или внесување во предефиниран ексел темплејт. Овој систем овозможува брза нотификација за евентуални грешки при вносот на податоци користејќи преку 5,000 бизнис валидации дефинирани од соодветната сметководствена регулатива. Секако, вредно е да се напомене дека сè уште добар дел од друштвата го користат традиционалниот начин на поднесување во хартиена форма, што остава простор за дополнително промовирање на можностите за поднесување на годишни сметки, имајќи ја и предвид поповолната цена за електронско поднесување. Како и да е, во текот на 2014 година, ЦР има овозможено комплетно електронско поднесување на годишните сметки, консолидираните годишни сметки, финансиските извештаи за 2013 година, што е и законска обврска за големите друштва, со што се овозможува значително подобрување на ефикасноста на работењето како и олеснет пристап на јавноста кон регистрите на годишни сметки и финансиски извештаи. Во Табела 6.4 прикажан е статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со ЦР.

Табела 6.4 Статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со ЦР

<i>Референца на активноста согласно Стратегијата/ Активност</i>	<i>Статус</i>
4.14 Објавување и поднесување на финансиски информации	Законската регулатива поврзана со ЦР го овозможува воспоставувањето на принципот на објавување на задолжителни финансиски информации како информации од правна

	<p>природа. Исто така, на јавноста и е олеснет пристапот до информации за друштвата како и значително се поедноставени формалностите на друштвата за обелоденување на податоци преку користење на електронски средства. Исто така, постои и систем на санкции во услови на необезбедување усогласеност со барањата за поднесување поврзани со годишните и консолидираните годишни сметки. Сите овие исполнувања водат кон доближување на Република Македонија кон европското законодавство.</p> <p>За потврда на исполнувањето на активностите поврзани со ЦР референца може да се направи кон Извештајот за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 година ¹¹⁰ согласно кој овозможена е електронска регистрација на друштвата, усвоена е нова Уредба за плаќања на надоместоци за услугите на ЦР. Согласно Првата директива, друштвата плаќаат намалени надоместоци за податоците кои ги издава ЦР. Законот за Европска компанија исто така беше усвоен кој би стапил на сила со приклучувањето на Република Македонија кон ЕУ.</p> <p>Согласно Извештајот за напредок за 2013 година, ЦР има 300 вработени што претставува доволно ниво на човечки ресурси.¹¹¹</p>
<p>4.15 Поддржување на поднесувањето извештаи во ЦР</p>	<p>Имајќи ги предвид исполнувањата наведени во 4.14, за ова активност која е поврзана со расположливоста на системи и технологија во рамките на ЦР кои ќе овозможат имплементација на законската рамка поврзана со електронско собирање на годишни и консолидирани годишни сметки, соодветно нивно чување конзистентно на ЕУ регулативата, електронски пристап до годишните и консолидираните годишни сметки како и поддршка на усогласеноста со законската рамка поврзана со поднесувањето на годишните и консолидираните годишни сметки, исто така може да се каже дека сите овие активности се исполнети.</p>

¹¹⁰ Извештај за Напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 година, Поглавје 6 ЗТД, стр. 36.

¹¹¹ Извештај за Напредок на ЕУ за Република Македонија за 2013 година, Поглавје 6 ЗТД, стр. 25.

	Сепак, имајќи предвид дека во оваа активност постоеја и други очекувања, ЦР во следниот период ќе треба да посвети внимание и на начините да се комерцијализираат информациите кои ги поседува, врз база на изготвување на секторски податоци, анализа на трендови, зајакнување на ресурсите на регистарот како и извршните активности поврзани со санкциите за неисполнување на законските барања.
--	---

Извор: Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за периодот 2010-2013

Комисија за хартии од вредност. Комисија за хартии од вредност (во понатамошниот текст - КХВ) како институција е важна за секоја економија во однос на воспоставување на ефективен пазар на капитал. Ефикасни пазари на капитал се регулирани со соодветни детални прописи, вклучувајќи го делот за финансиско известување. Исто така, кај пазарите на капитал постојат и механизми за спроведување на законите во пракса.

Насоката на КХВ во Република Македонија оди кон поддршка на законодавната рамка, како и нејзино понатамошно развивање во насока на приближување кон ЕУ, како и развивање на култура на усогласеност имајќи крајна цел поквалитетно финансиско известување во Република Македонија. Очекувањата се дека усогласеноста на друштвата кои котираат на берза, друштвата од регистарот на друштва со специјални обврски за известување, како и останатите друштва кои имаат обврски за известување согласно измените во ЗХВ ќе дадат дополнителен импулс кон останатите друштва во финансискиот и нефинансискиот сектор.

Поконкретно, како што е нагласено во делот за Анализа на недостатоци, КХВ ќе мора да го допрецизирање делот кој упатува на применливите извештајни стандарди. Недостаток на кој ќе мора да се обрне внимание е и зајакнување на сметководствена експертиза во самата институција за зајакнување на ефективната контрола на поднесените финансиски извештаи и финансиски информации кое би овозможило и ефективно санкционирање на сите прекршувања на Законот во однос на

сметководствените барања. Исто така, недостаток на извршна моќ придонесува за невозможност за контрола на другите законски одреди од ЗХВ.

Во Табелата 6.5 е прикажан статусот на исполнување на активностите од Националната стратегија поврзани со КХВ.

Табела 6.5 Статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со КХВ

<i>Референца на активноста согласно Стратегијата/ Активност</i>	<i>Статус</i>
4.12 Финансиско известување за субјекти кои котираат на берза	<p>ЗХВ е ревидиран и согласно истиот Друштвата кои котираат на Берза како и Друштвата со посебни права и обврски за известување изготвуваат и презентираат финансиски извештаи согласно МСФИ.</p> <p>Согласно ЗХВ, дефинирани се информациите кои ги содржат проспектите, како и форматот, внесување на референци, објавување на проспекти како и рекламен материјал.</p> <p>Исто така, ЗХВ дефинира минимум барања за транспарентност за друштвата кои котираат на Берза.</p>
4.13 Поддржување на КХВ	<p>Значителен дел од очекувањата поврзани со оваа активност од областа на сметководство се завршени.</p> <p>Секако, за да се овозможи понатамошно зајакнување на КХВ за ефективно спроведување на овластувањата дадени согласно законот треба понатамошно зајакнување на процесот на обука на кадарот во врска со МСФИ како и дополнителни обуки за зајакнување на процесот на супервизија и контрола.</p> <p>Исто така, КХВ ќе треба да обрне внимание и на хармонизација на законската регулатива во смисла на усогласување на форматите за известување кои се наложуваат од</p>

	страна на КХВ со останатата применлива регулатива од корпоративен аспект како што е ЗТД.
--	--

Извор: Анализа на авторот врз основа на анализиран примерок од јавно поднесени финансиски информации во КХВ.

Македонска берза за хартии од вредност. Македонската берза за хартии од вредност (во понатамошниот текст - МБХВ) делува во окружување како и КХВ, во услови на ограничени ресурси, водено од одредбите на ЗХВ. Соодветно, анализата дадена за КХВ на директен или индиректен начин се однесува и на МБХВ. Непотребно да се споменува, подрачје на кое треба да се обрне поголемо внимание е зајакнување на сметководствена експертиза во рамките на МБХВ за засилување на ефективната контрола во однос на обелоденувањата во финансиските извештаи како и соодветно санкционирање. МБХВ исто како и КХВ треба да ја подобри ситуацијата во делот кој се однесува на сметководствените правила и поднесување на финансиските извештаи т.е. делување како администратор на податоците кои се поднесуваат без суштинска контрола.

Народна Банка на Република Македонија. Иако предмет на анализа во овој труд се друштва кои се регулирани од ЗТД во поглед на финансиско сметководствено известување, сепак банкарската регулатива поврзана со сметководственото известување е мошне важен фактор во однос на целосната усогласеност и квалитетот на финансиско сметководственото известување во Република Македонија со соодветното известување во ЕУ. Исто така, известувањето во банкарскиот сектор во целина е важно, како за изготвувачите така и за корисниците на финансиското известување. Како приоритет во идното дејствување на Народна Банка на Република Македонија (во понатамошниот текст – НБРМ) треба да биде преглед на целокупното применливо банкарско законодавството и негово усогласување со релевантни делови од *acquis communautaire*, како и со целокупната останата применлива регулатива. Овде поконкретно би се напоменала усогласеноста на локалната регулатива со европските директиви, директивата за капитален цензус како и директивата за банкарски сметки. Преку доближување на релевантните законодавства би се овозможило и доближување на интересите на надворешната (законска) ревизија со банкарската супервизија.

Иако одобрувањата на применливите стандарди за банките е во надлежност на Министерството за финансии, сепак Одделението за регулирање на банки во НБРМ е чинител кој треба да биде одговорен за изготвување на комплетните прописи и работни инструкции кои потоа треба да бидат доставени до Министерството за финансии.

Област на која ќе треба да се посвети поголемо внимание е комплетно разграничување на барањата за прудентно известување согласно супервизорските стандарди наспроти барањата на МСФИ. Имено, тековната банкарска регулатива налага банките да ги пресметуваат и евидентираат резервите за оштетувања на финансиските средствата користејќи го бројот на денови на доцнење на доспеаните финансиски средства што не е во согласност со МСФИ, каде согласно МСС 39 се бара да постојат докази дека финансиското средство е оштетено, при што објективно докази за оштетување се настани на загуба што се случиле по првичното признавање на средството и кои имаат влијание на проценетите идни парични текови на финансиското средство.

Специфично, износот на оштетувањата се пресметува како разлика помеѓу номиналниот износ и сегашната вредност на очекуваниот иден паричен тек дисконтирана користејќи ја ефективната каматна стапка на финансискиот инструмент.

Исто така, во однос на банкарското сметководственото известување во иднина потребно е да се адресираат и решат прашањата поврзани со улогата на банкарската супервизија и надворешната ревизија како и односите помеѓу нив вклучувајќи ја размената на информации помеѓу овие институции.

Области на кои треба да се обрне внимание е зајакнување на извршната функција на банкарските супервизори и нивната можност за зајакнување на обелоденувањата кај банките како субјекти од јавен интерес. Обелоденувањето главно би се однесувало на начинот на управување, структурата на одборите како и сопственичката структура, надоместоците на раководствата, поврзаните субјекти и слично.

Исто како и кај останатите чинители, и овде би требало да се напомене потребата за зајакнување на техничката експертиза, обезбедувајќи можност за ефективна проверка

за примена на МСФИ, како и имплементирање на соодветни системи во банкарските институции кои би го поддржале процесот кон целосна имплементација на МСФИ.

Во Табела 6.6 прикажан е статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со НБРМ.

Табела 6.6 Статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со НБРМ

Референца на активноста согласно Стратегијата/ Активност	Статус
4.5 Усогласување на барања за банкарско финансиско известување	<p>Банките се обврзани да изготвуваат финансиски извештаи согласно МСФИ, ревидирана е одлуката за контен план за да ја одрази примената на МСФИ, донесена е методологија за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи согласно МСФИ, изготвено е упатство за видовите и содржината на финансиските извештаи на банките согласно МСФИ.</p> <p>Согласно Извештајот на ЕУ за напредок на Република Македонија за 2010 година, постои добар напредок во делот на банките и финансиските конгломерати согласно кој неколку делови од подзаконската регулатива се усвоени како што се поголемиот број од Базелските принципи за банкарска супервизија како и делови од рамката на Базел II¹¹²</p>
4.6 Институционално зајакнување на банкарската супервизија	<p>Исполнувањата за активноста 4.5 се применливи и релевантни за активноста 4.6. Секако НБРМ и Одделот за супервизија за да се овозможи целосна усогласеност кон МСФИ ќе треба да најдат начин да ги одделат правилата за прудентно известување од применливите МСФИ имајќи во</p>

¹¹² Извештај за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 година, Поглавје 4.9 Финансиски услуги, стр. 39.

	<p>предвид дека пресметката на резервации за кредитните портфолија на банките врз база на денови на доцнење применувајќи однапред дефинирани проценти на исправка, како дел од прудентното известување, не е во согласност со принципите на МСФИ.</p> <p>Исто така, ќе треба понатамошно зајакнување на кадарот во Одделот за супервизија во поглед на познавање на МСФИ како и спроведување на политика за човечки ресурси која ќе овозможи задржување на овој кадар како и создавање на програма за пренос на знаењата кон комерцијалните банки.</p> <p>Согласно Извештаите за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2012 и 2013 година, НБРМ ги дополни регулативите поврзано со капитални барања за кредитен ризик. Нова методологија беше издадена за капиталните барања за покривање на пазарни, кредитни, валутни и оперативни ризици.</p> <p>Делумно е усогласувањето со Директивата за капитална адекватност додека соработката со супервизорските агенции на земјите кои имаат банки во Р. Македонија е задоволително. Со 53 вработени во делот за банкарска супервизија, капацитетот на банкарската супервизија е задоволителен за правилна имплементација и спроведување на регулативите. Генерално, земјата е на добар пат во областа на банките и финансиски конгломерати.¹¹³</p>
<p>4.7 Институционално зајакнување на банкарското здружение</p>	<p>И покрај делувањето на банкарското здружение во насока на зајакнување на соработка со НБРМ и Владата треба понатамошно зајакнување на активноста на ова здружение и дискусија за релевантни прашања како</p>

¹¹³ Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2012 и 2013 година, Поглавје 4.9 Финансиски услуги, стр. 33 и 27 соодветно.

	што се имплементацијата на МСФИ, влијанието на МСФИ на “прудентниот капитал” преку редовни состаноци на релевантни претставници на ова здружение.
--	---

Извор: Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за периодот 2010-2013

6.2.3 Поддршка на ревизорската професија

Покрај зајакнувањето на клучните чинители, како неопходност во однос на обезбедување трговските друштва да ги почитуваат барањата за финансиското известување, друга метода која може да го поттикне таквото придржување кон барањата за финансиско известување е постоење на ефективна законска ревизија на определен сет финансиски извештаи. Во моментот, во Република Македонија постои независна ревизорска професија која одговора на акционерите и другите релевантни чинители во рамките на трговските друштва. Секако, самата професија треба да ги доразвива внатрешните правила и процедури за воспоставување на уште позајакнат и ефективен јавен надзор врз истата.

За да се направи анализа на направениот прогрес во однос на поддршката на ревизорската професија треба да се анализира напредокот во однос на постигнувањата кај идентификуваните активности адресирани во Национална стратегија во однос на поддршка на ревизорската професија. Имено согласно Националната стратегијата, активностите наведени во Табела 6.7, беа идентификувани како важни за зајакнување на ревизорската професија. Краток опис на статусот на исполнување на деталните активности е даден врз основа на референца кон показателите за успешност наведени за секоја од овие активности.

Табела 6.7 Статус на исполнување на деталните активности од Националната стратегија поврзани со поддршка на ревизорската професија

<i>Референца на активност согласно Стратегијата / Активност</i>	<i>Статус</i>
4.16 Воспоставување надзор на ревизорска професија	Согласно Извештајот за Напредок на Република Македонија кон ЕУ за 2011 година добар напредок може да се

	<p>забележи во однос на ревизијата. Нов Закон за ревизија беше донесен со цел делумно усогласување со Директивата за законска ревизија на годишните и консолидираните годишни сметки. Законот обезбедува воспоставување на јавно тело за надзор и унапредување на ревизорската професија. Советот за унапредување и развој на ревизијата (во понатамошниот текст - СУНР) е во процес на воспоставување како независно регулаторно тело. ИОРРМ стана придружна членка на МФС додека полноправен член е од ноември 2013 година. ИОРРМ има статус на правно лице и почна да врши проверки за контрола на квалитет но е сè уште нецелосно екипиран. Лиценците за добиени квалификација надвор од земјата сè уште не се признаени.¹¹⁴</p> <p>Согласно Извештајот за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2012 и 2013 година, направен е мал напредок во однос на ревизијата. Имено, воспоставен е СУНР за унапредување на ревизорската професија, осигурување на контрола на квалитет и надзор на ИОРРМ. Се одржуваат редовни состаноци на СУНР додека ИОРРМ спроведува испити за овластени ревизори и обезбедува обука за континуиран професионален развој. Бројот на вработени во ИОРРМ се зголеми на 3 во 2012 година и на 4 во 2013 година но сè уште не е доволен за спроведување на ефективна контрола на квалитет. Генерално, во областа на ревизијата земјата е средно напредната.¹¹⁵</p>
4.17 Подготвување надзор на ревизорска професија	Заради унапредување и надзор на ревизијата, Владата на Република Македонија на предлог на Министерот за финансии го основа СУНР како самостојно и независно регулаторно тело со јавни овластувања утврдени со

¹¹⁴ Извештај за Напредок на ЕУ за Република Македонија за 2011 година, Поглавје 6 ЗТД

¹¹⁵ Извештај за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2012 и 2013 година, Поглавје 6, ЗТД

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

	<p>Законот за ревизија</p> <p>Целта на советот е преку стручни анализи и препораки, советувања и вршење јавен надзор на ревизијата да работи во насока на нејзино унапредување, да го поттикнува придржувањето кон високите професионални стандарди во ревизорската професија како и да ја зајакне довербата на инвеститорите во податоците кои се објавени во финансиските извештаи и годишните сметки на друштвата.</p>
4.18 Поддржување на градење капацитети за надзорна функција	Види објаснувања дадени за активност 4.16.
4.19 Основање на ИОРРМ	ИОРРМ е основан на 27 мај 2006 година согласно обврските од Законот за ревизија.
4.20 Изготвување на оперативна архитектура на ИОРРМ	Основан е ИОРРМ согласно Законот за Ревизија. ИОРРМ стан придружна членка на МФС во 2011 година додека полноправен член стана во 2013 година. Развиена е организациската структура со соодветни органи и комисии. Инициран е проект со чија помош преведени се МСФИ, МСС, Меѓународните стандарди за ревизија (во понатамошниот текст - МСР) и Кодексот на етика за професионални сметководители на МФС.
4.21 Градење капацитети за поддршка на ИОРРМ	<p>Формиран е секретаријат и назначен е персонал, имплементиран е планот за ресурси, утврдени се внатрешни правила и процедури, изготвен и имплементиран деловен план. Согласно Извештајот за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 и 2011 година административниот капацитет на ИОРРМ останал слаб со мал број на вработени.¹¹⁶</p> <p>Согласно Извештаите за напредок за 2012 и 2013 година има определен напредок во поглед на доекипираноста на ИОРРМ но сепак бројот на вработени</p>

¹¹⁶ Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2010 и 2011 година, Поглавје 6, ЗТД, стр.36 и 36 соодветно.

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

	не е доволен за ефикасно спроведување на ефективна контрола на квалитет. ¹¹⁷
4.22 Подготвување процес за превод на стандардите за ревизија	Формирана е Комисија за стандарди за ревизија при ИОРРМ. МСР се преведени како дел од проектот на ИОРРМ за превод на МСР, МСФИ и Кодексот на етика за професионални сметководители.
4.23 Поддржување на преводот на стандардите за ревизија	Види објаснувања дадени во 4.22.
4.24 Изготвување образовна програма за ревизори	Формирана е Комисија за образование, обука и издаваштво при ИОРММ. Донесен е Правилник за начинот и постапката за полагање на испитот за стекнување на звањето ревизор како и Програма за полагање на испитот за овластен ревизор.
4.25 Имплементација на образовна програма за ревизори	Види објаснувања дадени во 4.24.
4.26 Поддржување на капацитетот на Комисија за образование, обука и издаваштво	Формирана е Комисија за образование, обука и издаваштво која го води самостојно испитниот процес.
4.27 Изготвување програма за континуирано професионално усовршување за ревизори (во понатамошниот текст - КПУ)	Усоен е Правилник за спроведување на КПУ. Се изготвува предлог одлука за КПУ. Оставена е можност сите членови на ИОРРМ да дадат коментари на истата. Се објавува конечна програма за КПУ со соодветен распоред за одржување на настава. Постои архива за материјалите од одржаните КПУ за поединечни години. Избрани се релевантни чинители за одржување на предавања за КПУ. Во 2010 година одржани се 9 КПУ релевантни настани од 66 часа за исполнување на законскиот минимум од 40 часа на годишна основа. Во 2012 година одржани се 9 КПУ релевантни настани од 65 часа со што е овозможено исполнувањето на законската обврска да овластените ревизори посетуваат најмалку 30 часа на годишна основа.
4.28 Помагање на имплементацијата на програмата за КПУ за ревизори	Покрај наведените факти дадени во статусот за активност 4.27, мора да се напомене дека ИОРРМ на среден рок ќе мора да обезбеди флексибилност во

¹¹⁷ Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија за 2012 и 2013 година, Поглавје 6, ЗТД, стр. 31 и 25 соодветно.

	<p>однос на признавање на релевантно КПУ надвор од локалната програма за КПУ за кое овластените ревизори ќе обезбедат соодветна документација. Согласно Годишниот извештај за работа на ИОРРМ, задоволителен број на овластени ревизори (78% за 2012 година) ја исполнуваат годишната обврска од 40 часа КПУ. Императив на ИОРРМ во следниот период ќе биде промовирање на КПУ кај членството и обезбедување на уште поголем процент на исполнување на обврските од страна на членството. Секако, СУНР врз база на применливата регулатива има можност за одземање на лиценците на овластени ревизори кои не ги исполниле минимум барањата за КПУ.</p>
<p>4.29 Градење капацитети на ИОРРМ за поддршка на програмата за КПУ</p>	<p>Горенаведените исполнувања се несомнен факт дека процесот на КПУ на овластените ревизори во Република Македонија е етаблиран и дека ИОРРМ има капацитет на долг рок да обезбеди поддршка на овој процес</p>
<p>4.30 Изготвување програма за контрола на квалитет (во понатамошниот текст - КК) за ревизори</p>	<p>Формирана е Комисија за КК. Преведени се двата додатоци од Прирачникот за КК за мали и средни практики на МФС кои ќе служат во развивање на интерните процедури за системот за контрола на квалитет. Донесен е Правилник за начинот и постапка на контрола на квалитет за друштва на ревизија и на овластен ревизор - трговец поединец. Комисијата за КК усвојува годишен план за контрола.</p> <p>Изборот на друштва предмет за контрола се прави согласно матрица во која влегуваат вкупниот број на ангажмани како и ангажмани на ентитети од јавен интерес.</p> <p>Во текот на 2010 година ангажиран е консултант при изготвувањето на годишниот план за КК. Извештаите за КК се доставуваат до Собранието на ИОРРМ како и до СУНР.</p>
<p>4.31 Помагање на имплементацијата на програмата за КК</p>	<p>Согласно Законот за ревизија, ИОРРМ спроведува проверки на КК на</p>

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

	овластените ревизори, друштвата за ревизија и овластен ревизор – трговец поединец. Правилникот за начинот и постапките за КК ги дефинира основните принципи и постапки за проверка на КК. Проверката на КК за 2011 и 2012 година е спроведена согласно Годишниот план за КК усвоен од Комисијата за КК на ревизорски услуги.
4.32 Поддржување на капацитетот на ИОРРМ за програмата за КК	Види објаснувања дадени во активност 4.30 и 4.31
4.33 Изготвување на дисциплинска програма за ревизори	Комисијата за етика при ИОРРМ има изготвено Правилник за начинот и постапката за утврдување на повредите и дисциплински мерки за членовите на Институтот. Комисијата за етика постојано го ревидира Правилникот за цели на негово подобрување. СУНР го одобри преводот на Кодексот за етика на професионални сметководители на МФС.
4.34 Поддржување на имплементацијата на дисциплинската програма	Управниот одбор на ИОРРМ изготвува дисциплински мерки на членови на ИОРРМ согласно Извештајот на комисијата за контрола на квалитет на ревизорски услуги.
4.35 Поддржување на капацитетот на ИОРРМ за имплементирање на дисциплинската програма	Види објаснувања дадени за активностите 4.33 и 4.34. Во 2012 година, беше изречена дисциплинска мерка – трајно исклучување од членство за 28 члена по основ на неплатени членарини.
4.36 Изготвување јавен регистар за овластени ревизори и регистар на друштва за ревизија	ИОРРМ води и објавува регистар за овластени ревизори како и регистар на друштва за ревизија согласно барањата на Законот за ревизија. Овие регистри обезбедуваат точни информации на јавност во однос на овластените ревизори и друштва за ревизија нивните седишта и начинот на организирање. Како и да е, очекувањата се да се добие јавен електронски регистар што е и во согласност со Законот за ревизија со соодветна хардверска и софтверска поддршка за негово навремено и точно ажурирање.

	Овој дел не е сè уште исполнет, иако проектот беше започнат и беше избран консултант. Како резултат на непродолжување на РЕПАРИС проектот овој проект за јавен електронски регистар е стопиран.
4.37 Основање јавен регистар за овластени ревизори и јавен регистар на друштва за ревизија	Види објаснувања дадени кај активноста 4.36
4.38 Поддржување на капацитетот на ИОРРМ за јавниот регистар на овластени ревизори и јавниот регистар на друштва за ревизија	Види објаснувања дадени кај активноста 4.36
4.39 Признавање на одобрување на квалификација за овластен ревизор стекната во странство	Оваа активност е завршена во 2013 година. Имено согласно годишниот извештај за работа на ИОРРМ за 2011 година, изготвен е правилник од страна на соодветната Комисија и доставен до СУНР за одобрување. Истиот е одобрен во текот на 2013 година.
4.40 ИОРРМ – Регионални/европски и меѓународни односи	Потпишана спогодба за партнерство со францускиот конзорциум CNNS и CSOEC (професионални тела во Франција) за поддршка на членството на ИОРРМ во МФС како и продолжување на соработката во делот за контрола на квалитетот на ревизорските услуги. ИОРРМ стана придружна а потоа и полноправна членка на МФС. На 15 февруари 2013 година по иницијатива на Комората за ревизори на Р. Азербејџан, потпишан е Меморандум за разбирање со Комората на ревизори на Р. Азербејџан во неколку области.

*Извор: Извештаи за напредок на ЕУ за Република Македонија, Анализа на авторот,
<http://www.iorm.org.mk>*

Во текот на изработката на стратегијата беа идентификувани конкретни временски рамки за исполнување на активностите како што се зададени погоре. Доколку се анализира временската рамка во Националната стратегија¹¹⁸ за сите овие активности има детално разработена временска рамка во која требало да се завршат. Иако

¹¹⁸Види табела 6-1, Табела за временска рамка за имплементација на стратегијата, стр.147 од Националната стратегија и акционен план за реформи во сметководството и институционално зајакнување во Р.Македонија, 2006.

исполнувањето на сите активности не е завршено во иницијалната временска рамка, од денешна перспектива може слободно да се каже дека значителен дел од активностите се завршени. Во следниот период вниманието на ИОРРМ треба да биде посветено кон одржување на капацитетот и обезбедување ресурси за редовно преведување на МСФИ и МСС, стриктна и уште позајакната примена на Правилникот за уверување на квалитет за цели на јакнење на јавната доверба во ревизорската професија и соодветна примена на дисциплински мерки за членовите на ИОРРМ, постојано унапредување и ажурирање на програмата за КПУ како и продолжување на обезбедување на квалитетни предавања и предавачи.

6.2.4 Зајакнување на образованието, свеста и процесот на обука

Финансиското известување има суштествена улога во современата економија, како што веќе е нагласено во неколку наврати во трудот. Зајакнувањата на потребата од квалитетно финансиско известување од страна на банките, законските ревизори, добавувачите, јавноста, претприемачите и други релевантни чинители ќе обезбеди дефинитивно поголема можност за развој на македонската економија. Еден од главните предуслови за ова остварување е зајакнување на наставниот план кај дел од високо образовните државни институции во делот на сметководство и ревизија. Во Табела 6.8 дадена е споредбена анализа на наставните програми кај државните економски факултети во Република Македонија во студиската програма за сметководство и ревизија.

Табела 6.8 Споредбена анализа на задолжителните предмети од наставните програми во студиската програма за сметководство и ревизија на државните универзитети.

Економски факултет Скопје при Универзитет Кирил и Методиј	Економски факултет Прилеп при Универзитетот Климент Охридски	Економски факултет Штип при Универзитетот Гоце Делчев Штип	Економски факултет Тетово при Тетовскиот Универзитет
1 семестар			

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

<ul style="list-style-type: none"> • Основи на економија • Основи на сметководство • Математика за економисти 	<ul style="list-style-type: none"> • Основи на економија • Основи на сметководство • Бизнис информатика 	<ul style="list-style-type: none"> • Основи на економија • Математика 1 • Информатика 	<ul style="list-style-type: none"> • Основи на економија • Основи на сметководство • Математика 1 • Е-бизнис
2 семестар			
<ul style="list-style-type: none"> • Статистика за бизнис и економија • Економика на претпријатие 	<ul style="list-style-type: none"> • Математика за економисти • Вовед во бизнис 	<ul style="list-style-type: none"> • Финансиско сметководство • Основи на финансии • Статистика 	<ul style="list-style-type: none"> • Микроекономија 1 • Математика за економисти • Информатичка технологија • Финансиско сметководство 1
3 семестар			
<ul style="list-style-type: none"> • Основи на менаџмент • Финансиски пазари и институции • Финансиско сметководство 	<ul style="list-style-type: none"> • Пари и банкарство • Финансиско сметководство 	<ul style="list-style-type: none"> • Меѓународни стандарди за финансиско известување • Анализа на финансиски извештаи • Трговско право 	<ul style="list-style-type: none"> • Буџетско сметководство и сметководство на непрофитни организации • Макроекономија 1 • Организација и менаџмент
4 семестар			
<ul style="list-style-type: none"> • Математички методи • Сметководство на трошоци 	<ul style="list-style-type: none"> • Сметководствен менаџмент • Статистика за економисти • Финансиски пазари и институции 	<ul style="list-style-type: none"> • Менаџмент • Финансиски пазари и институции • Финансиска и актуарска математика 	<ul style="list-style-type: none"> • Статистика • Економика на осигурување • Банки и банкарство
5 семестар			
<ul style="list-style-type: none"> • Финансиски 	<ul style="list-style-type: none"> • МСС 	<ul style="list-style-type: none"> • Управувачко 	<ul style="list-style-type: none"> • Меѓународни

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

<ul style="list-style-type: none"> • менаџмент • Корпоративно финансиско известување 	<ul style="list-style-type: none"> • Ревизија 	<ul style="list-style-type: none"> • сметководство • Сметководствени контролни системи • Финансиски менаџмент 	<ul style="list-style-type: none"> • финансии • Корпоративни финансии • Водење бизнис • Контрола
6 семестар			
<ul style="list-style-type: none"> • Ревизија • Сметководствени информационални системи • Управувачко сметководство 	<ul style="list-style-type: none"> • Монетарна економија • Финансиска теорија и политика 	<ul style="list-style-type: none"> • Ревизија • Сметководствени информационални системи • Државно сметководство и сметководство на непрофитни организации 	<ul style="list-style-type: none"> • Финансиски пазари и институции • Корпоративни финансии 2 • Ревизија 2 • Европска економска интеграција
7 семестар			
<ul style="list-style-type: none"> • Државно сметководство и сметководство на непрофитни организации 	<ul style="list-style-type: none"> • Инвестициски менаџмент • Фискална ревизија 	<ul style="list-style-type: none"> • Интерна ревизија • Сметководство на трошоци • Јавни финансии 	
8 семестар			
<ul style="list-style-type: none"> • Анализа на финансиски извештаи • Интерна ревизија • Меѓународно финансиско известување 	<ul style="list-style-type: none"> • Девизен систем и девизно работење • Финансиски менаџмент 	<ul style="list-style-type: none"> • Сметководство на финансиски институции • Државна ревизија 	

Извор: Официјални вебсајти на факултетите

Анализата на наставните програми на овие факултети укажува на различната тежина на предмети од сметководствена и ревизорска природа во вкупниот број на задолжителни предмети вклучени во наставните програми. Имено, имаме ситуација каде на Економскиот факултет во Скопје има 11 задолжителни предмети од областа на

сметководство и ревизија на насоката сметководство и ревизија сè до Економскиот факултет во Тетово и Прилеп каде има 5 задолжителни предмети кои се вклучени во наставната програма.

Следствено, императив треба да биде наставните програми за сметководство и ревизија на дел од факултетите да бидат ажурирани за да се даде поголема тежина и сеопфатност на сметководствената и ревизорската материја во наставните програми, како и опфаќање на светските текови и промени во овие динамични области.

Дополнително, очекувањата на инвеститорите во однос на нивната судска заштита во случаи кога раководствата се вклучени во измами поврзани со финансиското известување, неограничувајќи се единствено на правата на дивиденда, се големи. Заради тоа неопходно е соодветна обука да се даде и на судската власт во поглед на разбирање на важноста за квалитетот на финансиските извештаи како и за правата и обврските на сите релевантни чинители во овој процес.

Поттикнувањето на јавната свест за потребата на квалитетно финансиско известување на долг рок ќе доведе до зголемена доверба во финансиското известување, ќе го намали ризикот од измами со тоа што свесноста на луѓето ќе се зголеми што на краен рок би можело позитивно да влијае на зголемување на инвестирањето во Република Македонија. Заради тоа неопходно е да се состави квалитетна програма за зголемување на јавната свест во Република Македонија од страна на сите релевантни чинители.

6.3 Потребни ресурси и предизвици при имплементацијата на МСФИ

6.3.1 Потребни ресурси за имплементација

Анализата на потребни ресурси за имплементација на МСФИ, може да се врши на ниво на потребни ресурси на ниво на држава и кои би овозможиле да се изградат капацитетите на државата за поддршка на овој процес како и потребни ресурси кои се неопходни кај поединечни друштва.

Анализата на потребни ресурси на ниво на држава ќе упати на буџетски потреби и потребни ресурси кои НУК ги има адресирано во Националната стратегија. Согласно ова конкретни области кои треба да се земат во предвид се:

- Соодветна надворешна техничка помош;
- Оперативна поддршка;
- Хардвер, софтвер и опрема.

Надворешна техничка помош е битен фактор имајќи ја во предвид техничката природа на активностите. Согласно ова, неопходно е активностите да се извршуваат согласно меѓународно прифатени практики и процедури. Во рамките на техничката помош, Република Македонија ќе мора да користи и регионална помош за да се разберат и споделат и искуствата на земјите во регионот како и да се оствари определена економија на обемот. Овде Република Македонија ќе треба да користи помош од програмата ”Пат кон напред - Програма за сметководствени реформи и институционално зајакнување” од Светска Банка која е исто така наведена во Националната стратегија како средство за остварување на регионалната помош.

Во делот на оперативна поддршка, ресурсите ќе се користат за оперативна поддршка на релевантните чинители во државата кои се идентификувани во националната стратегија. Овие институции ќе имаат потреба од оперативна поддршка во определен период помеѓу една и три години која потреба со текот на времето постепено ќе се намалува. Значителни ресурси за имплементација на МСФИ се однесуваат и на хардвер, софтвер и опрема и заради тие причини истите се адресирани и од страна на НУК во Националната стратегија.

Во текот на изготвувањето на Националната стратегијата од страна на НУК проценети се и потребните ресурси за секоја поединечна активност, односно област како што се адресирани погоре. Согласно оваа анализа, следните износи се проценети како потребни за реализација на стратегијата и акциониот план: техничка поддршка ЕУР 4.220.000 оперативна поддршка ЕУР 1.760.000 како и хардвер, софтвер и опрема во износ од ЕУР 1.370.000.

Исто така, во Националната стратегија, вкупниот износ од ЕУР 7.360.000 е поделен и алоциран на специфичните активности кои се наведени во стратегијата. Табелата 6.10 ја дава оваа поделба на трошоците по активност.

Табела 6.10 Трошоци за имплементирање на националната стратегија по активност и вид¹¹⁹

Трошоци по активност во евра	Оперативни	Технички	Хардвер, софтвер и опрема	Вкупно
Подобрување на рамката на корпоративно известување	195.000	180.000	110.000	485.000
Зајакнување на клучните чинители во рамката за корпоративно известување	60.000	1.920.000	800.000	2.780.000
Поддржување на ревизорската професија	695.000	1.610.000	470.000	2.775.000
Поддржување на образованието, обуката и јавната свест	810.000	510.000	-	1.320.000
Вкупно	1.760.000	4.220.000	1.380.000	7.360.000

Извор: Националната стратегија и акциониот план за реформа во сметководството и институционално зајакнување во РМ

Во самата стратегија, сите трошоци по активности се понатаму поделени по поединечна активност. Соодветно на ова, износот од ЕУР 485.000 поврзан со подобрување на рамката на корпоративно известување се однесува на:

- Усогласување на рамката со *acquis communautaire* (Активност 1);
- Поставување на рамката за донесување на стандарди за финансиско известување (Активност 2);
- Започнување на процесот за превод на МСФИ (Активност 3);

¹¹⁹ Види Национална стратегија и акционен план, страна 19

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

- Поддржување на процесот за превод на МСФИ (Активност 4).

Износот од ЕУР 2.780.000 поврзан со зајакнување на клучните чинители во рамката за корпоративно известување се однесува на:

- НБРМ (Активност 5 и 6);
- Банкарско здружение на Република Македонија (Активност 7);
- УЈП (Активност 8 и 9);
- АСО (Активност 10 и 11);
- КХВ (Активност 12 и 13);
- ЦР (Активност 14 и 15).

Износот од ЕУР 2.775.000 поврзан со поддршка на ревизорската професија се однесува на следните поединечни активности:

- Надзор на ревизорската професија (Активност 16, 17 и 18);
- Развојна поддршка на ИОРРМ (Активност 19, 20 и 21);
- Превод на ревизорските стандарди (Активност 22 и 23);
- Образование, обука и испитување на ревизорите (Активност 24, 25 и 26);
- Континуиран професионален развој на ревизорите (Активност 27, 28 и 29);
- Обезбедување на квалитет на ревизорската професија (Активност 30, 31 и 32);
- Дисциплина и санкции на ревизорите (Активност 33, 34 и 35);
- Ревизорски регистар (Активност 36, 37 и 38);
- Признавање на ревизори (Активност 39).

Последната активност дадена во Табела 6.10 исто така е поделена на поединечни активности поврзани со:

- Поддржување на Универзитетски наставен план (активност 41 и 42);
- Обука за судство (Активност 43);
- Програма за јавна свест (Активност 44).

Од периодот на изготвување на стратегијата и акциониот план до денес Република Македонија нема користено странска техничка помош во форма на кредити и грантови

освен техничката помош користена од Светска банка за изготвување на самата стратегијата и акциониот план за исполнување на активностите. Вредно е да се обележи дека не се искористени сите буџетирани средства од овој проект како што се наведени во Табела 6.10.

Имајќи го предвид неисполнувањето на определени активности и неможноста да се постигне напредок кој ќе биде документиран во напорите за приближување кон ЕУ во оваа област, Република Македонија ќе треба да определи стратегија како ќе го финансира и подржи исполнувањето на овие активности или од алоцирани буџетски средства или преку изготвување на проекти за кои ќе се бара кредити или странски грантови.

6.3.2 Предизвици при имплементацијата на МСФИ

Тековното економско окружување изискува јавните друштва да најдат начин за трошковно ефикасни начини за да ги имплементираат МСФИ. Иако, МСФИ и МСФИ за малите и средни ентитети формално се во "сила" во Република Македонија сепак овие ентитети кои ќе се стремат реално да ги имплементираат овие стандарди и известувањето да базира на овие стандарди имаат предизвик да спроведат сериозни проекти со значителни ресурси за нивна имплементација.

Имајќи ги во предвид ограничените ресурси за овие намени во рамките на друштвата во Република Македонија неопходно е друштвата да спроведат трошковно ефикасни проекти за имплементација на МСФИ. Трошковно ефикасен план за промена кон МСФИ подразбира најдобар начин на кој друштвата можат да ги организираат нивните:

- Внатрешни сметководствени ресурси;
- Користење на надворешни ресурси;
- Креирање на способна финансиско известувачка функција согласно МСФИ и;
- Усвојување на стандардите без значителни грешки.

Практичен предизвик е да се определи оптимален микс од овие инпути потребни за исполнување на овие задачи со разумни трошоци, доволна компетенција и брзина за да се минимизираат ризиците поврзани со финансиското известување.

Главно постојат три вида на влезни трошоци:

- Внатрешни човечки ресурси во организацијата;
- Надворешни ресурси како што се искусни советници, правна поддршка, експерти за проценка, и
- ИТ ресурси.¹²⁰

Оптимален сооднос од интерни, екстерни и ИТ ресурси ќе зависат од условите на индивидуалното друштво, комплексноста на инволвираните прашања, способноста на различни страни, како и расположливите пари и време за извршување на планот на промена. Овие принципи, комбинирани со нивните поврзани чекори за делување се дизајнирани за да им помогнат на друштвата да го пронајдат оптималниот сооднос.

Секако, постојат и други потенцијални трошоци кои можат да се појават. Како пример за потенцијален трошок може да се земе потенцијалниот трошок за погрешна, некомплетна или ненавремена МСФИ конверзија. Трошковно ефикасна конверзија ги вклучува сите актуелни и потенцијални трошоци како и сите актуелни и потенцијални ползи од конверзијата. Конверзијата кон МСФИ веројатно е да изискува дополнителни трошоци во секоја категорија на инпути. Заради ова неопходно е да се планираат за да се минимизираат дополнителните трошоци и да се реализира некоја од потенцијалните ползи. Побрзо започнување и максимизирање на употребата на интерни ресурси се два очигледни начини за да се направи планот за конверзија да биде трошковно ефективен.

Доколку се надградува на овие принципи и идеи, можат да се идентификуваат следните предизвици кои секое друштво треба да ги адресира за да ја направи промената кон МСФИ поефикасна:

- Мапирање на планови кои се фокусираат на трошоците и ползите како и определување на крајните рокови на имплементација, како и разгледување на краткорочните и долгорочните трошоци;

¹²⁰ The road to cost effective conversion, Maximising the return on your IFRS investment, Deloitte (2009), see Executive summary.

- Воспоставување на реални крајни рокови, како и развој на интерни ресурси;
- Фокусирање на значајни промени. Избегнување на правење на непотребни промени во системот на финансиско известување во исто време;
- Користење на надворешни ресурси единствено за таргетирани цели. Стратешко ангажирање на надворешни консултанти кога нема внатрешната експертиза или е помалку веројатно да се развие;
- Ангажирање на јавно расположливи алатки, темплејти и примери за поддршка на внатрешните напори;
- Антиципирање на промените. Вградување на способност за реакција на очекувани и неочекувани промени;
- Документирање на контролите заедно со принципите. Вклучување на интерните контроли кои се неопходни за сертификација на процесот на промена.¹²¹

Покрај овие внатрешни предизвици од гледна точка на друштвата, во определени области, МСФИ изискуваат сметководствени процедури кои не секогаш се блиски за финансискиот кадар кој работи во Министерството за финансии и бара грижливо размислување за нивната примена во "реални" ситуации. Вакви примери вклучуваат, но не се ограничуваат на сметководството на финансиски инструменти, одложените даноци како и дефинирани пензиски планови. Справувањето со вакви прашања често пати бара пробни тестирања на новиот сметководствен систем. Исто така, вредно е да се напомене дека изготвувањето на белешките кон финансиските извештаи е доста покомплексно од она што се изготвува согласно локалните практики. Обемот на работа вклучен во изготвувањето на овие белешки може да се потцени - како на пример изготвувањето на известувањето за сегменти како и обелоденувањето на фер вредностите. Сето ова ќе има влијание на системите и процесите. Можните промени, кои воведувањето на МСФИ може да ги предизвика, на податоците за перформансите на друштвата исто така треба да се земе во предвид за да може да се подготват аналитичарите и инвеститорите за настанатите промени и ефекти.

Согласно практичните искуства на едно од "Големите четири" ревизорски друштва¹²² на светско ниво кои биле интензивно вклучени во процесите на конверзија кон МСФИ

¹²¹ The road to cost effective conversion, Maximising the return on your IFRS investment, Deloitte (2009), see Executive summary.

кај голем број на Европски компании со различна големина, се истакнува дека постојат извесен број на критични фактори за успех на процесите за конверзија кон МСФИ и истите се:

- Стратегија;
- Лидерство;
- Комуникација
- Ресурси;
- Знаење;
- Проектно управување;
- Време.¹²³

Најдобрата стратегија за промена на стандардите на известување овозможува на друштвото да ги примени МСФИ за прв пат без значителни грешки, и да креира континуирано способна функција за известување согласно МСФИ, како и комплетирање на процесот со разумен трошок без значителен напор на луѓето вклучени во процесот на финансиско известување

Во продолжение на текстот дадена е анализа на предизвиците, кои веројатно би афектирале одредени индустрии во текот на нивниот процес на конверзија.

6.3.2.1 Разгледување на трошоците и ползите

Повеќето од плановите за конверзија кон МСФИ се фокусираат на исполнување на рокови како клучни показатели во процесот на конверзија. Ефективен план за конверзија треба да ги земе во предвид трошоците и ползите, како и да има доволно широк опфат да ги увиди сите релевантни димензии. Ваквите планови треба да ги идентификуваат:

1. Поединци од кои се очекува да стекнат функционални знаења за МСФИ, како и потребно времето за стекнување. Планот треба да обезбеди развој на МСФИ знаење и кај оперативниот кадар кој е афектиран со промените, врвното

¹²² KPMG's Global Conversion Services: Implementing IFRS, Challenges and Opportunities for European Companies, (2002), p6.

¹²³ KPMG, Global Conversion Services: Implementing IFRS, Challenges and Opportunities for European Companies, (2002), p6.

раководство, како и одборите на директори и ревизија кои треба да го надгледуваат целокупниот процес. Разбирањето на МСФИ е клучно за врвното раководство кое треба следствено да ја потврди ефикасноста на интерните контроли врз финансиското известување (во понатамошниот текст - ИКФИ согласно важечката регулатива во ЕУ. Секако ова би било важно единствено за друштва во Република Македонија кои се подружници на друштва од ЕУ кои котираат на берза за кои е применливо годишното ИКФИ сертифицирање.

2. Обемот на работа кој треба да се заврши при конверзија, идентификување на области каде е најверојатно дека ќе биде потребен значителен напор, како и области каде нема да е потребен значителен напор. Ова треба да ги вклучува објавувањата како и сметководствените прашања. Овој дел од планот конвенционално се нарекува прва фаза - опфат и планирање;
3. Потребни интерни и екстерни ресурси за да ги идентификуваат и имплементираат барањата како и изборот на МСФИ сметководствените политики (вообичаено наречена втора фаза - дизајн и градење) како и нивната имплементација (вообичаено наречена трета фаза - имплементација и преглед). Планот исто така треба да ги идентификува специфичните видови на потребни знаења како што се на пример искуства во проценки, даноци, хеџинг, лизинг и слично;
4. Области каде ИТ би требало да се модификува за да се овозможи МСФИ имплементација, бидејќи времето потребно за ИТ модификации може да влијае на временската рамка на останатите активности. Ова може да вклучува заобиколени решенија, проекти за реконфигурација, како и соодветни интерни контроли;
5. Области каде барањата на МСФИ за промени во финансиските извештаи би можеле да придонесат кон потреба за промена на договорни обврски или оперативни ангажмани. Ова може да вклучува обврски по договори за кредити, договори за наем или лиценци. Исто така, договори за плаќања може да базираат на показатели од финансиските извештаи кои може да се афектираат од признавањето на определени трошоци согласно МСФИ. Останати функции

кои не треба да се занемарат се процесите на спојувања, планирање и односи со инвеститори.¹²⁴

6.3.2.2 Поставување на реалистични рокови за имплементација

Планот за конверзија треба да ја олесни можноста за развој на внатрешни ресурси. Генерално, секогаш е најдобро да се развиваат внатрешните способности кои би биле потребни во нормалниот тек на изготвување на финансиските извештаи во периодот после конверзијата. Временската рамка на планот може да ги ограничи овие можности но сепак долгорочните ползи не треба да се игнорираат. Соодветно треба да се воспостават крајни рокови кои ќе ја олеснат реализацијата на таквите ползи.

Исто така, треба да се воспостават реалистични планови за компонентите како и за целосниот проект, особено ако дел од компонентите се потребни однапред во споредба со останатите или зависат од тековни сметководствени податоци кои не се расположливи до определена идна дата.

Планот за конверзија кон МСФИ треба да вклучува време потребно за проверки за уверување во квалитет. Временската рамка треба да содржи ставки кои ќе служат како дополнителна заштита за непредвидени потешкотии во извршувањето на конверзијата. Искуствата од земјите кои за прв пат ги воведоа МСФИ покажува дека првата примена на МСФИ не е секој пат без грешка.

Кога се поставуваат крајните рокови, треба да се биде свесен дека МСФИ усогласени податоци може да бидат потребни пред официјалната дата на конверзија (прв датум на кој МСФИ усогласени извештаи ќе бидат објавени). Друштвата треба да очекуваат барања за податоци во однос на насоки за добивки усогласени со МСФИ од страна на аналитичарите во периодот до целосна конверзија. Исто така, преговарање на обврски за кредити во однос на определени долговни показатели би можело да доведе до барања на податоци усогласени со МСФИ во период пред целосна конверзија како би можел кредитодавателот да се осигури и утврди дали кредитопримателот би бил во согласност со новодоговорените услови.

¹²⁴ The road to cost effective conversion, Maximising the return on your IFRS investment, Deloitte, p.2, 2009

Исто така, треба да се обезбеди време за проценка на расположливата опција согласно првичната употреба на МСФИ, како што е употребата на фер вредноста како претпоставена набавна вредност за определени видови средства. Овие опции може да имаат стратешка вредност во конверзијата. Идентификување и анализа на оваа опција не може да се направи во последен момент

Времето за имплементација е критично. Иако, од формален аспект нема притисок за имплементирање на МСФИ имајќи предвид дека нивната примена формално е инкорпорирана во регулативата во Република Македонија, сепак за придвижување од состојбата на козметичка примена на МСФИ временскиот аспект треба сериозно да се земе во предвид. Имено, еден од фундаменталните принципи на МСФИ е потребата да се усвојат многу од нивните барања ретроспективно применувајќи го принципот на прва примена на МСФИ - т.е. како друштвата од секогаш известувале согласно МСФИ. Исполнувањата на овие барања повикува на сметководствени корекции кои вообичаено се однесуваат на настани кои се случиле во претходни периоди, и е многу тешко да се добијат сите неопходни податоци од толку поодминат период.

Целосни МСФИ финансиски извештаи мора да вклучуваат споредбени податоци за периодот пред оној што официјално се известува. Соодветно на ова, доколку друштвото сака неговите финансиски извештаи да се усогласени со МСФИ за 2012 година, неопходно е да се има усогласен со МСФИ биланс на состојба за 2010 година.

6.3.2.3 Фокусирање на значајни промени

Промени во финансиските извештаи кои веројатно ќе бидат од голема важност за друштвата се оние кои вклучуваат претходно необјавени (или значителни измени кај претходно објавени) парични приливи или одливи. Влијанието ќе биде на мерењето на средствата и обврските како и нивното објавување. Ова ќе вклучи мерење на ново признаени средства и обврски, новоприсаени износи на оштетување на средствата, значително ревидирани проценки за обврски за резервирани средства, како и промени во движењето на приходите. Последната ставка е несомнено на поединечна основа

најсензитивна статистичка ставка за секое друштво. Промени во принципите или проценките кои ги афектираат салдата треба да бидат фокус на вниманието.

Согласно насоките за имплементација дадени од консултантското друштво PWC¹²⁵, битни фактори кои треба да се земат во предвид во временската рамка на конверзија се следните: Сметководствени промени кои не влијаат единствено на финансиското известување, даночни разгледувања како и влијанието на клучни договори. Водено од сметководствените промени, некои од МСФИ барањата ќе влијаат не само на сметководствени области, туку и на раководствата во однос на измена на бизнис практиките. Сметководството за консолидација и признавање на приходи се два важни примери. Идентификувањето на последиците од бараните или избраните сметководствени промени зема време, бидејќи влијанието може да биде широко и да варира во значителноста. Поврзаноста на сметководствените промени со ИТ системите, бизнис процесите, даноците, и оперативното работење го продолжува времето потребно да се адресираат сите идентификувани прашања. Исто така, тоа значи дека друштвата треба да ја оценат големината на потенцијалните влијанија на МСФИ денес или во блиска иднина. Во линија на горенаведеното, конверзијата кон МСФИ ќе има директно влијание на даночното известување и обврските за плаќање на даноци за голем број на друштва. Како за пример, согласно македонската даночна регулатива, заклучно со април 2011 година, евентуалните резервирања кои друштвата би ги евидентирале согласно МСФИ во сметководствената евиденција доведуваа до зголемување на основницата за оданочување. Како резултат на ова, постоеше многу мал стимул кај друштвата за евидентирање на трошоците за резервирања што би ги доближило извештаите до МСФИ усогласеност, имајќи предвид дека евидентирањето на овие износи би довело до дополнително оданочување. Иако овие одредби поврзани со резервирањето согласно измени во даночната регулатива се укинати и се избегнува вакво влијание, постојат и многу други примери кои доведуваат до заклучок дека МСФИ има големо влијание врз даночното известување и обврските за плаќање на данок. Овде може да се напомене примерот за расходи за сомнителни и спорни побарувања, чие евидентирање во сметководствената евиденција доведува до дополнителни даночни импликации и плаќања. Со вакви случаи, друштвата се

¹²⁵ Mapping the change, IFRS implementation guide, PWC, (2008), p. 14.

демотивираат да ги доближат сметководствените записи кон МСФИ. Државата ќе мора да донесе стратегија која ќе овозможи неутралност на сметководствената евиденција поврзана со приближување кон МСФИ врз износите кои друштвата треба да ги плаќаат како даночни обврски. Во однос на влијанието врз клучните договори, сметководствените разлики генерирани од изборот на МСФИ политика може да изискува редизајн на интерните и екстерните договорни членови и услови. Придвижувањето кон МСФИ ќе влијае на различен број на договори за повеќето од друштвата. Во линија на ова, кога некој договор ќе се иницира или пред-договара, ќе треба да се земат предвид тековната сметководствена практика како и практиката согласно МСФИ. Како области кои може да предизвикаат вакви влијанија се: Консолидација на дополнителни ентитети согласно МСФИ, финансиски договори како на пример деривативи, финансиски инструменти кои се квалификуваат како сметководство на заштита и слично.

Конверзијата кон МСФИ може исто така да мотивира разгледување и на останати ставки. На пример друштвата може да ја разгледуваат опцијата за промена на нивните ИТ платформи или пак ревидирање на корисниот век на основните средства. Генерално, во Република Македонија друштвата кои се напред во процесот на известување согласно МСФИ го имаат променето сметководственото системско решение, несомнен е фактот дека единствено моќни апликации како на пример САП ЕРП може да ја поддржат конверзијата кон МСФИ. Сите останати друштва користат застарени сметководствени решенија кои не овозможуваат примена на МСФИ. Овде како пример би ја навел пресметката на амортизација на материјалните и нематеријалните вложувања. Вообичаена пракса, која доаѓаше од барањата на локалната законска регулатива, е пресметката на амортизација да базира на пропишаната стапка на амортизација на набавната вредност на поединечните ставки на материјалните и нематеријалните вложувања. Генерално сите системски решенија поддржуваа ваков начин на пресметка на трошокот за амортизација. За разлика од ова, пресметката на амортизацијата согласно МСФИ изискува и определени други параметри да се вклучат во пресметката, како на пример резидуална вредност на средствата, доколку има, како и да се инкорпорира можност за промена на корисниот век на средствата кое барање согласно МСФИ мора да се врши најмалку еднаш годишно. Ова упатува на иманентна потреба од промена на системските решенија кај

друштвата во Република Македонија за да се овозможи системска поддршка за имплементација на МСФИ. Секоја импровизација во форма на рачна пресметка или поддршка во MS Excel ќе доведе до можност за грешки и значително зголемување на потребата за човечки ресурси.

Трошковно ефективен план за конверзија треба единствено да ги адресира елементите од финансиско сметководствениот систем кои се неопходни за конверзијата. Може да биде предизвик да се адресираат сите работи, но ако се сака да се направи трошковно ефикасна конверзија, сите не-есенцијални работи треба да се одложат. На пример, конверзијата кон МСФИ може да изискува модификација или замена на елементите од ИТ системите кои базирале на локалните сметководствени принципи. Ова може да ги вклучува пакетите за консолидација како и модулите поврзани со пресметката за амортизација како и определени повторувачки трансакциски текови.

Во многу случаи, добавувачите на системи и софтвери имаат веднаш расположливи модули кои би поддржале МСФИ усогласено работење. Некои од нив може паралелно да работат со системите за известување кои постојат согласно локалната регулатива овозможувајќи едновремено процесирање на МСФИ усогласени податоци како и податоци согласно локалната регулатива. Како ИТ така и сметководствениот персонал треба да бидат вклучени во донесување на вакви одлуки. Како и да е, кога временската рамка е кратка и во услови на ограничени ресурси, споредно решение во линија со добри контролни процедури може да бидат доволни. Во такви случаи, пост конверзиски имплементационен план за ИТ делот може да биде соодветен. Секако, имајќи во предвид дека Република Македонија ги има усвоено МСФИ како и тенденцијата да се има ажуриран превод на стандардите на редовна основа овој елемент на среден рок не треба да има значително влијание во сметководствената практика на друштвата во Република Македонија.

Промена на сметководствените принципи заради усогласеност со МСФИ може интуитивно да укажува на потреба за повторно разгледување на користените проценки. На пример, може да постојат случаи каде определени средства се целосно амортизирани додека истите се сè уште во употреба. Прашањето е дали конверзијата треба да ги отвори како прашања и овие случаи на неправилно определен корисен век

на материјалните и нематеријалните вложувања. Согласно видување на авторот, корекција на познати грешки би требало првенствено да се решава во моментот на дознавање на грешката, отколку со конверзија кон МСФИ.

6.3.2.4 Стратегиско користење на надворешни ресурси

Користење на внатрешни ресурси за да се дизајнира планот на конверзија, интерпретираат стандардите, пренесување на знаење на линиските и извршните директори, како и имплементацијата и оценката на ефективноста на внатрешните контроли во текот на конверзијата веројатно би резултирало во ниски трошоци за МСФИ конверзија. Постојат организации кои се способни за имплементација на вакви конверзии. Но сепак некои ентитети ќе се соочат со недоволно МСФИ познавање од страна на вработените за да се испланира и изврши конверзија исклучиво со внатрешни ресурси.

Во Република Македонија, ситуацијата кај поголем број на друштва упатува на недоволно познавање на МСФИ од страна на внатрешните ресурси, што би резултирало во поголема употреба на надворешна асистенција во конверзијата кон МСФИ.

За да се максимизираат ползите од таквите издатоци, друштвата треба да ги користат надворешните ресурси на начин кој ќе обезбеди долгорочни и краткорочни ползи. Активности на кои може да се придружат постојани ползи се обуките преку кои МСФИ знаењето ќе остане во рамките на друштвото за подолго време.

Останати области каде надворешни советници може да бидат ангажирани на ограничен но сепак ефективен начин, вклучуваат преглед на сметководствените политики и имплементација на покомплексни стандарди како на пример оние кои вклучуваат класификација на финансиски инструменти, третман на хединг програми, како и идентификација и третман на вклучени деривативи. Ова се области каде најверојатно е дека нема да постои внатрешно искуство ниту пак може да се добие за краток економско прифатлив рок. Надворешни ресурси би можело исто така да се искористат за преглед на внатрешните контроли во текот на процесот на конверзија. Таквите

прегледи не треба единствено да се третираат како безбедносни проверки туку би обезбедиле основа на главните директори за финансии и извршните директори за потврдување на ефикасноста на интерните контроли како и правилна презентација доколку се работи за локални друштва кои се членки на групации кои котираат на соодветни светски берзи каде се бара од нив соодветна потврда како на пример Sarbanes&Oxley за Њујоршката берза и ИКФИ за друштва од земјите членки на ЕУ кои котираат на берза.

За да се комплементира употребата на надворешни советници, би било пожелно да се групираат напорите на ниво на индустрија. Како на пример, неколку индустрии може да формираат група за испитување на специфични МСФИ прашања кои се појавуваат во овој контекст. Друга идеја која може да се искористи е таканаречено ”заедничко вложување” на користење на надворешни советници со други друштва во иста индустрија - како на пример за друштва за кои е релевантно Оштетувањето на материјалните и нематеријалните вложувања, или пак признавањето на потенцијални обврски.

6.3.2.5 ”Повторно да не се открива тркалото”

Нема никаква потреба од ”повторно откривање на тркалото”. Изготвувачите може да ја користат ползата од јавно расположливи алатки, темплејти и примери, кои повеќето се јавно расположливи. Ова вклучува насоки за толкување, комплетен сет на извештаи за речиси сите индустрии, вклучувајќи финансиски извештаи на друштва кои претходно ги изготвувале финансиските извештаи согласно МСФИ за прв пат, како и коментари на комисионерите за хартии од вредност за употребата на МСФИ. Исто така, постојат огромен број на расположливи публикации кои би им асистирале на изготвувачите во конверзијата на нивните финансиски извештаи. Како за пример, би ги напоменал публикациите кои се јавно расположливи од Големите четири ревизорски друштва.

Изгледот на МСФИ финансиски извештаи е генерално конзистентен кај друштвата, примарно како резултат на протоколите за објавување кои се обезбедени во ИАС 1, Презентирање на финансиските извештаи. Модели на МСФИ финансиски извештаи (како на пример оние кои се дадени на www.iasplus.com) може да им помогнат на изготвувачите во значително намалување на времето потребно да се изготват МСФИ

усогласени финансиски извештаи. Исто така, корисни за овие цели се и финансиските извештаи на друштвата од ЕУ и Австралија кои се во иста линија на бизнисот и кој генерално се расположливи на нивните компаниски вебсајтови. Во многу случаи, финансиските извештаи во годината на транзиција кон МСФИ (често 2005 година) се сè уште расположливи.

Понатамошен поглед во предизвиците на првичното усвојување на МСФИ се обезбедува преку кореспонденцијата помеѓу персоналот на КХВ во САД и мноштвото компании од ЕУ и Австралија кои котираат во САД. Комисијата има спроведено специјални прегледи на усвојувањето на МСФИ за овие компании, копии кои се наоѓаат на сајтот на Комисијата, заедно со копии од поднесоците за време на конверзијата.

Како и да е треба да се има во предвид дека финансиските извештаи на друштвата од ЕУ и Австралија не секогаш може да бидат усогласени со МСФИ бидејќи на пример ЕУ има усвоено верзија на МСФИ која овозможува одредени практики кај финансиските инструменти кои не може да се најдат во МСФИ како што се издадени од ОМСС.

6.3.2.6 Антиципирање на промените

Во Република Македонија, официјално се усвоени МСФИ стандардите како што беа издадени од ОМСС на 1 Јануари 2009 година. МСФИ не се статични, тоа се стандарди кои често се менуваат. Значителен број на стандарди се променети заклучно со 2012 година. Како резултат на ова, во услови на конверзија мора да се имаат во предвид значителните промени кај стандардите кои ефективно ќе влијаат на процесот на конверзија. Од временска перспектива на пишувањето на трудот следниве стандарди/проекти на ОМСС ќе имаат влијание на процесот:

- Заеднички аранжмани;
- Консолидација;
- Депризнавање на финансиски средства;
- Измените кај МСФИ 1, Првична употреба на МСФИ.

Исто така, ОМСС неодамна објави проект за ревидирање на определени стандарди кои го управуваат сметководството на финансиски инструменти, кое е зацртано за завршување и кои треба да се земат во предвид во услови на конверзија. Како и да е, имајќи ја во предвид релативната неразвиеност на финансиски пазари во Република Македонија како и отсуство на комплексни финансиски инструменти, мала е веројатноста измените во стандардите за финансиски инструменти да имаат материјално влијание врз сметководствениот третман како и влијание на процесот на конверзија.

Генерално, вакви потенцијални измени во стандардите и интерпретациите, и неизвесноста на времето кога би се случиле ја прави тешка проценката на сите последици од конверзија на МСФИ со последна дата.

6.3.2.7 Документирање на усогласеноста

Иако во Република Македонија не е на важност делот од регулативата на ЕУ која бара документирање, одржување и потврда на ефикасноста на системот на интерни контроли согласно ЕУ регулативите, сепак важно е промените во извештајните стандарди кон МСФИ да вклучуваат чекори кои ќе обезбедат уверување дека контролите врз промените во сметководствените политики се ефективни. Овие контроли треба да осигурат намалување до потребно ниско ниво на веројатност за материјални грешки во изготвувањето на финансиските извештаи, вклучувајќи ја и првата примена на МСФИ.

Планот за конверзија на друштвата треба да ги идентификува активностите кои ги инволвираат главните извршни и финансиски директори во процесот на конверзија. Главниот извршен и финансиски директор треба да земат во предвид учество во следните активности:

- Определување на значајни сметководствени политики;
- Обуки на ниво на ниво на друштво, охрабрувајќи ги и останатите лица да развијат лично знаење на МСФИ;

- Преглед на соодветноста на изборот на сметководствените политики согласно МСФИ;

Една активност која би го зајакнала разбирањата на врвното раководство за ефектите од конверзијата кон МСФИ би била да се обезбеди квантитативна анализа на главните директори за разликите помеѓу сетот на финансиски извештаи изготвени согласно локалната регулатива и МСФИ, соодветно. На ваков начин, наместо вербално објаснување на промените на сметководствените политики, извршното раководство би добило подетално разбирање на мерењето, класификацијата и објавувањата согласно МСФИ.

6.3.2.8 Значајни прашања во конверзијата кон МСФИ класифицирани по индустрија

Имајќи ја во предвид комплексноста на МСФИ како и опфатот убаво би било да се направи осврт на релевантните стандарди или прашања од МСФИ кои ги засегнуваат определени индустрии. Согласно овие референци друштвата во Република Македонија може да се фокусираат на стандардите и прашањата кои се релевантни за нивните делувања. Во Табела 6.11 прикажана е табеларен преглед на значајните прашања на конверзија за поединечни индустрии.

Табела 6.11 Значајни прашања во конверзијата кон МСФИ класифицирани по индустрија.

<i>Генерални проблеми</i>	<i>Регулирани јавни услуги и производство на струја</i>
Гудвил и опции за бизнис комбинации согласно МСФИ 1	Определување на компоненти на материјални вложувања
Рекалкулација на трошоци за Материјални и нематеријални вложувања - определување на значајност	Регулирани средства и обврски (во тек во ОМСС)
<i>Малопродажба</i>	Определување на единици за генерирање на готовина
Определување на компоненти на материјални и нематеријални вложувања	Групни методи за амортизација
Определување на единица за генерирање на готовина	Вклучени деривативи во долгорочни договори
Отуѓување на финансиски средства	Аранжмани кои содржат лизинг

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

Резервирања	Деривативи без наведени износи во договори за набавки
Дефинирани пензиски планови - обврски или капитал	Консолидација на друштва формирани со посебни цели
Капитализирање на лизинг	Недвижности
Консолидација на друштва со посебни цели	Надоместоци за лизинг и признавање на приходи
Програми за лојалност на купувачи	Определување на компоненти на материјалните вложувања
Енергија/ нафтена и гасна индустрија	Пазарна вредност
Правила за транзиција за друштвата кои делуваат во гасната и нафтната индустрија	Преговарање на услови на кредити
Определување на резерви за цели на амортизација	Капитализација на лизинг
Резервирања (особено за делот за обврски по напуштање на средствата)	Признавање на приход
Определување на функционална валута	Оштетување
Определување на одложени даноци	Резервирања за делот за обврски по напуштање на средствата
Хеџирање на идни приходи	Одложени даноци
Третман на заеднички вложувања	
Класификација на работен интерес како обврски/ капитал	Производство
Класификација на траст единици како капитал	Определување на компоненти на материјални вложувања
Обврски/ капитал во гарантни и потенцијални капитални аранжмани	Определување на единици за генерирање на готовина
Текови преку акции	Оштетување - пресметка на вредноста на употреба
Финансиски институции и услуги	Оштетувања
Пазарна вредност	Хеџирање
Консолидација и отуѓување на финансиски средства	Определување на функционална валута (за извозници)
Користење на цената на понуда/побарувачка	Трошоци за развој
Хеџирање на портфолија	Бенефиции на вработени вклучувајќи дефинирани пензиски планови
Одложени даноци	Отуѓување на финансиски средства
Обврски наспроти капитал и разменливи акции	Рударство
Договори за осигурување и признавање на оштетување	Определување на компоненти на материјални вложувања
Програми за лојалност на купувачи и аранжмани за кредитни карти	Определување на функционална валута
Технологија	Определување на резерви за амортизација
Нематеријални вложувања, трошоци за развој наспроти трошоци за истражување и развој	Резервирања за враќање на средства во првобитна положба
Признавање на приход	Хеџирање
Компоненти на материјални вложувања	Одложени даноци
Оштетување	Вклучени деривативи во договори за набавка
Надоместување на залихи	Деривативи без наведени износи во договори за набавки
Функционална валута	Класификација на работен интерес како

	обврски/ капитал
Обврски наспроти капитал во заеднички капитални инвестиции	Обврски/ капитал во гарантни и потенцијални капитални аранжмани
	Текови преку акции

Извор: The road to a cost effective conversion, Maximising the return on your IFRS investment, Volume III in Deloitte's series on conversion to IFRS

Анализирајќи ги адресираните теми за поединечни индустрии како и фактот за релативно неразвиениот финансиски пазар во Република Македонија и непостоење на дефинирани пензиски планови најактуелни теми во процесот на конверзија кон МСФИ на друштвата во Република Македонија ќе се однесуваат на материјалните и нематеријалните вложувања, признавањето на приходи, резервирања и оштетувања.

6.4 Ефекти од изедначување на извештаите со примена на МСФИ

Како што е наведено во анализата дадено во дел 6.1 од трудот усогласувањето на финансиските извештаи на друштвата во Република Македонија со МСФИ ќе предизвика определени ефекти врз соодветните позиции од финансиските извештаи на друштвата, како извештајот за финансиска состојба така и извештајот за сеопфатна добивка. Следствено, овие измени ќе го афектираат и потенцијалот за исплата на дивиденда.

Во овој дел од трудот ќе се направи анализа на позициите во извештајот за финансиска состојба како и извештајот за сеопфатна добивка во однос на областите каде се очекуваат корекции на финансиските извештаи како и анализа на ефектите од истите.

Оваа анализа е извршена врз база на примерок од финансиски извештаи доставени до КХВ и МБХВ од друштва во Република Македонија од друштва кои имаат обврска да доставуваат ревидирани финансиски извештаи до овие институции. Како основа за изведување на заклучоците направена е споредбена анализа на сметководствените политики примените од страна на друштвата со сметководствени политики со друштва кои имаат целосно имплементирани МСФИ во финансиските извештаи. Исто така, во предвид се земени и ревизорските мислења каде заради определени отстапувања од примена на МСФИ истите се квалификувани или се дадени други форми на модификација.

Заклучоците од анализата се направени и врз база на практично искуство на авторот од сегашната работа како одговорен за изготвување на финансиски извештаи согласно МСФИ во едно од најголемите друштва во Република Македонија како и од претходното искуство како ревизор во една од “Големите четири” ревизорски друштва во Република Македонија. За добивање на поголема репрезентативност на примерокот, избрани се друштвата кои се класифицираат како големи трговци согласно критериумите дадени во ЗТД и чии финансиски извештаи се ревидирани од ревизорски друштва од “Големите четири” како и реномирани домашни ревизорски друштва. Во Табелата 6.12 се прикажани ефектите од изедначувањето на финансиските извештаи со примена на МСФИ.

Табела 6.12 Ефекти од изедначувањето на финансиските извештаи со примена на МСФИ

Извештај за финансиска состојба	Опис на разликите помеѓу сметководствените политики согласно МСФИ и локалната практика	Ефекти врз финансиската позиција и резултат на друштвата
Средства		
Тековни средства		
Парични средства и еквиваленти на паричните средства	Нема разлика	Не е применливо
Депозити во банки	Нема разлика	Не е применливо
Побарувања од купувачи и останати побарувања	<p>Дадено подолу е вообичаена МСФИ сметководствена политика во однос на евидентирање на исправка на вредност за побарувања.</p> <p><i>Исправка на вредност</i></p> <p>Исправка на вредност на побарувања се пресметува на проценетите загуби кои произлегуваат од неможноста на корисниците да ги извршат плаќањата. За најголемите купувачи исправката е пресметана на индивидуална основа, додека за другите купувачи е пресметана на портфолио основа, која се базира на доспеаноста на побарувањата и минатото искуство со отпишување на побарувања, кредитната способност на корисниците и промената на условите на плаќање. Овие фактори се разгледуваат периодично, и кога е потребно се вршат промени во пресметката. Пресметката исто така вклучува претпоставки за однесувањето на корисниците во иднина и идната наплата. Ако финансиската состојба на нашите корисници се влошува, тековните отписи на побарувањата можат да бидат и повисоки од</p>	<p>Евидентирање на исправка на вредност согласно ваква политика ќе доведе до намалување на финансискиот резултат на друштвата со намалување на соодветните нето побарувања како и расположливиот потенцијал за исплата на дивиденда.</p>

	<p>очекуваните и можат да го надминат нивото на исправки кои што се признаени досега.</p> <p>Согласно анализата, локалната практика освен кај друштвата кои имаат странски капитал и кои се вклучени во процесот на консолидација кај матичните друштва како и кај поголемите друштва со поголема практика во примената на МСФИ, не се евидентира ваква исправка на вредност освен за фирми кои отишле во стечај и ликвидација.</p> <p><i>Заеми</i></p> <p>Заемите иницијално се признаваат по објективна вредност а последователно се мерат по амортизирана вредност користејќи го методот на ефективна каматна стапка.</p> <p>Разликата помеѓу номиналната вредност на дадените кредити и иницијалната објективна вредност на заемите се признава како однапред платени трошоци. Каматите од дадените заеми пресметани по методот на ефективна камата се признаваат како финансиски приходи, додека однапред платените трошоци се амортизираат преку типот на трошокот рамномерно за времетраењето на заемот.</p> <p>Загубите од исправката на заемите доколку се случат, се признаваат во добивката или загубата (трошоци за вработени).</p> <p>Во однос на исправката на вредност на заемите, останува заклучокот даден кај побарувањата од купувачи. Овде треба да се нагласи дека постои слаба практика заемите кои се дадени по</p>	
--	--	--

	<p>номинална каматна стапка која се разликува од пазарната каматна стапка да се сведат на објективна (пазарна) вредност.</p>	
<p>Побарувања за останати даноци</p>	<p>Почнувајќи од 1 јануари 2009 и во текот на 2010 година, Владата на Република Македонија вовеле неколку измени во Законот за данок на добивка. Според овие измени основица за пресметување на данокот на добивка се непризнаените трошоци направени во текот на фискалната година, додека данокот на добивка се плаќа во моментот на дистрибуција на добивката во форма на дивиденда на странски правни лица, странски и домашни физички лица. Дистрибуцијата на дивиденда меѓу домашните компании е ослободена од данок. Како резултат на овие законски измени, на 31 декември 2010 година, пресметаниот данок на непризнаени трошоци е презентираан како дел од Останати расходи од работењето во Извештајот за сеопфатна добивка за годината и Останати даноци во Извештајот за финансиската состојба.</p> <p>Согласно интерпретациите на МСФИ овие износи како во извештајот за финансиска состојба така и во извештајот за сеопфатна добивка, согласно објаснувањата дадени погоре, не се квалификуваат како данок од добивка (конта 810 и 163) туку како останати даноци.</p> <p>Иако за МСФИ цели треба да се направи измени во презентацијата на овие износи согласно објаснувањата дадени погоре, сè уште согласно локалната известувачка практика најмногу заради даночни цели презентацијата останува иста, согласно постоечките билансни шеми во обрасците</p>	<p>Измената ќе предизвика промени во презентацијата на финансиските извештаи без влијание врз финансискиот резултат. Исто така, оваа рекласификација ќе предизвика промена во оперативните показатели од работењето.</p>

*Ефекти од економската глобализација врз финансискиот извештување во Република Македонија
Докторска дисертација*

	<p>за годишни сметки.</p> <p>Исто така, ова ќе предизвика пресметка на различни оперативни показатели кај друштвата како на пример ЕБИТДА.</p>	
Побарувања од данок на добивка	<p>Види објаснување дадено за Побарувања за останати даноци.</p>	<p>Види објаснување дадено за Побарувања за останати даноци.</p>
Залихи	<p>Дадено подолу е вообичаена МСФИ сметководствена политика во однос на евидентирање на залихи и исправка на залихите.</p> <p>Залихите се искажуваат по вредност пониска од набавната или нето пазарна вредност. Нето пазарната вредност е проценета продажна цена во нормални услови на делување, намалена за проценетите трошоци за продажба.</p> <p>Набавната вредност на залихите се евидентира според принципот просечни цени и ги вклучуваат трошоците настанати за нивна набавка и доведување на постојната состојба и локација.</p> <p>Залихите врзани во промотивни активности, често се продаваат по пониска од набавната вредност за целите на добивање на нови купувачи со обврзувачки период за користење на услуги. Таквите загуби од продажба на залихи се евидентираат при настанување на продажбата, бидејќи истите се продадени како дел од профитабилен договор за услуги со купувачот и доколку номиналната продажна цена е повисока од набавната вредност. Доколку номиналната продажна цена е пониска од набавната, разликата веднаш се признава како исправка.</p>	<p>Евидентирање на исправка на вредност согласно ваква политика ќе доведе до намалување на финансискиот резултат на друштвата со намалување на соодветните побарувања како и расположливиот потенцијал за исплата на дивиденда.</p>

	<p>Загубите од исправката на залихите се признаваат во Останати расходи од работењето (Исправката на вредноста на залихите до нето продажна вредност). Делот за евидентирање на исправка на вредност кој се однесува за разликата помеѓу набавната вредност на залихите и нето продажната вредност не е редовна практика во друштвата во Република Македонија.</p> <p>Редовна практика е евидентирање на исправка по извршени пописи каде се утврдуваат оштетени, уништени или застарени залихи.</p> <p>Овде вредно е да се напомене дека во услови на профитабилно работење на друштвото, кај залихата на материјали (исклучувајќи ја трговската стока) не треба да се евидентира намалување на вредноста иако нивната нето продажна цена може да е пониска од набавната вредност.</p>	
Средства наменети за продажба	<p>МСФИ сметководствената политика во однос на средствата наменети за продажба е дека средствата се класифицираат како средства наменети за продажба доколку повеќе не се потребни за идното работење на Друштвата, доколку се идентификувани за продажба и се очекува дека ќе бидат продадени во наредните 12 месеци.</p> <p>Овие средства се прикажани по пониска од сегашната вредност или објективната вредност намалена за трошоците за продажба. Амортизацијата престанува да се пресметува од денот кога средствата добиваат статус на средства наменети за продажба. Кога средствата се означени за продажба и утврдената објективна вредност е пониска од сегашната вредност, разликата се</p>	<p>Рекласификацијата на вакви средства од Недвижности, постројки и опрема во оваа категорија ќе предизвика промена во прикажувањето т.е. ќе се намалат Нетековните средства а ќе се зголемат тековните средства.</p> <p>Исто така, запирањето на евидентирање на амортизација во моментот на пренесување на средствата во оваа категорија ќе го зголеми финансискиот резултат и расположливиот потенцијал за исплата на дивиденда.</p>

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во Република Македонија
Докторска дисертација*

	<p>признава во добивката или загубата (Амортизација) како загуба од оштетување.</p> <p>Рекласифицирање на овие средства во оваа категорија од недвижности, постројки, опрема согласно МСФИ не е редовна практика. Ова се однесува и на делот за запирање на евидентирање амортизација во моментот на трансфер на овие средства во оваа категорија како и евидентирање на оштетување на средствата согласно објаснувањето погоре.</p>	
Вкупно тековни средства		
Нетекковни средства		
Недвижности, постројки и опрема	<p>Недвижностите, постројките и опремата се прикажуваат по набавна вредност намалена за акумулираната депрецијација и загубите од оштетување.</p> <p>Набавната вредност на недвижностите, постројките и опремата се состои од набавната цена, вклучувајќи ја увозната царина и неповратните даноци за набавка, намалена за трговските попусти и рабати и сите директни трошоци направени за средството да се доведе на локација и во услови неопходни за средството да биде способно за употреба на начин кој е одреден од раководството. Иницијалната проценка на трошоците за монтирање и отстранување на средството, како и за обновување на просторот (реставрација) на кој средството е лоцирано исто така се вклучени во набавната вредност ако стекнатата обврска може да биде признаена како резервирање согласно МСС 37- Резервирања, неизвесни обврски и неизвесни средства.</p>	<p>Ефектите од доближувањето на финансиските извештаи кон МСФИ треба да се анализираат преку доближување на овие извештаи со елиминирање на проблемот на ревалоризација, изедначување на стапките на амортизација кои го одразуваат корисниот век на средствата и започнување на евидентирање на оштетувањето на средствата во локалниот сет на извештаи.</p> <p>Како и да е, генерален заклучок може да се даде дека доближувањето на локалниот сет на финансиски извештаи до МСФИ ќе предизвика зголемување на финансиските резултати и расположив потенцијал за дивиденда имајќи во предвид дека ревалоризацијата на материјалните вложувања во локалниот сет на финансиски извештаи доведуваше до зголемена основица за амортизација и соодветно поголем трошок за амортизација. Исто така, генерално</p>

	<p>Набавната вредност на сопствено изградените средства ги вклучува трошоците за материјали и директна работна рака.</p> <p>Последователни издатоци се вклучени во сегашната вредност на средството, или се признаени како посебно средство, единствено кога е веројатно дека идните економски користи поврзани со средството ќе се прелеат во Друштвото и кога трошокот на средството може да биде измерен веродостојно. Сегашната вредност на заменетиот дел се отпишува. Сите останати издатоци се признаваат во добивката или загубата како трошоци во периодот кога настануваат.</p> <p>Кога средствата се расходуваат, набавната вредност и акумулираната амортизација се тргаат од сметководствената евиденција и загубата се признава во добивката или загубата како трошок за амортизација.</p> <p>Кога средствата се продадени, набавната вредност и акумулираната амортизација се тргаат од сметководствената евиденција и добивката или загубата определена со споредување на приливот со сегашната вредност се признава во добивката или загубата (Останати оперативни приходи).</p> <p>Амортизацијата на недвижностите, постројките и опремата се признава во добивката или загубата на праволиниска основа во текот на проценетиот корисен век на траење на недвижностите, постројките и опремата. На недвижностите,</p>	<p>применетите стапки на амортизација во локалниот сет на извештаи беа даночно раководени и соодветно на тоа беа применувани пократки рокови за амортизација на средствата. Економскиот корисен век генерално е подолг од овој даночно раководен принцип на примена на корисен век на средствата.</p>
--	---	---

	<p>постројките и опремата не им се пресметува амортизација се до моментот кога стануваат расположливи за употреба. Земјиштето не се амортизира. Корисниот век на недвижностите, постројките и опремата и остатокот на вредноста се ревидира, и се коригира ако е потребно, најмалку еднаш годишно.</p> <p><i>Оштетување на недвижностите, постројките и опремата и нематеријалните средства</i></p> <p>Средствата кои имаат неодреден век на користење не се предмет на амортизација и се тестираат годишно за оштетување.</p> <p>Средствата кои се предмет на амортизација на Групацијата се проценуваат од оштетување кога постојат настани или промени во околностите кои индицираат дека нивната сегашна вредност не е иста со нивната надоместувачка вредност. Загубите од оштетување се признаваат за износите за кои сегашната вредност на средството го надминува неговиот надоместувачки износ. Надоместувачкиот износ претставува поголемиот износ од износот кој ја претставува реалната вредноста на средството при продажба, намалена за трошоците и вредноста во употреба. За проценка на оштетување на средствата, истите се групираат на најниско можно ниво за кое може да се утврди независен паричен тек (cash-generating units).</p> <p>Загубите од оштетување се признаваат во добивката или загубата (Амортизација). Нефинансиските средства кои претрпеле оштетување се ревидираат еднаш годишно за да се</p>	
--	--	--

	<p>утврди можното враќање на оштетување.</p> <p>Овие позиции од извештајот за финансиска состојба имаат големо влијание во изедначување на финансиските извештаи согласно МСФИ.</p> <p>Имено, клучна област за усогласување на финансиските извештаи е евидентираната ревалоризација (индексација) во финансиски извештаи заклучно со 2001 година.</p> <p>Официјалните коефициенти на пораст на индексот на цени на основните индустриски производи се применуваа на набавната вредност и акумулираната амортизација за нивната вредност да биде приближна на трошокот за нивна замена. Оваа ревалоризација (индексација) не е во согласност со правилата за ревалоризација на материјалните вложувања согласно МСФИ каде материјалните вложувања може да се прикажуваат по нивната објективна (пазарна) вредност единствено доколку истата може да се измери со сигурност и е резултат на независна проценка од страна на овластени проценители.</p> <p>МСФИ обезбедуваат детални упатства за прифатливиот метод на ревалоризација како и нејзиното евидентирање во кои нема да навлеземе овде.</p> <p>Имајќи ги во предвид дадените погоре објаснувања во Република Македонија се јавува проблем кај друштвата кои по обем и вредност материјалните вложувања се значителни при што ефектите од евидентираната ревалоризација согласно</p>	
--	--	--

	<p>законските прописи заклучно со 2001 година имала значително влијание врз вреднувањето на материјалните вложувања како и на висината на амортизацијата, имајќи ја во предвид зголемената основица (ревалоризирана набавна вредност) за пресметување на амортизација.</p> <p>Кај овие друштва горенаведените ефекти се од материјална природа така да вообичаено за изготвување на МСФИ финансиски извештаи, раководствата не ја вклучувале истата при нивно изготвување што доведува овие извештаи да се разликуваат од финансиските извештаи изготвени согласно законската регулатива.</p> <p>Ова практика за непризнавање на оваа ревалоризација во МСФИ ревидираните финансиски извештаи била потврдена од страна независните ревизори во текот на нивните ревизии.</p> <p>Сепак, мора да се напомене дека во практика се случува различно толкување на МСФИ за ова прашање т.е. ова ревалоризација била третирана на различен начин во финансиските извештаи. Имено, во едни извештаи ревалоризацијата била прифатена од страна на раководствата и ревизорите како прифатлива за МСФИ цели, додека во други финансиски извештаи истата била елиминирана за цели на изготвување на МСФИ извештаи. Сето ова доведува до разнообразност во однос на примената на МСФИ во Република Македонија во однос на ревалоризацијата и води до постоење на „различни МСФИ“ финансиски извештаи.</p> <p>Имајќи во предвид дека во Република Македонија</p>	
--	--	--

	<p>не е целосно ажурен преводот на МСФИ, овој факт се користи од страна на друштвата кои ги изготвуваат финансиските извештаи и од друга страна ревизорите кои ги ревидираат за постоење на дуален сет на финансиски извештаи. Првиот, финансиски извештаи изготвени согласно локалните законски прописи кој е еквивалент на терминологијата која се користи во ЗТД, МСФИ како што се објавени во Службен весник и вториот сет финансиски извештаи изготвен согласно МСФИ. Вообичаено, во првиот сет на финансиски извештаи вклучени се ефектите од горедадените објаснувања во врска ефектите од законската ревалоризација.</p> <p>Исто така, во практика делот за оштетување на средствата, и ревидирање на корисниот век е ретко применета област од МСФИ (МСС 36) согласно дадените објаснувања.</p> <p>Причината за непримена лежи во еден дел во комплексноста на стандардот и неговото непознавање како и непостоење на доверливи планирани податоци кај друштвата во однос на нивните идни перформанси од работењето.</p> <p>Ова особено доаѓа до значење во услови на економска криза и намалена економска активност што се одразува на намалување на финансиските резултатите на друштвата. Во вакви услови на постоење на индикатори за оштетување на средствата, кај определен број на друштва се засилува потребата од примена на овој стандард во делот за оштетувања на средствата.</p>	
<p>Аванси за недвижности, постројки и</p>		

опрема	Нема разлики	Неприменливо
Нематеријални средства	<p>Нематеријалните средства се искажани по набавна вредност намалена за акумулираната амортизација и загубите од оштетување.</p> <p>Последователните издатоци кај нематеријалните средства се капитализираат единствено кога ја зголемуваат идната економска корисност од нематеријалните средства содржани во специфични средства на кои што се однесуваат. Сите останати издатоци се третираат како трошоци во периодот кога настануваат.</p> <p>Амортизацијата на нематеријалните средства се признава во добивката или загубата на праволиниска основа во текот на проценетиот корисен век на траење на нематеријалните средства. Корисниот век на нематеријалните средства се ревидира, и се коригира ако е потребно, најмалку еднаш годишно.</p> <p>При одредување дали одредено средство кое инкорпорира елементи и на недвижност, постројки и опрема и на нематеријално средство треба да се евидентира според МСС 16 – Недвижност, постројки и опрема или како нематеријално средство според МСС 38 – Нематеријални средства, раководството користи проценка за да оцени кои елементи се позначајни и соодветно се признава истото.</p> <p>Имајќи го во предвид истиот концепт на МСС 38 со МСС 36 и 16, објаснувањата за нивна непримена се исти како и оние дадени во делот Недвижности, постројки и опрема.</p>	

<p>Побарувања од купувачи и останати побарувања</p>	<p>Види објаснувања за тековни побарувања од купувачи и останати побарувања.</p> <p>Вредно е да се напомене овде дека во практика се случува друштвата да ги продаваат производите и услугите со рок на плаќање подолг од 1 година (на пример продажба на рати, итн). Во овие случаи делот од побарувањето кои се однесуваат на делот од плаќањето над една година треба да се прикаже како нетековно побарување од купувачи.</p> <p>Ова рекласификација на побарувањата не се прави редовно и побарувањата вообичаено се прикажуваат како тековни побарувања.</p>	<p>Види објаснувања за тековни побарувања од купувачи и останати побарувања.</p> <p>Исто така, рекласификацијата од тековно во нетековно побарување ќе резултира единствено во промена на презентацијата во билансот на состојба без влијание врз финансискиот резултат и расположливиот потенцијал за исплата на дивиденда.</p>
<p>Финансиски средства расположливи за продажба</p>	<p>Финансиски средства расположливи за продажба се недеривативи кои се или одредени во оваа категорија или не се класифицирани во некоја од другите категории. Тие се вклучени во нетековните средства освен ако раководството има намера да ги продаде финансиските средства во рок од 12 месеци од датумот на извештајот за финансиска состојба. Стекнувањето и продажбата на финансиските средства се признаваат на денот на тргувањето - датумот на кој Групацијата се обврзува да купи или продаде некое средство.</p> <p>По иницијалното признавање, сите расположливи средства за продажба се мерат по објективна вредност со исклучок на некој инструмент кој што не е котиран на активниот пазар и чија што објективна вредност не може реално да се измери и во тој случај истиот се прикажува по набавна вредност, вклучувајќи ги трансакциските трошоци намалени за трошоците на оштетувањето.</p> <p>Намерата на друштвото е да ги отуѓи овие средства кога ќе се појават поволни услови на пазарот за</p>	<p>Примената на барањата на МСС 39 ќе резултира во поразлично вреднување кај вложувањата во хартии од вредност од постоечкото како што е објаснето. Во услови на значително намалувања на пазарната вредност на хартиите од вредност се очекува ова намалување да се рефлектира во извештајот за финансиска состојба или извештајот за сеопфатна добивка во зависност од нивната класификација согласно МСФИ (Финансиски средства расположливи за продажба или Финансиски средства по објективна вредност преку добивката или загубата).</p>

	<p>нивна продажба. Промените на објективната вредност на финансиските средства кои се класификувани како расположливи за продажба се признаваат во капиталот. Кога финансиските средства, класификувани како расположливи за продажба ќе се продадат или ќе претрпат оштетување, акумулираната објективна вредност, признаена во капиталот, се вклучува во добивката или загубата, како добивка или загуба од вложувања во хартии од вредност.</p> <p>Друштвото оценува на секој датум на извештај за финансиската состојба дали има објективен доказ дека финансиското средство е оштетено. Објективен доказ за оштетување има, кога како резултат на настани на загуба кои се случиле по иницијалното признавање на средството има влијание врз проценетите идни парични текови на финансиските средства или групата на финансиски средства кои можат со сигурност да се проценат.</p> <p>Доколку постои таков доказ за финансиски средства расположливи за продажба, кумулативната нереализирана добивка (доколку постои) е рекласификувана од Останат сеопфатен приход во добивката или загубата и секоја останата разлика е исто така признаена во добивката или загубата (финансиски приходи). Загубите поради оштетување признаени во добивката или загубата за капитални инструменти не се признаваат повторно преку добивката или загубата.</p> <p>Доколку средствата расположливи за продажба се продадени или откупени, и поради тоа депризнаени, корекцијата на објективната вредност акумулирана во капитал е рекласификувана од Останат сеопфатен приход во добивката или загубата (финансиски приход).</p>	
--	---	--

	<p>Во суштина МСС 39 е комплексен стандард кој изискува солидно познавање за негова практична примена. Како резултат на ова, примената на овој стандард е ограничена главно на големите друштва со солидно искуство во примена на МСФИ.</p> <p>Како резултат на непримената на МСС 39, вообичаена практика е вложувањата во акции да се прикажуваат по набавна вредност намалени за исправката на вредност како резултат на друштва отидени во стечај или ликвидација.</p>	
<p>Финансиски средства по објективна вредност преку добивката или загубата</p>	<p>Оваа категорија ги содржи оние финансиски средства прикажани по објективна вредност преку добивката или загубата при нивното иницијално признавање. Финансиското средство е класификувано во оваа категорија доколку е така одредено од страна на раководството кое донесува одлуки за набавка и продажба врз основа на нивната објективна вредност во согласност со инвестиционата стратегија на Групацијата за чување на вложувањата во сопственото портфолио се до моментот на појавување на поволни пазарни услови за нивна продажба.</p> <p>Финансиските средства прикажани по објективна вредност преку добивката или загубата последователно се прикажуваат по објективна вредност. Добивките и загубите коишто произлегуваат од промената на објективната вредност на финансиските средства по објективна вредност преку добивката или загубата, се признаваат во добивката или загубата (финансиски приходи/расходи) во периодот во кој настануваат. Приходот од дивиденди и финансиските средства</p>	<p>Исто како и кај објаснувањето дадено кај Финансиски средства расположливи за продажба, примената на изискувањата на МСС 39 ќе резултира во поразлично вреднување кај вложувањата во хартии од вредност од постоечкото како што е објаснето. Во услови на значително намалувања на пазарната вредност на хартиите од вредност се очекува ова намалување да се рефлектира во извештајот за финансиска состојба или извештајот за сеопфатна добивка во зависност од нивната класификација согласно МСФИ (финансиски средства расположливи за продажба или финансиски средства по објективна вредност преку добивката или загубата).</p>

	<p>по објективна вредност преку добивката или загубата, се признава во добивката или загубата кога е воспоставено правото на Групацијата да ја добие наплатата на истата и кога економските користи се веројатни.</p> <p>Исто како и во случајот на Финансиски средства расположливи за продажба, во суштина МСС 39 е комплексен стандард кој бара солидно познавање за негова практична примена. Како резултат на ова, примената на овој стандард е ограничена главно на големите друштва со солидно искуство во примена на МСФИ главно како резултат на постоење обучен кадар кој доаѓа од големите ревизорски фирми.</p> <p>Како резултат на непримената на МСС 39, вообичаена практика е вложувањата во акции да се прикажуваат по набавна вредност намалени за исправката на вредност како резултат на друштва отидени во стечај или ликвидација.</p>	
<p>Одложени даночни средства</p>	<p>Поради измените во македонското даночно законодавство во сила од 1 јануари 2009 година, даночната стапка за нераспределената добивка беше практично намалена на нула, бидејќи данок се плаќа само кога се распределува добивката. Согласно со МСС 12.52А, одложените даночни средства и обврски треба да се мерат до користење на стапката на нераспределена добивка. Ова резултираше со анулирање на салдата на дел од одложените даночни средства и сите одложени даночни обврски на 31 декември 2009 година и анулирање на сите одложени даночни средства на 31 декември 2010 година.</p>	<p>Анулирањето на салдата на одложени даночни обврски и средства ќе доведе или до намалување или до зголемување на финансискиот резултат на друштвата во зависност од нето позицијата на друштвата нето одложени даночни обврски или побарувања со соодветно движење на расположливиот потенцијал за исплата на дивиденда. Како и да е, мислење на авторот е дека одложените даноци во многу ретки случаи се евидентираат во финансиските извештаи согласно локалната регулатива така да овие измени нема да предизвикаат значителни измени во финансиската позиција</p>

*Ефекти од економската глобализација врз финансискиот извештај во Република Македонија
Докторска дисертација*

	<p>Иако, локалните интерпретациите на МСФИ треба да одат во иста насока т.е. елиминирање на салдата на одложени даночни обврски или побарувања самата практика може да доведе и до продолжување на постоење на овие салда имајќи ја во предвид комплексноста на анализата на МСС 12.</p> <p>Размислувањата одат дотаму дури и во насока дека измените во даночната регулатива ќе помогнат во изедначување на финансиските извештаи имајќи во предвид дека за поголем дел од друштвата концептот на одложен данок беше непознат.</p>	на друштвата.
Вкупно нетековни средства		
Вкупно средства		
Обврски		
Тековни обврски		
Обврски кон добавувачите и останати обврски	<p>Обврските кон добавувачи и останати обврски (вклучувајќи ги и проценките изразени преку пресметаните трошоци) иницијално се признаваат по објективна вредност, а последователно се мерат по амортизирана вредност користејќи го методот на ефективна каматна стапка.</p> <p>Заради краток рок на доспевање, сметководствената вредност на обврските кон добавувачи и останатите обврски е приближна на нивната објективна вредност.</p> <p>Генерално, во овој дел не постојат значајни отстапувања во локалната практика и МСФИ, како и да е, мислење на авторот е дека друштвата треба да посветат поголемо внимание на евидентирањето</p>	Евидентирање на пресметани трошоци согласно ваква политика ќе доведе до намалување на финансискиот резултат на друштвата со намалување на соодветните побарувања како и расположливиот потенцијал за исплата на дивиденда.

	<p>на проценетите трошоци, т.е. трошоците кои не се поткрепени со фактура но услугите се извршени. Овие трошоци треба да бидат евидентирани во периодот во кој се извршени услугите а не во периодот кога е добиена фактурата. За поуспешно идентификување на овие трошоци друштвата треба да имаат определена системска поддршка инаку целокупниот процес би бил спор и со можност за грешки.</p>	
Обврски за останати даноци	Види објаснување дадено за Побарувања за останати даноци	Види објаснување дадено за Побарувања за останати даноци
Резервирања за други обврски и плаќања	<p>Вообичаена МСФИ сметководствена политика за резервирање е дадена подолу.</p> <p>Резервирањата се признаваат кога друштвото има сегашна законска или конструктивна обврска како резултат на изминати настани и е веројатно дека ќе настане одлив на средства со цел да се подмири оваа обврска и кога е можно да се направи веродостојна проценка на износот на обврската. Резервирањата се мерат и евидентираат како најдобра можна проценка на износот кој е потребен да се подмири сегашната обврска на датумот на извештајот за финансиска состојба. Резервирањата се признаени во добивката или загубата на соодветен трошок кој одговара на природата на резервирањето.</p> <p>За неизвесните обврски не се врши резервирање. Неизвесна обврска е можна обврска која произлегува од минат настан и чиешто постоење ќе биде потврдено само со случување или неслучување на еден или повеќе несигурни идни настани кои не се во целост под контрола на</p>	Евидентирање на резервирањата за обврски согласно ваква политика ќе доведе до намалување на финансискиот резултат на друштвата со намалување на соодветните побарувања како и расположливиот потенцијал за исплата на дивиденда.

	<p>ентитетот, или сегашна обврска кој произлегува од минат настан но не е признаена бидејќи не е веројатно дека ќе има одлив на ресурси кои вклучуваат економски користи за исплата на таа обврска или не може да се направи веродостојна проценка на износот на обврската.</p> <p>Во пракса многу ретко се случува друштвата да ги евидентираат резервирањата врз основа на правна проценка според која друштвото би го изгубило спорот со веројатност поголема од 50%. Практиката е друштвата да ја евидентираат загубата единствено по добиена судска одлука што не е во согласност до принципите на МСФИ.</p> <p>Овде би сакал да напоменам уште неколку категории кои потпаѓаат во категоријата резервирања а каде се очекува различен третман во МСФИ и финансиските извештаи согласно локалната регулатива.</p> <p><i>Бонус планови, резервирања за години одмори и резервирања за надоместоци кои се исплаќаат во момент на пензионирање</i></p> <p>Друштвата признаваат обврски и трошоци за бонуси земајќи ги предвид финансиските и оперативните резултати. Друштвата признаваат резервирања кога се обврзани со договор или кога имале практика во минатото која резултирала во конструктивна обврска.</p> <p>Исто така, резервирања се вршат за делот на неисплатени годишни одмори согласно историски податоци на друштвото за неискористениот</p>	
--	--	--

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во Република Македонија
Докторска дисертација*

	годишен одмор во претходни години како и резервирања за надоместокот во висина на две просечни плати кој се исплаќа во моментот на пензионирање. Последниот вид на резервирање се пресметува и евидентира со користење на актуарска пресметка направена од страна на соодветни стручни лица. Согласно направената анализа, практика во поголем дел од друштвата овие износи да се евидентираат во моментот на исплата на средствата.	
Вкупно тековни обврски		
Нетековни обврски		
Обврски кон добавувачите и останати обврски	Види објаснување дадено за тековни обврски кон добавувачи и останати обврски.	Види објаснување дадено за тековни обврски кон добавувачи и останати обврски.
Резервирања за други обврски и плаќања	Види објаснување дадено за Резервирања за други обврски и плаќања дадено кај тековни обврски.	Види објаснување дадено за Резервирања за други обврски и плаќања дадено кај тековни обврски.
Вкупно нетековни обврски		
Вкупно обврски		
Капитал		
Акционерски капитал	Нема разлика	Не е применливо
Премија за издавање акции	Нема разлика	Не е применливо
Сопствени акции	Нема разлика	Не е применливо
Останати резерви	Нема разлика	Не е применливо
Акумулирана добивка	Ефектите врз акумулираната добивка претставуваат резултанта од поединечните влијанија кај определени позиции како што се објаснети погоре.	Нето ефект од сите поединечни ефекти дадени погоре.
Вкупно капитал		
Вкупно капитал и обврски		

Извор: Анализа на авторот врз основа на преглед на финансиски извештаи доставени до КХВ и сопствено искуство како ревизор

6.5 Резултати од спроведено истражување

За цели на докторското истражување изготвен е и Прашалник кој е адресиран на изготвувачи на финансиски извештаи во Република Македонија чија цел беше да се обезбеди информација за перцепцијата на изготвувачите на финансиски извештаи која би помогнала во проценката дали корисниците ги разбираат и користат МСФИ финансиските извештаи, искуствата на изготвувачите на финансиски извештаи при имплементацијата и примената на МСФИ, нивната примена во рамките на друштвата како и дополнителните трошоци за имплементација и примена на МСФИ како замена за локалните сметководствени принципи.

Прашалникот беше адресиран до седум големи друштва и банки од Република Македонија и беа добиени исто толку корисни одговори, имајќи предвид дека сите испитаници на прашалникот се одговорни лица кои имаа работено со МСФИ и кои имаат изготвувано МСФИ финансиски извештаи.

За да се постигне репрезентативност, одбрани се друштва и банки кои со нивните приходи постигнуваат значителен процент во вкупните приходи во рамките на вкупната индустрија. Имено, четирите друштва кои беа вклучени во примерокот на прашалникот влегуваат во најголемите десет друштва по обем на приход и истите учествуваат во вкупниот приход на најголемите 200 друштва со 12%, додека на страна на банките една банка влегува во најголемите три банки во Република Македонија додека другите 2 банки се категоризираат во средни банки и сите три заедно учествуваат со приближно 38% во вкупните приходи на банкарскиот сектор во Република Македонија.

Адресираниот прашалник е репродуциран како Прилог 1 на трудот додека подолу се дадени клучните резултати и заклучоци од анализата.

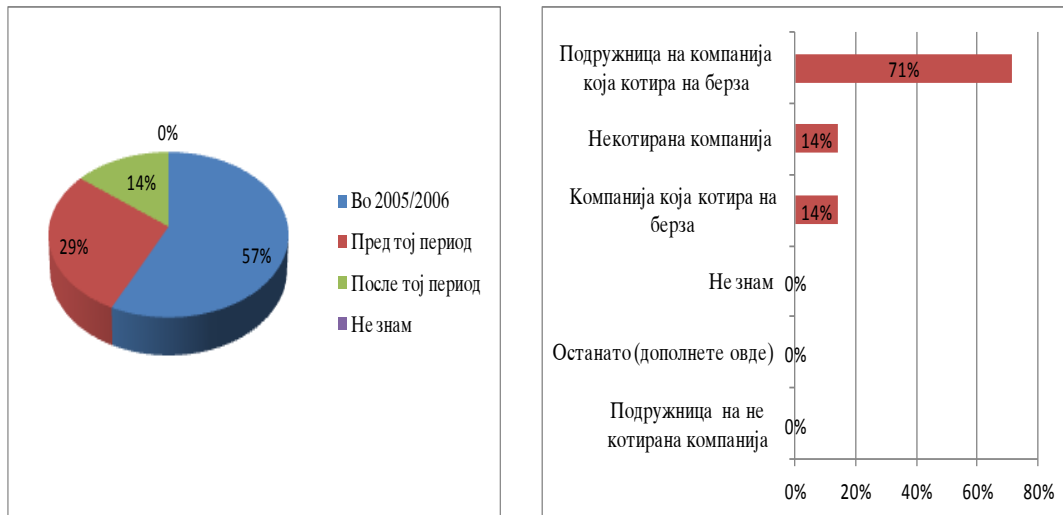
- Постои широка согласност дека МСФИ ја имаат направено полесна споредбата на финансиските извештаи помеѓу земјите, конкуренцијата во рамките на иста индустрија и помеѓу индустриски сектори;
- Широк е консензусот кај изготвувачите на финансиски извештаи во однос на подобрување на квалитетот на финансиските извештаи. Имено 57% од испитаниците одговориле дека со воведувањето на МСФИ значително се

подобрил квалитетот на консолидираните финансиски извештаи додека 43% одговориле дека малку се подобрил квалитетот на истите;

- 85% од изготвачите на финансиски извештаи се или многу или доволно убедени дека менаџерите на инвестициските фондови ги разбираат целосно влијанијата на МСФИ, додека остатокот од 15% имаат одговорено дека не знаат;
- Генерално, гледиштето на изготвачите на финансиски извештаи во однос на разбирањето на одборите на директори и врвното раководство на МСФИ е позитивно иако има малцинство во одговорите кои не се убедени во разбирањето на МСФИ од страна на членовите на одборот на директори и врвното раководство. Одејќи подлабоко во анализата се покажува дека разбирањето на МСФИ е најголемо во однос на прикажаните резултати додека е значително помало кај разбирањето на МСФИ врз цената на акциите и заработката по акција;
- 100% од испитаниците ги користат МСФИ за внатрешно известување додека во делот како МСФИ влијаел на водењето на бизнисот одговорите главно се поделени и тоа 57% упатуваат дека МСФИ се неутрални во однос на подобрувањето на начинот на водење на компаниите додека остатокот од 43% упатуваат дека МСФИ го подобрил начинот на кој компаниите го водат бизнисот.
- Генерално испитаниците се позитивни во однос на воведувањето на МСФИ и нивните ефекти врз квалитетот и корисноста врз јавно објавените информации;
- Изготвачите имаат исто гледиште дека финансиските извештаи со применети МСФИ се полесни за користење од страна на регулаторите и супервизорите.

На слика 6.1 дадена е анализа во однос на годината на усвојување на МСФИ како и видот на друштвата кои ги примениле МСФИ.

Слика 6.1 Анализа на првата година на усвојување на МСФИ и видот на компанијата

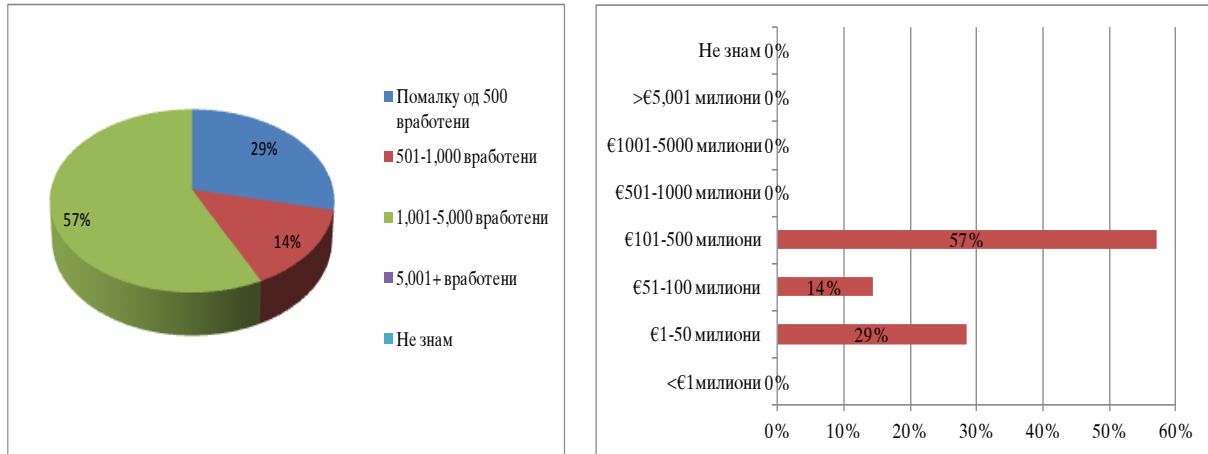

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Од вкупниот процент на испитаници (изготвувачи на финансиски извештаи) 57% ги имаат усвоено МСФИ во годината 2005/2006 додека 29% од испитаниците ги имаат усвоено порано (Види слика 6.1). Остатокот од компаниите од 14% ги имаат усвоено МСФИ подоцна. Анализата покажува дека најголем дел од кои ги имаат усвоено МСФИ се подружници на компании кои котираат на берза и компании кои котираат на берза.

На слика 6.2 прикажана е анализа на големината на изготвувачите на финансиски извештаи во однос на бројот на вработени и големина на приходи.

Слика 6.2 Големина на изготвувачите на финансиски извештаи (број на вработени и консолидирани приходи)

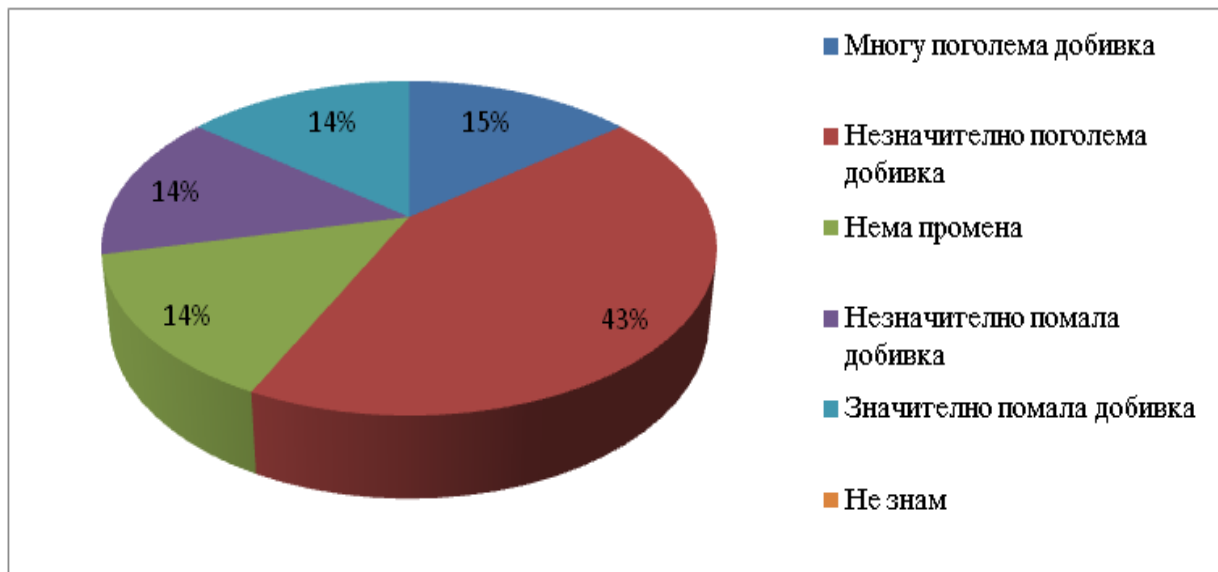

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Анализата покажува и корелација помеѓу примената на МСФИ и друштва кои имаат приход помеѓу 100 и 500 милион евра кој обем на приход е карактеристичен за најголемите друштва во Република Македонија.

На слика 6.3 прикажана е анализа во однос на тоа какво е влијанието на МСФИ врз резултатите во консолидираните финансиски извештаи на компаниите кои ги примениле МСФИ.

Слика 6.3 Влијанието на МСФИ врз резултатите во консолидирани финансиски извештаи.

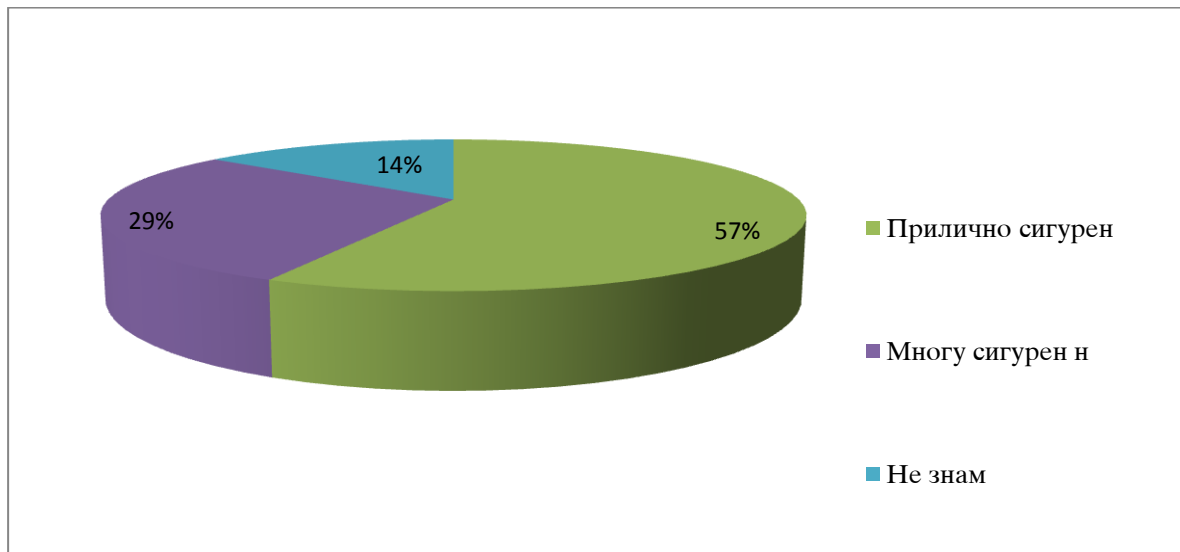

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Голем процент од испитаниците кај изготвувачите на финансиски извештаи одговараат дека влијанието од воведувањето на МСФИ на остварените финансиски резултати е мало. Попрецизно, 43% одговараат дека оствариле незначително поголема добивка додека 14% одговараат дека немало никакви промени. Многу помал процент од испитаниците одговараат дека со воведувањето на МСФИ оствариле значително поголема и помала добивка.

На слика 6.4 е прикажана анализа на степенот на сигурност на раководствата на инвестиционите фондови и аналитичарите во однос на разбирање на влијанието на МСФИ врз компаниските финансиски извештаи.

Слика 6.4 Разбирање на раководствата на инвестициски фондови и аналитичарите на влијанието на МСФИ врз компаниските финансиски извештаи.

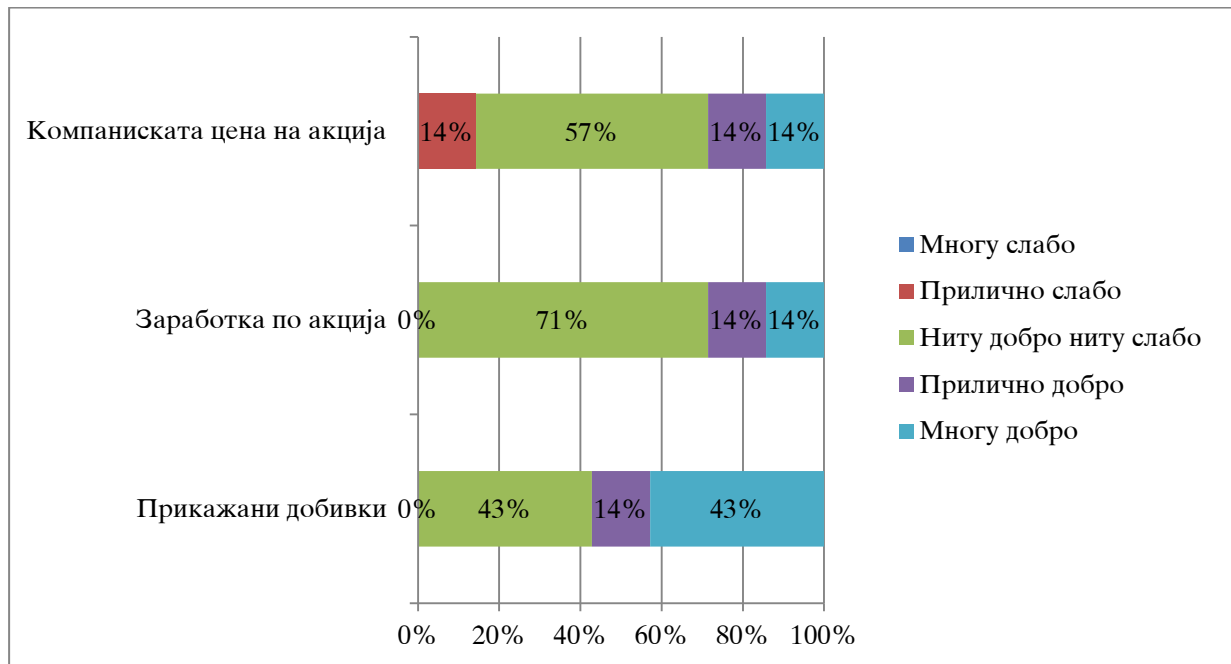

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Од вкупниот број испитаници 86% се сигурни (57% прилично сигурни и 19% многу сигурни) дека раководствата на инвестициските фондови и аналитичарите целосно го разбираат влијанието на МСФИ на компаниските финансиски извештаи. Незначителен процент одговараат дека не знаат какво ќе биде нивното разбирање.

На слика 6.5 прикажана е анализа на разбирањето на Одборот на директори на ефектите на МСФИ врз цената на акциите, заработката по акција и прикажаните добивки.

Слика 6.5 Оценка на разбирањето на Одборот на директори на ефектите на МСФИ врз цената на акциите, заработката по акција и прикажаните добивки.

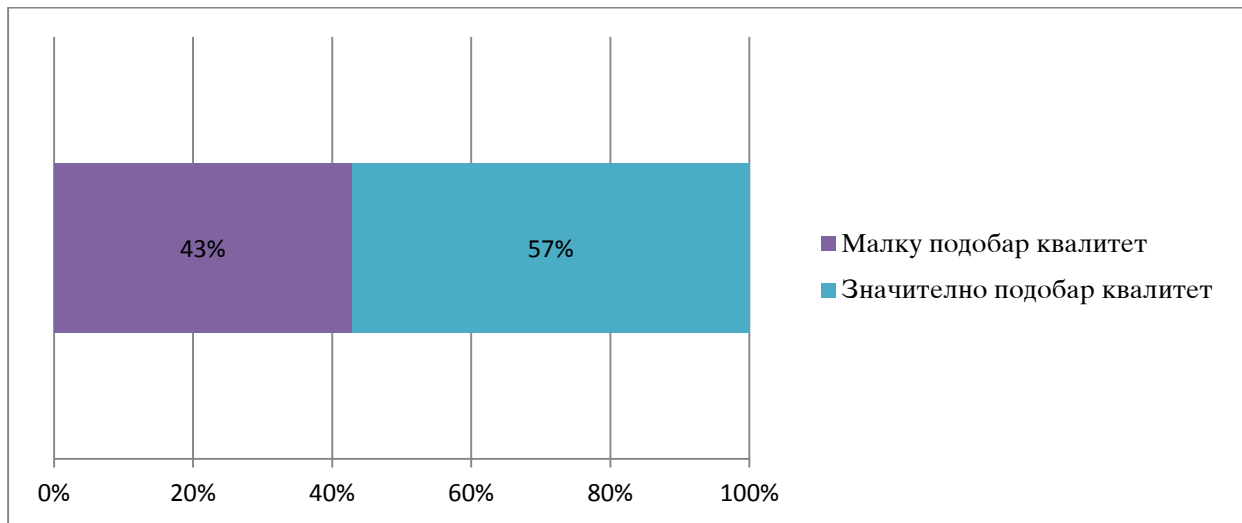

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Генерално анализирано, одговорите на испитаниците покажуваат дека разбирањето на Одборот на директори на ефектите од МСФИ врз наведените категории е ниту добро ниту слабо (71% кај заработка по акција, 57% кај компаниската цена на акција и 43% кај прикажаните добивки). Од сите категории многу добро познавање на ефектите од МСФИ постои кај прикажаните добивки каде процентот е 43% додека има 14% прилично добро познавање. Иако овие резултат можеби се малку охрабрувачки сепак остава простор за подобрување.

На слика 6.6 е дадена анализа во однос на прашањето за тековното ниво на знаење и разбирање за МСФИ како и сопственото искуство од тоа, вклучително и анализа на ефектите од усвојувањето на МСФИ на целосниот квалитет на консолидираните финансиски извештаи на компаниите.

Слика 6.6 Ефекти од усвојувањето на МСФИ на целосниот квалитет на консолидираните финансиски извештаи на компаниите.

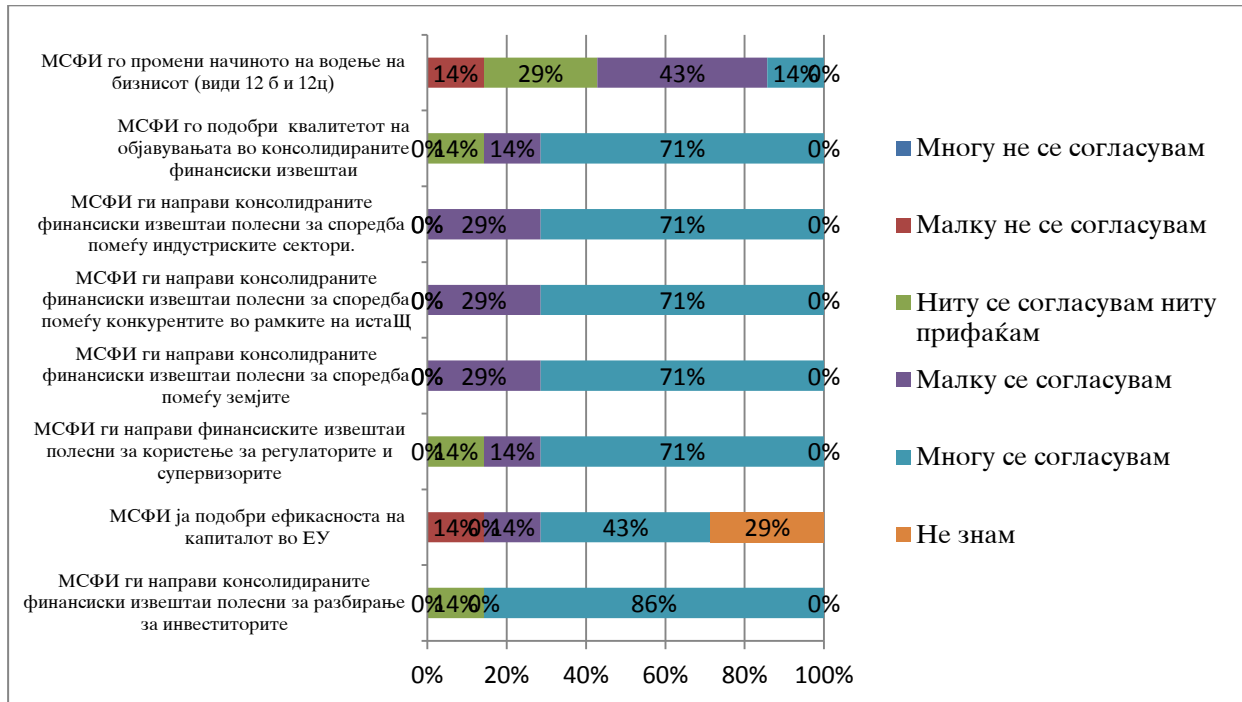

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Од вкупниот број испитаници 100% сметаат дека усвојувањето на МСФИ го подобрил квалитетот на консолидираните финансиски извештаи (57% значително подобар и 43% малку подобар квалитет). Нема одговори кои упатуваат на влошување или неутрален ефект од воведувањето на МСФИ.

На слика 6.7 е прикажана анализа на нивото на усогласеност кај изготвувачите на финансиски извештаи во однос на МСФИ.

Слика 6.7 Ниво на усогласеност кај изготвувачите во однос на МСФИ

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

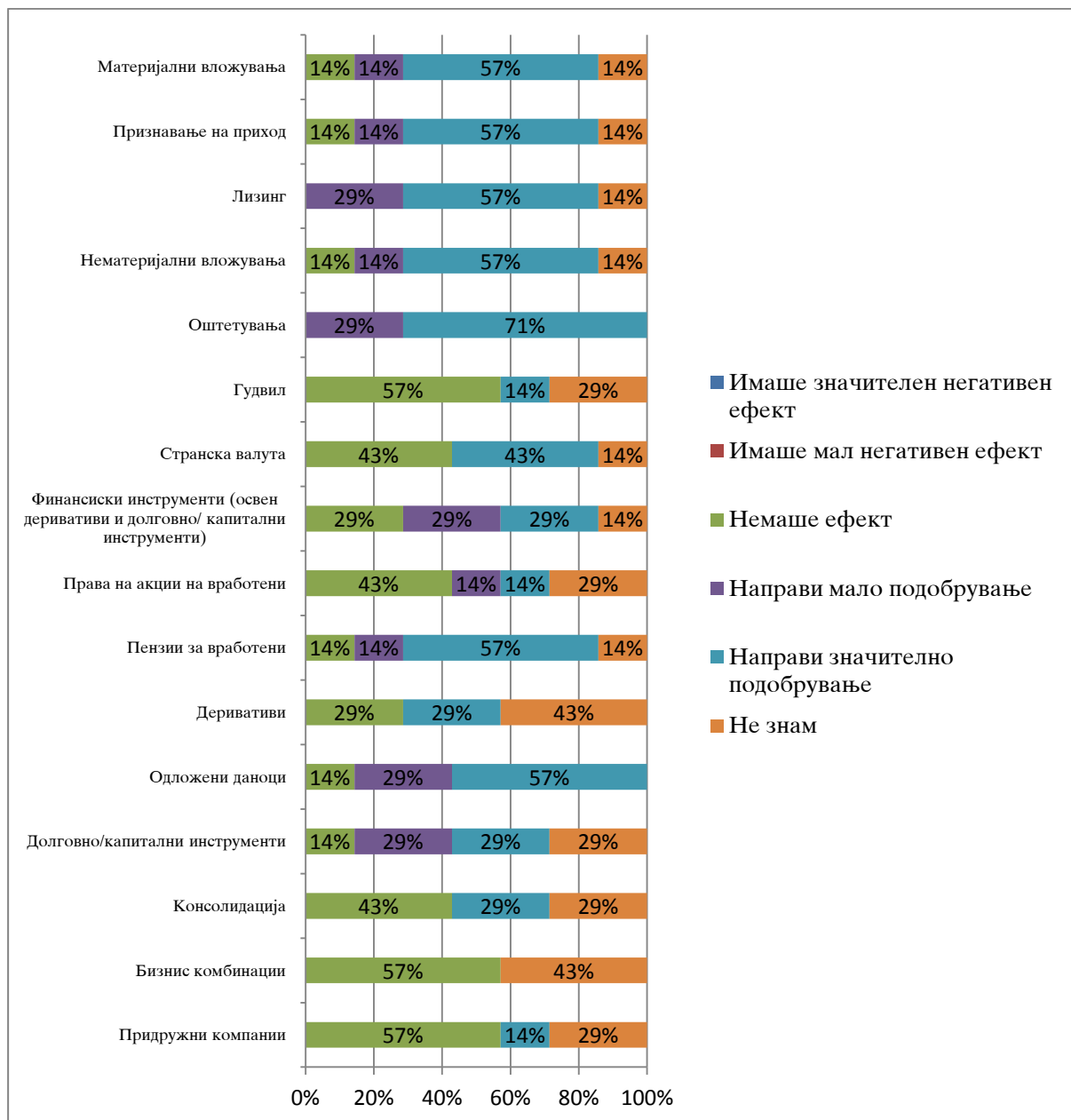
Постои висока усогласеност кај изготвувачите на финансиски извештаи дека МСФИ ги има направено консолидираните финансиски извештаи полесни за споредба помеѓу земјите (71% многу се согласуваат и 29% малку се согласуваат), полесни за споредба помеѓу конкуренцијата (71% многу се согласуваат и 29% малку се согласуваат). Истите проценти за усогласеност постојат и кај тврдењето дека МСФИ ги направиле извештаите полесни за споредба помеѓу индустриски сектори.

Иако постои највисок степен на усогласеност кај тврдењето дека МСФИ ги направи консолидираните финансиски извештаи полесни за разбирање за инвеститорите (86% многу се согласуваат), сепак степенот на усогласеност во однос на поединечни сметководствени политики се разликува за што детали се дадени во слика 6.7 со соодветно објаснување.

Најмал степен на усогласеност постои кај тврдењето дека МСФИ го промени начинот на водење на бизнисот. Овде процентот кај испитаниците што одговориле „малку се согласувам“ е 43%.

На слика 6.8 е прикажана анализа за секоја сметководствена политика која беше променета во транзицијата кон МСФИ и како надворешните корисници на консолидирани финансиски извештаи ја почувствувале промената во однос на корисноста на информациите.

Слика 6.8 Анализа на промените на сметководствени политики во транзицијата кон МСФИ и како е почувствувана промената од страна на надворешните корисници на консолидираните финансиски извештаи

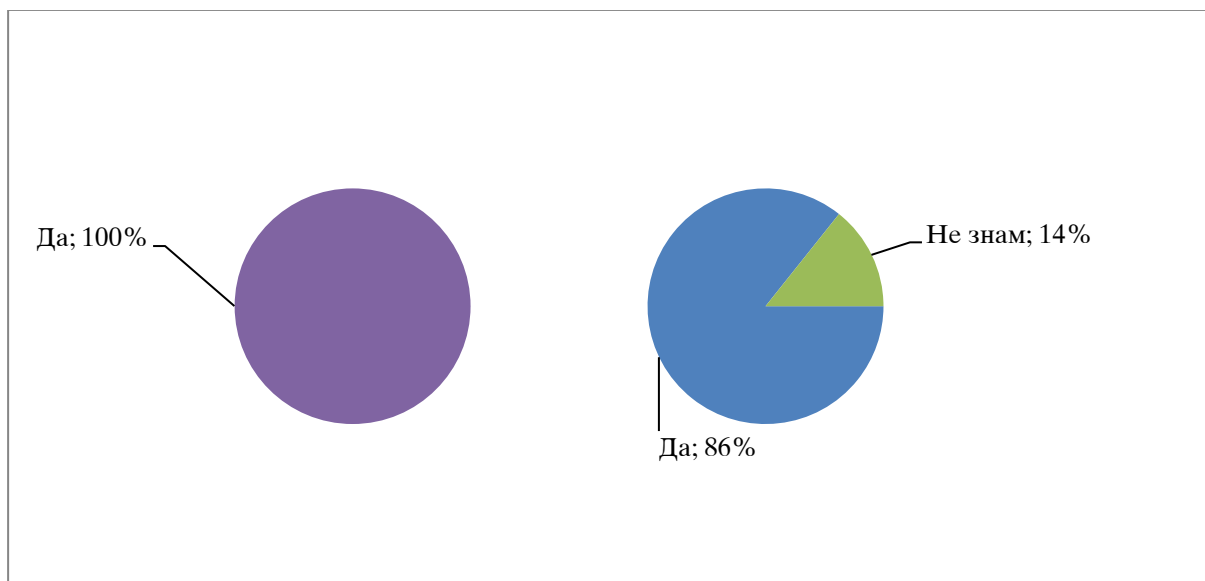

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Анализата овде покажува дека сметководствените политики поврзани со материјалните (71%) и нематеријалните вложувања (71%), признавање на приходите (71%), оштетувањата (100%) и лизингот (86%) придонеле до значително или мало подобрување во однос на корисноста на информации за надворешните корисници. Сметководствените политики кај придружни компании (57%), бизнис комбинации (57%), консолидација (43%), права на акции (43%), гудвил (57%) и странска валута (43%) немале ефект врз корисноста на информациите.

На слика 6.9 прикажана е анализа во однос на прашањето за користење на МСФИ како стандард за внатрешно известување и степенот на полезност за раководството.

Слика 6.9 Користење на МСФИ за интерно известување и степенот на полезност за раководството.

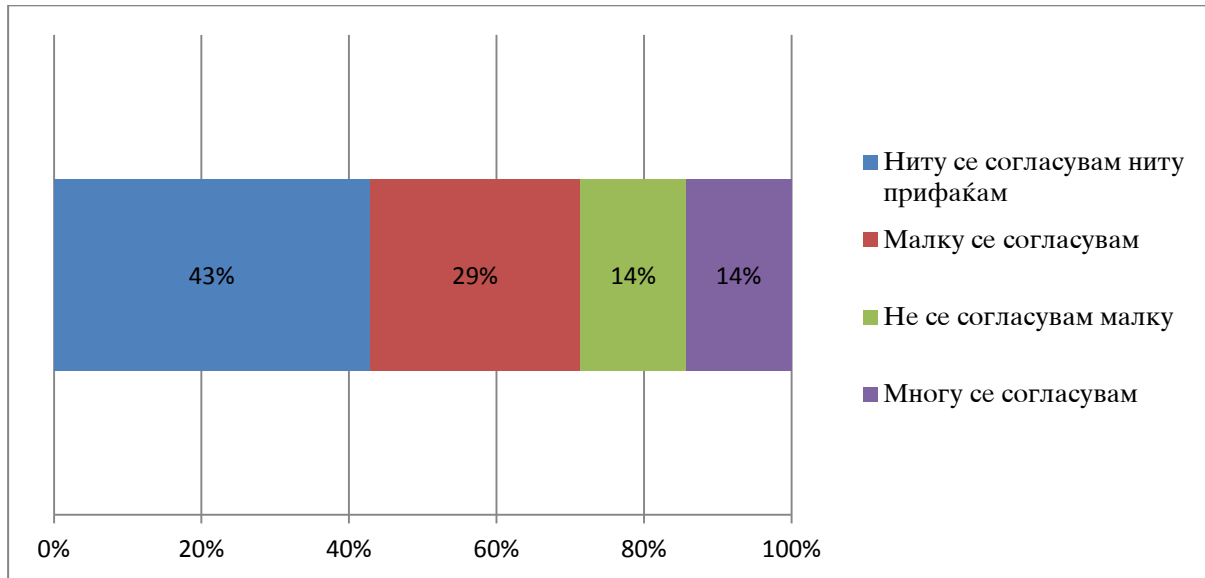

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Сите испитаници одговориле дека ги користат МСФИ за интерно известување додека на прашањето за нивна полезност за цели на раководството постои висок степен на усогласеност од 86% во однос на нивната полезност за раководството.

На слика 6.10 прикажана е анализа во однос на промената на перцепцијата за водење на бизнисот кај раководствата по имплементација на МСФИ.

Слика 6.10 Промената кон МСФИ и промени на начинот на кој го водите бизнисот

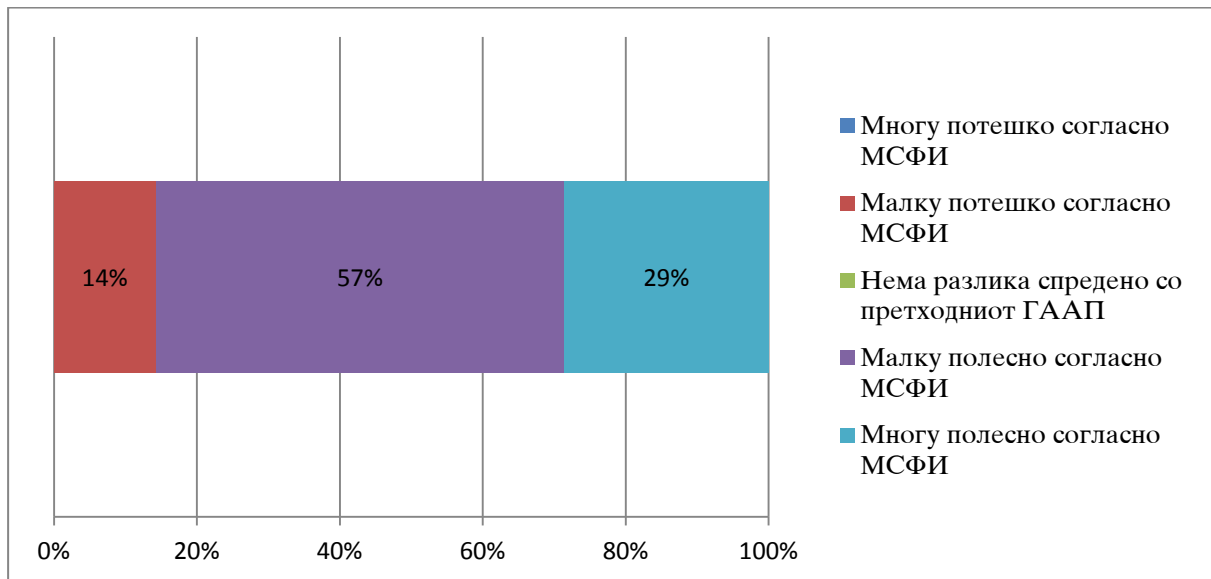
Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Од вкупниот број испитаници, 43% одговараат дека МСФИ на еден или друг начин го променил начинот на водење бизнис (14% многу се согласуваат додека 29% малку се согласуваат). Остатокот од испитаниците одговараат дека малку се согласуваат со ова тврдење во висина од 29% или ниту се согласуваат ниту прифаќаат во висина од 43%. Оние испитаници кои одговараат во насока дека промената кон МСФИ го промени начинот на водење на бизнисот даваат и примери за ова:

- Поголема ориентација кон моделот за фер вредност;
- Некои трансакции се одлучуваат во светлина на последиците од известувањето а не од она што е добро за работењето.

На слика 6.11 прикажана е анализа во однос на толкувањата на резултатите од консолидираните финансиски извештаи пред и по воведувањето на МСФИ.

Слика 6.11 Анализа на консолидирани финансиски резултати по имплементација на МСФИ споредено со резултатите пред воведувањето на МСФИ.

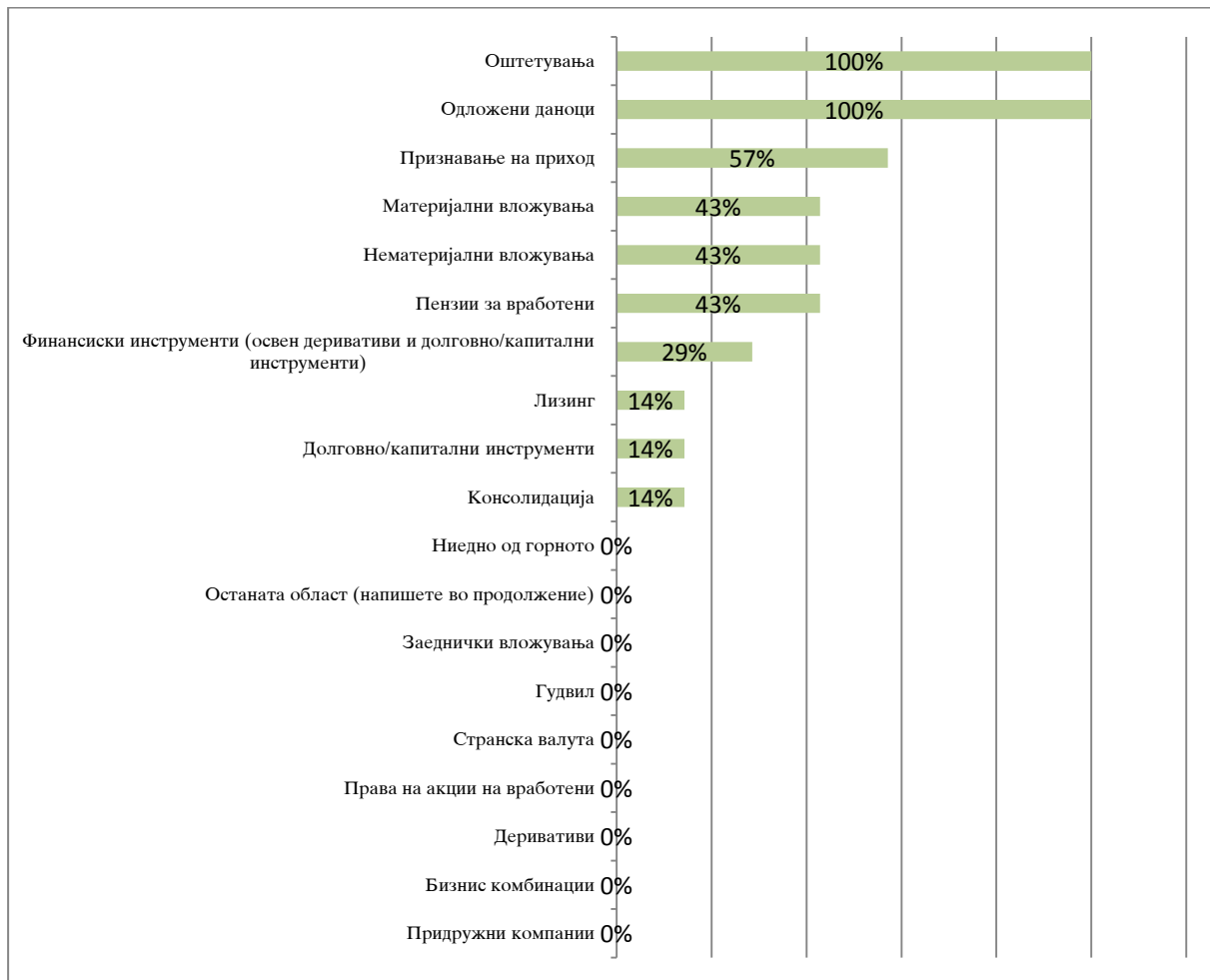

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Висок е степенот на усогласеност кај ова прашање во однос на колку полесно или потешко може да се објаснат резултати после воведувањето на МСФИ. Имено, висок процент од 86% од испитаниците одговараат дека објаснувањето сега е полесно, од кои 57% одговараат дека е малку полесно додека 29% одговараат дека сега е многу полесно.

На слика 6.12 прикажани се области од консолидирани финансиски извештаи кои се корегирани согласно МСФИ.

Слика 6.12 Анализа на области од консолидирани финансиски извештаи кои се корегирани согласно МСФИ.

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

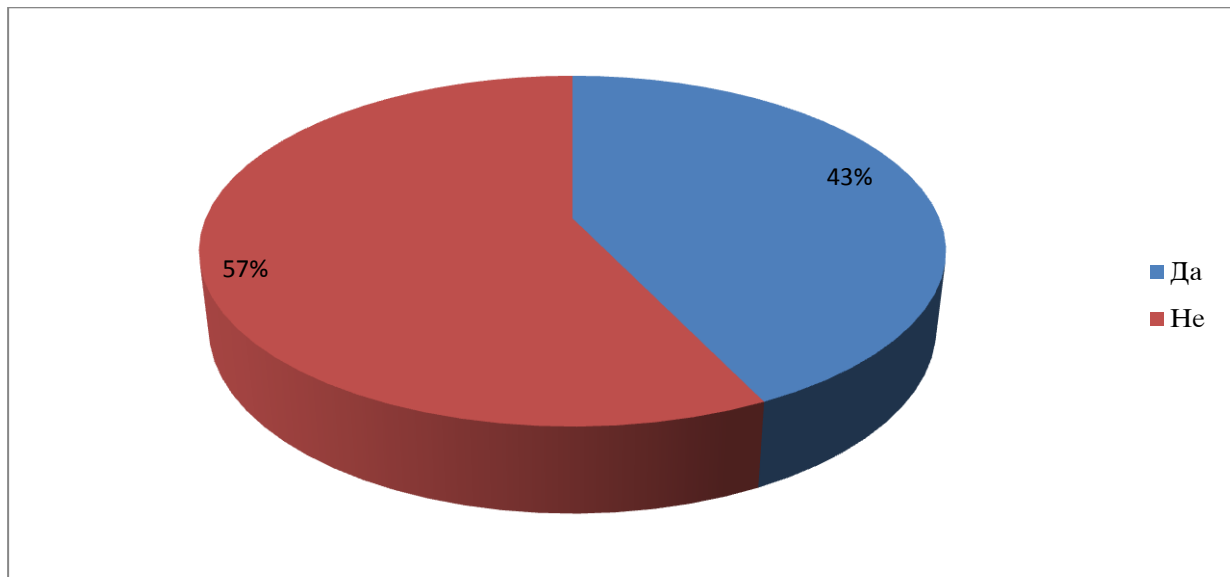
Согласно анализата, седум области сметководствени политики биле корегирани при првото усвојување на МСФИ. Сликата 6.12 дава приказ на овие сметководствени политики кои се прикажани подолу:

- Оштетување;
- Одложени даноци;
- Признавање на приход;
- Материјални вложувања;
- Нематеријални вложувања;
- Пензии за вработени.

Доколку се направи компаративна анализа овие сметководствени политики соодветствуваат со дел од сметководствените политики дадени во Табела 6.11 кај кои е забележана значителна потреба од подобрување во нивната примена кај друштвата во Република Македонија.

На слика 6.13 дадена е анализа во однос на одговор на прашањето дали постојат начини за спроведување на имплементација на МСФИ со значително помали трошоци.

Слика 6.13 Дали постојат начини на кој можевте да ја спроведете имплементацијата на МСФИ со значително помали трошоци

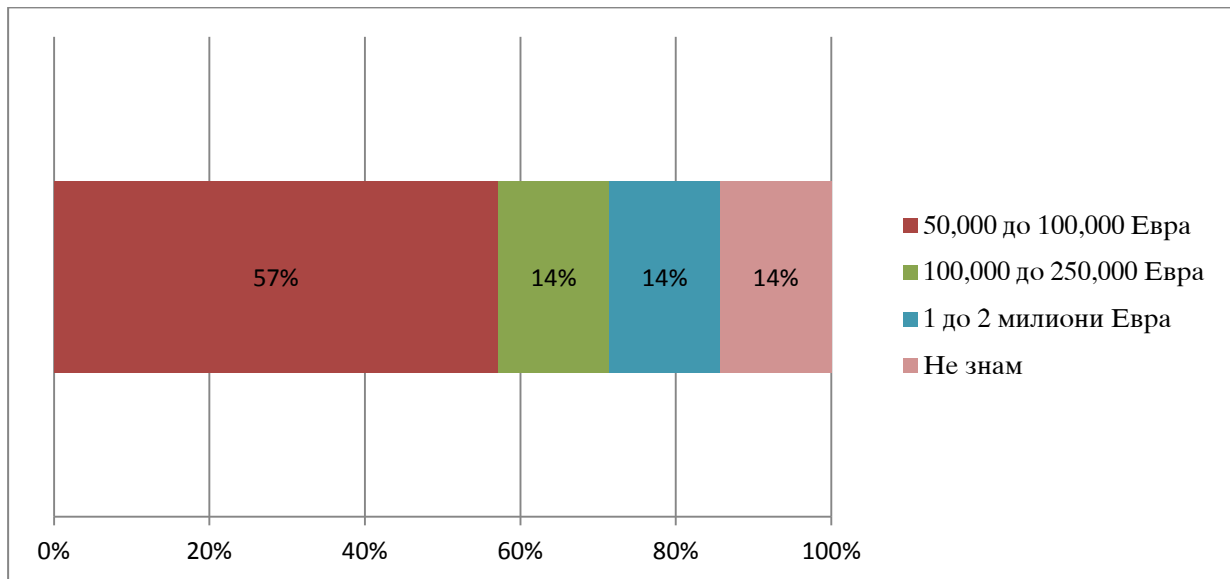
Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Од вкупниот број на испитаници, 43% одговараат дека можеле да ја спроведат имплементацијата на МСФИ со значително помали трошоци. Согласно одговорите, начинот на кој би било ова направено е преку:

- Подобра обука на вработените;
- Побрз почеток на проектите;
- Подобра иницијална проценка на влијанијата;
- Подобра управување со проектот; и
- Подобра комуникација со подружниците.

На слика 6.14 прикажана е проценка на обемот на дополнителни трошоци на кои се изложени компаниите при изготвување на првиот сет на МСФИ консолидирани финансиски извештаи.

Слика 6.14 Проценка на дополнителни трошоци направени при изготвување на првиот сет на МСФИ консолидирани финансиски извештаи

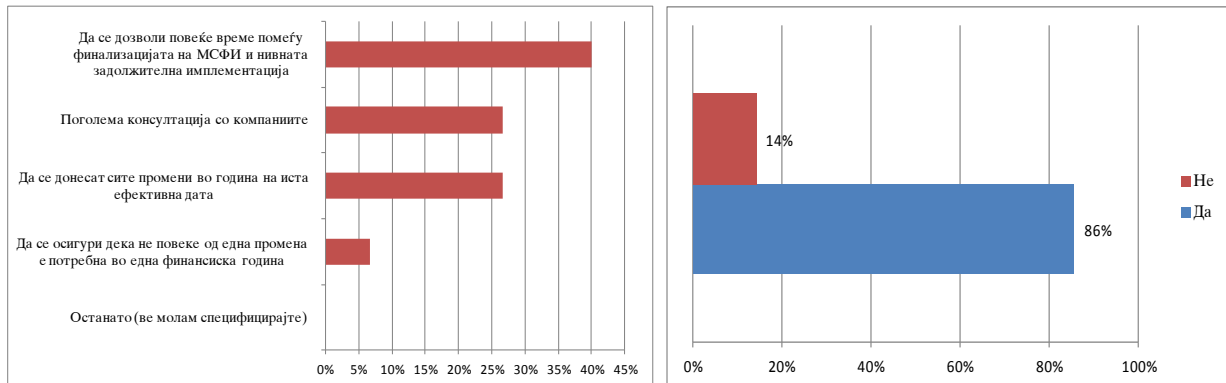

Извор: Прашалник за истражување за изготвачи на финансиски извештаи

Согласно слика 6.14 најголем број од друштвата 57% се изложиле на дополнителен трошок при изготвувањето на првиот сет на МСФИ во ранг од 50 до 100 илјади евра додека 14% од друштвата се изложиле на дополнителни трошоци во ранг од 100 до 250 илјади евра. На ист процент од друштвата се изложиле но со значително поголеми трошоци во ранг од 1 до 2 милиони евра.

На слика 6.15 прикажана е анализа на препораки кои може да се дадат на регулатори и супервизори во однос на намалување на трошокот на имплементација на нови МСФИ и соодветно зголемување на ефикасноста на имплементација.

Слика 6.15 Препораки на изготвувачите кон регулаторите и супервизорите за намалување на трошокот на имплементација на нови МСФИ

Извор: Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

Изготвувачите на финансиски извештаи беа прашани дали имаат некои препораки кои би ги понудиле на регулаторите и усвојувачите на стандарди за да се намали трошокот на имплементација на идните МСФИ. Единствено 14% од испитаниците немаат препораки додека кај остатокот има препораки од кои најсилни се: повеќе време помеѓу финализација на МСФИ и нивна имплементација, поголема консултација со компаниите и донесување на сите промени во година на ист ефективен датум.

7 Заклучни согледувања

7.1 Дискусија на наодите

Наодите во дисертација со наслов “Економската глобализација и нејзиното влијание врз финансиското известување во Република Македонија” се поврзани со извонредно актуелна и значајна област како на глобално така и на локално ниво. Предмет на овие тези се економската глобализација и нејзините различни форми на влијание врз финансиското известување. Општоприфатен е заклучокот дека на глобално ниво е потребен единствен сет на високо квалитетни сметководствени стандарди кои би ги задоволиле потребите на инвеститорите, кредиторите и општата финансиска заедница.

Иако постоеше дебата околу дефинирањето кој би бил глобалниот сет на стандарди и дали да се остави на пазарните сили да определат кој би бил тој сет на стандарди, сепак преовладувачко е мислењето дека МСФИ онака како што се издадени од ОМСС, ќе ги задоволат потребите на глобалната финансиска заедница.

Како и да е, во услови на постоење на повеќе применливи сметководствени стандарди, МСФИ, ОПСП во САД, ОПСП во Велика Британија и други, процесот на конвергенција кон единствен сет на стандарди е неминовност и нема да застане, иако дефинираната временска рамка може да претрпи определени промени.

Цврста е одлуката и заложбата на релевантните Одбори за донесување на стандарди, во однос на крајната цел за постоење на единствен сет на стандарди. ОМСС и ОСФС веќе се на добар пат кон постигнување на глобална конвергенција, иако остануваат неколку клучни проекти кои треба да се завршат од страна на овие два Одбора кои се носители на процесот на конвергенција.

ЕУ веќе ги прифати МСФИ како сопствен сет на извештајни сметководствени стандарди, сепак политичка беше одлуката за неприменување на опцијата за фер вредност во верзија на стандарди кои се применуваат во земјите членки (рамката на заедницата). Како и да е, ЕУ иднината ја гледа во МСФИ но со тенденција на

зајакнување на нејзината проактивност и улога во раните фази на дискусија со ОМСС во процесот на донесување на стандарди.

Република Македонија како земја кандидат за членство во ЕУ веќе се приклучи на овој пат напред со одлуката за прифаќање на МСФИ како извештаен стандард за финансиско сметководство во Република Македонија. Република Македонија ги има прифатено МСФИ како и МСФИ за мали и средни ентитети во целина, за разлика од ЕУ, но сепак треба да се имаат во предвид недостатоците кои се дадени во анализата на трудот во однос на примената на МСФИ.

Главната забелешка се однесува во однос на капацитетот на државата за обезбедување навремен превод на стандардите како би можеле да овозможиме примена на МСФИ како што се објавени од страна на ОМСС. Секако, зајакнување на капацитетот на друштвата и сметководствениот персонал во однос на имплементацијата на МСФИ ќе остане актуелно прашање во Република Македонија.

7.2 Импликација и научен придонес на истражувањето

Трудот, покрај теоретското обработка на процесот на економска глобализација, глобализацијата на финансиските пазари како и нивното влијанието врз процесот на конвергенција на сметководствените стандарди, обезбедува и повеќе практични анализи кои се опишани во продолжение.

Трудот им овозможува на читателите да добијат практично објаснување на главните разлики кои постојат кај глобално најраспространети сметководствени стандарди, МСФИ и ОПСП во САД, за да може да се добие реална претстава за разликите кои постојат помеѓу нив и за да може да се разберат напорите кои ги прават ОМСС и ОСФС во процесот на конвергенција кон единствен сет на сметководствени стандарди.

Исто така, трудот овозможува детална анализа и ажурирање на статусот на постигнувања во однос на идентификуваните клучни активности од страна на Националниот комитет за развој на сметководствената професија во Република Македонија. Ова ќе овозможи да се идентификуваат напорите и насоките во кои треба

да се насочи сметководствената професија и државата за да ги заврши сите активности неопходни за да се исполнат целите на стратегијата.

Во Поглавјето 6.4 се обезбедува практична информација за ефектите од примена МСФИ во Република Македонија врз финансиските извештаи на друштвата во поглед на прикажаните резултати од работење и влијанието врз обемот на потенцијал за исплата на дивиденди. Овој дел упатува на поединечни делови од билансите на друштвата каде верувам дека треба да има поголем фокус од страна на лицата вклучени во процесот на изготвување на финансиски извештаи и каде има тековни недостатоци во однос на примената на МСФИ. Самата анализа во трудот дава и решенија како треба да се направи промената во согласност со МСФИ.

Спроведеното истражување преку адресирање на прашалник на релевантен примерок од изготвувачи на финансиски извештаи согласно МСФИ, ги доведе следните заклучоци. Постои широка согласност дека МСФИ ја имаат направено полесна споредбата на финансиските извештаи помеѓу земјите, конкуренцијата во рамките на иста индустрија и помеѓу индустриски сектори. Исто така, широк е консензусот кај изготвувачите на финансиски извештаи во однос на подобрување на квалитетот на финансиските извештаи.

Генерално, гледиштето на изготвувачите на финансиски извештаи во однос на разбирањето на одборите на директори и врвното раководство на МСФИ е позитивно иако има мал процент од одговорите согласно кои испитаниците не се убедени во разбирањето на МСФИ од страна на членовите на одборот на директори и врвното раководство.

Целокупниот примерок од испитаниците укажуваат дека друштвата во кои работат ги користат МСФИ за внатрешно известување додека во делот како МСФИ влијаел на водењето на бизнисот одговорите главно се поделени. Генерално испитаниците се позитивни во однос на воведувањето на МСФИ и нивните ефекти врз квалитетот и корисноста врз јавно објавените информации додека изготвувачите имаат исто гледиште дека финансиските извештаи со применети МСФИ се полесни за користење од страна на регулаторите и супервизорите.

7.3 Недостатоци и препораки за идни истражувања

Во однос на недостатоците на трудот, како и препораки кои би се дале на идни истражувања во оваа област, би ја навел анализата дадена кај ефектите од примената на МСФИ во Република Македонија.

Имено, и покрај тоа што овој дел обезбедува практични информации во однос на подрачјата кои би биле предмет на фокус кај друштвата за да се овозможи поефективна примена на МСФИ, сепак оваа анализа бара определена основа и солидно познавање на МСФИ и локалната законска регулатива, за да може ефективно да се разбере и дискутира истата. Во форма која е дадена, трудот може да се користи од страна на сметководители вклучени во изготвување на финансиски извештаи, сметководствен кадар вклучен во настава и обезбедување сметководствено образование како и финансиски и берзански аналитичари.

Соодветно, ова анализа на навлегува во детална разработка на поединечни МСФИ. Заради ова, во иднина некои други истражувања би можеле да ја опфатат деталната анализа и разработка на соодветни МСФИ, за да може и лица со почетно сметководствено познавање да ја разберат тековната ситуација во однос на примената на МСФИ во Република Македонија и да ги разберат потребните чекори за подобрување кон целосна примена на МСФИ.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1 Прашалник за истражување за изготвувачи на финансиски извештаи

QA Ве молам да ја означите земјата на жителство

QB Колку сте блиски со Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ)?

Многу блиски

Прилично блиски

Не многу блиски

Не сум работел со МСФИ

QC Дали работите (во било какво својство) во ревизорска и сметководствена практика или во реалниот сектор?

Одберете едно

Во бизнис

Во практика

Останато

QD Дали имате улога во изготвување на МСФИ финансиски извештаи?

Да

Не

QDa Дали вашата компанија има објавено МСФИ финансиски извештаи?

Да

Не

Не знам

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

QE Дали вашата компанија ги има усвоено МСФИ финансиските извештаи за прв пат во известувањето во 2005/2006?

Да

Не

QF За која година вашата компанија за прва пат ги има издадено МСФИ консолидираните финансиски извештаи?

Ве молам напишете ја годината во обезбедениот простор

Q1 Кое од следното најдобро ја опишува организацијата за која работите?

Одберете едно

Компанија која котира на берза

Подружница на компанија која котира на берза

Некотирана компанија

Подружница на не котирана компанија

Останато (дополнете овде)

Не знам

Q2 Кое беше влијанието на МСФИ врз резултатите во вашите консолидирани финансиски извештаи?

Одберете едно

Многу поголема добивка

Малку поголема добивка

Без промени

Малку помала добивка

Многу помала добивка

Не знам

Q3 Ве молам означете кои области од вашите консолидирани извештаи беа корегирани согласно МСФИ?

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

Одберете ги сите кои важат

Придружни компании

Бизнис комбинации

Консолидација

Долгово/капитални инструменти

Одложени даноци

Деривативи

Пензии за вработени

Права на акции на вработени

Финансиски инструменти (освен деривативи и долговно/капитални инструменти)

Странска валута

Гудвил

Оштетувања

Нематеријални вложувања

Заеднички вложувања

Лизинг

Признавање на приход

Материјални вложувања

Останата област (напишете во продолжение)

Ниедно од горното

Воведувањето на МСФИ можело да има значително влијание на дневните сметководствени процедури и известувачките процедури на крајот на годината

Q4a Размислувајќи за вообичаените сметководствени практики на вашата компанија, ве молам означете кои три области ги сметате за најнефективни со усвојувањето на МСФИ?

Q4b Размислувајќи за известувачките процедури на крајот на годината на вашата компанија, ве молам означете кои три области ги сметате за најнефективни со усвојувањето на МСФИ?

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

	Q4a	Q4b
	Дневни сметководствени практики	Известување на крајот на годината
Придружни компании		
Бизнис комбинации		
Консолидација		
Долг/ капитал		
Одложени даноци		X
Деривативи		
Пензии за вработени		
Права на акции на вработени		
Финансиски инструменти	X	
(освен деривативе и долг/ капитал)		
Странска валута		
Гудвил		
Оштетувања	X	
Нематеријални вложувања		
Заеднички вложувања		
Лизинг	X	
Признавање на приход		X
Материјални вложувања		X
Останата област (напишете во продолжение _____)		

Q4c Дали постојат некои останати области кои не се веќе споменати во кои воведувањето на МСФИ имало значително влијание на вашите консолидирани финансиски извештаи?

Q5a За секоја сметководствена политика која беше сменета во транзицијата кон МСФИ во финансиските извештаи на вашата компанија, Ве молам да го обележите ефектот од

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

ова промена во однос на обемот на работа потребен од страна на тимот за сметководство и финансии за да ги изготват консолидираните финансиски извештаи.

Ве молам означете еден одговор за секоја сметководствена политика

	Многу помала работа	Малку помала работа	Без промени	Малку повеќе работа	Многу повеќе работа	Не знам / не ја афектираше нашата компанија
Придружни компани	1	2	3	4	5	6
Бизнис комбинации	1	2	3	4	5	6
Консолидација	1	2	3	4	5	6
Долг/ капитал	1	2	3	4	5	6
Одложени даноци	1	2	3	4	5	6
Деривативи	1	2	3	4	5	6
Пензии за вработени	1	2	3	4	5	6
Права на акции на вработени	1	2	3	4	5	6
Финансиски инструменти (освен деривативе и долг/ капитал)	1	2	3	4	5	6
Странска валута	1	2	3	4	5	6

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското извештување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

Гудвил	1	2	3	4	5	6
Оштетувања	1	2	3	4	5	6
Нематеријални вложувања	1	2	3	4	5	6
Лизинг	1	2	3	4	5	6
Признавање на приход	1	2	3	4	5	6
Материјални вложувања	1	2	3	4	5	6
Останати ставки (ако се напишани во Q4)	1	2	3	4	5	6

Q5b За секоја сметководствена политика која беше сменета во транзицијата кон МСФИ како ја почувствувате промената во однос на корисноста на информациите за надворешните корисници на вашите консолидирани финансиски извештаи?

Ве молам означете еден одговор за секоја сметководствена политика

	Имаше значителен негативен ефект	Имаше мал негативен ефект	Немаш ефект	Направи мало подобрува ње	Направи значително подобрувањ е	Не знам
Придружни компани	1	2	3	4	5	6
Бизнис комбинации	1	2	3	4	5	6
Консолидација	1	2	3	4	5	6
Долговно/капитал	1	2	3	4	5	6

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското извештување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

ни инструменти						
Одложени даноци	1	2	3	4	5	6
Деривативи	1	2	3	4	5	6
Пензии за	1	2	3	4	5	6
вработени						
Права на акции	1	2	3	4	5	6
на вработени						
Финансиски	1	2	3	4	5	6
инструменти						
(освен						
деривативи и						
долговно/						
капитални						
инструменти)						
Странска валута	1	2	3	4	5	6
Гудвил	1	2	3	4	5	6
Оштетувања	1	2	3	4	5	6
Нематеријални	1	2	3	4	5	6
вложувања						
Лизинг	1	2	3	4	5	6
Признавање на	1	2	3	4	5	6
приход						
Материјални	1	2	3	4	5	6
вложувања						
Останати ставки	1	2	3	4	5	6
(ако се напишани						
во Q4)						

Q6a Во консолидираните финансиски извештаи дали вашата компанија избра да ја користи опцијата за фер вредност согласно МСС 39 за да ги дезигнира некои од вашите финансиски инструменти по фер вредност преку билансот на успех наместо по набавна или амортизирана набавна вредност?

Да

Не

Не сум сигурен

Q6b За кои финансиски инструменти беше користена и зошто?

Q6c Дали во финансиските извештаи изготвени согласно националните закони, како што е изменето, согласно ЕУ директивата за фер вредност, вашата компанија избра да ја користи фер вредноста?

Да

Не

Не сум сигурен

Не применливо

Q6d За што се користеше сметководството по фер вредност во Вашата компанија во било кои финансиски извештаи и зошто се користеше?

Q7a Ве молам дадете проценка за дополнителните трошоци за изготвување на првиот сет на МСФИ консолидирани финансиски извештаи имајќи ги во предвид следните трошковни категории (Ве молам вклучете ги трошоците за изготвување на преоден биланс на состојба, првите 6 месечни МСФИ извештаи, корекции на сите претходни периоди како и трошоците поврзани за првиот целосен МСФИ период)

МСФИ проектен тим

Останати трошоци за вработени (како што се ИТ, Интерна ревизија, и раководство)

Обука на вработени

Надворешна техничка помош

Даночен совет

Софтвер и системски промени

Комуникација со трети лица

Дополнителни надворешни трошоци за ревизија

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

Трошоци поврзани со промените како што се предоговорање на условите на кредитите
Останати дополнителни надворешни барања за податоци (како на пример актуарски
проценки)

Останати трошоци (ве молам специфицирајте)

0 до 50,000 Евра

50,000 до 100,000 Евра

100,000 до 250,000 Евра

250,000 до 1 милиони Евра

1 до 2 милиони Евра

2 до 5 милиони Евра

Над 5 милиони Евра

Не знам

Q7b Генерално колкав процент од овие дополнителни трошоци се повторливи, т.е. ќе се повторуваат секоја година и не би се случиле доколку МСФИ не беа усвоени?

Ве молам одговорот базирајте го на постоечките МСФИ, игнорирајќи ги новите МСФИ кои не се сè уште усвоени.

% на повторливи трошоци

Q7c Онаму каде е материјално, ве молам обезбедете проценет процент од вкупните трошоци во однос на имплементацијата на промените кои се појавуваат кај МСФИ во следните области од сметководството: (Ве молам вклучете ги трошоците за изготвување на преоден биланс на состојба, првите 6 месечни МСФИ извештаи, корекции на сите претходни периоди како и трошоците поврзани за првиот целосен МСФИ период)

Општи трошоци за изготвување на финансиските извештаи (како што се репродуцирање на финансиските извештаи како и прашања на презентација)

Придружни компании

Бизнис комбинации

Консолидација

Долгово/капитални инструменти

Одложени даноци

Деривативи

Пензии за вработени

Права на акции на вработени

Финансиски инструменти (освен деривативите и долговно/капитални инструменти)

Странски валута

Гудвил

Оштетувања

Нематеријални вложувања

Заеднички вложувања

Лизинг

Признавање на приход

Материјални вложувања

Останато

Ништо

Помалку од 1% од вкупните трошоци

2% до 5% од вкупните трошоци

5 до 10% од вкупните трошоци

10 до 20% од вкупните трошоци

20 до 50% од вкупните трошоци

Над 50% од вкупните трошоци

Q7d Дали постојат начини на кои би можеле да ја извршите МСФИ имплементацијата по значително помали трошоци?

Да

Не

Q7e Како би можеле да ја спроведете имплементацијата на МСФИ со значително помали трошоци?

Ве молам маркирајте каде е применливо

Да се започне порано

Да се бара експертско знаење порано

Да се направи подобра иницијална проценка на импактот

Да се комуницира подобро со подружниците/ бизнис единиците

Да се донесе поголема експертска асистенција

Да се обучи персоналот подобро/ побрзо

Да се комуницираат подобро влијанијата со нефинансискиот персонал

Да се комуницира подобро влијанието со Одборот на директори

Останато (ве молам специфицирајте)

Q7f Дали постојат некои препораки кои би ги понудиле на регулаторите и одобрувачите на стандарди за да се намалат трошоците на имплементација на идните или ревидираните МСФИ?

Да

Не

Q7g Што вие би препорачале?

Ве молам маркирајте онаму каде е применливо

Да се дозволи повеќе време помеѓу финализацијата на МСФИ и нивната задолжителна имплементација

Да се донесат сите промени во година на иста ефективна дата

Да се осигури дека не повеќе од една промена е потребна во една финансиска година

Поголема консултација со компаниите кои треба да ги применуваат стандардите пред воведување на нови МСФИ или правење на промени кон постоечките

Останато (ве молам специфицирајте)

Q8a Како би го оцениле разбирањето на Одборот на директори од ефектите на МСФИ врз подолу дадените показатели?

Многу слабо
Прилично слабо
Ниту добро ниту слабо
Прилично добро
Многу добро

Ве молам одберете еден одговор за секоја изјава

Прикажаните добивки
Заработка по акција
Компаниската цена на акција

Q8b Дали го користите МСФИ за вашето интерно известување?

Да
Не
Не знам

Q8c Дали е ова поволно за целите на раководството?

Да
Не
Не знам

Q9a Дали вашата компанија прави презентации или држи состаноци со инвеститорите за да ги информира за импликациите од транзицијата кон МСФИ на вашите консолидирани финансиски извештаи?

Да
Не

Q9b Размислувајќи за вашите први консолидирани МСФИ финансиски извештаи, каков беше ефектот од воведувањето на МСФИ врз обемот на дијалог помеѓу компанијата и инвеститорите? Постоеше:

многу помалку дијалог
Малку помалку дијалог
Без промени
Малку повеќе дијалог
Многу повеќе дијалог

Q9c Што мислите ќе биде ефектот од воведувањето на МСФИ во вашите консолидирани финансиски извештаи на нивото на дијалог помеѓу Вашата компанија и инвеститорите во идни периоди споредено со нивото на дијалог пред воведувањето на МСФИ? ќе има:

Многу помалку дијалог
Малку помалку дијалог
Без промени
Малку повеќе дијалог
Многу повеќе дијалог

Q9d Колку полесно или потешко е да се објаснат на инвеститорите Вашите консолидирани резултати согласно МСФИ споредено со вашите резултати пред воведувањето на МСФИ?

Многу потешко согласно МСФИ
Малку потешко согласно МСФИ
Нема разлика споредено со претходните општо прифатени сметководствени принципи
Малку полесно согласно МСФИ
Многу полесно согласно МСФИ

Q10 Дали верувате дека цената на акцијата на вашата компанија беше афектирана со воведувањето на МСФИ?

Цената на акцијата падна за голем износ (>10%)
Цената на акцијата падна за малку (>1% и <10%)

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

- Не, немаше ефект на цената на акцијата
- Цената на акцијата се качи за малку (>1% и <10%)
- Цената на акцијата значително се зголеми (>10%)
- Не сум сигурен/ не знам

Q11 Дали верувате дека трошокот на капитал на вашата компанија беше афектиран со воведувањето на МСФИ?

- Трошокот на капитал падна значително
- Трошокот на капитал падна незначително
- Немаше ефект на трошокот на капитал
- Трошокот на капитал благо се покачи
- Трошокот на капитал значително се зголеми
- Не сум сигурен/ Не знам

Q12a Ве молам означете го степенот до кој се согласувате или не со изјавите дадени подолу:

Ве молам изберете еден одговор за секоја изјава

	Многу не се согласувам	Малку не се согласувам	Ниту се согласувам ниту прифаќам	Малку се согласува м	Многу се согласувам	Не знам
МСФИ ги направи консолидиранит е финансиски извештаи полесни за разбирање за инвеститорите	1	2	3	4	5	6
МСФИ ја	1	2	3	4	5	6

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

подобри
ефикасноста на
капиталот во ЕУ

МСФИ ги	1	2	3	4	5	6
---------	---	---	---	---	---	---

направи
финансиските
извештаи

полесни за
користење за
регулаторите и
супервизорите

МСФИ ги	1	2	3	4	5	6
---------	---	---	---	---	---	---

направи
консолидиранит
е финансиски
извештаи

полесни за
споредба помеѓу
земјите

МСФИ ги	1	2	3	4	5	6
---------	---	---	---	---	---	---

направи
консолидиранит
е финансиски
извештаи

полесни за
споредба помеѓу
конкурентите во
рамките на иста
индустрија

МСФИ ги	1	2	3	4	5	6
---------	---	---	---	---	---	---

направи

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

консолидиранит
е финансиски
извештаи
полесни за
споредба помеѓу
индустриските
сектори.

МСФИ го 1 2 3 4 5 6

подобри
квалитетот на
објавувањата во
консолидиранит

е финансиски
извештаи

МСФИ го 1 2 3 4 5 6

промени
начинот на
водење на
бизнисот (види
12 б и 12ц)

Q12b Да речеме дека МСФИ го промени начинот на кој компаниите го водат бизнисот. До кој степен се согласувате или не се согласувате дека МСФИ го подобрија начинот на кој компаниите го водат бизнисот?

Не се согласувам многу

Не се согласувам малку

Ниту се согласувам ниту прифаќам

Малку се согласувам

Многу се согласувам

Q12c На кои начин Вашата компанија ги промени начините на водење на бизнисот?

Q13a Колку сте сигурни дека менаџерите на инвестиционите фондови и аналитичарите го разбираат целосно влијанието на МСФИ врз компаниските финансиски извештаи?

Не сум воопшто сигурен

Не сум сигурен

Прилично сигурен

Многу сигурен н

Не знам

Q13b Размислувајќи сега околу тековното ниво на знаење и разбирање на МСФИ како и сопственото искуство од тоа, какви ефекти вие мислите дека имаше усвојувањето на МСФИ на целосниот квалитет на консолидираните финансиски извештаи на вашата компанија?

Ги направи значително полоши

Ги направи малку полоши

Немаа ефект

Ги направи со малку подобар квалитет

Ги направи со значително подобар квалитет

Q14a Колку вработени се наоѓаат во групата во која работите (сите канцеларии, сите локации)?

Помалку од 500 вработени

501-1,000 вработени

1,001-5,000 вработени

5,001+ вработени

Не знам

Q14b Ве молам индицирајте колку е обемот на годишен приход согласно консолидираните извештаи. Доколку не знаете во ред би било да дадете ваша најдобра проценка. Ве молам одговорете во евра.

<€1 милиони

€1-50 милиони

€51-100 милиони

€101-500 милиони

€501-1000 милиони

€1001-5000 милиони

>€5,001 милиони

Не знам

Q14c Ве молам означете ја индустријата во која работи вашата компанија.

Ве молам одберете една

Нафта и гас

Хемикалии

Суровини и материјали

Градежништво и материјали

Индустриски добра и услуги

Автомобилска индустрија и резервни делови

Храна и пијалаци

Лични и куќни добра

Здравство

Малопродажба

Медиуми

Патување и одмор

Телекомуникација

Комуналии

Банки

Осигурување

Финансиски услуги

Технологија

Останато (ве молам напишете)

*Ефекти од економската глобализација врз финансиското известување во
Република Македонија
Докторска дисертација*

Q14d Ве молам означете ја вашата работна функција:

Q15 Што мислите дека беа главните придобивки од МСФИ за Вашата компанија?

Q16 Дали имате размислување за подобрување на МСФИ?

Q17 Дали имате останати коментари кои сакате да ги дадете околу воведувањето на МСФИ?

8 Список на користена литература

1. Integration of world financial market: past, present and future, Roy C. Smith, New York University;
2. European Central Bank, Speeches and interviews, The globalization of financial markets, Prof. Otmar Issing, 12 September 2000;
3. Kindleberger, C. P. Manias, Panics and Crashes: A History of Financial Crises, 1978;
4. Bhagwati, J. (1988) Protectionism, MIT Press, Cambridge Massachusetts;
5. Smith, C. W. Globalization of Financial Markets, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy, Volume 34 Spring 1991, North Holland;
6. IMF, International Capital Markets: Developments, Prospects and Key Policy Issues, World Economic and Financial Surveys, September 1998;
7. The report of The G-22 Working Group on Transparency and Accountability, 5 October 1998, is available on-line at the Bank for International Settlements website at <http://www.bis.org>;
8. The Globalization of International Financial Markets: What Can History Teach Us?*, Michael D. Bordo Rutgers University and NBER
9. Globalization and Its Discontents by Joseph E. Stiglitz (Paperback - April 2003)
10. Globalization and Its Discontents: Essays on the New Mobility of People and Money by Saskia Sassen (Paperback - Jun 1, 1999)
11. Globalization and Its Discontents by Stephen McBride and John Wiseman (Hardcover - Sep 2, 2000)
12. Making Globalization Work by Joseph E. Stiglitz (Paperback - Sep 17, 2007)
13. IFRS/US GAAP Comparison, 3rd Edition by Financial Reporting Group of Ernst & Young (Paperback - Oct 12, 2005)
14. Convergence Guidebook for Corporate Financial Reporting by Bruce Pounder (Hardcover - Mar 3, 2009)
15. Wiley IFRS 2009: Interpretation and Application of International Accounting and Financial Reporting Standards 2009 by Barry J. Epstein and Eva K. Jermakowicz (Paperback - Feb 9, 2009)
16. Similarities and Differences: A Comparison Between IFRS and US GAAP by PricewaterhouseCoopers (Paperback - Oct 26, 2007) – Import
17. Transparency in Financial Reporting by Ruth Ann McEwen (Paperback - Jul 2009)
18. IFRS for Small and Medium-Sized Enterprises: Structuring the Transition Process by Richard Wittsiepe (Paperback - Jan 1, 2008)
19. Wiley IFRS: Practical Implementation Guide and Workbook (Wiley IFRS: Interpretation & Application of International Financial Reporting Standards) by Abbas Ali Mirza, Magnus Orrell, and Graham J. Holt (Paperback - May 2, 2008)
20. Advanced Financial Accounting: An IAS and IFRS Approach by Pearl Tan and Peter Lee (Paperback - Jul 18, 2008)
21. Financial Accounting: The Impact on Decision Makers (with 2009 IFRS Update) by Gary A. Porter and Curtis L. Norton (Hardcover - Dec 16, 2008)
22. Convergence Guidebook for Corporate Financial Reporting by Bruce Pounder (Hardcover - Mar 3, 2009)
23. International GAAP 2009: Generally Accepted Accounting Practice under International Financial Reporting Standards (IFRS) by Ernst & Young (Paperback - Mar 3, 2009)

24. Comparative International Accounting (10th Edition) by Christopher Nobes and Robert B Parker (Paperback - Dec 14, 2008)
25. Wiley GAAP: Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles 2009 by Barry J. Epstein, Ralph Nach, and Steven M. Bragg (Paperback - Oct 6, 2008)
26. Wiley GAAP 2008: Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles (Wiley Gaap (Book Only)) by Barry J. Epstein, Ralph Nach, and Steven M. Bragg (Paperback - Oct 5, 2007)
27. U.S. Master GAAP Guide (2009) by Bill D. Jarnagin (Paperback - Aug 29, 2008)
28. International GAAP 2008: Generally Accepted Accounting Practice under International Financial Reporting Standards by Ernst & Young (Paperback - April 14, 2008)
29. GAAP Guide Level A (2009) (Miller Gaap Guide) by Jan R. Williams and Joseph V. Carcello (Paperback - Oct 1, 2008)
30. IASB presentation: ED financial instruments – Classification and Measurement;
31. Letter from the Commission Services to the IASB: IASB actions related to the financial turmoil;
32. Letter from the IASB to the Commission Services: Update of the IASB response to the financial crisis
33. Letter from the IASB to the Commission Services: Response to “Further issues related to IAS 39
34. Letter from the Commission Services to the IASB about further issues related to IAS 39
35. Regulation (EC) No. 1606/2002 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002, Official Journal L 243, 11 September 2002
36. 78/660/EEC Fourth Directive on the annual accounts of certain types of companies and 83/349/EEC Seventh Directive on consolidated accounts, respectively
37. 2006/505/EC Commission Decision of 14 July 2006 setting up a Standards Advice Review Group to advise the Commission on the objectivity and neutrality of the European Financial Reporting Advisory Group's (EFRAG's) opinions
38. Neoliberal globalisation, the nation-state and financial crises in the semi-periphery: a comparative analysis, Öniş, Ziya; Aysan, Ahmet Faruk. Third World Quarterly, Feb2000, Vol. 21 Issue 1
39. Globalization in the World of Finance: An Analytical History, Das, Dilip K.. Global Economy Journal, 2006, Vol. 6 Issue 1
40. Financial Crises in Emerging Markets: An Essay on Financial Globalization and Fragility (Book Review), Cooper, Richard N.. Foreign Affairs, Mar/Apr2001, Vol. 80 Issue 2
41. Is Financial Globalization Beneficial?, Mishkin, Frederic S.. Journal of Money, Credit & Banking (Blackwell), Mar2007, Vol. 39 Issue 2/3
42. Financial Globalization, the Democratic Deficit, and Recurrent Crises in Emerging Markets, Alper, C. Emre; Onis, Ziya. Emerging Markets Finance & Trade, May2003, Vol. 39 Issue 3,
43. Financial Globalization, Social Exclusion and Financial Crisis, Dymski, Gary A. International Review of Applied Economics, Oct. 2005, Vol. 19 Issue 4
44. Financial Globalisation and Economic development: Toward an Institutional foundation, Nissanke, Machiko; Stein, Howard. Eastern Economic Journal, Spring 2003, Vol. 29 Issue 2

45. The World's Banker: A Story of Failed States, Financial Crises, and the Wealth and Poverty of Nations, by Sebastian Mallaby and Imperial Nature: The World Bank and Struggles for Justice in the Age of Globalization, by Michael Goldman, Moore, David. *Journal of Agrarian Change*, Jul2006, Vol. 6 Issue 3
46. Paradoxes of Financial Globalization, Kozmenko, Sergey; Chuyko, Helen. *Problems & Perspectives in Management*, 2003, Issue 1
47. Globalisation, Growth and Crises: The View from Latin America, Edwards, Sebastian. *Australian Economic Review*, Jun2008, Vol. 41 Issue 2,
48. Changing Financial Landscapes and Their Policy Implications, McQuerry, Elizabeth. *Journal of Interamerican Studies & World Affairs*, Fall2000, Vol. 42 Issue 3
49. Financial Crises in Emerging Markets (Book Review), Synnott III, Thomas W. *Business Economics*, Jan2001, Vol. 36 Issue 1
50. Financial Reporting Goes Global, Gannon, D. J.; Ashwal, Alex. *Journal of Accountancy*, Sep2004, Vol. 198 Issue 3
51. Financial Reporting International briefing, *Accountancy*, Nov2003, Vol. 132 Issue 1323
52. Report of the workshop 'comparability of financial reporting in The European Union' (Madrid 21-22 June 1996), Mori, Araceli. *European Accounting Review*, 1997, Vol. 6 Issue 1
53. Financial Reporting Challenges in a Global Reporting Environment-The Case of SAP, Eierle, Brigitte; Beckman, Judy K.; Eisenrieder, Kathrin. *Issues in Accounting Education*, Nov2007, Vol. 22 Issue 4,
54. International Financial Reporting Convergence: Evidence from Three Continental European Countries, Delville, Pascale; Ebbers, Gabi; Saccon, Chiara. *Accounting in Europe*, 2005, Vol. 2,
55. A commentary on issues relating to the enforcement of International Financial Reporting Standards in the EU, Brown, Philip; Tarca, Ann. *European Accounting Review*, May2005, Vol. 14 Issue 1
56. European group aiming for stronger voice in accounting, Woolfe, Jeremy. *Accounting Today*, 11/3/2008, Vol. 22 Issue 20,
57. Strategy Must Drive "Value" In IFRS Financial Statements, Lopater, Claude. *Financial Executive*, Dec2003, Vol. 19 Issue 9
58. International briefing, Cairns, David. *Accountancy*, Jul2007, Vol. 140 Issue 1367
59. EC meddling could hit UK companies, Perry, Michelle. *Accountancy Age*, 5/1/2008
60. IFRS and EU financial statements, *Accountancy*, Nov2007, Vol. 140 Issue 1371
61. Finance: Proposal to Exempt Small Companies from Financial Reporting Obligations, Pieters, Jacques. *Venulex Legal Summaries*, 2009 Q1
62. The Use of International Accounting Standards in the European Union. Schaub, Alexander. *Northwestern Journal of International Law & Business*, Spring2005, Vol. 25 Issue 3
63. When politics and financial reporting don't mix, Swinson, Chris. *Accountancy*, Sep2004, Vol. 134 Issue 1333
64. Commission Adopts An 'Equivalence Mechanism' In Relation To Third Country GAAPs, *Accountancy Ireland*, Feb2008, Vol. 40 Issue 1
65. EU to tighten reporting obligations, Nuthall, Keith. *Lawyer*, 5/16/2005, Vol. 19 Issue 19,
66. The Advent of the international financial reporting standards:a catalyst for changing global finance. Kotlyar, Julia. *Journal of International Affairs*, Fall/Winter2008, Vol. 62 Issue 1

67. Financial accounting developments in the European Union: past events and future prospects, Haller, Axel. *European Accounting Review*, May2002, Vol. 11 Issue 1,
68. European Union, Cairns, David. *Accountancy*, Jun2004, Vol. 133 Issue 1330,
69. Audit Reports on Financial Statements Prepared According to IASB Standards: Empirical Evidence from the European Union, Garcia-Benau, Maria A.; Zorio, Ana. *International Journal of Auditing*, Nov2004, Vol. 8 Issue 3,
70. Discussion of 'International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors.', Damant, David. *Accounting & Business Research*, 2006 Special Issue, Vol. 36
71. CFOs in Europe Favor International Accounting Standards, *Journal of Accountancy*, Feb2001, Vol. 191 Issue 2
72. Going Global: The Widespread Effects of IFRS, Bichut, Dominique. *Business Performance Management*, Sep2005, Vol. 3 Issue
73. The Battle Over International Financial Reporting, Choi, Frederick D. S. *Journal of Corporate Accounting & Finance (Wiley)*, Sep/Oct2000, Vol. 11 Issue 6,
74. Calls to protect UK corporate governance model, *Credit Control*, 2005, Vol. 26 Issue 8,
75. IFRS: consistency, comparability remain a challenge, *CMA Management*, Nov2006, Vol. 80 Issue 7
76. IASB stands firm on derivatives reporting, *International Financial Law Review*, Mar2004, Vol. 23 Issue 3
77. Inconsistent Standards Remain for Accounting for Financial Instruments, Gornik-Tomaszewski, Sylwia; Jermakowicz, Eva K. *Bank Accounting & Finance (08943958)*, Oct/Nov2004, Vol. 17 Issue 6
78. Going Global: The Widespread Effects of IFRS, Bichut, Dominique. *Business Performance Management*, Sep2005 Supplement
79. Europe Switches To US-Style Disclosure Rules, *Global Finance*, Mar2005, Vol. 19 Issue 3
80. The adoption of International Accounting Standards in the European Union, Whittington, Geoffrey. *European Accounting Review*, May2005, Vol. 14 Issue 1
81. International Financial Reporting Standards: The Road Ahead, Langmead, Joseph M.; Soroosh, Jalal. *CPA Journal*, Mar2009, Vol. 79 Issue 3
82. Financial accounting developments in the European Union: past events and future prospects, Haller, Axel. *European Accounting Review*, May2002, Vol. 11 Issue 1
83. The introduction of International Accounting Standards in Europe: Implications for international convergence, Schipper, Katherine. *European Accounting Review*, May2005, Vol. 14 Issue 1
84. Will Reconciliation Be Part of EU's Acceptance of U.S. GAAP? Orenstein, Edith. *Financial Executive*, Jan/Feb2008, Vol. 24 Issue 1
85. IFRS - still a long way to go, *Accountancy Ireland*, Oct2006, Vol. 38 Issue 5
86. Corporates face EU reporting millstone, Jetuah, David. *Accountancy Age*, 3/1/2007
87. Globalization efforts to improve internal controls, Tarantino, Anthony. *Accounting Today*, 6/20/2005, Vol. 19 Issue 11
88. EU aims for financial harmony in '07, Woolfe, Jeremy. *Accounting Today*, 2/26/2007, Vol. 21 Issue 4
89. IFRS in the U.S.: It May Come Sooner Than You Think: A Commentary, Street, Donna L.; Linticum, Cheryl L. *Journal of International Accounting Research*, 2007, Vol. 6 Issue 1

90. US fillip for international standards, Botton, Lesley. Accountancy, May2005, Vol. 135 Issue 1341
91. European Union and United States Set Standards Work Plan, McCollum, T. Internal Auditor, Oct2006, Vol. 63 Issue 5
92. IFRS and You, Jermakowicz, Eva K.; Gornik-Tomaszewski, Sylwia. Strategic Finance, Mar2006, Vol. 87 Issue 9
93. IFRS: Coming to America, Gill, Lawrence M. Journal of Accountancy, Jun2007, Vol. 203 Issue 6
94. Global Standards Offer Opportunity, Blanchet, Jeannot. Financial Executive, Mar/Apr2002, Vol. 18 Issue 2
95. The Brave New World of IFRS, Jermakowicz, Eva K.; Gornik-Tomaszewski, Sylwia. Financial Executive, Nov2005, Vol. 21 Issue 9
96. European Commission Proposes Changes to Reporting Environmental Information, Haldis, Peter. World Refining & Fuels Today, 2/7/2008, Vol. 3 Issue 26
97. International Financial Reporting Standards: A Guide to Sources for International Accounting Standards, Hines, Todd M. Journal of Business & Finance Librarianship, 2007, Vol. 12 Issue 3
98. The International GAAP Gap, Kentouris, Chris. Securities Industry News, 3/14/2005, Vol. 17 Issue 10
99. IFRS advisory body seeks political status, Jul2005, Vol. 136 Issue 1343
100. International Accounting Standard Setting: A Network Approach, Perry, James; Nölke, Andreas. Business & Politics, 2005, Vol. 7 Issue 3
101. New EU members face accounts struggle, Woolfe, Jeremy. Accountancy, Apr2004, Vol. 133 Issue 1328
102. EC puts out tender for IFRS study, Accountancy, Jun2006, Vol. 137 Issue 1354,
103. Challenges Under IFRS, Heffes, Ellen M. Financial Executive, May2004, Vol. 20 Issue 3,
104. EU transparency to cost foreign issuers millions, International Financial Law Review, Jan2004, Vol. 23 Issue 1
105. The Use of Fair Value in IFRS, Cairns, David. European Accounting Review, Oct2006 Supplement 3, Vol. 15
106. EU chief calls truce over IAS dispute, Reactions, Mar2004, Vol. 24 Issue 3
107. 'Critical year' for the profession, Chartered Accountants Journal, Feb2005, Vol. 84 Issue 1
108. The political economy of International Accounting Standards, Perry, James; Nölke, Andreas. Review of International Political Economy, Oct2006,
109. SEC Prepares to Close the GAAP, Morgan, John. Money Management Executive, 8/4/2008, Vol. 16 Issue 31
110. IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review, Soderstrom, Naomi S.; Sun, Kevin Jialin. European Accounting Review, Dec2007, Vol. 16 Issue 4
111. Don't threaten UK governance, FRC tells Europe, Neveling, Nicholas. Accountancy Age, 11/17/2005
112. A U.S. Manager's Guide to Differences Between IFRS and U.S. GAAP, Hughes, Susan B.; Sander, James F. Management Accounting Quarterly, Summer2007, Vol. 8 Issue 4
113. IFRS: Turning Confusion to Competitive Advantage, Thomas, Alison. Financial Executive, Oct2003, Vol. 19 Issue 7
114. EU Develops Reporting Database, Business & the Environment with ISO 14000 Updates, Oct2005, Vol. 16 Issue 10,

115. EU fears US influence, House, John. Accountancy, Aug2007, Vol. 140 Issue 1368
116. CESR: Application of IFRS in the EU, Accountancy, Dec2007, Vol. 140 Issue 1372
117. IFRS effective? Cairns, David. Accountancy, Feb2007, Vol. 139
118. Former FASB Chair on IFRS and Fair Value: 'The Two Issues of the Day, No Question', Huffes, Ellen M. Financial Executive, Jul/Aug2009, Vol. 25 Issue 6
119. The Use of Fair Value in IFRS, Cairns, David. Accounting in Europe, 2006, Vol. 3
120. IFRS in Three Years Possible ... But Only with a Stable Platform, Heffes, Ellen M. Financial Executive, Apr2009, Vol. 25 Issue 3
121. A Comparative International Analysis of the Impact of Accounting Principles on Profits: The USA versus the UK, Sweden and The Netherlands, Weetman, Pauline; Gray, Sidney J. Accounting & Business Research, Autumn91, Vol. 21 Issue 84
122. UK GAAP (Book), Okike, E. N. M.. Accounting & Business Research, Winter93, Vol. 24 Issue 93
123. UK GAAP at a cross-roads, Holgate, Peter. Accountancy, Jan2007, Vol. 139 Issue 1361
124. Assessing the Effect of the Transition to IFRS on Equity: The Case of the FTSE 100, Aisbitt, Sally. European Accounting Review, Oct2006 Supplement 3, Vol. 15
125. The European-U.S. "GAAP Gap": IFRS to U.S. GAAP Form 20-F Reconciliations, Henry, Elaine; Lin, Stephen; Ya-wen Yang. Accounting Horizons, Jun2009, Vol. 23
126. Convergence: Businesses and Business Schools Prepare for IFRS, Thomas, James. Issues in Accounting Education, Aug2009, Vol. 24
127. US GAAP and IFRS convergence in the area of revenue recognition, Bohusova, Hana; Nerudova, Danuse. Economics & Management, 2009
128. Convergence Come Together, Hansen, Fay. Business Finance, Mar2007, Vol. 13 Issue 3
129. Towards Convergence: A Survey of IFRS to U.S. GAAP Differences, Miller, Scott E. Journal of International Accounting Research, 2009, Vol. 8
130. IFRS and US GAAP convergence in area of mergers and acquisitions, Bohusova, Hana; Svoboda, Patrik. Economics & Management, 2009,
131. IFRS in the U.S. Raises Questions: 'Convergence' or 'Conversion?', Heffes, Ellen M.. Financial Executive, Jun2009, Vol. 25
132. International Convergence of Accounting Practices: Choosing between IAS and US GAAP, Tarca, Ann. Journal of International Financial Management & Accounting, Spring2004, Vol. 15 Issue 1
133. Rethinking the rush toward convergence, MILLER, PAUL B. W.; BAHNSON, PAUL R. Accounting Today, 4/6/2009, Vol. 23 Issue 5
134. The Human Side of IFRS, Smith, G. Stevenson; Von Bergen, C. W. CPA Journal, Jun2009, Vol. 79
135. The globalisation of the accounting standards: IFRS versus US GAAP, Fosbre, Anne B.; Kraft, Ellen M.; Fosbre, Paul B. Global Journal of Business Research (GJBR), 2009,
136. Revenue Recognition Convergence between IFRS and US GAAP, Howard, Richard. Accountancy Ireland, Jun2009, Vol. 41 Issue 3
137. Global Accounting Convergence and U.S. Financial Institutions, Raghavan, Kamala R.. Bank Accounting & Finance (08943958), Feb2009, Vol. 22 Issue 2
138. Convergence Developments, Practical Accountant, May2009, Vol. 42 Issue 4
139. IFRS: A Preparer's Point of View, Dulitz, Lewis. Journal of Accountancy, Apr2009, Vol. 207 Issue 4

140. Financial Reporting The Process Towards Convergence Continues, Dennis, Derarca. Accountancy Ireland, Apr2008, Vol. 40 Issue 2
141. Global Accounting Convergence and U.S. Financial Institutions, Raghavan, Kamala R.. Bank Accounting & Finance (08943958), Feb2009, Vol. 22 Issue 2
142. Remaking the World Financial System, Synnot III, Thomas W. Business Economics, Jul2000, Vol. 35 Issue 3
143. Reorienting Interregional Co-operation in the Global Political Economy: Europe's East Asian Policy, Richards, Gareth A.; Kirkpatrick, Colin. Journal of Common Market Studies, Dec99, Vol. 37 Issue 4
144. Globalization Emerging Market Economies and Currency Crisis in Asia: Implications on Economic Refor, Aybar, C. Bulent; Milaman, Claudio D. Multinational Business Review, Fall99, Vol. 7 Issue 2
145. Lessons from the Asian meltdown, Multinational Monitor, Jan/Feb98, Vol. 19 Issue 1/2
146. Report on the observance of standards and codes (ROSC) for R.Macedonia, June 24, 2003, World Bank
147. Стратегија и акционен план за зајакнување на финансиското известување во Република Македонија, Национален Управувачки Комитет, Јуни 2006 година
148. Закон за Трговски Друштва, Пречистен текст
149. Правилник за водење сметководство, Пречистен текст
150. The road to a cost effective conversion, Maximising the return on your IFRS investment, Volume III in Deloitte's series on conversion to IFRS
151. www.iasplus.com
152. Mapping the change, IFRS implementation guide, PWC
153. KPMG's Global Conversion Services: Implementing IFRS, Challenges and Opportunities for European Companies, (2002)
154. Financial reporting: Commission gets rid of accounting requirements for micro enterprises in major burden reduction for the EU's smallest companies
155. Communication from the Commission to the Council and the Euorepan Parliament, EU Financial Reporting Strategy: the way forward, Brussels, 2000
156. Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of the council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards
157. Security and Exchange Commission, Policy statement (2003): Reaffirming the status of the FASB as a designated private sector standard setter
158. IASB-FASB Update Report to the FSB Plenary on Accounting Convergence, 5 April 2012
159. Security Exchange Commision (2012), Work plan for the consideration of incorporation of IFRS into the Financial Reporting system of US issuers, Final Staff Report
160. Memorandum of Understanding (2002), "The Norwalk Agreement"
161. Should IFRS standards be more "EUROPEAN"? (2013), Mission to reinforce the EU's contribution to the development of international accounting standards, Report by Philippe MAYSTADT, Press Release EC (1995), Brussels "Accounting Harmonisation: A new strategy vis-à-vis international harmonisation"

162. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Brussels (2000) EU Financial Reporting Strategy: the way forward
163. IFRS and US GAAP similarities and differences, IFRS readiness series October 2012, PWC
164. Key figures on Europe, 2013 digest of the online Eurstat yearbook, Eurostat EC, p.30
165. The Globalisation of the international financial markets (2000), Professor Otmar Issing, Ottobeuren, European Central Bank
166. IMF, International Capital markets: Developments, Prospects and key Policy Issues, World Economic and Financial Surveys, September 1998
167. Treasury submission to the Australian House of Representatives Standing Committee on Economics, Finance and Public Administration (1999), www.aph.gov.au/house/commttee/efpa/ifm/